

Şark İslâm Klasikleri

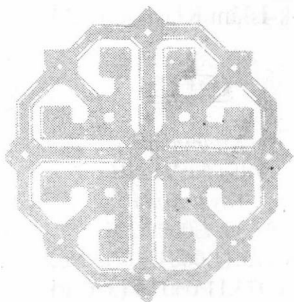
MESNEVÎ

III

Mevlâna

MEB YAYINLARI

ŞARK - İSLÂM KLASİKLERİ

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI YAYINLARI : 772
BİLİM ve KÜLTÜR ESERLERİ DİZİSİ : 100
Şark-İslâm Klasikleri : 33

Kitabın adı
MESNEVÎ III

Yayın Kodu
95.34.Y.0002.227

ISBN 975.11.0604.4 (Tk. No.)

ISBN 975.11.0607.9 (3. Cilt)

Baskı yılı

1995

Baskı adedi

10.000

Dizgi, baskı, cilt

MİLLÎ EĞİTİM BASİMEVİ

*Yayımlar Dairesi Başkanlığı'nın 9.12.1994 tarih
ve 7966 sayılı yazıları ile üçüncü defa
10.000 adet basılmıştır.*

Şark - İslâm Klasikleri

MESNEVÎ

III

Mevlâna

Çeviren
VELED İZBUDAK
Gözden geçiren
ABDÜLBAKİ GÖLPINARLI

İSTANBUL, 1995

ÜÇÜNCÜ CİLDİN İÇİNDEKİLER

	A—C
Başlangıç	1
Rahman ve Rahim Tanrı adıyla	1
Hırslarından fil yavrularını yiyenler ve yemeyin diyenin öğüdünü dinlemiyenler	6
Fil hikâyesine dönüş, öğütçünün öğüdü	12
Dostların hatası, yabancıların doğrusundan daha iyidir	14
Musa aleyhisselâm'a Beni günah etmediğin ağızla çağır diye vahiy gelmesi	15
Yalvaran, Allah demesi, Hakk'ın Lebbeyk deme- sinin ta kendisidir	16
Köylünün şehirliyi aldatıp yalancıkta ve birçok ısrarla köye çağırması	19
Seba'lılar ve nimetten azmaları	23
Hastaların, duasıyla şifa dilemek, şifa bulmak için her sabah İsa aleyhisselâm'ın ibadet ettiği yerin kapısına toplanmaları	24
Saba'lılar hikâyesi	29
Şehirlinin, köylünün daveti üzerine köye gitmesi .	33
Doğanın kazları ovaya çağırması	34
Darvan'lılar ve onların yoksullara bir şey verme- den bahçelerden meyva devşirmek için hileye sapmaları	38
Şehirlinin köye gitmesi	40
Şehirliyle akrabasının köye gitmeleri	42
Mecnun'un, Leylâ'nın civarında oturan bir köpe- ğe iltifatı	45
Şehirliyle akrabasının köye varmaları, köylünün onları tanımazlıktan gelmesi	47
Çakalın boyacı küpüne düşüp boyanması ve çakal- lar arasında tavuşluk dâvasına kalkışması	57
Yalan dâvalarda bulunan birisinin her sabah bir kuyruk parçasıyla dudağını, bıyığını yağlayıp	

"Ben şunu yedim, bunu yedim" diye dostlarının arasına çıkması	58
Bâbü'r oğlu Bel'am'ın Tanrı imtihanlarından yüzü ak çıkacağına emin olması	59
Boyacı küpüne düşen çakalın tavusluk dâvasına kalkışması	61
Firavun'un Tanrılık dâvasına kalkışması da çakalın tavusluk iddiasına girişmesine benzer	62
Ve Leta'rifennehum fi lahnîl kavli âyetinin tefsiri .	63
Hârût'la Mârût'un hikâyesi ve onların Ulu Tanrı'- nın sınamalarına karşı yiğitlik taslamaları . .	64
Firavun'un Musa aleyhisselâm'ı rüyada görmesi ve doğmaması için tedbirlere girişmesi	67
İsrailoğullarını Musa aleyhisselâm'ın doğumuna mâni olmak üzere meydana çağırmaları	69
Hikâye	69
Firavun'un doğum gecesi, İsrailoğullarını karıla- rından ayırdığına sevinerek meydandan şehre dönmesi	70
İmran'ın, Musa'nın anasıyle buluşması ve kadının Musa'ya gebe kalması	71
İmran'ın karısıyle buluştuktan sonra "Beni görme- miş ol" diye nasihat etmesi	72
Firavun'un o sestten korkması	72
Gökte Musa aleyhisselâm'ın yıldızının belirmesi ve meydanda müneccimlerin feryadı	73
Firavun'un hileye girişerek yeni doğuran kadınları meydana çağırması	75
Musa'nın vücuda gelmesi, memurların İmran'ın evi- ne gelmeleri, Musa'nın anasına, Musa'yı ateşe at diye vahiy edilmesi	76
Musa'yı suya at diye anasına vahiy gelmesi . . .	77
Yılcancının donmuş bir ejderhayı ölü sanarak iple bağlayıp Bağdad'a getirmesi	79
Firavun'un Musa aleyhisselâm'ı tehdit etmesi . . .	85
Musa'nın Firavun'un tehdidine cevap vermesi . .	86
Firavun'un Musa aleyhisselâm'a cevap vermesi . .	87

Musa'nın Firavun'a cevabı	87
Firavun'un Musa'ya cevabı ve Musa aleyhisselâm'a vahiy gelmesi	88
Musa aleyhisselâmın Firavuna şehirlerdeki sihirbazları toplamak üzere mühlet vermesi	88
Firavun'un sihirbazları çağırtmak üzere şehirlere adam göndermesi	93
O iki sihirbazın, babalarının ruhaniyetine sığınmaları ve Musa aleyhisselâm'ın hakikatını babalarının ruhundan sormaları	94
Ölmüş büyücünün oğullarına cevap vermesi	95
Kadri yüce Kur'an Musa'nın asâsına, Mustafa sallâllahu aleyhi vesellem'in vefatı, Musa'nın uykusuna, Kur'anı değiştirmek isteyenler de Musa'yı uyur bulup asâyı çalmak isteyen o iki küçük sihirbaza benzer	96
Sihirbazların şehirlerden toplanıp Firavun'un huzuruna gelmeleri, ihsanlara nail olmaları, ellerini göğüslerine koyup düşmanını kahredeceklerine dair söz vermeleri	100
Filin, nasıl bir hayvan olduğu ve şekli hususunda ihtilâf	101
Küfre razı olma küfürdür hadisiyle kaza ve kadetine razı olmıyan benden başka bir Tanrı arasın hadisinin mânalarını birleştirmek	110
Hayretin, mubahese ve düşünceye mâni olduğuna dair misal	111
Hikâye	112
Bir âşıkın, mâşukunun huzurunda aşk mektubu okuması sevgilinin bu hareketi beğenmemesi, delâlet edilen şey meydana geldikten sonra delil aramak çirkin bir şeydir, bilinen şeye ulaşıldıktan sonra bilgi ile uğraşmak kötü bir şeydir	114
Davut aleyhisselâm zamanında bir adamın gece gündüz "Yarabbi bana eziyetsiz helâl rızık ver" diye dua etmesi	117
Bir öküzün, o ısrarla dua eden adamın evine ko-	

- şup gelmesi, Peygamber aleyhisselâm “Şüphe yok, Tanrı duada ısrar edenleri sever” demiştir. Çünkü o istek ve istiyen kişinin istegindeki ısrar yok mu... istediği şeyden de daha iyidir, istediğine ulaşmasında 120
- Mesnevi’yi nazmedenin özü ve Tanrı’dan yardım istemesi , , 120
- Bilginin iki kanadı vardır, şüpheninse tek. Zan noksandır. Tek kanadı vardır, uçamaz. Bilgide zan ve yakine ait misal 122
- Halkın ululaması ve alıcıların rağbeti yüzünden bir adamın hastalanması ve bir muallimin hikâyesi , , 123
- İnsanların akılları, yaratılıştaki farklıdır, fakat Mutezile’ye göre müsavidir, artıklık, eksiklik, bilgi tahsilinden ilerigelir 124
- Çocukların hocayı vehme düşürmeleri 125
- Firavun’un da bu çeşit halkın ululamasından hasta düşmesi 126
- Hocanın vehimle hastalanması 126
- Hocanın vehiminden yatağa, yorgana düşmesi ve hastayım diye vehimlenerek inlemeye başlaması . 128
- Çocukların bizim Kur’an okumamızdan hocanın baş ağrısı artıyor diye onu ikinci defa olarak vehme düşürmeleri 129
- Çocukların bu hileyle mektepten kurtulmaları . . 129
- Çocukların annelerinin hocayı dolaşmaya gitmeleri . 130
- Ten ruhun elbisesine benzer, bu el de ruhun elinin yenidir, bu ayak da ruhun ayağının giydiği mesttir 131
- Dağda halvet eden dervişin hikâyesi. “Halktan çekilmenin ve yalnızlığın tatlılığı. Tanrı da, “Ben, beni ananla bir yerde oturur, benimle ünsiyet bulanın enisi olurum” demiştir. Bu söz de bu hikâyeye girer. Herkesle beraber bile olsa bensiz

olduktan sonra hiç kimseyle beraber değilsin demektir. Herkesten çekilmiş olsan bile yine benimle olduktan sonra herkesle berabersin	131
Kuyumcunun, işin sonunu görerek kendisinden ödünç terazî isteyenine ona göre söz söylemesi . . .	132
Dağlardaki ağaçlardan meyva düşürmiyeyim, ağacı silkmiyeyim, hiç kimseden açıkça, yahut gizli kapalı bir şey istemiyeyim, şu ağacı silk demiye-yim, yalnız ağaçtan kendiliğinden düşen meyvaları yiyeyim diye nezretmiş olan ve dağlarda halvet etmiş bulunan zâhidin hikâyesinin son kısmı . .	133
Kasa ve kader tuzakının eseri görünen, kendisi görünmeyen bir şeye benzemesi	134
Ağaçtan armut koparmamayı nezreden yoksulun âcis kalıp koparması ve derhal Tanrı azabının gelip çatması	136
Seyhi de hırsızlarla beraber görerek hırsız sanıp elni kesmeleri	137
Seyh-i Akta'nın kerameti ve iki elle zembil örmesi .	139
Firavun sihirbazlarının elleriyle ayaklarının kesilmesine aldırış etmemelerindeki sebep	140
Devenin önünde giden katırın "Ben yol yürürken ikide bir yüzüstü kapanıyorum, sense pek nadir düşüyorsun" diye şikâyet etmesi	142
Uzeyr aleyhisselâm'ın merkebinin cüzülerinin çürüdükten sonra Tanrı izniyle bir araya gelip Uzeyr'in gözünün önünde dirilmesi	143
Bir şeyhin oğullarının ölümüne ağlamaması . . .	144
Seyhin, oğullarına ağlamadığına özür getirmesi .	146
Kör Seyhin Kur'anı yüzünden okuması ve Kur'an okurken gözlerinin görmesi	149
Lokmanın Davut aleyhisselâm'ı demir halkalar yaparken görüp merak etmesi, sabredersem elbette anlarım diye sormayıp sabretmesi	150
Körün Mushaf okuması hikâyesinin sonu	151

Bazı veliler, Tanrı hükümlerine razı olurlar; ya- rabbi bu hükmü çevir diye niyaz etmezler	153
Behlûl'ün dervîşe sual sorması	153
Dekukî ve kerametleri	156
Dekukî hikâyesine dönüş	158
Musa'nın, ulu bir Peygamber olduğu, Tanrı'ya pek yakın bir makamda bulunduğu halde Hızır'ı ara- yıp sır öğrenmeye gitmesi	159
Yine Dekukî hikâyesi	160
Kıyıda yedi mum görünmesi	161
O yedi mumun bir mum oluşu	162
Mumların yedi adam şeklinde görünmesi	163
Mumların yedi tane ağaç olması	163
Bu ağaçların halkın gözünden gizli kalması	163
O yedi ağacın bir ağaç olması	166
Yedi ağacın yedi adam olması	167
Dekukî'nin imam olarak öne geçmesi	169
Dekukî'nin ileri geçip onlara imam olması	172
O kavmin Dekukî'ye uyması	174
Namazda sağ tarafa selâm vermek, kıyamette Tan- rının hesaba çekmesinden korkarak peygamberler- den yardım dilemeye, onlardan şefaât istemeye işarettir	176
Dekukî'nin namazdayken gark olmak üzere bulunan bir gemideki halkın feryadını duyması	177
İhtiyatlı adamın düşünceleri	179
Dekukî'nin şefaât etmesi ve geminin kurtulmasına duası	179
O cemaatin, Dekukî'nin dua ve şefaâtini hoş görme- yip uçması, gayp perdesi altında gizlenmesi, De- kukî'nin havaya mı çıktılar yere mi geçtiler diye şaşırp kalması	185
Davut aleyhisselâm zamanında çalışmadan, eziyet çekmeden helâl rızık elde etmek istiyen kişi ve duasının kabul olması	187
Her iki düşmanın da Davut Peygamber aleyhissac- lâm'ın yanına gitmesi	188

Davut aleyhisselâm'ın iki hasmının da sözlerini dinlemesi ve dâva edileni sorguya çekmesi	192
Davut aleyhisselâm'ın, öküz kesenin haksız olduğuna hükmetmesi	193
Adamın, Davud aleyhisselâm'ın hükmünden feryada gelmesi	194
Davudun, hakkın meydana çıkması için halvete gitmesi	196
Davudun, öküz sahibine "Bütün malını, mülkünü ona ver" demesi	197
Davut aleyhisselâm'ın, bu gizli şeyi meydana çıkarıp apaşikâr göstermek ve getirilen delilleri çürütmek üzere halkı ovaya çağırması	198
Zâlimin eliyle ayağının dünyada da zâlimin sırrına şahadet etmesi	199
Halkın o ağacın dibine gitmesi	201
Davut aleyhisselâm'ın bu delili gösterdikten sonra kaatilin kısas edilmesini emretmesi	202
İnsanın nefsi öküzü öldüren dâvacıya benzer, öldüren de akıldır. Davut, Tanrı, yahut Tanrı vekili olan şeyhtir. Zâlim, onun yardımıyla öldürülebilir. Çalışıp kazanmadan hesapsız rızık, onun himmetiyle elde edilebilir. İnsan onun sayesinde devlete erişir, zenginleşir	203
İsa aleyhisselâm'ın ahmaklardan dağa kaçması	209
Seba'lıların ahmaklığı, peygamberin nasihatlerinin o ahmaklara tesir etmemesi	211
Uzaktakini bile gören köle, keskin kulaklı sağır, uzun elbiseli çıplak	213
Seba'lıların şehirlerinin güzelliği ve onların buna şükretmeleri	216
Seba'lılara nasihat için peygamber gelmesi. Peygamberlerden mucize istemeleri	217
Peygamberlerden mucize istemeleri	220
Halkın peygamberleri itham etmesi	223
Tavşanların, "Ben ayın elçisiyim; ay, çeşmeden vazgeç diyor" demesi için bir tavşanı elçi olarak file	

göndermeleri - bu hikâyenin tamamı Kelile kita- bında vardır -	222
Onların kınamasına peygamberlerin cevap vermeleri ve misal getirmeleri	223
Herkes, misal getiremez, hele bu misal Tanrı işine ait olursa	226
Nuh, gemi yaparken kavminin misaller getirerek alay etmesi , ,	227
Bir hırsız "gece yarısı bu duvar dibinde ne yapı- yorsun?" demeleri, hırsızın "davul çalıyorum" demesi ,	227
Münkirlerin söyledikleri tavşanın aya elçilik ederek file haber getirmesi hikâyesinin hakikati . .	228
İhtiyat ve ihtiyath adam	231
Hırs yüzünden havasına uyan ve ihtiyatı bırakan kuşun âkıbeti	232
Köpeklerin, her kış mevsimi "yaz gelince kışın ba- rınmak için kendimize bir ev kuralım" diye ah- detmeleri	234
Münkirlerin, Peygamberleri nasihatten menetmeleri ve Cebriler gibi delil getirmeleri	235
Cebrilere Peygamberlerin cevabı	236
Kâfirlerin tekrar Cebrice deliller getirmeleri . . .	237
Peygamberlerin, tekrar onlara cevap vermeleri . .	237
Peygamberlerin "İmana gelin" diye ricalarına karşı halkın tekrar itiraz etmesi	239
Peygamberlerin cevapları	240
Tanrı'nı Ahrette Cehennem, dünyada zindanı ya- ratmadan maksadı kendilerini büyük görenlerin ister istemez Tanrı'ya kulluk etmeleridir . . .	242
Tanrı, Padişahların suretini Hakk'a tabi olmıyan- ları yola getirmek için halk etmiştir. Nitekim Musa aleyhisselâm da Kudüs kalesinin duvarına dik başlı cebbarlar eğilerek girsinler ve girerken secde ederek, Yarabbi, günahlarımızı al bizden diye küçücük, alçacık bir kapı yaptı	244
Sofî'nin boş sofraya sevdalanması	245

Tanrı kadehini Yusuf'un yüzünden içmek, Tanrı kokusunu Yusuf'un kokusundan duymak Yakup aleyhisselâm'a mahsustur. Yusuf'un kardeşleri de bunlardan mahrumdur başkaları da	246
Bir beyle namaza düşkün olan ve namazdan, Tanrı'ya niyaz etmekten zevk alan kölesi	249
"Hattâ iziste'eserrüsül" hükmünce peygamberlerin, münkirler, sözlerimizi kabul etmiyorlar diye ümitsizliğe, yese düşmeleri	250
Mukallidin imanı korku ve ümittir	252
Resulullah sallâllahu aleyhi vesselem, şüphe yok ki Tanrı'nın gizli velileri var buyurdu	253
Tanrı razı olsun Enes'in peşkirini ateşe atması ve peşkirinin yanmaması	253
Resûl aleyhisselâm'ın susuzluktan bunalmış, su bulamadıklarından âciz bir hale düşmüş, adamların da, develerin de dilleri, ağızlarından çıkmış olan bir Arap kervanının imdadına erişmesi	255
O kölenin kırbasının gaybdan suyla dolması ve kara yüzünün Ulu Tanrı'nın ismiyle ağarması	256
Efendinin kölesini bembeyaz görüp tanınamaması, "Benim kölemi öldürdün, seni kan tuttu, Tanrı seni benim elime düşürdü" demesi	259
Tanrı göklerden, yerlerden, ârazdan, âyandan ne verdi ne yarattıysa hepsini de ihtiyaca karşılık olarak vermiş, yaratmıştır. Bir şeye muhtaç olmalı, o ihtiyacı elde etmeli ki Tanrı ihsan etsin. "Tanrı, bunalan kişinin duasını kabul eder." Bunalma, bir şeye hak kazanmış olmaya şahittir	261
Kâfir karısının, süt emer çocuğuyla Mustafa aleyhisselâm'ın yanına gelmesi ve çocuğun Resûl sallâllahu aleyhi vesellem'in mucizesiyle İsa gibi dile gelip konuşması	263
Tavşancıl kuşunun Mustafa aleyhisselâm'ın papucunu kapıp havalanması ve havada papucu ters çe-	

virmesi, içindeki kara yılanın düşmesi	264
Bu hikâyeden ibret alış ve şüphesiz olarak her güç- lüğün bir kolaylığı olduğunu biliş	266
Bir adamın, Musa'dan hayvanların, kuşların dilleri- ni öğrenmeyi istemesi	266
Ulu Tanrı'nın, Musa'ya dilediğinden bir kısmını ol- sun öğret.. diye vahiy gelmesi	268
Adamın, yalnız kümes hayvanlariyle köpeğin dille- rini anlamaya razı olması, Musa aleyhisselâm'ın da onun bu muradını yerine getirmesi	269
Horozun köpeğe cevabı	270
Köpeğe vadettiği üç şey de yalancı çıkmış olan ho- rozun utanması	272
Horozun ev sahibinin ölümünü haber vermesi	273
O adamın, horozdan ölüm haberini duyunca Mu- sa'ya koşması	275
Musa'nın, o adamın imanla ölmesi için duası	276
Ulu Tanrı'nın Musa aleyhisselâm'ın duasını kabul etmesi	276
Çocuğu yaşamıyan kadının ağlayıp inlemesi. "Bu, senin riyazatına karşılıktır, senin için, mücahit- lerin cihadına mukabildir" diye cevap gelmesi	277
Tanrı razı olsun, Hamza'nın savaşa zırsız girmesi	279
Hamza'nın halka cevap vermesi	280
Alışvtrişte aldanmamanın çaresi	285
Tanrı razı olsun, Bilâl'in neşeyle ölümü	286
Bedenin ölümle harap olmasındaki hikmet	288
Dünya, görünüşte geniş, hakikatte dardır, uyku da bu darlıktan kurtulmaya benzer	289
Gaflet, dert, tembellik ve gönül karanlığı gibi ne varsa hepsi de yere mensup ve aşağılık bir şey olan tenden ilerigelir	291
Naslsa kıyası benzetiş	292
Şeyhin dilinden hikmetler coşunca müritlerle din- liyenlerin takınmaları lâzım olan edep ve ter- biye	293
Her hayvanın, düşmanının kokusunu duyup çekin-	

mesi, kendisinden çekinmeye, kaçmaya, karşı koymaya imkân bulunmıyan birisiyle düşmanlığa kalkışan adamın ziyankârlığı	295
Bir şeyi misal ve taklitle bilmekte o şeyin hakikatını bilmek arasındaki fark	296
Nisbet ve zâhîrî ihtilâf yüzünden bir şeyde hem nefiy, hem de ispatın birleşmesi	298
Dervişin yokluğu ve varlığı meselesi	299
Sad-ı Cihan'ın vekilinin bir töhmet altına alınarak can korkusuyla Buhara'dan kaçması, Sadr-ı Cihan'a âşık olduğundan tekrar ters yüzüne geri dönmesi, âşıklar için can vermek kolaydır	301
Ruhulkudüs'ün Meryem'e, Meryem çıplak bir halde yıkanırken bir insan şeklinde görünmesi, Meryem'in Ulu Tanrı'ya sığınması	302
Ruhulkudüs'ün Meryem'e "Ben Tanrı elçisiyim, benden korkma, gizlenme.. Tanrının emri bu" demesi	308
Vekilin aşk yüzünden hiçbir şeye aldırış etmiyerek Buhara'ya dönmesi	310
Bir mâşukun, garip âşıkına "Şehirlerden hangi şehri daha güzel buldun? Hangi şehir daha kalabalık, daha büyük? Hangi şehrin nimetleri daha bol, hangi şehir daha ziyade iç açıcı" diye sorması	311
Dostlarının, Buhara'ya gitme diye âşığı menetmeleri hiçbir şeye aldırış etmeksizin ulu orta sözler söyleme diyerek tehdit eylemeleri	312
Âşıkın, aşk sırrını anlamıyan öğütücüye uluorta cevabı	313
O âşık kulun Buharaya yüz tutması	315
O sallapatı âşıkın Buharaya gelmesi, dostlarının onu meydana çıkarmamaya çalışmaları	316
Âşıkın kendisini kınayan ve tehdit edenlere cevap vermesi	317
Canından el yıkayan o âşıkın mâşukuna ulaşması	320
Âşık öldüren mescitle ölümünü arayıp hiçbir şe-	

- ye aldırış etmiyerek orada konuklıyan Aşık . . . 321
- Mescide konuk gelmesi 321
- Mescit halkının o Aşık konuğu, geceleyin mescitte konuklama niyetinden dolayı kınamaları burada kalma diye tehdit etmeleri 322
- Âşıkın, kendisini menedenlere eevabı 323
- Calinus bu dünya yaşayışına âşıktı, çünkü hüneri, ancak burada geçerdi, o pazarda bir işe yaramazdı. O yüzden kendisini o âlemde halkla bir görürdü , 324
- Mescit halkının bir kere daha geceleyin o mescitte kalmak istemesini kınamaları 326
- Şeytan'ın, Kureyş kabilesine "Ahmed'le savaşa girişin, ben de yardım eder, size yardım etmek üzere kabilemi getiririm" demesi, iki saf karşılaşınca da onları bırakıp kaçması 330
- Konuk öldüren mescitte konuklamak istiyeni menetmeye kalkışanların tekrar ona öğüt vermeleri , 333
- Konuğun, onlara sırtına Sultan Mahmud'un davulu konmuş ve nöbet vurulması âdet olmuş deveyi bile defle kuşları kaçırın ekin bekçisinin kaçırdığını anlatarak misal getirmek suretiyle cevap vermesi 334
- Müminin bir belâyâ uğrayınca sabırsızlık edip kaçması, nohudun ve sair yiyecek şeylerin tencerede kaynarken sıçrayıp dışarı çıkmaya çalışmalarına benzer , 340
- Hayır ve belânın sırrını bilen mümin sabreder . . . 343
- Hanımın nohuda özürler getirmesi ve nohudu kaynatmasındaki hikmet 343
- Konuk öldüren mescitte konuklıyan adam hikâyesinin sonu ve o konuğun niyetindeki doğruluk, ... , 344
- İyi anlıyamayanların kötü hayallere düşmeleri . . . 345
- Mustafaaleyhisselâm'ın "Kur'anın sâhiri var, bâtını var, bâtınının da yedinci batına kadar bâtını

var" hâdisinin tefsiri	347
Peygamberlerle velilerin — aleyhisselâm — dağlara, mağaralara gitmeleri, gizlenmek için olmadığı gibi halktan korkularından da değildir. Onlar, mümkün olduğu kadar halkın dünyadan alâkasını kesmek ve bu suretle insanları irşadetmek için bu işi yaparlar	348
Velilerle, velilerin sözleri Musa'nın asâsiyle İsa'nın afsusununa benzer	348
"Ey dağlar, Davut'la beraber okuyun dedik; kuşları da ona teshir ettik" âyetinin tesiri . . .	349
Kendi anlayışındaki kusur yüzünden Mesnevi'yi kınamaya kalkışana cevap	350
Seyislerin ıslık çalmaları yüzünden tayın ürküp su içmemesi	351
Konuk öldüren mescit hikâyesinin sonu	354
"Onları athı, yaya askerleriyle çağır" âyetinin tefsiri	354
Gece yarısı mescitteki konuğa tılsım sesinin gelmesi .	355
O aşkın sadr-ı Cihan'la buluşması	358
İnsanın vücudünde, kendi cinsinden başka bir şeyle hapsedilmiş olan unsurların, kendi cinslerini çekmeleri	361
Canın da ruhlar âlemine çekilmeyi dilemesi, onun da vatanına gitmeyi ve ayağını bağlıyan şu cisme ait cüzülden kurtulmayı istemesi	362
Tanrı, kuvvet ve kudretin yalnız kendisinde olduğunu anlatmak için insanların karar verdikleri şeyleri bozar, zıddını meydana getirir. Bazan da kararında azmetsin, yapacağı şeye tamah eylesin diye o kararı bozmaz da sonunda bozar, bu da tenbih üstüne tenbih olur	365
Peygamber aleyhisselâm'ın esirlere bakıp gülerek "Şaşarım bu kavme ki onları cennete zincirlerle, bukağılarla sürüklüyorlar" demesi	366
"Fetih istiyorsanız işte size fetih" âyetinin tefsiri.. ey kınayanlar, diyordunuz ki "Bizimle Mu-	

- hammet aleyhisselâm'dan hangimiz doğrucuysak-
yarabbi, sen onu kazandır, ona yardım et!" Bu
sözü dinliyenler, sizi doğruluk istiyorsunuz, bir
garazınız yok sansınalr diye söylemekteydiniz.
Hak kimdedir, görün diye işte biz de. şimdi
Muhammed'e yardım ettik 367
- Resûl aleyhisselâm'ın Hudeybiye'den Ulu Tanrı'nın
"İnna fetahnâ" diye fetih demesindeki sır.. o
dönüş, görünüşte muratsızlığın ta kendisiydi,
fakat hakikatte fetihtti. Nitekim miski kırmak da
görünüşte, kırmak, hakikatta onun misk oluşunu
bildirmek, faydalarını tamamlamaktır 369
- Mustafa aleyhisselâm'ın "Beni Yunus-ibni Metta'-
dan üstün tutmayın" hadisinin tefsiri 370
- Mustafa aleyhisselâm'ın onların kınamalarını, dırıl-
tılarını duyması 371
- Azgın, âlemi kahrederken kahrolmuş, üst gelmiş-
ken esir düşmüş demektir 374
- Sevgilinin; âşıkı, âşıkın bilmediği ummadığı, aklına
bile gelmediği halde kendisine çekişi.. bu çekiş
yüzünden âşık daima sevgiliyi arayıp durmakla
beraber korkuyla karışık bir ümitsizliğe düşer,
başka bir eseri belirmez 377
- Sivrisineğin Süleyman aleyhisselâm'a gidip rüzgâr-
dan şikâyet ederek hakkını istemesi 379
- Süleyman aleyhisselâm'ın acıklanan sivrisineğe
düşmanını da mahkemeye getirmesini emret-
mesi 381
- Sevgilinin, kendine gelsin diye âşıkına iltifat
etmesi 382
- Âşıkın kendine gelmesi ve sevgiliyi övmeye başla-
ması, sevgilinin şükretmesi 384
- Uzun bir ayrılığa düşmüş, çok maceralar geçirmiş
bir âşıkın hikâyesi 385
- Âşıkın mâşukunu bulması, arıyan mutlaka bulur,
bir zerre miktarı hayırda bulunan, hayrının mü-
kâfatını görür 391

RAHMAN VE RAHİM TANRI ADIYLA

Hikmetler, Tanrı askerleridir. Tanrı onlarla müritlerin ruhlarını kuvvetlendirir. İlimlerini bilgisizlik, adaletlerini zulüm aybından arıtır. Cömertliklerini riya, ilimlerini akılsızlık lekesinden temizler. Ahirete ait olup anlayışlarından uzaklaşan şeyleri, o hikmetlerle müritlerin idrakine yaklaştırır, onlara anlatır; zorlarına giden ibadetleri kolaylaştırır. Hikmetler, peygamberlerin delillerindendir. Peygamberlerin delilleri ise, âriflere mahsus Tanrı sırlarından, Tanrı bürhanından haber verir.. Dumandan meydana gelen şu yuvarlak gök kubbesine hâkim inciden meydana gelmiş olan nuranî ve rahmanî felekteki Tanrı tedbirlerini, Tanrı tasarruflarını bildirir. Akıl, nasıl topraktan vücut bulan suretlere ve bu suretlerdeki zâbirî ve bâtinî duygulara hâkimse bu ruhanî feleğin dönüşü de dumandan meydana gelen feleğe, parlak şihaplara, aydınlatıcı چراغلara, güzel ve hoş hoş esen yellere, yayılmış yerlere, akıp giden sulara müessir ve hâkimdir. Tanrı kullarını bu hikmetlerle faydalandırsın.. Tanrı, bu hikmetlerle kullarının anlayışlarının arttırsın.

Şüphe yok ki her okuyan, ancak akli miktarınca anlar. Her ibadet eden kudretince ibadette bulunur. Müftî, fetvayı anlayışına, bilgisine göre verir. Cömert, varlığı ne kadarsa o kadar ihsan eder. İhsana nail olan da eline geçeni kıskanır, elden çıkarmamak ister. Fakat yazıda suyu kaybeden, denizlerin varlığını bilmekle beraber suyu aramaktan geri kalmaz

ya. Bu âbıbayatı kaybedenin de dünya geçimi, kendisini bu istekten alıkoymadan, sebeplerle ihtiyaclar işini aksatmadan, dileğiyle arasına bailler girip çatmadan arayıp dilemesi gerek. Nefsinin dileğine uyan, istirahatine düşkün olan, usanıp vazgeçen, kendisine emin olmıyan, zahmetlere katlanmıyan, dünya geçimine düşen, ilme kavuşamaz. Tanrı'ya sığınan, dinini dünyasından üstün tutan, Tanrı'nın ihsanına şükredip, takdir ettiğini yüce bilip, nasip eylediğini ulu bulup hikmet bazinelerinden eksilip bitmez, mal gibi mirasçılara kalmaz değerli mallar, yüce nurlar, iri mücevherler, babası ağır akarlar. Tarlalar elde eden.. ve nefsinin aşağılık hazlarından, kendisinin az amellerini çok, başkalarının çok amellerini az gösteren bilgisizlikten, Tanrı'nın izin vermediği şeylerle benliğe düşüp kendisini beğenmekten Tanrı'ya sığınan kişi ilme kavuşur. Sonra ilim istiyen kişiye de bilmediğini öğrenmek, bildiğini öğretmek, zihinsizlere yumuşak muamele etmek, abmakların abmaklığını görüp kendini beğenmemek, anlayışı kut kişileri horlamamak gerek. Siz de evvelce böyleydiniz ya. Bu zekâyı, bu anlayışı, size Tanrı ihsan etti. Tanrı'yı mülhîslerin sözlerinden, müşriklerin şirkinden, nakısların noksanından, benzeticilerin benzetişinden, düşünenlerin vebminden, vebme kapılanların kendilerince buldukları keyfîyetlerden tenzih ederim.

Hamdolsun Tanrı'ya, o çok uludur, ilâhî ve rabbanî Mesnevî derlenip toplandı, düzülüp koşuldu, meydana geldi. Bithassa Ârif kullarına "Tanrı nurunu nefesleriyle söndürmek isteyenlerin inadına" müvaffakiyet veren, ihsanlarda bulunan, kudret ve

aimet bağıslayan odur. "Kâfirler cebretseler, inkârda bulunsalar da Tanrı yine nurunu tamamlar ikmal eder. Kur'anı biz indirdik, yine şüphesiz biz koruruz Kur'anı duyduktan sonra değiştiren olursa günahı kendi boynuna. Tanrı, şüphesiz her şeyi duyan, her şeyi bilen, Tanrı'dır." Hamd, âlemlerin Rabbi Tanrı'ya. Kulu bir işe çeviren de ancak yüce ve ulu Tanrı kuvvet de ancak onun.

MESNEVİ

III

Rahman ve Rahim Tanrı adiyle

Ey Hak Ziyası Husameddin, şu üçüncü defteri de meydana çıkar. Bir şeyin üç kere yapılması sünnettir.

Üçüncü defterde sır hazinelerini aç, özürleri bir yana at.

Senin kuvvetin Tanrı kuvvetinden sızıp gelmekte.. hararetle atan damarlardan değil.

Şu aydın güneş çırağı, fitille, pamukla, yağla, aydınlanmıyor ya.

3. Böylece durup duran gök kubbenin ne ipi var, ne direği!

Cebrail'in kuvveti mutfaktan değil, varlığı yaratanın cemalinden.

Hak Abdâl'inin kuvveti de bil ki Hak'tandır; yemekten, tabaktan değil.

Onların cisimlerini nurla da yağurdular.. onlar bu yüzden ruhu da geçtiler, meleği de.

Sen de Ulu Tanrı'nın sıfatlariyle sıfatlandın.. Halil'e olduğu gibi sana da ateş gül bahçesi haline geldi.

40. Ey unsurlar, mizacına köle olan; beş duyguyla altı cihet râm oldu.

Her mizacın mayası anasıdır. Fakat senin şu mizacın, her mertebeden üstün.

Senin mizacın, şu yayılmış, şu geniş âlemden birlik vasfını bir araya derleyip toplamıyormuştur.

Ne yazık, halkın anlayış sahası pek dar.. halkın havsalası yok!

Fakat ey Hak ziyası, reyindeki isabet ve kudret, o kadar büyüktür ki helvan, taşa bile boğaz verir.

15. Tur dağı, tecelliye uğrayınca boğazlandı, şarap içti, hattâ o şaraba tahammül edemedi de

Yarıldı, zerre zerre oldu. Hiç dağın deve gibi oynadığını gördünüz mü?

Herkes, herkese bir lokma bir şey verebilir ama, boğaz bağışlamak, ancak Tanrı işidir.

Tanrı, cisme de boğaz verir, ruha da. Her uzvuna ayrı ayrı boğaz bağışlar.

Fakat bu ihsanı, kendini ululuğa verdiği, kötülükten ve hileden arındığın vakit yapar da

20. Sen de padişahın sırrını kimseye söylemez, şekeri sineğe sunamazsın.

Ululuk şarabını o adamın kulağı içer ki süsen gibi yüzlerce dili olduğu halde dilsizdir.

Tanrı'nın lûtfu, su içsin de yüzlerce ot bitirsin diye toprağa da boğaz ihsan eder.

Sonra topraktan yaratılan mahlûklara boğaz verir, dudak verir.. onlar da arayıp topraktan biten otları otlarlar.

Hayvan, ot yedi de semirdi mi.. insana gıda olur, ortadan kalkar.

25. Fakat toprak da, ruh çıktı, insan görüşten ayrıldı mı insanı yeyip sömürür.

Zerreler gördüm: Hepsi ağızlarını açmışlar. Gıdalarını söylesem söz uzar gider.

Yaprakların gıdası onun kereminden... dallara dadı, onun umumî ve şâmil lûtfu.

Rızıkların rızkını o vermekte. Buğday, rıziksız nasıl baş gösterir, biter?

Bu sözün sonu gelmez. Ben, bir mikdarını söyledim, öbürlerini sen anlayıver.

30. Bil ki bütün âlem yiyen ve yenenden ibarettir. Hak'la bâki olanları da Hakk'a yönelmiş ve Hakk'ın makbulü olmuş bil.

Bu âlem de daima neşre uğrayıp durur, bu âlemdekiler de. O âlemle o âleme gidenlerse daimî ve ebedidir.

Bu âlemin de sonu yoktur, bu âleme âşık olanların da. O âlem ehliyse ebedî ve bir aradadır.

Kerem ona derler ki insan, kendisini ebedî kılacak âbıhayatı kendisine versin.

Kerem sahibi, "Bâkıyât-us sâlihât" ın ta kendisidir. Yüzlerce âfetten, tehlikeden korkudan kurtulmuştur.

35. Onlar, binlerce kişi olsalar yine bir kişiden fazla değildirler. Hayallere kapılanlar gibi sayı düşünmezler ki.

Yiyenle yenenin boğazı, gırtlığı var... galiple mağlûbun aklı, reyî.

Tanrı adalet asâsına boğaz verdi de o kadar sopaları, o kadar ipleri yedi.

Öyle olduğu halde o yemeden semirmedi, şişmedi. Yeyişi de hayvan yeyişi değildi, kendisi de hayvan değil.

Tanrı, her doğan hayali yesin diye yakına da, asâya verdiği gibi boğaz verdi.

40. Âyan gibi maaninin de boğazı vardır.. maaniyi rızıklandıran da Tanrı'dır.

Balıktan aya kadar muhlûkattan hiçbiri yoktur ki gıdayı çekecek, yiyecek ağzı olmasın.

Nefsin boğazı vesveseden boşaldı mı ululuk vah-yine konuk olur.

* Akılla gönlün boğazında fikir kalmadı mı mi-denin hazmına muhtaç olmıyan bakir rızık bulur.

Fakat bil ki bunun şartı mizacı tebdil etmektir. Çünkü kötülerin ölümü kötü mizaçtandır.

İnsanın mizacı toprak yemeğe alışır sa rengi sararır, kötüleşir. İnsan hastalanır, düşkün bir hale gelir.

45. Fakat kötü mizacı değişirse kötülüğü gider, yü-zü çırağ gibi parlar.

Dadı, süt emer çocuğunu türlü türlü nimetlerden gıdalandırır.

Ama çocuğu memeden kesti mi ona yüzlerce bahçelerin, bostanların yolunu açar.

Çünkü meme, o zayıf çocuk için binlerce nimetlerin, binlerce yemeklerin, binlerce ekmeklerin hıca-bıdır.

Hulâsa yaşamamız, süttten kesilmemize bağlıdır. Sen de yavaş yavaş kendini gıdadan kesmeğe çalış vesselâm.

50. İnsan, ana karnındayken kan emer, varlığı kan-ladır, bedeninin neşci kanla vücut bulur.

Kandan kesilince gıdası süt olur, süttten kesilince lokma yemeğe başlar.

Lokmadan da kesildi mi Lokman kesilir, gizli matlûba talip olur.

Ana karnındaki çocuğa birisi dese ki: Dışarda pek düzgün, pek güzel bir âlem var..

Boyuna, enine geniş bir yeryüzü.. orada nice nimetler var, nice sonsuz yiyecek şeyler.

55. Dağlar, denizler, ovalar, bostanlar, bağlar, çayırlar..

Pek yüksek, ziyadar bir gökyüzü.. güneş, ay ışığı, yüzlerce süha yıldızı.

Yıldızdan, poyrazdan, doğudan, batıdan esen yeller.. bağlar, bahçeler gelin gibi süslenmekte, bezenmekte.

O âlemdeki şaşılacak şeyler anlatılamaz ki.. sen, neden bu kapkaranlık yerde mihnetler içindesin?

Bu daracık çarımıhta kan yemektesin; hapis içinde, pislikler içinde, sıkıntılar içindesin.

60. Çocuk, kendi haline bakıp bunları inkâr eder, bu elçilikten yüz çevirir, kâfir olur.

Olmıyacak şey, hileden, yalandan başka bir şey değil, der. Kör adamın vehmi, bunu anlamaktan ne kadar uzak!

Buna benzer bir şey görmediği için münkir idraki bunu da kavramaz.

İşte cihandaki halk da buna benzer. Abdâl, onlara öbür âlemden bahsetti mi,

"Bu dünya kapkaranlık, dabdaracık bir kuyudur.. bu kuyunun dışında renksiz, kokusuz bir âlem var" dedi mi.

65. Bu söz onların hiçbirinin kulağına girmez. Çünkü bu dünya tamahı, kuvvetli ve büyük yerdedir.

Tamah, kulağa bir şey duyurmaz. Garez, gözü kapar, adama bir şey anlatmaz.

Nitekim o ana karındaki çocuk da kana tamah ettiğinden, o aşağılık yurtlara kan, onun gıdası olduğundan.

Tamah ona bu âleme ait sözü duyurmaz. Belden-deki kanı, gönlüne sevdirebilir.

* Sen de bu âlemin güzelliğine tamah etmekte-sin de bu tamah, o ebedî âlemin güzelliğine perde oluyor.

* Gururla dopdolu olan bu hayatın zevki seni doğruluk hayatından uzaklaştırmakta.

* İyi bil ki tamah seni kör eder.. şüphe yok. Senden yakini örter.

* Tamah yüzünden hak, sana bâtil görünür.. tamah yüzünden sende yüzlerce körlükler artar durur.

* Doğrular gibi tamahtan çekin de ayağını o eşğin başına bas.

* O kapıdan girdin mi kurtulursun. Gamdan da dışarıya ayak atmış olursun, neşeden de.

* Can gözün aydınlanır, Hakk'ı görür; küfür karanlığından kurtulur, din nuru kesilir.

* Erlerin öğütünü canla, başla dinle de korkudan kurtulup emniyete eriş.

Hırslarından fil yavrularını yiyenler ve yemeyen
diyenin öğüdünü dinlemeyenler

Bilmem işittin mi? Akıllı, bir adam, Hindistan'da dostlarından iki üç kişinin

70. Uzak bir seferden geldiklerini, aç ve çıplak bir halde bulunduklarını gördü.

Bilgiden doğma merhameti coşup "Hoş geldiniz" dedi, güller gibi açıldı.

"Biliyorum.. karnınız bomboş, pek açsınız. Açlıktan âdetâ Kerbelâ'ya düşmüşsünüz, bu yüzden bütün mihnetlere uğramışsınız.

Fakat dostlar, aman Allah için olsun sakın fil yavrusu yemeyin.

Şimdi gideceğiniz yolda filler vardır.. benim öğüdümü can-ü gönülden dinleyin.

75. Yolunuzdaki fil yavrularını avlamak istersiniz. Bu, gönlünüze pek hoş gelir.

Onlar pek kuvvetsiz, pek lâtif ve semizdir. Fakat anaları pusudadır, onları korur.

Yavrusunun ardından feryad-ü figan ederek yüz fersah yol yürür, evlâdını arar durur.

Hortumundan ateşler saçar, dumanlar savurur. Yavrularına merhameti çoktur. Sakın ha yavrularını avlamayın" dedi.

Yavrum, veliler de Tanrı çocuklarıdır. Onlar ortada olsun, olmasın.. Tanrı, mallarını, canlarını korur, onların ahvalinden haberdardır.

80. Sakın noksanlarını bulup aleyhlerine gıybet etme. Onlar için kin güden, onların öcünü alan Tanrı'dır.

Tanrı dedi ki: Bu veliler benim çocuklarımdır. Gariplik âleminde dirler, eşleri yoktur. Ne işleri vardır, ne güçleri.

Halkı imtihan için hor ve yetim görünürler. Fakat hakikatta dostları da benim, nedimleri de.

Hepsi de benim korumama arka vermiştir. Sanki onlar, benim cüzülerimdir.

Sakın, sakın! Bunlar benim hırka giyenlerimdir. Binlerce kişi arasında yüz binlerce kişidirler, fakat yine de hepsi bir vücuttur."

85. Öyle olmasaydı bir tek Musa, bir tek sopa ile Firavun'un altını üstüne getirebilir miydi?

Öyle olmasaydı Nuh, bir beddua ile doğuyu batıyı sulara gark edebilir miydi?

İhsan ve kerem sahibi Lût, zâlimlerin şehirlerini perişan eyleyebilir, yerlere batırabilir miydi?

Cennete benzeyen şehirleri karasu Diclesi oldu. Git de gör.

Bu Karasu Şam tarafındadır. Kudüs'e giderken yolda görürsün.

90. Hakk'a tapan yüz binlerce peygamber yüzünden her devirde nice azaplar oldu,

Söylesem uzun sürer. Ciğer de ne oluyor ki? Dağlar bile kan kesilir.

Dağlar kan kesilir de sonra yine donar, kalır. Sen bu kan oluşu görmezsin, çünkü körsün, kötüsün... bu görüşten ne kadar uzaksın!

Bu kör, ne şaşılacak kördür; uzağı görür, gözü de keskin. Fakat yalnız devedeki yükü görür.

İnsan, hırsından her şeyi kıldan kıla görür, bilir ama oynayıp salınmasında hayır yoktur, bu oynayış şerle doludur.

95. Benliğini kıracak yerde oyna, salın da şehvet yarasının üstündeki pamuğu çek, kopar.

Erler, meydanda oynar, dolanır, kendi kanları içinde raksederler.

Varlıklarından kurtuldular mı ellerini çarpar...
noksanlarından ayrıldılar mı raksa girerler.

Çalgıcıları, içlerinden def çalar... denizler, onların coşkunu görünür köpürür.

Sen görmezsin ama onların gayretinden yapı-
raklar bile dalların üstünde el çırpar.

100. Dalların el çırpışını görmüyorsun değil mi?
Buna can kulağı gerek... ten kulağıyla duyulmaz ki.

Baş kulağını alaya, yalana, dolana kapa da ay-
dın can şehrini gör.

Muhammed'in kulağı, sözlerin içyüzünü duyar.
Tanrı, ona Kur'an'da "Kulağın ta kendisi" der.

Bu peygamber baştanbaşa kulaktır, gözdür.
Onun merhameti sütninedir, biz de onun süt emer
çocuklarıyız.

Bu sözün sonu gelmez. Sen yine o fil hikâyesine
dön, yine o hikâyeye başla da onu anlat.

Fil yavrularına dokunanlar hikâyesinin sonu

105. Fil onların her birerinin ağızlarını koklamakta..
hepsinin midelerinin etrafında dönüp dolaşmakta,

Yavrusunu kim kebapedip yemiştir, bularak oc
alınmış. kuvvetini göstermeğe çalışmaktaydı.

Sen de Tanrı kullarının etlerini yemekte, onla-
rın aleyhinde bulunup günah kazanmaktasın.

Kendinize gelin. sizin ağızınızı koklayan da
Tanrı'dır. Doğrudan başka kim canını kurtarabilir?

Bir adamın kabirde ağzını koklıyan Münker, yahut Nekir olursa yazıklar olsun o acınmağa değer kişiye!

110. O ulu meleklerden ne ağzını gizlemeye imkân var, ne güzel kokularla iyi bir hale getirmeye çare.

Mezara girene, onlara yaltaklanmak mümkün değil; akıl, fikir için hileye sapmaya yol yok!

Saçma sapan söyleyen adamın başına gürzleri iner, pençeleri batar.

Azrail'in sopasını, demirini gözünle görmüyor-
san gürzünün eserine bak!

Bazı zamanlar suret bakımından da görünür de onun için yalnız hasta, bunu anlar, duyar.

115. O hasta, dostlar, der; bu tepenin üstünde duran kılıç nedir ki?

Dinliyenler de "Biz öyle bir şey görmüyoruz. Bu, hayalden ibaret" derler. Halbuki ne hayali? Göçme zamanı bu!

Ne hayali bu? Bu aşağılık felek bile bunun korkusuyla hayal haline geldi. Ölüm haline gelen hastanın önünde gürzlerle kılıçlar his âlemine girdiler.

O, bu kılıçların ona çekildiğini görür. Fakat ondan başka düşmanın gözü de bağlıdır, dostun gözü de.. bunları gören yoktur.

120. Dünya hırsı gitti de o yüzden hastanın gözü kuvvetlendi; gözü, kan dökme zamanı aydınlandı.

Kibrinin, hışmının yüzünden gözü, vakitsiz öten horoza döndü.

Vakitsiz çan çalan, vakitsiz öten horozun başını kesmek vaciptir.

Her an, canının bir cüzü ölüm halindedir, her an can verme zamanındadır. Can verme ânında imanını gör, gözet!

Ömrün, altın kesesine benzer, geceyle gündüz de para sayan adamdır.

125. Bilmeden, anlamadan sayar durur, nihayet kese boşalır, ay tutulur.

Dağdan alsan da yerine komasan dağ bile yerinde kalmaz, yok olur gider.

Şu halde her an yerine karşılık koy ki "Secde et de yaklaş" âyetinin maksadı neyse bulasın.

Bütün işlere böyle çalışma, dindeki işten başka iş için savaşıma.

Sonra sonunda tamamlamadan geçip gidersin. İşlerin sona ermez, ekmeğin de ham kalır.

130. O mezarını lâhdini yapma işi taşla, tahtayla, kilimle, keçeyle olmaz.

Kendine gönülde bir mezar kazman, onun benliğinin önünde bu benliği görmen gerektir.

Onun toprağı olman, gamına gömülmen lâzım ki nefesin, nefesinden yardımlara nail olsun, nefesin kutlu ve tesirli bir hale gelsin.

Mezara türbe yapmak, üstüne kubbe kurmak, mâna sahiplerine makbul değildir.

Bir bak da gör, diri iken atlaslara bürünen kişinin aklını o ipekler, o atlaslar hiç fazlalaştırır, onun reyine isabet verir mi?

- 135 Canı Münker ve Nekir'in azabına uğramış, gamlı gönlünde de gam akrepleri yer tutmuştur.

Zâhirini süslemiş, püslemiş ama içi düşüncelerden feryatlara düşmüş.

Başka birini de görürsün ki eski elbiseler giymiş ama o köhne libaslar içinde kamışa benzer, sözü de şeker gibidir.

Fil hikâyesine dönüş, öğütçünün öğüdü

Öğütçü dedi ki: "Bu öğüdümü tutun da gönlünüz, canınız belâlara düşmesin.

Otlara, yapraklara kaani olun, fil yavrularını avlamaya varmayın.

140. Ben, boynumdaki öğüt borcumu ödedim. Öğüdü tutanın sonu, ancak kutluluktur.

Ben, sizi nedametlerden kurtarmak için elçiliğimi yaptım.

Kendinize gelin, sakın tamah yolunuzu ursorun. Tamah, yapraklarınızı ta kökünden söker, çıkarır."

Bunları söyleyip "Haydi, bayra karşı" diyerek onları uğurladı, selâmetledi, gitti. Onlar, yolda kıtlığa düştüler, susuzlukları arttıkça arttı.

Ansızın yolda yeni doğmuş güzel bir fil yavrusu gördüler.

145. Sarboş kurtlar gibi başına üşüştüler. Onu tertemiz yeyip bu işten ellerini yıkadılar.

Yoldaşlarından biri, onlara öğüt verdi, o adamın öğüdü hatırlıdaydı.

Bu söz, adamın o fili kebabedip yemesine mâni oldu. Eski ve tecrübe görmüş akıl, sana yeni bir baht bağışlar.

Onlar fil yavrusunu yeyip yattılar, uyudular. O aç adamsa sürüyü bekliyen çoban gibi uyanıktı.

Birdenbire baktı ki kızgın bir fil çıkageldi. Önce o gözetliylene gelip çattı.

150 Ağzını üç kere kokladı. Fakat ondan hiçbir kötü koku gelmedi.

Birkaç kere etrafında dönüp dolaşarak gitti. O iri fil, adama hiç dokunmadı.

Uyuyanların hepsinin ağızlarını kokladı. Hep-sinden de koku aldı.

Yavrusunu kebabedip yiyenleri hemencecik paraladı, öldürdü.

O anda hepsini de birer birer paralıyor, onlardan hiç de ürkmüyordu.

155. Onların her birini havaya kaldırıp yere vurarak parçalamaktaydı.

Ey halkın kanını emen, bu işten uzaklaş, halkın kanı seni savaşa düşürmesin.

Bil ki halkın malı kanı demektir. Çünkü mal güçle, kuvvetle, çalışmayla ele geçer.

O fil yavrularının anaları kan güder, fil yavrusu yiyenden öc alır, öldürür.

Ey rüşvet alan, sen fil yavrusu yemektesin. Sana düşman olan fil, kökünü kazır, seni mahveder.

160. Hilelere sapanı koku, rüsvay etti. Fil, yavrusunun kokusunu bilir.

Hak kokusunu Yemen'den duyan bendeki bâtil kokuyu nasıl olur da duymaz?

Mustafa, ta uzak yoldan koku alır da ağzımızdaki güzel kokuyu nasıl almaz?

Duyar, duyar ama yüzümüze urmaz, örter. İyi koku da göklere çıkar, kötü koku da.

Sen uyuyup durursun, o haram koku ise şu yeşil gökyüzüne urup durur.

165. Senin çirkin nefeslerine yoldaş olup felekte kokuları alanlara kadar gider.

Kibir, hırs, şehvet kokusu, söz söylerken soğan gibi kokar.

Yemin eder de "Ben onları ne zaman yedim? Soğandan da çekinmekteyim, sarmısaktan da" dersin

O yalan yemini ederken nefesin, kovuculuk eder. Kokusu seninle beraber oturanların dimağına vurur.

O koku yüzünden dualar reddedilir. O kötü kalb, sözle kendisini gösterir.

170. O duaya "Sesinizi kesin" cevabı gelir. Her azgının cezası onu kovan sopadır.

Fakat sözün eğri, özün doğru olursa o söz eğriliği, Tanrı'ya makbuldür.

Dostların hatası, yabancıların doğrusundan daha iyidir.

O doğru sözlü Bilâl, ezan okurken "Hayyi ales-selâ, Hayyi alelfelâh - Haydın namaza, Haydin felâha" cümlelerindeki "Hayyi - haydin" kelimesini "Heyyi" diye okurdu.

Nihayet Peygamber'e dediler ki: "Ya Rasulâl-lâh, bina yeni kuruluyor. Bu hata, hiç de doğru değil.

Ey Tanrı habercisi, ey Tanrı rasulü, ey Tanrı meydanının tek binicisi, daha fasih bir müezzin getir.

175. Din daha yeni kurulur, doğruluk düzenlik daha yeni meydana gelirken "Hayyî alelfelâh" ı yanlış okumak ayıptır.

Peygamber'in hiddeti coştı. Gizli inayetlerden bir iki remiz söyleyip dedi ki:

"Ey aşâğılık adamlar, Tanrı yanında Bilâl'in Heyyî'si yüzlerce hadan, hıdan, yüzlerce dedikodudan iyidir.

İşi çok karıştırmayın da sırrınızı açmıyayım, önünüzü, sonunuzu söylemiyeyim."

Eğer duada güzel bir nefese sahip değilsen yürü, özü sözü doğru kardeşlerden dua iste!

Musa aleyhisselâm'a, Beni günah etmediğin ağızla
çağır diye vahiy gelmesi

180. Tanrı, "Ey Musa, bana, suç etmediğin, kötü söylemediğin bir ağızla sığın, dua et" dedi.

Musa, "Bende o ağız yok deyince Tanrı, "Başkasının ağziyle dua et."

Başkasının ağziyle nasıl günah edebilirsin? Yarabbi diye başkasının ağziyle çağır" buyurdu.

Sen de öyle muamelede bulun ki ağızlar, gece gündüz sana dua edip dursunlar.

Günah etmediğim ağız, başkasının özürler dileyen ağızdır.

185. Yahut da kendi ağızını temizle, ruhunu çevik bir hale getir.

Çünkü Tanrı adı temizdir, temizlik geldi mi pislik, pılsını pırtısını toparlayıp gider.

Zıtlar, zıtlardan kaçır. Ziya parladı mı gece kalmaz.

Ağza temiz bir ad gelince de ne pislik kalır, ne gamlar, kederler.

Yalvaranın Allah demesi, Hakk'ın Lebbeyk demesinin ta kendisidir

Birisi her gece Allah der durur, bu zikrinden ağız tatlılaşır. zevk alırdı.

190. Şeytan, "Ey çok söz söyleyen, bunca Allah demene karşılık onun Lebbeyk demesi nerde?

Tanrı tahtından bir cevap bile gelmiyor. Böyle utanmadan, sıkılmadan ne vakte dek Allah deyip duracaksın" dedi.

Adamın gönlü kırıldı, başını yere koydu, yattı. Ruyada yeşiller giyinmiş Hızır'ı gördü.

Hızır, "Kendine gel, niçin zikri bıraktın, çağırdığın addan nasıl usandın, zikrinden nasıl pişman oldun?" dedi.

Adam, cevap olarak "Lebbeyk sesi gelmiyor. Kapıdan sürüleceğimden korkuyorum" deyince

195. Hızır, "Senin o Allah demen. bizim Lebbeyk dememizdir. Senin o niyazın, derde düşmen, yanıp yakılman, bizim haberci çavuşumuzdur.

Senin hilelere düşmen, çareler araman, seni kendimize çekmemizden, ayağını çözmemizdendir.

Korkun da bizim lûtfumuzun kemendidir, aşkın da. Her Yarabbi demende bizim, efendim, buyur dememiz gizli” dedi.

Bilgisiz adamın canı, bu duadan uzaktır. Çünkü Yarabbi demesine izin yok ki.

Zarara, ziyaña uğrayınca Tanrı’ya sızlanmasını diye ağzında da kilit var, gönlünde de. Ağız da bağlı, gönlü de.

200. Firavun’a yüzlerce mal, mülk verdi, o da niha-yet ululuk, büyüklük dâvasına girdi.

O kötü yaradılışlı, Hakk’a sızlanmasını diye ömründe başağrısı bile görmedi.

Tanrı, ona bütün dünya mülkünü verdi de dert, elem, keder vermedi.

Dert, Tanrı’yı gizlice çağırmana sebep olduğundan bütün dünya malından yeğdir.

Dertsiz dua soğuktur, bir şeye yaramaz. Dertli dua ve niyaz, gönülden, aşktan gelir.

205. O gizlice niyazın, o önü sonu anman yok mu?

İşte sâf, halis ve hüznü dua odur, “Ey Tanrım ey feryadıma erişen, ey yardımcım” demendir.

Tanrı yolunda köpeğin sesi bile Tanrı cezbesiyledir. Çünkü Tanrı’ya her yönelen, bir yol kesicinin esiridir.

Eshabı kehf’in köpeği gibi... pis şeyden kurtulunca padişahlar sofrasının başına oturdu.

Mağaranın önünde kıyamete kadar dağarcıksız, heybesiz ârifcesine rahmet lokmasını, rahmet suyunu yeyip içmekte.

210. Nice köpek postuna bürünmüş adsız sansız kişiler var ki perde ardında şarapsız kalmazlar.

Oğul, bu şarap, için can ver. Savaşsız, sabırsız yenme olur mu hiç?

Bunun için sabır güç bir şey değildir. Sabret, sabır, güçlüklerin, sıkıntıların anahtarıdır.

Bu pusudan sabır ve ihtiyat etmeksizin kimse kurtulmadı. Sabır da ihtiyatın eli, ayağıdır.

İhtiyatta bulun, bu zehirli otu yeme. İhtiyata riayet, peygamberlerin kuvvetinden, nurundandır.

215. Her yelden oynayıp duran samandır. Dağ, hiç yele ehemmiyet verir mi?

Her yanda bir gulyabani, seni çağırır, "Kardeş, gel, yol istiyorsan işte buracıkta.

Yoldaş, sana yol göstereyim, yoldaşın olayım. Bu ince yolda ben sana kılavuzum" der.

Fakat ne kılavuzdur o, ne de yol bilir. Yusuf, o kurt huylunun yanına az var!

İhtiyat ona derler ki seni bu dünyanın yağlı, ballı şeyleri, bu âlemin tuzakları, hileleri aldatmasın.

220. Çünkü bu âlemin ne tadı vardı, ne tuzu. Sihir okur da kulağına üfler durur.

"Ey nur gibi apaydın adam, ev senin, sen de benimsin" der.

İhtiyat ona derler ki "Midem dolgun tokum", yahut "Hastayım, bu mezardan hastalandım",

Yahut "Başım ağrıyor, sen bunu geçirmeye bak", yahut da "Beni dayımın oğlu çağırды, davetliyim" deyip başından savasın.

Çünkü bir şerbeti bile zehirlerle sunar, tatlısı, vücudünde yaralar, bereler meydana getirir.

225. Sana elli, altmış altın bile verse ey balık, o verdiği şey, oltada ettir.

Verdi, farzedelim, fakat o hilebaz nerden verecek? Hilebazın sözü çürümüş cevizdir.

Onun gülrütlüsü aklını alır, beynini altüst eder. Yüz binlerce aklı bile bir pula saymaz.

Dostun, kesendir, hircundur, Ramin'sen Vise'den başkasını arama.

Vise de sensin, mâşukun da sen. Bu zahiri şeylerin hepsi, sana âfettir.

230. İhtiyat ona derler ki seni davet ettiler mi bunlar, benim sarhoşum, bunlar benim dostum, beni seviyorlar, istiyorlar demeyesin.

Davetlerini, kuşlara çalınan ıslık bil. Avcı, pusuda gizlidir de kuş gibi öter durur.

Önüne de seslenen, öten, çığırın budur zannını vermek için bir ölü kuş koymuş.

Kuşlar.. onu kendi cinsinden sanıp toplanırlar. O da onların derilerini yüzer.

Ancak Tanrı hangi kuşa ihtiyat ve tedbir duygusu vermişse o kuş o taneye, o tuzağa aldanıp gelmez.

235. İhtiyatsızlık, tedbirsizlik, pişmanlıktan ibarettir. Bunu anlatan şu hikâyeyi de dinle.

Köylünün şehirliyi aldatıp yalancılıktan ve birçok
ısrarla köye çağırması

Kardeş, eskiden bir şehirliyle köylünün tanışıklığı vardı.

Köylü, şehre geldikçe şehirlinin mahallesine çadır kurar, evine kurulup otururdu.

İki ay, üç ay ona konuk olur, dükkânına geçer oturur, sofrasına çökerdi.

Şehirli, köylünün ne ihtiyacı varsa bedavaya yerine getirir, düzer koşardı.

240. Köylü bir gün yüzünü şehirliye döndü de dedi ki: "A efendim, sen hiç köye gelmez, hiç seyre seyrana çıkmaz mısın?"

Allah aşkına olsun bütün oğullarını getir. Şimdi tam gül mevsimi, ilkbahar.

Yahut da yazın meyva zamanı gel de hizmetine kemer kuşanayım.

Soyunu sopunu, çoluk çocuğunu, akrabalarını getir, köyümüzde üç, dört ay kal.

Bahar çağında köy pek hoş olur, çayırılık, çimenlik, gönle ferah veren gönül çeken lâlelik kesilir."

245. Şehirli, başından savmak için ona vaitte bulundu, va'dinin üstünden de sekiz yıl geçti.

Köylü, her yıl "Ne vakit geleceksin. Kış gelip çattı" der,

O da "Bu yıl filân yerden konuk geldi.

Müsaade edin de gelecek yıl, işten, güçten kurtulursam gelirim" der,

Köylü "Ailem, ey kerem sahibi, çocuğunu çocuğunu bekleyip duruyor" diye karşılık verirdi.

250. Her yıl leylek gelince köylü de gelir, şehirlinin evine konardı.

Şehirli, her yıl altınından, malından köylüye harceder, onun üstüne kanad gererdi.

Nihayet son defa o yiğit köylü, tam üç ay şehirliye misafir oldu. O da, ona sabah akşam sofrayı yedirdi, içirdi.

Köylü, utanıp yine "Efendim, kaç keredir vadedtin. beni kaç keredir aldatın bu, niceyedir?" dedi.

Şehirli dedi ki: "Canım da, bedenim de buluşmayı isteyip duruyor ama her hareket, onun takdiriyle.

255. İnsan yelkenli gemiye benzer. Rüzgârı estiren bakalım onu ne yana sürecektir?"

Köylü, yine şehirliye andlar vererek "Ey kerem sahibi, çocuğunu çocuğunu al, gel de ikramı gör" deyip.

Elini tuttu, üç kere and verdi, "Allah için olsun gayret et, tez gel" dedi.

Bunun üstüne on yıl geçti. Her yıl böyle lâflar eder, tatlı tatlı vaatlerde bulunurdu.

Şehirlinin çocukları "Baba ay da sefer eder, bulut da, gölge de.

260. Köylüye bunca hakkın geçti. Onun için nice zahmetler çektin.

O da, sen ona konuk olâsın da hiç olmazsa bu hakların bir kısmını olsun ödemek ister.

Bize, onu kandırın, köye getirin diye gizlice birçok ricalarda bulundu" dediler.

Şehirli dedi ki: "Yavrucuğum, doğru ama iyilik ettiğin kişinin şerrinden sakın demişler.

Dostluk, son demdedir. Korkarım ki bir şey olur da tohum bozulur."

265. Sohbet vardır, keskin bir kılıca benzer, bostanı,
ekini kış gibi kesip biçer,
Sohbet vardır, ilkbahar gibidir. Her tarafı yap-
par sayısız meyvalar verir.

İhtiyat ve tedbir ona derler ki kötü zannı gi-
deresin, kaçıp kötülükten kurtulasın.

Peygamber, "Tedbir sui zandır" dedi. A boş-
boğaz, her adımı bir tuzak bil.

Sahranın yüzü dümdüz ve geniştir ama her
adımda bir tuzak var, küstahça koşmayı bırak.

270. Dağ keçisi "Nerde tuzak?" diye koşar, fakat
yürüdü mü tuzağa düşer, boğazından yakalanır.

Nerde tuzak diyordun ya, işte buracıkta, bak da
gör. Ovayı gördün ama tuzağı görmedin.

A şaşkın, çayırılıkta tuzak, pusu ve avcı olmadık-
ça kuyruk mu olur?

Bu yere küstahça gelenlerin kemiklerini, kelle-
lerini gör!

Ey seçilmiş kişi, mezarlığa var da onların ke-
miklerine başlarından geçenleri sor!

275. O kör sarhoşlara bak da aldanış kuyusuna baş
aşağı nasıl düştüler, açıkça gör!

Gözün varsa körcesine gelme, gözün yoksa eline
bir sopa al.

Tedbir ve ihtiyat sopan yoksa bir gözlüyü kıla-
vuz edin.

Tedbir ve ihtiyat sopan yoksa kılavuzsuz her
yolun başında durma.

Körün adım atması gibi ihtiyatla adım at da
ayağın kuyudan da kurtulsun, köpekten de.

280. K r, bir kazaya uğramıyayım diye titreye titreye,
korkar ve ihtiyatlı adım atar.

Ey dumandan kaçıp ateş e d ş n.. lokma ararken
yılan'a lokma olan,

Seba'lılar ve nimetten azmaları

Seba halkının macerasını okumadan mı? Belki
de okudun.. okudun ama sest n başka bir şey duy-
madın.

O dağ, sesi anlamaz ki.. dağın akılı mânaya gi-
demez ki.

Dağ, akılsız, kulaksız ses verir durur. Fakat sen
sustun mu o da susar.

285. Tanrı Seba'lılara pek büyük bir genişlik ve ra-
hatlık verdi, yüz binlerce köşk, sayvan ve bağ ihsan
etti.

O kötü yaradılışlı adamlar buna ş kretmediler.
Vefada köpekten de aşağı oldular.

Köpeğe bir kapıdan bir lokına ekmek verilse
o kapıya bağlanır, hizmetk r olur.

Kapıya bekçi kesilir. Ona eziyet edilse, yiyeceği
l yikiyle verilmese bile o kapıyı bırakmaz.

Orada karar eder, başka bir kapıya gitmez.

290. Oraya bir garip köpek gelse oradaki köpekler,
onu gece gündüz tedibederler.

İlk konağına git. Oradan nimetlendin, o nime-
tin hakkı, gönlünü oraya rehin etmendir derler.

Yerine git, o nimetin hakkını bundan fazla
terketme diye onu ısırırlar.

Sen de gönül ve gönül ehlinin kapısından bir hayli âbıhayat içtin, gözlerin açıldı.

Canın, ehli diller gönlünden nice şükür, vecit ve kendinden geçiş gıdaları yedi.

295. Sonra da yine hırs yüzünden bu kapıyı bıraktın, hırs yüzünden her dükkânın etrafında dönüp dolaşmadasın.

O çömleği yağlı ihsan sahiplerinin kapısına, arda kalasica bir tirit için koşup duruyorsun.

Bil ki can, asıl burada yağlanır, ümitsiz bir hele düşenin işi burada düzelir.

Hastaların, duasiyle şifa dilemek, şifa bulmak için her sabah İsa aleyhisselâm'ın ibadet ettiği yerin kapısına toplanmaları

İsa'nın ibadet yeri, gönül ehlinin sofrasıdır. Kendine gel, kendine ey derde müptelâ, sakın bu kapıyı bırakma.

Halk her taraftan toplanır, kör, çolak, kötürüm, topal... hepsi.

300. Sabahleyin İsa'nın ibadet ettiği yerin kapısına gelir, onun nefesiyle illetten kurtulmayı umarak bekledi.

İsa, o güzel gidişli, evradını bitirince kuşluk çağı dışarı çıkar.

Zayıf, perişan birçok dertlinin şifa ümidiyle ka-pıya oturup beklediğini görür.

Dua eder de "Tanrı, hepinizin muradını verdi, maksatlarınıza eriştiniz.

Şimdilik illetsiz zahmetsiz yürüyün, Tanrı'nın yarlıgama ve kerem etmesine doğrulun." der.

305. Hepsi ayakları bağlı develere benzerken himmet edip bağlarını çözer.

Onlar da hemencecik sıhhat bulup onun duasıyla neşelenerek yürür giderlerdi.

Sen de bunca âfetlere uğradın, hepsinden tecrübeler gördün.. padişah meşrepli erlerden sıhhat buldun.

Topallığın kaç kere düzeldi, canın kaç defa gamdan, mihnetten kurtuldu.

Sense gafilcesine kendini de kaybetmemek içinayağına bir ip bağlamış durmaktasın be herif!

310. Şükretmiyorsun, nail olduğun nimetleri unutmuşsun. Bu unutuş, o bal yediğin zamanları hatırına bile getirmiyor.

Hulâsa o yol, sana bağlandı. Çünkü gönül ehlinin gönlü, senden incindi, sana darıldı.

Çabuk onları bul, kusur dile, tövbe et. Bulut gibi ağla, inle.

De sana onların gül bahçeleri açılsın, sana olgun meyvalar saçılsın.

O kapıda dön, dolaş. Eshabı Kehf'in köpeğiyle kapı yoldaşıysan köpekten aşağı olma.

315. Köpekler bile, gönlünü ilk eve bağla diye köpeklerle nasihat ederler.

Kemik yediğin ilk kapıya sıkı bağlan, hak gözetmeyi terketme derler.

Edeplensin de oraya gitsin, kurtuluşu o ilk kapıda bulsun diye onu ısırırlar.

A azgın köpek, velinimetine isyan etme.

Halka gibi o kapıya bağlan. O kapıda bekçilik et, o kapıda çevik davran, o kapıda sıçra.

320. Vefasızlığını apaçık gösterme, beyhude yere vefasızlığı faş etme.

Köpeklerin âdeti vefakârlıktır. Yürü be, bari köpeklerin adını kötüye çıkarma derler.

Ulu Tanrı bile vefakârlıkla öğündü de "Bizden gayri ahbine kim vefa eder ki?" dedi.

Hakları reddettikten, saymadıktan sonra istediğin kadar vefakâr ol. Bil ki bu vefa, vefasızlığın ta kendisidir.

Çünkü hiç kimse Tanrı hakkından daha ziyade hak sahibi değildir ki.

325. Ana hakkı bile Tanrı hakkından sonra gelir. Çünkü Tanrı, anayı senin ana karnındaki şekline borçlu etmiştir.

Tanrı, seni onun cisminde bir surete bürümüş, gebelik halinde ona seninle istirahat ve huzur vermiş, onu sana alıştırmış,

O da seni kendisinin bir cüz'ü görmüştür. Tanrı'nın tedbiri anaya ilişik olan o cüz'ü ayırmıştır.

Tanrı, binlerce sanat ve fen düzdü de ana, sana sevgi bağladı, şefkat gösterdi.

Şu halde Tanrı hakkı, ana hakkından öncedir. Tanrı hakkını bilmiyen eşektir.

330. Anayı, ananın memesini, sütünü yaratan, onu babayla çift eden o dur, ona serkeş olma.

Ey Tanrı, ey ihsanı kadim olan, bildiğim de senindir, bilmediğim de.

Sen, Tanrı'yı an, çünkü benim hakkım hiç eskimez.

O sabah çağında, sizi Nuh'un gemisinde koruduğumuzu, bu suretle lûtuflarda bulunduğumu an.

O zaman sizin aslınızı, atalarınızı tufandan, tufan dalgasından korudum, onlara aman verdim.

335. Ateş huylu su, yeryüzünü kaplamıştı. Dalgası, dağların tepelerine kadar çıkıyordu.

Sizi reddetmedim, atanızın atasının atasının varlığında sizi korudum.

Mademki baş oldun, sana nasıl ayağımla vururum, kendi iş yurdumu nasıl ziyan ederim?

Vefasızlara kendini feda ediyor, kötü bir zan yüzünden o tarafa doğru gidiyorsun.

Bense unutmadan, vefasızlıktan beriyim. Benim yanıma gelsen bile kötü bir zanla gelirsin.

340. Sen, hani kendine benziyenlerin önünde iki kat olursun ya.. işte onlar hakkında kötü zanda bulun.

Nice ulu ulu dostlar, yoldaşlar edindin. Sana, nerde onlar diye sorsam gittiler dersin.

İyi dostun yüce göklere gitti, kötülük dostunsa yerin dibine geçti.

Ara yerde sen kalakaldın, yardımsız, yardımcısız kervandan arta kalan ve sönmeye mahkûm ateşe döndün.

Ey baba yiğit dost, yukardan, aşağıdan münezzeh olanın eteğini tut.

345. O, ne Isa gibi göklere ağar, ne Karun gibi yerlere geçer.

Sen yerden, yurttan alından, satımdan kaldın mı o, mekân âleminde de seninle beraberdir, Lâmekân âleminde de.

Bulanıklardan duruluklar çıkarır, cefalarını vefa yerine tutar.

Cefakârlıkta bulunursan noksandan kurtulup kemale erişesin diye kulağını burar.

Sülûkte virdini terk edersen zahmete, mihnete düşer, sıkıntıya uğrarsın ya.

350. İşte o tediptir. Yapma, o eski ahdı hiç değiştirmeye demektir.

Bu iç sıkıntısı bir zincir şeklini almadan, bu gönlünü sıkıyan şey, ayağını bağlamadan önce.

Bu işareti, beyhude zan etmemen için uğradığın o mâkul zahmet, duyguna hitabeder bir hale gelir ve meydana çıkar.

Suç işlediğin zaman iç sıkıntıları gönlünü kaplar, bu sıkıntılar, ecelden sonra ist zincir şekline bürünür.

Burada; bizi anmaktan çekinen kişiye dar bir yaşayış verilir ve körlükle cezalanır.

355. Hırsız, insanların mallarını çaldı mı bir iç sıkıntısı, bir darlık gönlünü tırmalamaya başlar.

O, bu sıkıntı, bu darlık nedir ki? der. Şerrinden ağlayan mazlum yok mu? İşte onun sıkıntısı, onun darlığı.

Bu darlığa, bu sıkıntıya pek aldırış etmezse bu inadının rüzgârı ateşini üfler.

Hulâsa gönül sıkıntısı, memurların sıkıştırması haline gelir, o mânalar, duyulur, görülür bir hale gelip meydana çıkar.

Dertler, zindan ve çarmıh olur. Dert; köktür, kök; dal budak verir.

360. Kök gizliydi, meydana çıktı. Sen de darlığını, ferahlığını bir kök bil.

Kötü kökse hemencecik, çabucak onu sök kır çimenlikte çirkin bir diken çıkmasın.

İç sıkıntısı görünce ona bir çare bul. Çünkü dallar, hep kökten meydana gelir.

Genişlik gördün mü de onu sula, yetişip meyvaya verince dostlara dağıt.

Seba'lılar hikâyesi

Seba'lılar, heveslerine uymuş ham kişilerdi. İşleri, güçleri büyüklerin nimetlerine karşı nankörlükte bulunmaktı.

365. Bu nankörlük, âdeti sana ihsan eden adama karşı kötülükte bulunmana, onunla savaşmana benzer.

Meselâ, o iyilik edene, ben bu iyiliği istemiyorum, bundan inciniyorum, neden beni incitiyorsun?

Lûtfet de bu iyiliği yapma. Ben, göz istemiyorum, beni kör et, dersin, işte bunun gibi.

Seba'lılar da "Şehirlerimiz birbirine çok yakın, onları uzaklaştır. Kötülük, çirkinlik bize daha iyi, bizim ziynetimizi güzelliğimizi al.

Biz, bu köşkleri, bağları, bahçeleri istemiyoruz. Ne güzel kadınlarla işimiz var, ne emniyet ve huzurla.

370. Şehirler, birbirine pek yakın. Halbuki orada ne boş bir çöl, ne güzel bir ova var. Orada yırtıcı hayvanlar, canavarlar vardır” dediler.

İnsan, yazın kışı ister, fakat kış geldi mi bundan da vazgeçer, istemez.

Bir hale katıyen razı olmaz. Ne darlıktan hoşlanır, ne genişlikten, boşluktan.

Geberesi insan, efendisine ne de kâfirdir ya.. hidayete nail oldu mu tutar, inkâra sapar.

Nefis, bu çeşit mahlûklardandır da onun için gebertilmeye lâıktır.. onun için ulu Tanrı “Öldürün nefislerinizi” demiştir.

375. Nefis, üç köşeli dikendir, ne çeşit koysan sana batır, ondan kurtulmana imkân mı var?

Heva ve hevesi terketme ateşini vur şu dikene.. iyi işli dosta uzat elini, sarıl ona!

Seba’lılar, haddi aşınca, bize veba, seher yelinden daha iyi diycek derecede taşkınlık gösterince,

Öğütçüler, onlara öğütler verdiler, kötülüklerine, küfürlerine mâni olmaya çalışılır.

Fakat onlar öğütçülerin kanlarına kastediyorlar, kötülük ve kâfirlik tohumunu ekiyorlardı.

380. Kaza geldi mi bu cihan daralır, tatlı helva bile ağzında zehir kesilir demişler.

Kaza gelince göz kapanır da göz, gözü görmez olur.

O atlının hilesi, bir toz kopardı mı o toz, seni yardım dilemeden bile uzaklaştırır.

Atlıya doğru yürü, toza doğru değil. Yoksa atlının tozu, seni ezer, bitirir.

385. Tanrı bu kurdun yediği adama "Kurdun tozunu gördü de neden feryadetmedi?

Kurdun kopardığı tozu bilemedi. Bunca bilgisile, bunca hüneriyle neden yayılıp otlamağa koyuldu?

Koyunlar bile kendilerine zarar edecek olan kurdun kokusunu duyar, ondan taraf taraf kaçarlar.

Hayvan bile aslanı kokusundan anlar da otlamayı bırakır" der.

Aslanın kızgınlığından bir koku aldın mı dön Tanrı'ya sığınmaya, yalvarmaya koyul.

390. Onlar, kurdun tozundan ürkmediler, çekinmediler. Tozun ardından o koca mihnet kurdu çatıp geldi.

O koyunları, hışımla parladı gitti. Onlar, akıllı çobanından göz yummuşlardı.

Onları, çoban ne kadar çağırdı da gelmediler... çobanın gözüne toz, toprak serptiler.

"Yürü be, biz senden ziyade çobanız.. her birerimiz başız, uluyuz. Böyle olduğu halde nasıl sana uyarız?

Biz kurtlara lokmayız, senin adamın değil. Ateşin odunlarıyız, utanma arlanma yok bizde" dediler.

395. Bilgisizlik, akılda bir taassuptur ki buna tutulanların şehirlerinde kargalar şom şom bağırışırlar, yerleri, yurtları harabeye döner.

Onlar, mazlûmlar için kuyu kazdılar ama kazdıkları kuyuya kendileri düştüler, ah etmeğe başladılar.

Yusufların derilerini yüzdüler, fakat kendi yaptıklarını birer birer buldular.

O Yusuf kimdir? Senin Hak arayan gönlün. O gönül, bir esir gibi senin yurdunda bağlıdır.

Bir Cebrazil'i direğe bağlamış, koluna, kanadına yüzlerce yara açmış, perişan etmişsin de.

-400. Sonra da önüne kebaholmuş dana getiriyor, bakan da onu samanlığa götürüp

Hadi ye, işte bizim yağlı gıdamız budur diyor-sun. Halbuki ona Tanrı vuslatından başka gıda yoktur.

O dertlere düşmüş zavallı da bu işkenceden bu sınanmadan kırılıp senden Tanrı'ya şikâyet ederek der kı:

"Yarabbi, bu kocamış kurttan elâman." Tanrı da ona "Sabret, işte vakit geldi.

Haberi olmayan her kişiden öcünü alacağım" der. Feryada erişen Tanrı'dan başka kim feryada erişir ki.

-405. O "Yarabbi, yüzünün ayrılığından sabrım bitti. Yahudiler elinde âciz kalmış Ahmed'im Semud kavminin hepsine düşmüş Salih'im.

Ey peygamberlerin canlarına kutluluk bağışlayan. Ya beni öldür, ya kendine çağır, yahut da sen gel!

Kâfirlere bile ayrılığına tahammül yok.. onların bile her birisi, keşke toprak olsaydım, der.

Kâfirin bile hali böyle olursa senin ülkenden olanın, senin olanın hali, sensiz ne olur?" der.

410. Halk da der ki: "Öyledir, doğru ey temiz adam.
Fakat söz dinle, sabret sabır iyidir.

Sabah yaklaştı, sus, çok coşma. Ben senin için
çalışıp duruyorum, sen çalışma!"

**Şehirlinin, köylünün daveti üzerine köye
gitmesi**

Ey yiğit arkadaş, dön.. bu söz hadden aştı. Köy-
lü, şehirliyi evine nasıl götürdü, onu söyle.

Seba'lıların hikâyesi bir tarafta kalsın, daha iyi.
Sen şehirlinin köye gelişini anlat.

Köylü, yaltaklandıkça yaltaklandı. Nihayet şe-
hirlinin reyi, tedbiri elden gitti, şaşırды, ahmaklaştı.

415. Köylünün haber üstüne haber salması, nihayet
şehirlinin duru suyunu bulandırdı.

Bir taraftan da çocukları neşeyle "Baba, gezer
oynarız, ne olur?" demeye başladılar.

Yusuf gibi. Onu da "Gezer oynarız" sözü tu-
haf bir takdir neticesi babasının gölgesinden ayırdı.

O oyun değil, canlı oynayış.. hile, düzen, hain-
lik.

Seni dostundan ayıran sözü dinleme. O sözde
ziyan vardır, ziyan!

420. Hattâ o sözde sad ender sad vefkının faydası
bile olsa aldırış etme. Altın için hazineyi bırakma
yoksul!

Şunu dinle, Tanrı, Peygamber'in eshabına iyi,
kötü nice şeyler söyleyip kaç kere itabetti.

Çünkü kıtlık yılında davul sesini duyunca cuma namazını hemencecik bırakıverdiler.

Başkaları daha ucuz almasınlar, o alışverişle bizim kârımızı onlar elde etmesinler dediler.

Peygamber, namazda kendini tamamiyle niyaza vermiş iki üç yoksulla kalakaldı.

425. Tanrı; "davul sesi, abes işler ve alışveriş, Tanrı Rasulünden sizi nasıl ayırdı?

Şaşkın bir halde buğdaya doğru dağılıverdiniz de Peygamber'i ayakta yalnız bıraktınız.

Buğday için olmayacak tohumlar ektiniz, o Hak Rasulünü terkettiniz.

Onun sohbeti oyundan da hayırlıdır, maldan da. Hele bir gör, kimi bıraktın. Gözünü ov da bak!

Hırsınızın yüzünden şunu yakinen bilmediniz mi ki rızık verici benim, rızık verenlerin hayırlısı benim.

430. Buğdaya güneşle rızık veren Tanrı, senin ona dayanmanı nasıl olur da zayı eder?

Buğday için, gökyüzünden buğday gönderenden ayrıldın ha!

Doğanın kazları ovaya çağırması

Doğan, kaza "Sudan çık da şekerler akan ovaları bir gör" dedi.

Akıllı kaz dedi ki: "Ey sudan uzakta kalmış doğan, su bizim kalemizdir, huzurumuzdur, neşemizdir."

Şeytan da doğan gibidir. Kazlar, koşun, kendinize gelin, su kalesinden dışarıya az çıkın.

435. Doğana deyin ki: "Haydi yürü yürü, dön geri. Ey aşağılık adam, başımızdan el çek.

Biz senin davetinden uzağız, bu davet senin olsun. Biz senin şu nefesini içmeyiz bile a kâfir!

Kale bizim olsun, şekerle şeker yurdu senin. Biz senin hediyenin lüzumu yok, al, senin olsun!

Can oldu mu gıda eksik gelmez elbet. Asker var mı, bayrak elbette bulunur!

Tedbirli şehirli, birçok özürler getirdi, o merdut ifrite nice bahaneler serdetti.

440. "Şimdi mühim işlerim var. Gelirsem onlar yüzüstü kalır. Düzene girmez.

Padişah bana mühim ve nazik bir iş buyurdu, geceleri bile uyumuyor, benim bu işi başarmamı bekliyor.

Padişahın emrinden dışarı çıkamam, huzurunda yüzü kara olamam.

Her sabah, her akşam hususi çavuşu gelip işin neticesini soruyor.

Reva görür müsün, köye geleyim de padişah, bana yüzünü assın, kaşlarını çatsın?

445. Kızarsa kızgınlığına karşı ne çare bulurum, di-riyken kendimi topraklara mı gömeyim?" dedi.

Daha da bu çeşit yüzlerce bahaneler etti, fakat hileleri, Tanrı takdirine eş olmadı.

Alemin zerrelere birbirine girse yine Tanrı'nın kaza ve kaderine karşı hiçtir hiç!

Bu yeryüzü, gökten nasıl kaçabilir, yeryüzü kendini gökten nasıl gizliyebilir?

Gökten yeryüzüne ne yağarsa yağar. Yeryüzü, ne kaçabilir, ne bir çareye başvurabilir, ne bir pusuda gizlenebilir.

450. Güneşten ateş yağsa yine o, gökten yağın ateşe karşı yüzünü yerlere döşemiştir.

Yağmur yağsa da tufanlar coşsa, üstündeki şehirler yıkılıp yerle yeksan olsa

O, yine Eyyup gibi teslim olmuştur, ben bir esirim, ne dilersen yağdır demektedir.

Sen de bu yeryüzünün bir cüzüsün, baş çekme. Tanrı hükmünü görünce isyan etme.

"Sizi topraktan yarattık" sözünü duydun ya, demek ki senden toprak olmanı istiyor, yüz çevirme!

455. (Tanrı diyor ki:) "Toprağa nice tohum ekim. İnsan da toprağın bir tozundan ibaretti, onu ben yükselttim.

Yine bir hamle et de kendine topraklığı sıfat edin, alçal. Ben de seni bütün beylere emîr yapayım.

Su, yukardan aşağıya akar da sonra aşağıdan yukarıya akar.

Buğday, yukarıdan aşağıya, yerin dibine gider de ondan sonra yerden baş çıkarıp yükselir.

Her meyvanın tohumu yerden biter de ondan sonra yerden baş verir.

460. Nimetlerin aslı felekten ta yere kadar umumiyetle aşağıya geldiler, alçaldılar da temiz cana gıda oldular.

Tavazula felekten toprağa inince de diri ve yiğit
adamın cüzü oldular.

Bu suretle o cemad, insan sıfatlarını kazandı,
arşın yücesine uçtu, neşelendi.

Önce diri âlemden geldik, sonra yine aşağılıktan
yücelere çıktık.

Diyerek bütün cüzüler, hareket ve sükûn hallerinde
"Biz, şüphe yok, yine gerisin geri Tanrı'ya dönüyoruz" derler.

465. Gizli cüzlerin zikir ve tespihleri, gökyüzüne bir
gulguledir salar.

Kaza, hileler düzmeğe başladı mı köylü, şehirliyi matetti.

Şehirli, binlerce rey ve tedbiri olduğu halde
matoldu ve bu seferden âfetlere uğradı.

Kendi sebatına itımadı vardı, bir dağdı ama yarım
bir sel, onu kapıp götürdü.

Kaza ve kadër, felekten baş çıkardı mı akıllıların
hepsi kör, sağır olur..

470. Balıklar, kendilerini denizden dışarıya atarlar.
Tuzak, uçan kuşu zebun eder.

Peri ve Şeytan, şişe içine girer. Hattâ Bâbil
Harut'unu bile kaza ve kader kapar, avlar.

Ancak kaza ve kaderden yine kaza ve kadere
kaçan kişi kurtulur. Hiçbir tedbir onun kanını dökemez.

Tanrı'nın kaza ve kaderinden yine Tanrı'nın kaza
ve kaderine kaçan, kişiden başka hiçbir kimseyi,
hiçbir hile, kaza ve kaderden kurtaramaz.

Darvan'lılar ve onların yoksullara bir şey vermeden bahçelerden meyva devşirmek için hileye sapmaları

Darvan'lıların hikâyesini okumadın mı? Okuduysan niçin hileye saptakta ısrar edip duruyorsun?

475. Birkaç akrep iğneli kişi, birkaç yoksulun rızkını çarpmak için hileye, düzene giriştiler.

Gece vakti, sabaha kadar birkaç Amır'la Bekir, yüzyüze verip hile düşündüler.

Sırlarını, Tanrı anlamasın diye gizli söylüyorlardı.

Sıvacıya çamur sıvamaya koyuldular. Hiç, el, gönülünden gizli bir iş yapabilir mi?

Tanrı, "Seni yaratan, düşünceni, gizli konuşuşunda, fısıltında doğruluk mu var, hile mi.. bunu hiç bilmez mi?" buyurdu.

480. Sabahleyin yola çıkanı göziyle gören, ertesi gün nereye konacak, bundan nasıl gafil olur?

Yüzünü nereye döndürdüğünü, sayısını, yolunu, yordamını, ineceği, çıkacağı yeri nasıl bilmez?

Şimdi sen de kulağını gafletten temizle de dertlinin ayrılık dertini dinle.

Onun derdine kulak astın, elemelerini dinledin mi bil ki bu, o dertliye verdiği bir zekâttır.

Gönül hastalarının dertlerini dinler; yüce canın su ve toprak ihtiyacını anlarsan, bu, bir zekâttır.

485. Dertli adamın tereddütle dolu, dumanlarla dolu bir gönül evi vardır. Derdini dinlersen o eve bir pencere açmış olursun.

Senin bu dinleyişin ona bir nefes yolu oldu mu gönül yurdunda o acı duman azalır.

Yolcu, eğer yüce Tanrı'ya gidiyorsa bize dert-daş ol, derdimize çare bul:

Bu tereddüt, bir hapistir, bir zindandır. Canın bir tarafa gitmesine müsaade etmez ki.

Bu şu tarafa çeker, o bu tarafa. Her biri, doğru yol benim der.

490. Bu tereddüt, Tanrı yolunun tızağı, sarp yeridir. Ne mutlu ayağı çözük kişiye.

O, doğru yolda tereddütsüz gider. Eğer yol bilmiyorsan öyle bir hür adamın adımı nerde? Onu ara!

Ceylânın izini izle, her şeyden kurtulmuş bir halde yola düş de onun izini izleye izleye nihayet miske erişesin.

Bu çeşit yürüyüşle zâhiren ateşe bile girsen yine apaydın yücelere kadar varırsın.

"Mademki "korkma" hitabını duydun, ne denizden korkun var ne dalgadan, ne köpükten!

495. Tanrı, sana Hak korkusunu verdi mi bunu "korkma" hitabı say. Sana tabak yolladı mı ekmek de yollayacak demektir.

Korku, korkusu olmıyan adamındır. Dert, burada dönüp dolaşmıyan kimsenindir.

Şehirlinin köye gitmesi

Şehirli, işe koyuldu, hazırlığını tamamladı, azim kuşu köye doğru koşmağa, uçmağa başladı.

Ehli, çoluğu, çocuğu da yol hazırlığını görüp eşyalarını azim öküzüne yüklediler.

Neşeli bir halde koşa koşa yola düştüler. "Köyden istifadeler edeceğiz, bize köyden müjde ver, müjde!" diye diye köye doğru yöneldiler.

500. "Gittiğimiz yer güzel bir çayırılık, çimenlik. Orada da sevdiğimiz kerem sahibi bir dostumuz var.

Bizi binlerce istekle çağırdı. Bizim için ihsan ağacını dikti.

Uzun kışın azığının köyden tedarik edip şehre getiririz gayri.

Hattâ dostumuz, bağını bile bize bağışlar. Bize canında yer verir.

Yoldaşlar, çabuk olun da istifadeler edelim" diyorlardı. Fakat akıl, içeriden içeri "Öğünmeyin!"

505. Tanrı faydasiyle faydalanın. Şüphe yok, Rabbim, sevinen, öğünen kişileri sevmez.

Tanrı'nın size ihsan ediverdiği şeylere sevinin, neşelenin. Sizi işgal eden şey, sizi Hak'tan alıkor aldatır.

Gamdan neşelen, ondan başka bir şeyden neşelenme, sevinme. Dert ve gam bahardır, başka şeyler kış!

Ondan başka her şey, seni yavaş yavaş helâke doğru götüren düşüncelerindir. İsterse sana taç, taht, mal, mülk olsun!

Gamdan sevin.. gam vuslat tuzağıdır. Bu yolda aşağıya düşüş, hakikatte yükseliştir.

510. Gam bir hazinedir. Senin zahmet ve meşakkat çekişine maden. Fakat bu söz, çocuklara nerden tesir edecek?

Çocuklar, oyun adını duydular mı hepsi de yaban eşiğiyle yarışa girerler.

Ey yaban eşekleri, bu yanda tuzaklar var. Bu yandaki tuzaklarda kan içiciler var.

Oklar uçuşup durmakta, yay, gayb âleminde gizli. Gençlere yüzlerce ihtiyarlık okları erişmekte.

Gönül ovasına adım atmak gerek. Çünkü bu ovada ferahlık, genişlik, neşe olamaz.

515. Dostlar, gönül, eminliktir, huzur yeridir. Orada kaynaklar, gül bahçeleri içinde gül bahçeleri var.

Yolcu, kalbe yürü, orada seyret, orada gez dolaş. Ağaçlar var orada, akan sular var orada.

Köye gitme. Köy, adamı ahmak bir hale sokar. Akılsız, fersiz bir hale getirir.

Ey seçilmiş temiz adam, Peygamber'in sözünü dinle. Köyde yurt tutmak, aklın mezarıdır.

Köyde sabah, akşam bir gün kalan kişinin aklı, bir ay yerine gelemes.

520. Tam bir ay onun ahmaklığı gitmez. Köy otlarından da bundan başka ne biçilebilir ki?

Köyde bir ay kalan kişi, nice zaman bilgisiz ve kör kalır.

Köy nedir? Hakikate ulaşmamış, elini taklit ve huccete atmış şeyh!

Aklı kül şehrine karşı bu duygular, gözleri bağlı değirmen eşeklerine benzer.

Bunu geç de hikâyeye giriş, inciye bırak. Buğday tanesini ele al.

525. İnciye yol yoksa hemencecik buğdayı al. O tarafa yol yoksa bu tarafa at sür.

Zâhir, eğri büğrü uça bile sen zâhirine bak. Zâhir, nihayet insanı bâtına götürür.

Her insanın evveli suretten ibarettir. Ondan sonra can gelir ki can, mânevi güzellik, ahlâk güzelliğidir.

Her meyvanın evveli suretten başka nedir ki? Ondan sonra lezzet gelir ki lezzet, meyvanın mânasıdır.

Önce çadır kurarlar da sonra Türkü konuk çağırırlar.

530. Bil ki suretin çadırıdır, mânan Türk. Mânan bil ki kaptandır, suretin gemi!

Allah için şunu bir nefes olsun bırak da şehirlinin eşiği çanını çalsın!

Şehirliyle akrabasının köye gitmeleri

Şehirli ve çoluğu, çocuğu hazırlıklarını tamamladılar, eşyalarını katırlara yükleyip köye doğru yollandılar. Hayvanlarını neşeli neşeli sürmekte, "Sefer edin de ganimet bulun" demekteydiler.

Ay, sefer ede ede Keyhusrev olur. Tolunay haline gelir. Sefer etmeksizin nasıl padişah kesilir ki?

535. Beydak, seferle satrancın en üst hanesi olan ferzin hanesine gelir, ferzin olur. Yusuf, seferden faydalanır, yüzlerce muradına erişir.

Onların da gündüzün yüzlerini güneş yakıyor, geceleyin yıldızla yol buluyorlar,

Kötü yol, onlara güzelleşiyor, köyün neşesiyle cennet gibi görünüyor, bu suretle gidip duruyorlardı.

Acı, tatlı dudakların tesiriyle tatlılaşır, diken, gül bahçesi dolayısıyla gönül çeker bir hale gelir.

Ebu Cehil karpuzu, sevgili yüzünden hurma kesilir, ev, evdeki dost yüzünden ova olur.

540. Gül yanaklı, ay yüzlü bir dilberin vuslatı ümidiyle nice nazeninler diken zahmetini çekerler.

Ay yüzlü sevgilisi yüzünden niceler sırtı yaralı hamal olmuştur.

Gece gelsin de ay (yüzlü sevgilinin) yüzünü öpsün diye demirci, yüzünü simsiyah etmiştir.

Esnaf, gönlüne bir serviyi diktiğinden akşama kadar dükkânda çarımıha çakılmış gibi bekler durur.

Tacir, deniz demez, kara demez yürür durur ama evinde oturan bir sevgilinin aşkıyla koşup yeler.

545. Kimin bir ölüye, bir taşa, toprağa sevdası varsa bir diri yüzünün ümidiyle sevdalanmıştır.

Dülger, tahtaya yüz tutmuştur ama ay yüzlü güzeline hizmet etmek ümidiyle.

Sen de bir dirinin ümidiyle çalış, çabala ki o, bir gün sonra cansız bir hale geliversin.

Aşağılık yüzünden bir saman çöpünü kendine munis olarak seçme. Onun munisliği ariyettir.

Ananla babanla munistin, Tanrı'dan başka munislerin sana vefakârsa hani o ünsiyet?

350. Hak'tan gayri birisiyle dostluk, yerindeyse dadınla, lalanla ünsiyetin ne oldu?

Sütle, memeyle olan ünsiyetin kalmadı. Mektepten nefret ederdin, o nefret de geldi, geçti.

O ünsiyet, onların duvarına vuran güneş zıyaından ibarettir. O akis, güneşe gitti.

Yiğitim, o ışık nereye düşerse sen ona âşık oluyorsun.

Her vara taallûk eden aşkın, Tanrı vafından, meydana gelir, o şeyin yaldızından, o şeyin zâhiri güzelliğinden değil.

355. O şeyin altın yaldızı aslına gitti de bakırı kaldı mı insanın tabiatı doyar, onu boşlayıverir.

Onun yaldızlı, zâhiri sıfatlarından ayağını çek. Bilgisizlikle kalpa pek hoş deme.

Kalpardaki o hoşluk, o güzellik eğretidir. O süsün, püsün altında süssüzlük vardır.

Kalpın üstündeki altın, madenine gider. Sen de onun gittiği madene git.

Duvardaki ışık, güneşe varır. Sen de sana lâ-yık olan o güneşe git.

360. Ondan sonra da madem ki oluktan vefa görmedin, suyu yağmurdan iste.

Kurdun tuzacı, kuyruk madeni değildir. O koca kurt, kuyruk madenini nerden tanıyıp bilecek?

O aldanmış kişiler de altını çıkınlanmış sandılar da köye doğru koştular.

Gülerek oynayarak o dolaba doğru çark ura ura yürüdüler.

Köye doğru uçan bir kuş görseler sabırsızlıktan elbiselerini yırtıyorlar,

565. Köyden bir adam geliyor görseler yüzünü, gözünü öpüyorlar,

“Sen, bizim dostumuzun yüzünü gördün. Sen, bizim canımızın canısın, bizim gözümüzsün sen” diyorlardı.

Mecnun'un, Leylâ'nın civarında oturan
bir köpeğe iltifatı

Tıpkı Mecnun gibi. O da bir köpeği okşamakta, öpmekte, önünde yanıp erimekteydi.

Etrafında eğilip bükülerek, onu ululayıp ağır-lıyarak dönüp dolaşıyor, ona sâf şeker şerbeti veriyordu.

Bir herzevekil dedi: “A ham Mecnun, bu yapıp durduğun şey ne delilik, ne sersemlik,

570. Köpeğin ağız daima pis şeyleri yer. Ardını bile diliyle temizler.”

Köpeğin ayıplarını bir hayli saydı döktü. Zaten ayıp gören gayp âleminin kokusunu bile alamaz.

Mecnun dedi ki: “Sen, baştanbaşa suretten, cisimden ibaretsin. Gel de benim gözümle bir bak!

Bu köpek, bence Tanrı'nın bir çözülmez tılsımıdır. Bu köpek, Leylâ'nın mahallesinin bekçisi.

Himmetine bak, gönlüne, canına, irfanına dikkat et ki neresini seçmiş, neresini yurdedinmiş?

575. O benim mağaramın yüzü kutlu köpeği, hattâ o benim dertdaşım, gamdaşım.

Onun mahallesinde yurt tutan köpeğin ayağının bastığı toprak bile ulu aslanlardan yeğdir.

Ey köpeklerine aslanların köle olduğu sevgili.. anlatmaya imkân yok ki, sus vesselâm!"

Dostlar, suretten geçerseniz her yer sizin için cennettir, Gül, bahçesi içinde gül bahçesidir.

Sureti kırkın, yaktın mı her şeyin suretini kırmayı öğrendin demektir.

580. Artık her sureti kırar, Haydar gibi Hayber kapısını çekip koparırın.

O sâf şehirli de surete zebun oldu, köylünün kötü sözleriyle köye doğru yola düştü.

O yaltaklanma tuzağına tutularak neşeli neşeli gidiyordu. Taneyle sınanmaya giden kuşa benziyordu.

Kuş, o taneyi kerem ve ihsan yüzünden saçılmış sanır. Halbuki o ihsan hırsın son derecesidir.

Kuşçağızlar taneye tamah ederek sevinip o hileye doğru uçar, koşarlar.

585. Şehirlinin sevinçlerini de anlatsam korkarım ki yolcu, seni yolundan alıyorum.

Onun için kısaca geçiyorum. Yolda bir köy göründü. Fakat o köylünün köyü değildi, başka bir yola saptı.

Bir aya yakın bir müddet köyden köye dolaştılar. Çünkü köyün yolunu iyi bilmiyorlardı.

Kılavuzsuz yola gidene iki günlük yol, yüz yıllık yol olur.

Kâbeye delilsiz giden bu başı dönmüş zavallılar gibi zillete düşer.

590. Ustaya müracaat etmeksizin bir sanat tutan kişi şehre de alay mevzuu olur, köye de!

Doğuda da, batıda da anasız, babasız bir insan doğması pek nadirdir.

Bir işe girişen, çalışan kişi mal kazanır. Ama nadir olarak bir adam, bir hazine de bulabilir.

Fakat nerde bir Mustafa ki cismi can olsun da "Errahman, Allemel Kur'an — Rahman, ona Kur'anı öğretti" sırrına ersin.

Ten ehlinin hepsi kalemle, okuyup yazmakla öğrenir, öğretir. Tanrı, kereminin bolluğuyla kalemi, öğretiş ve öğrenişe vasıta halk etmiştir.

595. Oğul, her hırs sahibi mahrumdur. Harisler gibi öyle koşma, aheste aheste yürü.

Şehirli ve çoluk çocuğu da o yolda karada yaşayan kuşun suda çektiği eziyet ve zahmet gibi eziyetler, zahmetler çektiler.

Köye de karınları toktu artık, köylüye de. Öyle usta olmadan şeker yapmaya da doymuşlardı, hattâ.

Şehirliyle akrabasının köye varmaları, köylünün onları tanımazlıktan gelmesi

Bir ay sonra kendileri perişan, hayvanları yemsiz bir halde o köye vardılar.

Köylüye bak ki kötü niyeti yüzünden falan feş-
man diye zırvalamaya,

600. Gündüzleri, bağına, bahçesine yüz tutmasınlar
diye onlardan yüzünü gizlemeye koyuldu.

Gizlediği yüz de zaten tamamiyle hile ve riya-
dan ibaretti. Öyle yüzün, müslümanlardan gizli kal-
ması daha iyi.

Öyle yüzler vardır ki şeytanlar, sinek gibi başına
üşüşür, bekçi gibi orada yurt tutar, otururlar.

Bu çeşit adamların suratını gördün mü ya bak-
ma, yahut da mademki baktın, hoşlanıp gülme.

O çeşit habis ve âsi suratlar hakkında Tanrı,
"Alnının perçeminden yakalar, çekeriz" dedi.

605. Konuklar, köylünün evini sorup buldular, ak-
raba ve bildikleri gibi kapıya koştular.

Köylünün evindekiler kapıyı kapadılar. Şehirli,
bu aykırı hareketten deli gibi oldu.

Fakat zaten sertlik gösterilecek zaman değildi.
Kuyuya düştükten sonra sertliğin ne faydası var?

Tam beş gün, geceleri soğuktan üşüyerek, gün-
düzleri sıcaktan yanıp yakılarak kapısının önünde
kaldılar.

Orada kalışları ne gafilliklerindendi, ne eşeklik-
lerinden. Zarurettten, açlık ve susuzluk yüzündendi.

610. İyiler, zaruret yüzünden kötülerle bağdaşırlar.
Adam, zaruret yüzünden ölü eti bile yer!

Şehirli, kölüyü gördükçe selâm vermekte, "Ya-
hu, ben filân kişiyim, adım da şu" demekteydi.

Köylü, "Olabilir. Fakat sen kimsin, nesin, ben ne bileyim? Belki kötü bir adamsın, belki temiz bir adam.

* Ben, gece gündüz, Tanrı'nın işlerine hayran kalmış, dalmış gitmişim. Seninle hiçbir surette mukayyed olmam ben.

* Kendi varlığımdan bile haberim yok. Varlığımdan bir kıl ucu kadar bile eser kalmadı.

* Aklım, Tanrı'dan başka hiçbir şeyden agâh değil. Gönlümde de Tanrı'dan başka bir şey yok, canımda da" diyordu.

Şehirli dedi ki: "Bu an, tam kıyamete benzedi: Kardeş, kardeşinden kaçınada!"

Şehirli, köylüye "Soframdan fazlasiyle yemek yemedin mi sen? Ben o adam değil miyim?

615. Filân gün sana feşman şey almadım mıydı, seninle buluşup görüşmez miydik?

* Aylarca bana konuk olmaz mıydın, sayısız ih-sanlarıma, in'amlarıma nail olmadın mı?

Halk, aramızdaki sevgiyi duymuş, işitmiştir. Boğaz, nimet yerse yüz utanır" diye anlatıp duruyor.

Köylü de "Saçma sapan ne söylenip duruyorsun ki? Ne seni tanıyorum, ne adını, ne yerini!" diyordu.

Beşinci gece gökyüzünü bulutlar kapladı, bir yağmur başladı ki gök bile bu yağışa şaşa kaldı.

Artık bıçak kemiğe dayanınca şehirli "Ev sahibini çağırın" diye kapının halkasını döğmeye başladı.

620. Köylü, yüzlerce ısrardan sonra nihayet kapıya gelip "Babasının canı ne istersin, ne var" deyince, Şehirli, dedi ki: "Bunca haktan vazgeçtim, bütün zanlarımı, düşüncelerimi terkettim.

Zavallı cancağızım, beş günde bu sıcakta yanıp şu soğukta donarak beş yıllık zahmet çekti."

Bildikten, dosttan, soydan gelen bir cefa, ağyarın üç yüz bin cefasına eşittir.

Çünkü insan, eşin dostun cevru cefada bulunacağını ummaz, tabiatı daima onun lûtfuna, vefasına alışmıştır.

625. İnsanların uğradıkları belâ ve mihnet, dikkat edersen anlarsın ki alışmadıkları şeylerden meydana gelir.

Şehirli: "Ey sevgi güneşi zevale erişen arkadaş, kanımı bile döksen helâl ederim.

Yalnız şu yağışlı gecede bize bir bucak ver de kıyametten sen de bunun ecrine nail ol" dedi.

Köylü, "Orada bağcının sığındığı bir bucak var. Bağcı, o bucakta kurtları bekler.

Kurt gelirse öldürmek için eline yayını, okunu alır, bekler durur.

630. Sen de o zahmeti çekebilirsen ne âlâ, orası senin olsun. Fakat bu işi başaramazsan kendine başka bir yer ara" deyince,

Şehirli dedi ki: "Sana yüzlerce hizmette bulunayım, sen tek yer ver. O yayı, oku da ver elime.

Ben uyumam, üzümleri beklerim. Kurt gelirse tam kellesinden vururum.

İki yüzlü münafık, Allah için olsun sen beni bu gece vakti yağmur altında, çamur üstünde bırakma da!"

O bucak boşaltılınca şehirli, çoluk çocuğıyle beraber o daracık, o dönüp kımıldanmağa bile imkânsız yere gitti.

635. Selden, mağara bucağına sığınmış çekirgeler gibi âdeta birbirlerinin üstüne binmişlerdi.

Bütün gece "Aman Yarabbi, sen acı. Biz değil buna, hattâ bunun iki yüz misline bile lâyığız.

Aşağılık kişilerle dost olanın, adam olmıyanlara adamlık gösterenlerin lâığı budur.

Ham tamaha düşüp ulular tapısındaki hizmeti bırakan, buna lâıktır.

Temiz kişilerin taşını, toprağını öpüp yalamak aşağılık adamlara hizmetten, onların bağına, bahçesine nail olmaktan yeğdir.

640. Gönlü aydın bir ere kul olmak, padişahların başına tacolmadan daha iyi.

Ey yol çavuşu, ey aykırı yollarda koşup duran, sen şu toprak yüzündeki padişahlardan davul sesinden başka bir şey bulamazsın ki.

Şehirliyle bile ruha nispetle yol uran hırsızlardan ibaretken köylü dediğim kim oluyor? Feyizden mahrum bir ahmak!

Aklına, tedbirine uymayıp gulyabani sesi duyunca o sese tabi olana bu lâıktır" diyorlardı.

Yaptığı işe candan gönülden nadim oldu, oldu ama artık soğuk soğuk ah etmenin ne faydası var.

645. Şehirli de bütün gece elinde yayla ok, her yana gezip dolaşmakta, her tarafta kurt araştırmaktaydı.

Halbuki asıl kurt, kıvılcım gibi ona sıçramış, musallat olmuştu da o bundan habersiz hâlâ kurt arıyordu.

Sivrisineklerle pireler, kurt gibi o viranede onların başına üşüşmüş, onları yaralayıp duruyordu.

İnatçı kurdun saldırmaması korkusuyla sivrisinekleri kovmaya da mecalleri yoktu.

Kurt gelir de sürüye bir ziyan verirse köylü şehirlinin saçını, sakalını yolardı.

650. Dertleri aşırı bir derecede, yürekleri ağızlarına gelmiş bir halde beklerken,

Ansızın bir tepeden saldırıp gelmekte olan bir kurt karaltısı göründü.

Şehirli, yayını kurup bir ok attı, hayvanı vurdu, tepeden aşağı düşürdü.

Hayvan düşerken bir yellendi. Köylü, duyup eyvah dedi, ellerini dizlerine vurdu.

"Be hey mürüvvetsiz, eşeğimin sıpasını vurdun" dedi. Şehirli, "Yok canım, dev gibi kurt.

655. Karaltısına baksana, kurdun ta kendisi. Şeklin-den de kurt olduğu anlaşılıp duruyor" dediyse de,

Köylü, "Hayır. Yellendi ya.. tanıdım ben. Onun yellenmesini suyu şaraptan nasıl ayırdedersem öyle ayırdeder, anlarım.

Çayırılıkta benim sıpamı vurdun, öldürdün. Dilerim, neşe yüzü görmiyessin" dedi.

Şehirli, "İyi bak.. vakit gece. İnsan, geceleyin iyi göremez.

Gece ekseriya adamı yanıltır, başka şeyler gösterir. Herkes geceleyin gördüğünü fark edemez.

660. Hele bu gece hem karanlık, hem bulut var, hem şiddetli yağmur yağmada. Bu üç karanlık, adamı pek yanıltır” dedi ama,

Köylü, “Hayır. Bu bana gün gibi aşikâr. Tanırım ben, bu yellenme, benim eşeğimin sıpasının yellenmesi.

Yolcu, azığı nasıl tanırsa ben de yüz yel arasında bile o yeli tanırım” deyince,

Şehirli dayanamadı, sıçrayıp köylünün yakasına yapıştı.

Dedi ki: “A hilebaz sersem, a bunak mendebur, sen hem afyon yutmuş, hem esrar içmişsin.

665. Bu üç karanlık içinde eşeğin yellenmesini tanıyorsun da beni nasıl tanımıyorsun be hey avare!

Gece yarısı eşek sıpasını tanıyan adam, güpegündüz dostunu nasıl tanımaz?

Kendini dalgın ve ârif gösteriyor da mürüvvetin, vefanın gözüne toprak serpiyorsun.

Benim kendimden bile haberim yok, gönlüme Tanrı’dan başka hiçbir şey sığmıyor ki.

Dün yediğim bile aklımda değil. Bu gönül, hayretten başka bir şeyden neşelenmiyor diye kendini müstağrak gösteriyorsun ama

670. Asıl akıllı, fakat Tanrı mecnunu benim, bunu hatırında tut da şu kendimde olmayışımı mazur gör.

Bir insan, şer’an murdar olan hurma şarabı içse kendinde değilse şeriat, onu mazur tutar.

Sarhoş ve esrarkeşin karı boşaması ve bir şey satması, makbul ve muteber değildir. O, çocuğa benzer, yaptığıı affedilir, hürdür, serbesttir.

Asıl tek padişah olan Tanrı'dan gelen sarhoş-luksa insana yüz küpün şarabından ziyade tesir eder, yüz küpün şarabından ziyade adamın aklını alır.

Haydi yürü artık böyle adama nasıl teklif ola-bilir ki? At düştü, elsiz, ayaksız bir hale geldi.

675. Âlemde eşek sıpasına kim yük yükler? Ebumer-re'ye kim Farsça okutabilir?

At topallamaya başladı mı, üstündeki yükü alır-lar. Çünkü Tanrı "köre teklif yok" dedi.

Ben de kendime karşı kör, fakat Tanrı'yı görür oldum. Şu halde azdan da affedilmişim, çoktan da!

Halbuki sen, dervişlikten dem vuruyorsun, ken-dinde olmadığını söylüyorsun, ebedî sarhoşlar gibi hayhuylarda bulunuyor, naralar atıyorsun,

Yeri gökten fark etmiyorum diyorsun ama Tanrı gayreti seni bir sınıadı ki!

680. Eşek sıpasının yellenmesi seni böyle rüsvay et-ti, senin, ben yokum diye kendini nefyedişini red-dederek varlığını ispat etti.

Tanrı, sersem adamı böyle rüsvay eder, kaçan avı böyle yakalar işte!"

Hey babam hey.. ben, padişah kapısına çavuş oldum diyene yüz binlerce sına ma var.

Halk, onu bu sına mayla tanımasa bile ilerigelen-ler, onun dâvasına delil ister, yolundan nişan sorar-lar.

Aşağılık bir adam, terzilik dâvasına kalkışsa padişah, onun önüne bir atlas kumaş atar.

685. Bundan bir geniş kaftan yap der. Bu sınamayla yersiz dâvaya kalkışanın başında iki boynuzdur peyda olur, öküzlüğü anlaşılır.

Eğer kötülerini sınama olmasaydı her puşt, savaşta Rüstem kesilirdi!

Farzet ki puşt zırh giymiş, kaç para eder? Savaşta girişip sıkışınca esir olacak değil mi?

Tanrı sarhoşu, kasırgadan ayrılır mı hiç? O, sur üfürülünceye kadar kendine gelmez.

Tanrı şarabı doğrudur, doğru.. yalanı yok. Sense şarap değil, ayran içmişsin, ayran içmişsin, ayran içmişsin!

690. Kendini Cüneyd ve Bayezid gösteriyorsun. Yürü be.. ben, baltayı kilitten fark edemem ki diyorsun ama.

A düzenbaz, kötülüğü tembelliği, kırgınlığı ve ihtirası bu sersemlikle nasıl gizliyebiltceksin?

Kendini Mansur-ı Hallâç göstermede, dostların pamuğuna ateş urmadasın.

Ben Ömer'i Ebuleheb'den ayırdedemem de gece yarısı eşek sıpasının yellenmesini tanırım diyorsun ha!

Senin gibi eşegin bu sözüne inanan da kendisini, hatırım için kör ve sağır eden bir eşektir.

695. Kendini öyle pek yol erlerinden sanma. Sen yol kesicilerin adamısın, herze yeyip durma!

Sersemlikten uç, akla doğru koş. Mecazi akıl, göklere uçabilir mi hiç?

Kendini Tanrı âşıkı gösteriyorsun ama kapkara Şeytan'la aşkbazlık ediyorsun.

Kıyamet günü âşıkla mâşuku birbirine bağlarlar da herkesin önüne çıkarıverirler.

Sen kendini nasıl oluyor da ahmak, dalgın gösteriyorsun? Uzümün kanı nerde? Sen bizim kanımızı içmişsin!

700. Yürü, benden uzaklaş hemen. Ben seni tanımıyorum. Kendini bilmiyen bir ârifim ben, köyün Behlûl'üyüm ben diyorsun ha!

Tanrı yakınlığına eriştin de sanat, sanatkârdan ayrı olmaz sanıyorsun ha!

Şunu olsun görmez misin? Tanrı velilerinin eriştikleri yakınlıkta yüzlerce keramet, yüzlerce iş güç var.

Meselâ demir, Davud'un elinde mum oluyor.. halbuki senin elinde mum, demir kesiliyor!

Yaratma ve rızık verme yakınlığında herkes müsavidir, bu sıfatlar herkeste var. Fakat bu ulular. Tanrı aşkının vahyi yakınlığına sahibolurlar.

705. Babacığım, yakınlık da çeşit çeşittir. Güneş, dağa da vurur, altına da!

Fakat güneşin altına bir yakınlığı var ki söğüdünden bundan haberi bile yok!

Kuru dal da güneşe yakındır, yas dal da. Güneş hiç ikisinden de gizlenir mi ki?

Fakat yaş taze dalın yakınlığı nerde? O daldan olgun meyvalar devşirmede, olgun meyvalar yemedesin.

Fakat bir de bak, kuru dal, güneşe yakınlığından kuruluştan başka ne bulabilir?

710. Akıllı, aklın başına gelince pişman olacak bir sarhoşluğa düşme.

O sarhoşlardan ol ki onlar şarap içmeye koyuldular mı olgun akıllar bile onlara hasret çeker.

Ey kedi gibi kocalmış fareyi tutan, o şaraptan içmiş, onunla gıdalanmışsan aslan tut, aslan!

Ey hayale kapılıp aslı olmıyan kadehten hayal şarabı içen, hakikat sarhoşları gibi sarhoşluk etme, o tarafa sarkıntılıktaki bulunma!

Sarhoş gibi şu yana, bu yana düşüp durmadasın ama sana bu tarafa yol yok, o tarafa yürü.

715. O yana yol bulursan ondan sonra bazan bu tarafta salın, bazan o tarafta.

Tamamiyle bu tarafa mensupken o taraftan dem varma. Madem ölümün gelmemiş, yalan yere can çekişme.

Fakat ebedî hayata erişen ve ecelden korkmayan Hızır canlı kişi, mahlûku tanımasa da caiz.

Damağını vehmin zevkiyle çeşnilendirir, varlık tulumuna üfürür, kendini havayla şişirip gururlanır-sın ama,

Bir iğneyle o yel kaçıp gider. Dilerim, akıllı adam, bu çeşit semirmesin!

720. Kışın kardan testiler yapıyorsun, iyi ama hiç onlar suya dayanır mı?

Çakalın boyacı küpüne düşüp boyanması ve çakallar arasında tavusluk dâvasına kalkışması

Bir çakal boyacı küpüne düştü, orada bir müddet kaldı.

Sonra postu boyanmış olarak çıkıp "Ben illiyyin tavusuyum, demeye başladı.

Postu boyanmış, pek güzel parlamış, güneş de o renklere vurmuştu.

Çakal, kendini yeşil, kızıl, pembe ve sarı renklerde görüp o çeşitli renklerle öbür çakallara göründü.

725. Hepsi de "A çakalcık, bu ne hal? Fazlasiyle neşelere dalmışsın, pek memnunsun.

Neşeden âdetâ bizden nefret ediyorsun! Bu ululuğu nereden elde ettin?" dediler.

Fakat çakallardan biri "Sen ya hile yapıyorsun, yahut da hakikaten bir neşeye sahiboldun, neşeliler arasına katıldın.

Mimbere çıkmaya, lâfla ulu görünüp bu halkı, kendine meftûn etmeye kalkıştın.

Bir hayli çalıştım, fakat bir aşk, bir hararet görmeyince hileye sapıp utanmazlığı ele aldım" dedi.

730. Doğruluk ve yanıp yakılma, velilere âdettir. Utanmazlık da her aşağılık kişinin sığındığı bir sanat.

Bu suretle neşeliyiz diye halkı kendilerine çekerler ama iç yüzlerine bakılırsa hiç de hoş değildirler.

Yalan dâvalarda bulunan birisinin her sabah bir kuyruk parçasıyla dudağını, bıyığını yağlayıp "Ben şunu yedim, bunu yedim" diye dostlarının arasına çıkması

Aşağılık bir adam, bir kuyruk parçası buldu. Her sabah bıyıklarının onunla da yağlar,

Devlet sahiplerinin yanına varıp "Evde yağlı yemek yedim" der,

Sözünün doğruluğunu ispat için de, bıyıklarına bakın gibilerden eliyle bıyıklarını sıvazlar.

735. "İşte sözümün doğruluğuna şahit.. bıyıklarım, yağlı yağlı şeyler yediğime delil" demek isterdi.

Karnı ise sessiz, sadasız "Tanrı, yalancılardan düzenini kurutsun!

Senin lâfın bizi ateşlere yaktı. O yağlı bıyığın kökünden kopsun.

A yoksul, şu kötü dâvan olmasydı belki bir kerem sahibi bize acırdı.

Yahut da noksanını, yoksulluğunu söyleseydin, bu yalanları, bu düzenleri düzüp koşmasaydın, bir doktor çıkar da derdine deva ederdi" derdi.

740. Tanrı, "Ey eğri adam, kulağını, kuyruğunu sallama. Doğrulara, doğrulukları fayda verir" dedi.

A cenabet, mağarada eğri büğrü yatma. Neyin varsa göster, "Doğrul, doğru ol!"

Aybını söylemiyorsan bari sus. Gösterişte, hileyle kendini öldürme!

Bir para elde ettiysen ağzını açma. Yolda sına-
ma taşları var.

Sinama taşlarının önünde de halli hallerine sını-
namalar var, onlar da imtihanlara tabi!

745. Tanrı, "Doğumdan bu ane kadar onlara her iki kere sınanırlar" dedi.

Babam, imtihan içinde imtihan var. Derlen toplan da ufacık bir imtihanla kendini satma!

Bâbûr oğlu Bel'am'ın Tanrı imtihanlarından
yüzü ak çıkacağına emin olması

Bâbûr oğlu Bel'am'la melûn iblis, en son imtihan-
anda alçaldılar.

“O adam da kendi iddiasınca devletli görünürdü ya, fakat midesi, bıyığına lânet eder,

“Yarabbi, şu adamın gizlendiğini sen dışarıya vur, meydana çıkar. Bizi yaktı, yandırdı, sen onu rüsvay et” derdi.

750. Onun bedeninin bütün cüzleri, ona düşman olmuştu. O, bahardan dem vurdu ama onlar, kışın ta kendisindeydiler.

Adam, ihsandan, keremden dem vururdu ama merhamet dalını, ta kökünden kesmekteydi.

Ya doğru ol, doğruluğunu göster, yahut sus da merhamete eriş, sonra coş!

Adamın karnı da bıyıklarına düşman kesilmiş, gizlice elkaldırıp dua ediyor,

“Yarabbi, sen bu aşağılık herifi rüsvay et de kerem sahipleri bize merhamete gelsinler” diyordu.

755. Karnın duası kabul oldu. İhtiyaçtan doğan yanıp yakılma dışarıya kadar bayrak açtı, görünür bir hale geldi.

Tanrı, “Beni çağırdın mı, suçlu da olsam, putperest de olsam ben, yine icabet ederim.

Onun için duadan hiç çekinme; hiç usanma. Dua, nihayet seni gulyabani nefsin elinden kurtarır.” demiştir.

Karın, kendini Tanrı’ya ısmarlayınca ansızın bir kedi gelip o kuyruk parçasını kaptı, götürdü.

Ev halkı, kedinin peşine düştüler, fakat kedi koşup kaçtı. Babamın azarına uğrıyacağım diye çocuğunun beti, benzi kaçtı.

760. Babası, bir toplulukta otururken o çocukcağız gelip işi anlattı. O lâfla geçinen adamın şerefini bir paralık etti.

Dedi ki: "Hani her sabah dudaklarını, bıyıklarını yağladığın o kuyruk parçası yok muydu?"

Kedi geldi, onu kapıverdi. Ardına düştük, bir hayli koştuk ama faydasız.. yakalayamadık ki!"

Oradakiler şaşırıp gülüştüler, bu hale acıdılar.

Onu davet edip doyurdular, yeryüzüne benziyen varlığına merhamet tohumunu ektiler.

765. O da ululardan doğruluk zevkini görünce ululuğu bırakıp doğruluğa kul oldu.

Boyacı küpüne düşen çakalın tavusluk dâvasına kalkışması

O rengârenk çakal gizlice çıkagelip kendisini kınayanın kulağına dedi ki:

"Hele bir bana, hele rengime bak. Şamanın bile böyle bir putu yoktur.

Gül bahçesi gibi ne de güzel bir hale geldim, ne de hoş yüzlerce renklere boyandım. Benden baş çekme, secde et bana!

Şu güzelliğime, şu letafetime, şu rengime bak da bana Fahri Dünya, Rûkn-i din de!

770. Tanrı lûtfuna mazhar oldum. Ululuk sırlarını şerheden levh haline geldim.

Çakallar, oraya toplandılar, mumun etrafındaki pervaneye döndüler.

Hiç çakalda bunca güzellik mi olur?"

"Peki a elmasım, sana ne diyelim?" diye sordular. Çakal: "Müşteri yıldızına benzer erkek aslan deyin" dedi.

Bunun üzerine dediler ki: "İyi ama can tavusları gül bahçelerinde salınır, cilvelenirler."

775. "Sen de öyle cilveleniyor musun?" Çakal, "Yok canım. Çöle düşmeden nasıl Mina'ya vardım diyebilirim?" dedi.

"Peki, tavus kuşları gibi bağırabilir misin?" diye sordular. "Kara taştan kaynak mı çıkar hiç" diye cevap verdi.

Bunun üzerine dediler ki: "Tavusun güzellik elbisesi gökten gelir, ezelidir. Hileyle dâva ile hiç, o güzelliği elde edebilir misin sen?"

Firavun'un Tanrılık dâvasına kalkışması da çakalın tavusluk iddasına girişmesine benzer

Firavun da saçını, sakalını süslemiş, eşekliğinden kendisini Musa'dan yüce göstermeye, ondan daha yücelere bir derece üstün uçmaya kalkışmıştı.

O da, o boyacı, küpüne düşen dişi çakalın soyundandı. O da mal ve mevki küpüne düşmüştü!

780. Kim onun mevkiini, malını gördüyse secde etti, o da o saçma sapan heriflerin secdelerine kandı.

O yamalı hırka giyen yoksul halkın secdesinden, malına mülküne karşı şaşırmasından âdeta kendinden geçmiş, bir sarhoşçuk oluvermişti!

Mal, yılandır.. onda zehirler var. Halkın mal sahibini büyük sayması, ona secde etmesiye ejderhadır âdeta.

A Firavun, ululanıp durma. Sen bir çakalsın, tavusluk dâvasına kalkışma.

Tavusların arasına varsan âciz kalır, onlar gibi salınamaz, rüsvay olursun.

785. Musa ile Harun, tavuslara benzerlerdi. Karşında salındılar, cilvelendiler, seni perişan ettiler.

Çirkinliğin meydana çıktı, rüsvay oldun gitti. Yücelikten aşağılıklara düşüverdін!

Mehenk taşını görünce kalp akça gibi simsiyah oldun, üstündeki aslan nakşı gitti, köpekliğin meydana çıktı.

A uyuz çirkin köpek, hırsından, kızgınlığından aslan postuna bürünme. Aslan kükrer de seni sınar. O vakit üstünde aslan,

Sureti olduğu, fakat hakikatte köpeklerin huy-larına sahip olduğun anlaşılır.

Ve leta'rifennehum fi lahnîl kavli âyetinin tefsiri

790. Tanrı, söz geliminde Peygamber'e dedi ki: "Münafıkların anlaşılması için en kolay ve görünür delil şudur:

Münafık iri yarı, korkunç, zâhiren babayiğit görünse bile sen onun sesinin tonundan ve sözünden tanır, anlarsın.

Testi aldığın zaman o testileri sınar, o testilere vurursun, değil mi?

Neden vurursun? sesinden kırık testiye anlamak için.

Kırık testinin sesi daha başka türlü olur. Ses, çavuşa benzer, önde gider.”

795. Ses gelir de o şeyin ne olduğunu anlatır, onun ahvalini sayar, döker. Ses mastara benzer, fiil de o mastarı tasrif eder!

Sınama sözü gelince hemencecik Hârût hikâyesini hatırladım.

Hârût’la Mârût’un hikâyesi ve onların Ulu Tanrı’nın sınamalarına karşı yiğitlik taslamaları

Bundan önce de bu bahse dair az bir söz söylemiştik. Fakat zaten ne kadar söylesek ancak binde birini anlatabiliriz.

Bu vakayı adamakıllı anlatmak istedim ama şimdiye kadar söz, sözü açtı, birçok sebeplerle kalıp gitti.

Hele bir hamle daha edeyim de çoğundan azını, âdeta filin tek bir uzvunu söylemiş olayım.

800. Ey yüzüne kul, köle olduğumuz, Hârût ve Mârût kıssasını dinle!

Tanrı’nın lûtuflarını, padişahın lûtuf şeklinde tecelli eden şaşılacak kahırlarını seyretmekten sarhoş olmuşlardı.

Tanrı’nın kahırlarında böyle sarhoşluklar varken Tanrı miracının ne sarhoşlukları var?

Tuzağındaki tane, insana böyle bir sarhoşluk verirse ya nimet sofrası neler yapar, ne lûtuflarda bulunur?

Hârût'da Mârût da sarhoş olmuşlar, bağlarını çözmüşler, kayıttan kurtulmuşlar, âşıkçasına hayhuy-lar ediyorlar naralar atıyorlardı.

805. Fakat yolda öyle bir tuzak, öyle bir imtihan vardı ki kasırgası dağları bile saman çöpü gibi kapıp götürebilirdi.

Bu sınaama bunları altüst etmekteydi. Fakat sarhoşun bunlardan ne haberi olabilirdi ki?

Sarhoşun önünde hendek de birdir, meydan da. Ona kuyu da doğru yol kesilmiştir, hendek de!

Dağ keçisi, yüce dağ başlarında yiyecek arar, hiçbir zarara uğramadan koşar durur!

Yiyecek bulmak, yayılmak üzereyken ansızın feleğin sınaması gelir çatar.

810. Öbür dağa bakar, orada bir dişi dağ keçisi görür.

Derhal gözleri kararır. Bu dağdan ta o dağa sıçramak ister.

Dişi keçinin bulunduğu dağ, ona o kadar yakın görünür ki oraya sıçramak, ev kapısının etrafında koşup dolanmak kadar kolay gelir.

Binlerce arşın yol ona iki arşınlık bir mesafe görünür, o sarhoşlukla sıçramak ister.

Sıçrayınca da iki amansız dağın arasındaki çukura düşüverir.

815. O avcılardan dağa kaçmıştı, kaçıp sığındığı yer, kanını döker.

Avcılarınca o iki dağ arasındaki yolda oturmuş, bu azametli kaza ve kaderin zuhurunu beklemekte-ler..

Dağ keçisi, ekseriyetle böyle avlanır. Yoksa bu hayvan, pek yürük, pek çeviktir, düşmanını sezer. anlar.

Rüstem'in kellesi, kulağı yerindedir, sakallı, bıyıklı bir adamdır ama ayağını tutup onu kafese sokan tuzak, şehvettir.

Benim gibi şehvet sarhoşluğundan kesil, bu sarhoşluğu devede seyret!

820. Sonra da âlemdeki bu şehvet sarhoşluğu, bil ki meleklerin sarhoşluğuna karşı pek hordur, pek bayagıdır.

O sarhoşluk, bu sarhoşluğu kırar, mahveder. Melek, nasıl olur da şehvete iltifat eder ki?

Tatlı suyu tatmadıkça acı su, insana gözününuru gibi hoş gelir.

Gökyüzü şaraplarının bir katrası bile insanı şaraptan da vazgeçirir, sâkilerden de!

Artık düşün sen, meleklerin ne sarhoşluklara olur, tertemiz ruhlar, ululuktan ne mestiliklere düşer!..

825. Onlar, bu şaraptan bir koku alarak gönüllerini vermişler, bu âlem şarabının küpünü kırmışlardır.

Ancak, ümitsiz ve o âlemden uzak olanlar, kâfirler gibi kabirlerinde gizlenmişler,

İki âlemden de ümitlerini kesmişler, hadde hesaba gelmez dikenler ekmişlerdir!

Hârû't-la Mârû't, sarhoşluklarından "Ah ne olurdu, bulut gibi biz de yeryüzüne rahmet yağdırsak,

Bu zulüm yurduna adalet, insaf, ibadet ve vefayı yaysaydık" dediler.

830. Onlar bunu dedi ama kaza ve kader de "Durun ayaklarınızın önünde gizli tuzaklar pek çok.

Kendinize gelin de belâ çölüne küstahça gitmeyin.. Kendinize gelin de körcesine Kerbelâ'ya at sürmeyin!

Çünkü o çölde helâk olanların kıllarından, kemiklerinden yolcu, ayak basacak yer bulamaz.

Yol, baştanbaşa kıl, kemik, sinir doludur. Tanrı'nın kahir kılıcı, nice varları yok etmiştir!

Tanrı, "Tanrı'nın inayetine erişen kullar, yeryüzünde yavaş ve mülâyim bir surette yürürler" dedi.

835. Ayağı yalın olan dikenlikte nasıl yürür? Dura dura. Düşüne düşüne, ihtiyatla adım ata ata! diyordu.

Kaza bunu söylüyordu ama onların kulakları, coşkunlukları yüzünden tıkanmış, sağır olmuştu.

Varlıklarından kurtulana kadar başka herkesin gözlerini bağlamışlar, kulaklarını tıkamışlardır.

Gözleri, Tanrı inayetinden başka ne açar, kızgınlığı sevgiden başka ne yatıştırır?

Dilerim, Tanrı ihsanı olmıyan muvaffakiyete ulaşmak için çalışıp çabalama, dünyada kimseye mukadder olmasın. Doğruyu Tanrı daha iyi bilir.

Firavun'un Musa aleyhisselâm'ı rüyada görmesi

ve doğmaması için tedbirlere girişmesi

840. Firavun'un çalışıp çabalaması, Tanrı ihsanı olan muvaffakiyete ulaşmamıştı. Tanrı, muvaffakiyet vermediği için de diktiği yırtılıp sökülüyordu.

Hükmünde binlerce müneccim, binlerce düş yorucu, binlerce büyücü vardı.

Firavun'a rüyasında Musa'nın doğacağını, Firavun'u ve saltanatını mahvedeceğini göstermişlerdi.

Düş yorucularla müneccimlere "Bu hayalin, bu kötü rüyanın delâlet ettiği şeyi nasıl defetmeli?" dedi.

Hepsi de dediler ki: "Bir tedbirde bulunalım. çocuğun doğmasına mâni olalım."

845. Doğum gecesi gelince Firavun kulları şu tedbiri kabul ettiler, şunu münasip gördüler:

O gün, İsrailoğullarını erkenden meydana, padişahın huzuruna götüreceklerdi.

"Ey İsrailoğulları, haydin.. sizi padişah filân yerde huzuruna çağırıyor.

Size örtüsüz, nikapsız yüzünü gösterecek, sevab vermek üzere size ihsanlarda bulunacak" diye tellâlar bağırıracaklardı.

Çünkü o esirler, Firavun'a hiç yaklaşmazlardı, onu görmelerine izin yoktu.

850. Hattâ yolda ona rastlasalar yüzü koyun yere kapanmaları emredilmişti.

Kanun buydu: Hiçbir esir, ister vakitli olsun, ister vakitsiz, o padişahın yüzünü göremeyecek.

Yolda çavuşların seslerini duydu mu, yüzünü görmemek için duvara dönecekti.

Şayet yüzünü görürse mücrim sayılır, başına gelecek en kötü şeyler gelir çatardı.

Onlar da görmeleri menedilen o yüzü görmeyi pek isterlerdi. İnsan, menedildiği şeye haristir derler.

İsrailoğullarını, Musa aleybisselâm'ın doğumuna
mâni olmak üzere meydana çağırmaları

855. (Tellâller bağırdılar:) "Esirler, meydana doğru
koşun. Umulur ki padişahlar padişahı, size yüzünü
gösterecek. İhsanlarda bulunacak!"

İsrailoğulları bu müjdeyi duyunca padişahın di-
darına susuz ve müştak olduklarından,

Hileye inandılar. Süslenip püslenip o tarafa doğ-
ru koştular.

Hikâye

Hani şunun gibi: Burada da hilekâr Moğollar,
"Mısırlılardan birini arıyoruz.

Mısırlıları bu tarafa toplayın da aradığımızı ele
geçirelim" derler.

860. Kim gelirse "Hayır bu değil. Sen geç oracıkta
otur" derler de,

Bu suretle herkes derlenip toplandı mı bu hiley-
le hepsinin boynunu vururlar.

Onlar, ezan sesi duyunca Tanrı davetçisine uy-
mazlardı ya.. onun şomluğu yüzünden.

Hilekâr Moğolların daveti, onları ölüme kadar
çekti, sürdü. Akıllı kişi, sakın Şeytan'ın hilesinden!

Yoksulların, muhtaçların seslerini içesiye duy da
hilebaz kişinin sesi, kulağını tutup çekmesin!

865. Yoksullar, tamahkâr ve kötü huylu adamlarsa
bile sen yine gönül sahibini onların içinde ara!

Denizin dibinde inciler, taşlarla karışık olarak bulunur. Öğülecek şeyler, ayıplar, kusurlar arasında olur.

İsrailoğulları coşarak erkenden meydana doğru koştular.

Firavun bu hileyle onları meydana götürünce güzelim yüzünü onlara gösterdi.

Gönüllerini aldı, ihsanlarda bulundu, vaitler, etti.

870. Ondan sonra da "Canınız için ne olur. Bu akşam hepiniz bu meydanda kalın, burada yatın uyun" dedi.

Cevap vererek dediler ki: "Sana kulluk eder, sözünü dinler hattâ dilerse burada tam bir ay otururuz."

Firavun'un, doğum gecesi, İsrailoğullarını karılarından ayırdığına sevinerek meydandan şehre dönmesi

Firavun, geceleyin, "Bu gece doğum gecesi, fakat hepsi de karılarından ayrı" diye sevinerek geri döndü.

Haznedarı İmran da yanındaydı. Onunla konuşa konuşa şehre geldi.

Ona, "İmran, bu gece sen de burada yat, karının yanına gitme, onunla buluşma" dedi.

875. İmran, "Peki, burada yatarım, senin gönlünün istediği şeyden başka bir şey düşünmem bile" dedi.

İmran da İsrailoğullarındandı. Fakat Firavun'a âdeta gönüllü, candı.

Firavun, onun isyan edeceğini, gönlünün korktuğu şeyi yapacağını nerden aklına getirecekti?

**İmran'ın, Musa'nın anasıyla buluşması ve
kadının Musa'ya gebe kalması**

Firavun gitti, İmran da orada yatıp uyudu. Gece yarısından sonra karısı, onu görmeğe geldi.

Üstüne kapanıp dudaklarından öpmeğe koyuldu. Gece yarısı, onu uykudan uyandırdı.

880. İmran uyanıp karısını gördü. Kadın, hoşuna gitmi, dudak dudağa öpüşmeğe başladılar.

İmran, "Bu zamanda nasıl geldin?" dedi. Kadın, "Sana iştiyakımdan. Tanrı'nın kaza ve kaderi bu!" diye cevap verdi.

İmran, karısını sevgiyle kucakladı, kendini tutamadı,

Onunla buluştu ve emaneti ona verdi. Sonra da dedi ki: "Kadın, bu küçük bir iş değil!"

Demir taş çalındı, bir ateştir sıçradı. Hem de öyle bir ateş ki padişah'tan da, saltanatından da öğ alıcı, padişaha da, saltanatına da kin güdücü bir ateş.

885. Ben buluta benziyorum. Sen yersin, Musa da nebat. Tanrı, satranç oyununda şahı sürüyor, bir yutulduk mu, yutulduk!

Hanım, yutulmayı da hakiki padişah olan Tanrı'dan bil, yutmayı da. O işi bizden bilip bize hayıflanma!

Firavun'un korktuğu şey yok mu? Seninle buluştum, meydana geldi işte!

İmran'ın karısıyla buluştuktan sonra "Beni görmemiş ol" diye nasihat etmesi

Sakın bunu kimseye söyleme, gizle de bana da yüzlerce türlü gam, gussa gelmesin, sana da.

Sonucu, bunun eserleri meydana çıkar, çünkü nazeninin, alâmetleri belirdi!"

890. Tam o sırada meydandaki halktan naralar duyulmağa, yer, gök naralarla dolmaya başladı.

Firavun, bu naralardan korkup sıçradı, gürültünün ne olduğunu anlamak için yalınayak koştu.

Meydandan gelen ve dehşetinden cinleri, perileri bile korkutan bu naralar, bu gürültüler nedir, anlamak istiyordu.

İmran, "Padişahımızın ömrü uzun olsun.. İsrail oğulları, lûtfundan neşeleniyorlar.

İhsanlarına seviniyorlar, oynuyorlar, ellerini çırpıyorlar" dedi.

895. Firavun dedi ki: "Olabilir. Fakat beni adamakıllı bir vehim, bir endişedir kapladı.

Firavun'un o sestten korkması

Bu gürültü, âsabını bozdu. Bu acı dertle, keuderle âdetâ beni kocalttı."

Padişah, bütün gece ağrısı tutmuş gebe kadın gibi bir yandan bir yana gidip geliyor.

Her an "İmran, bu naralar, beni dehşetle yerimden sıçrattı" diyordu.

Zavallı İmran'ın kudreti yoktu ki karısıyla buluştuğunu söylesin.

900. Karısı gebe kalınca gökte Musa'nın yıldızının belirdiğini anlatsın!

Her peygamber, ana rahmine düşünce yıldızı da gökte zuhur eder, parlamaya başlar.

**Gökte Musa aleybisselâm'ın yıldızının belirmesi
ve meydana müneccimlerin feryadı**

Kör Firavun'un hilelerine, tedbirlerine rağmen gökyüzünde Musa'nın yıldızı belirdi.

Sabah olunca İmran'a "Git de o gürültünün, o patırdının ne olduğunu anla" dedi.

İmran, meydana koşup "Bu ne gürültüydü? Padişahlar padişahı uyuyamadı" deyince,

905. Her müneccim, yaşlılar gibi başı açık, yeni yakası yırtık bir halde toprağı öptü.

Yaşlılar gibi sesleri ses veriyor, feryatları ortalığı dolduruyordu.

Saçlarını, sakallarını yolup, yüzlerine vuruyorlar, gözleri kanlı yaşlarla doluyordu.

İmran, "Hayrola. Bu ne feryat, bu ne hal? Bu yomsuz yıl, kötü alâmetler mi gösteriyor yoksa?" dedi.

Özürler serdederek dediler ki: "Emîr, Tanrı'nın kaza ve kaderi bizi esir etti.

910. Her çareye başvurduk, fakat padişahın devleti karardı, düşmanı dünyaya geldi, galip oldu.

Geceleyin gökyüzünde o çocuğun yıldızı göründü, bizi kör etti.

O Peygamber'in yıldızı gökte yüceldi, biz de ağlamaya, yıldızlar gibi gözyaşları dökmeye başladık."

Imran, içinden sevindi, fakat zâhiren "Eyvahlar olsun!" diye elini başına vurup,

Kızgın, suratı asık bir halde deliler gibi akılsız.

915. Ve gûya kendini bilmez bir halde müneccimlerin üstüne yürüyüp onlara bir hayli ağır sözler söyledi.

Kendini meysus ve mahzun göstererek sevincini gizliyor, onlara oyun oynuyordu.

"Padişahımızı aldattınız, hiyanetten, tamahdan vazgeçmediniz.

Onu bu meydana kadar sürükleyip yüzünün suyunu dökünüz, şerefini hiçe saydınız.

Ellerinizi, göğüslerinize koyup padişahı dertlerden kurtaracağız diye vaitlerde bulundunuz" dedi.

920. Padişah da bunu duyunca "Hainler, dedi, ben de sizi asayım da görün.

Kendimizi gülünç hallere soktuk, düşmanlara mallar ihsan edip ziyana girdik.

Bu gece bütün İsrailoğulları, karılarından uzak kaldılar diye,

Mal da gitti, şeref de. İşe gelince hiçbir şey olmadı. Bu mudur iyi adamların muaveneti, bu mudur iyi kişinin yapacakları iş?

Yıllardır paraşar, libaslar alıyor, ülkelerin servetini rahatça yeyip duruyorsunuz.

925. Bu mu sizin tedbiriniz, bu mu nücüm bilginiz? Siz besbedava lokma yiyen hilekâr ve şom kişilersiniz.

Sizi öldürtür, parçalatır, ateşlere atar, burunlarınızı, kulaklarınızı, dudaklarınızı kestirir..

Sizi ateşe odun yapar, yeyip içtiklerinizi fitil fitil burnunuzdan getiririm.”

Müneccimler, secde edip “Padişahım, Şeytan bu sefer bize galebe etti.

Fakat yıllardır nice belâlar defettik. Yaptıklarımıza vehim bile hayran olmakta.

930. Bu sefer tedbirimiz, hiçe çıktı. O Peygamber’in anası gebe kaldı, o, ana rahmine düştü.

Düştü ama padişahım, suçumuzu affettirmek için biz de doğum gününe dikkat ederiz.

Bu fırsatı da kaçırmamak, kaza ve kaderin zuhuruna mâni olmak için doğacağı günü hesaplıyacak, gözliyeceğiz.

Ey akıllarla fikirler, reyinin kulu, kölesi olan padişah, bunu da yapamazsak bizi öldür” derler.

Firavun, düşmanları vurup öldüren takdir oku, yayından fırlamasın diye günden güne dokuz ayı sayıp duruyordu.

935. Takdirle savaşa girişen, takdire baskın yapmaya kalkışan, başaşağı gelir, kendi kanına bulanır.

Yer, göke düşmanlığa kalkışırsa çoraklaşır, ölü haline girer.

Resim, ressamına pençe vurmaya kalkarsa kendi saçını sakalını yolmuş olur!

Firavun’un hileye girişerek yeni doğuran kadınları meydana çağırması

Dokuz ay sonra padişah, yine tahtını meydana kurdurup tellâllar çağırttı.

Tellâllar, "Kadınlar, bütün İsrailoğullarının kadınları çocuklariyle meydana gelsinler.

940. Bundan önce erkekler, ihsanlara nail oldular. Elbiseler, altınlar elde ettiler.

Kadınlar, bu yıl devlet sizin. Herkes, dilediği şeye nail olacak.

Padişah, kadınlara elbise verecek, ihsanlar edecek. Çocukların başlarına da altın külâhlar koyacak.

Padişah diyor ki- "Hele bu ay doğanlar yok mu, bilhassa onlar ihsanıma, hazinelerime ulaşacaklar" diye bağırdılar.

Kadınlar, sevindiler, çocuklariyle çıktılar, padişahın otağına kadar gittiler.

945. Yeni doğurmuş olan her kadın, hileden, kahrından emin bir halde şehirden çıkıp meydana yöneldi.

Kadınların hepsi toplanınca erkek çocukları analarının kucaklarından aldılar.

Düşman doğmasına, felâket artmasın diye gûya ihtiyata riayet ederek başlarını kestiler.

Musa'nın vücuda gelmesi, memurların İmran'ın evine gelmeleri, Musa'nın anasına, Musa'yı ateşe at diye vahiy edilmesi

Musa'yı doğurmuş olan İmran'ın karısına gelince elini. eteğini çekmiş, o kargaşalıktan, o toz dumandan kurtulmuştu.

Fakat o alçak Firavun, evlere de hafiye olarak ebeler gönderdi.

950. "Burada bir çocuk var. Anası, ürktüğü, şüphelendiği için meydana gelmedi.

Bu sokakta güzel bir kadın var, bir de çocuk doğurmuş.. fakat pek akıllı, pek tedbirli bir kadın" diye kovaladılar.

Bunun üzerine memurlar eve gelince Musa'nın anası, Tanrı emriyle Musa'yı tandıra attı.

Bilen Tanrı'dan kadına "Bu çocuğun aslı Halil'dendir,

Ey ateş, soğu, yakma emrinin koruması yüzünden ateş yakmaz, bir zarar vermez" diye vahiy gelmişti,

955. Kadın, vahiy üzerine Musa'yı ateşe attı. Fakat ateş, Musa'yı yakmadı,

Memurlar, bunu görünce meys olup muratlarına erişmediler, çekilip gittiler. Fakat kovucular, yine bu işi anlayıp,

Firavun'dan birkaç para koparmak için memurlara macerayı anlattılar,

O tarafa dönün, pencereden iyice bir bakın dediler.

Musa'yı suya at diye anasına vahiy gelmesi

Musa'nın anasına yine "Çocuğunu suya at, saçını, başını yolma, ümitlen,

960. İtimat et, onu Nil'e at.. ben, onu yüzü ak olarak sana kavuştururum" diye vahiy geldi,

Bu sözün sonu gelmez ki. Firavun'un bütün hileleri, yakasına, paçasına dolaşmaktaydı,

O, dışarda yüz binlerce çocuk öldürüyordu; Musa ise evinin içinde baş köşede yetişmekteydi.

O uzağı gören kör Firavun, hilelere sapıp deliliğinden nerde yeni doğmuş bir çocuk varsa öldürtmekteydi,

Inatçı Firavun'un hilesi ejderha idi, bütün âlem padişahlarının hilelerini yutmuştu,

963. Fakat ondan daha Firavun birisi zuhur etti. Onu da yuttu, hilesini de!

O, bir ejderha idi, asâ da bir ejderha oldu. Bu, onu Tanrı tevfiğiyle sömürüp yutuverdi!

El üstünde el var.. nereye kadar bu. Ta son erişilecek menzile, ta Tanrı'ya kadar!

Çünkü o, öyle bir denizdir ki ne dibi var, ne kıyısı! Bütün denizler, ona karşı sele benzer.

Hileler, tedbirler ejderha ise Tek Tanrı önünde hepsi de hiçtir!

970. Sözü, buraya gelince yere baş koyup mahvoldu.. doğru yolu Tanrı daha iyi bilir!

Firavun'da olan yok mu? Sende de var. Fakat senin ejderha kuyuya hapsedilmiş!...

Yazıklar olsun.. bunların hepsi de senin ahvalın. Fakat sen, onları Firavun'a isnad etmek istersin.

Senin halinden bahsettiler mi canın sıkılır, başkasından bahsettiler mi sana masal gelir.

Lâkin nefis seni ne de harabetmiş.. bu arkadaşın da seni hikâyelerle uzaklara atmakta!

975. Senin ateşine, Firavun'un ateşine atılan odun atılmamakta, onun gibi fırsat bulamıyorsun sen. Yoksa fırsat bulsan senin ateşin de Firavun'un ateşi gibi yalımlanır!

Yılancının donmuş bir ejderhayı ölü sanarak

iple bağlayıp Bağdat'a getirmesi

Eski vakaları bilip söyliyenden bir hikâye dinle de bu üstü örtülü sırdan bir koku al.

Bir yılancı, afsunlarla yılan tutmak üzere dağlara yüz tuttu.

Arayan ister yavaş gitsin, ister hızlı, nihayet aradığını bulur.

İki elini de aramadan çekme. Arama, yolda en iyi bir kılavuzdur.

980. Topal olsan, sakat olsan bile, uyuklar gibi halde, hattâ edepsizcesine de olsa ona doğru kıvıldan, onu ara,

Gâh lâfla, gâh susarak, gâh şuraya, buraya boynunu uzatarak, o padişahın kokusunu almaya çalış.

Yakup, oğullarına "Yusuf'un kokusunu haddinden fazla arayın" dedi.

Siz de her duygunuzu istidatlı bir hale getirin de her yanda adamakıllı onu araştırın.

Allah, "Tanrı lûtfundan meyus olmayın, ümit kesmeyin" dedi. Çocuğunu kaybetmiş Yakup gibi sen de bucak bucak yürü.

985. Onu ağzınla sorup soruşturun. Dört yana kulak verip onu araştırın!

Nerden bir güzel koku alırsanız koklayın. Ne taraftan o âşinanın kokusunu alırsanız o tarafa yürüyün!

Nerde bir kişiden lûtuf görürsen o adama mukayyet ol.. belki o lûtfun aslına yol bulursun, olur ya!

Bütün bu hoşluklar, ulu bir denizdendir. Sen cüzü bırak da külle dön.

Halkın savaşları hep güzellik içindir, hep iyilik içindir. Fakat yoksulluk azığı yok mu, asıl saadet nişanesi odur.

990. Halkın kızıışları sulh içindir ama rahata ulaşma tuzağı, daima rahatsızlıktır, zahmetle rahata ulaşılır. Her sille, okşamak içindir.. her şikâyet, insana şükretmeyi andırır.

Ey kerem sahibi, cüzden kül kokusunu al.. ey hakîm, zıttan zıddı istidlâl et!

Doğrusu savaşlar, barışa sebeb olur. Yılancı da kim için yılan aradı.

İnsan, geçim için, rahatlık için yılan arar, gamdan kurtulmak için gam yeyip durur.

995. O da o karda, kışta dağları dönüp dolaşmakta, iri bir yılan arayıp durmaktaydı.

Derken bir dağda iri bir ölmüş yılan gördü. Şekli bile gönlünü dehşetle dolduruyordu.

Yılancı, o şiddetli kış mevsiminde yılan ararken o koskoca ölü ejderhayı gördü.

Yılancı, halkı hayretlere düşürmek için yılan tutar. İşte sana halkın bilgisizliği!

İnsan, bir dağa benzer, dağ nasıl aldanır, nasıl olur da bir yılanı hayran olur?

1000. Yoksul âdemoğlu kendisini tanımadı, bilmedi, fazilet makamından gelip bu noksan âlemine düşü-verdi.

İnsan, kendisini ucuz sattı. Atladı, kendini bir hırkaya yamadı gitti!

Yüz binlerce yılan ve dağ, ona hayranken o, niçin hayretlere düştü, yılan sevdasına kapıldı?

Yılanıcı, o ejderhayı tutup, halkı hayrete düşürmek için Bağdat'a geldi.

Birkaç para elde etmek için o çadır direği gibi ejderhayı çekip sürükledi.

1005. "Ölü bir ejderha getirdim. Avlamak için ne zahmetler çektin" diyordu.

O, ejderhayı ölü sanıyordu. Fakat iyi dikkat etmemişti. Ejderha diriymişti.

Kıştan, soğuktan donmuştu. Diriydi ama ölü gibi görünüyordu.

Âlem de donmuştur da adı cemad olmuştur. Üstadım, camit, donmuş demektir.

Mahşer güneşi doğuncayadek sabret de âlem cisminin hareketini gör.

1010. Musa'nın elinde asâ, yılan oldu ya.. bütün âlemi de buna kıyas et.

Senin bir avuç topraktan ibaret olan varlığını nasıl bir cisim haline getirir? Bütün toprakları da bilgi ve anlayış sahibi bilmek gerek.

Bunların hepsi de bu âleme göre ölü, fakat hakikat âleminde diridir. Burada susup duruyorlar ama orada söylemekte.

Onları hakikat âleminden bize yolladılar mı işte asâ, bize ejderha kesilir.

Dağlar, sese gelir, Davut'la beraber ırlar, ilâhi okur; demir bile avucunda mum gibi yumuşar.

1015. Rüzgâr, Süleyman'ı yüklenir, taşır; deniz Musa ile konuşur.

Ay, Ahmed'in işaretini, emrini anlar, fermanına uyar; ateş, İbrahim'e ağustos gülü olur..

Toprak, Karun'u yılan gibi sömürür, yutar; Hannâne direği akla, fikre sahibolur..

Taş, Ahmed'e selâm verir; Dağ Yahya'ya haber yollar..

Hepsi de bunlara "Biz size karşı duyar, görürüz.. sizinle hoşuz, neşeliyiz. Fakat namahremlere karşı susup durmaktayız" derler.

1020. Ama siz bir cemada gidiyor, ona yöneliyorsunuz. Artık cematların canına, sırrına nasıl mahrem olursunuz ki?

Cematlardan can âlemine gidin de âlemin cüzülerinin ahengini duyun!

O vakit cansız şeylerin tespihlerini apaçık duyarsın da tevil vesveselerine kapılmazsın.

Can âleminde kandiller yok da görmek için tevillere yapışıyorsun.

"Tespihten maksat, nasıl olur da zâhirî tespih olur? Bu tespihte bulunan cansız şeyleri görmek de sapıklıktan başka bir şey değil.

1025. Doğrusu şu: Onları gören, ibret alır da Tanrı'yı tespih eder.

Sana Tanrı'yı tespih etmeyi hatırlatıyor ya.. işte bu tespihe delil olmaları, onları tespih etmesi demektir" dersin.

İtizal ehlinin tevilî budur. İşte. Hal nuruna sahibolmıyan kişinin işi budur.

İnsan, duygudan çıkmadı mı gayb âlemine tamamiyle yabancısıdır.

Bu sözün sonu gelmez.. Yılanı, o yılanı yüz-
lerce zahmetle çeke çeke,

1030. Bağdat'a kadar geldi. O maceracı adam, çarşıda
bir hengâmedir koparmak için,

Yılanı Şat kıyısına koydu. Bağdat şehrinde bir
gürültüdür koptu,

"Bir yılanı ejderha getirmiş, acayip, görülme-
miş mefret bir şey. Nasıl da avlamış?" diye,

Yüz binlerce ahmak adam toplandı, ahmaklık-
larından onlar da yılanı gibi yılanı avlandılar.

Onlar, yılanı görmek için bekliyorlardı. O da
etraftaki halk tamamıyla toplansın diye bekliyordu.

1035. Halk, iyice toplansın da elime geçecek para çok
olsun diyordu.

Yüz binlerce herzevekil toplandı, halka oldular.
Bir ayak, bin ayak üstüne geldi!

Kalabalıktan erkeğin kadından haberi yoktu.
Halkla ileri gelenler birbirlerine girmiş, âdeta kıya-
metten bir alâmet olmuştu.

Yılanı, yılanın üstündeki kilimi kımıldattıkça
halk, parmaklarının ucuna basıp boyunlarını uzatı-
yordu.

Ejderha, zemheriden donmuştu. Yüzlerce kilimin,
kebenin altındaydı.

1040. Yılanı, ihtiyatı elden bırakmamış, onu kalın
iplerle bağlamıştı.

Fakat halkın toplanmasını beklerken epeyce bir
zaman geçmiş, Irak güneşi, yılanın üstüne vur-
muştu.

Güneş onu epeyce ısıtınca âzasından soğuk ahlât
sıyrılıp gitmişti.

O müddet zarfında ölü bir halde bulunan ejderha dirildi, kımıldamağa başladı.

Ölü yılanın kımıldadığını görünce halkın hayreti birken yüz bin oldu.

1045. Şaşkınlıklarından naralar atarak hep birden kaçışmağa koyuldular.

Ejderha, halkın gürültüsünden çatır çatır bağlarını koparmağa başladı. İplerin her biri bir yana düştü.

İplerini koparıp kilimin altından sıyrıldı. Bir de ne görsünler, aslan gibi kükreyen çirkin, mefret bir ejderha!

Kaçarken halk birbirini çiğnedi, birçok kişiler ayak altında kalıp öldüler, ölülerden yüzlerce yığın oldu.

Yılandı, ben meğerse dağdan, ovadan ne getirmişim diye korkusundan yerinde katılıp kaldı.

1050. O kör koyun kurdu uyandırdı. Cahil, Azrail'in yanına kendi ayağıyla gitti!

Ejderha o ahmağı bir lokma ediverdi. Haccac'a kan dökmekten kolay ne var,

Sonra da bir direğe sarılıp kendisini sıktı, karında herifin kemiklerini çatır çatır kırdı.

Senin nefsin de bir ejderhadır. O, nerden öldü ki? Dertten, eline fırsat düşmediğinden dondu, yoksa!

Firavun'un eline geçenler, onun da eline geçse neler yapmaz! Irmak bile, Firavun'un emriyle akardı.

1055. Onun eline de böyle bir kudret düşse hemen firavunluğa başlar, yüzlerce Musa'nın da yolunu vurur, yüzlerce Harun'un da!

O ejderha, yoksulluk elinde bir kurtcağız kesilir. Mevki ve mal yüzünden bir sivrisinek büyür, çaylaklaşır!

Ejderhayı ayrılık karı içinde tut, sakın onu Irak güneşinin altına getirme.

Ejderhan domuş bir halde iken selâmettesin fakat kurtuldu, kendine geldi mi ona lokma olursun.

Onu mat et de mat olmaktan emin ol. Ona pek acıma, o iyilik edilecek kişi değildir.

1060. Üstüne şehvet güneşi vurdu mu o geberesice hemen yarasa gibi kanadlarını çırpmağa, uçmağa başlar.

Ercesine onu savaşa çek, babayiğitçe onunla vuruş.. Tanrı, sana vuslatiyle karşılık versin!

Hulâsa o adam ejderhayı getirip de o korkunç şey, sıcak havada kendine gelince,

O fitneleri meydana çıkardı. Hattâ azizim, söylediklerimizin yüz kat üstününü yaptı!

Sen ona zahmet, eziyet vermeden uslu, rahat ve vefakâr bir halde tutmayı mı umuyorsun?

1065. Bu, her aşağılık kişiye nasip mi olur? Ejderhayı öldürmeye bir Musa gerek.

Yüz binlerce halk onun tedbiriyle mağlûboldu, ejderhasından yılıp kaçtı, ölüp gitti!

Firavun'un Musa aleyhisselâm'ı tehdit etmesi

Firavun, Musa'ya "Ey Kelîm, sen neden halkı öldürdün, neden halka korku saldın?

Halk, senden yılgınlığa düştü, kaçışırken ayaklar altında çiğnenip öldü.

Hulâsa, halk sana düşman kesildi. Sana karşı erkeğin gönlünde de kin var, kadının gönlünde de.

1070. Halkı kendine davet ediyorsun ama iş aksi çıktı. Sana aykırı hareket etmekten başka çareleri kalmadı.

Ben de senin şerrinden kaçıyor, sana aşikâre karşı durmuyorum ama aleyhine çömlek kaynatıp duruyorum.

Beni aldatmayı gönlünden çıkar, arkandan, gölgenden başka kimsenin geleceğini umma.

Bir iş becerdim, halkın gönlüne bir korkudur saldım diye mağrur olma.

Bunun gibi yüzlerce iş becersen sonunda yine rüsvay olursun, hor hakir bir hale gelirsin, seninle alay eder, sana gülüşürler.

1075. Senin gibi nice hilebazlar vardı, bizim Mısır'ımızda nihayet rüsvay oldular" dedi.

Musa'nın Firavun'un tehdidine cevap vermesi

Musa, Firavun'a dedi ki: "Ben, Tanrı emrine karışamam. Emreder de kanımı bile dökerse korkum yok.

Ben, bu âlemde rüsvay olayım, buna hem razıyım, hem de şükrederim.. tek Hak yanında yüce olayım da.

Halka karşı hor hakir olayım, benimle alay etsinler, bana gülsünler.. Tanrı'ya karşı sevgili olayım, o beni istesin, beğensin.. yeter bu bana.

Bunları da söz olsun diye söylüyorum hani. Yoksa Tanrı seni yarın kara yüzlülerden edecek, bu mu hakkak!

1080. Yücelik onundur, onun kullarınındır. Onun nişanesini Adem'le İblis'in hikâyesini oku da anla!..

Tanrı'nın zatına nasıl son yoksa hikmetlerine de son yoktur. Aklını başına al da ağzını yum, yaprağı çevir!"

Firavun'un Musa aleybisselâm'a cevap vermesi

Firavun, Musa'ya "Yaprak bizim elimizde.. şimdi defter de bizim hükmümüzde, divan da bizim!

Bütün âlem halkı beni seçmiş, beni kabul etmiş. A Musa, bütün âlemde en akıllı sen misin ki?

A Musa, sen kendini beğenmiş, almışsın.. haydi oradan be.. kendini az gör, kendine güvenip gururlanma.

1085. Dünyanın sihirbazlarını toplayayım da bütün şehre senin bilgisizliğini göstereyim.

Fakat bu, bir iki gün içinde olmaz. Bu yaz çağında bana kırk günceğiz mühlet ver" dedi.

Musa'nın Firavun'a cevabı

Musa dedi ki: "Bana bu hususta izin yok. Ben bir kulum, sana mühlet vermeye emir almadım.

Sen hükümdarsın, galipsin, benim yardımcım, dostum yok.. fakat Tanrı fermanına tabiim, başka bir şeyle işim yok.

Diri oldukça seninle canla başla savaşıacağım. Ben kulum, yardımla, yardımcıyla ne işim var?

1090. Tanrı'nın hükmü zuhur edinceye kadar seninle uğraşacağım. Her hasmı düşmanından Tanrı ayırır."

Firavun'un Musa'ya cevabı ve Musa aleyhisselâm'a vahiy gelmesi

Firavun, hayır dedi, mutlaka bir mühlet vermek gerek. Beni aldatıp durma, yel alıp poyraz satma.

Bu sırada Ulu Tanrı'dan Musa'ya "Ona bol bol mühlet ver, korkma.

Bu kırk gün mühleti, ona gönül rızasıyle ver de çeşit çeşit hileler düzsün..

İstedığı gibi çalıp çabalasın. Ben uyumuyorum ki. Ona söyle, hızlı gitsin, fakat yolu ben tuttum, pusuda ben varım.

1095. Onların hilelerini ben birbirine katar, onların artırdıklarını ben eksiltirim.

Su getirirlerse ateş haline sokar, şerbet içerlerse zehir yaparım.

Birbirlerine muhabbet bağlasalar sevgilerini yıkar, berbadederim. Vehimlerine bile gelmiyen şeyleri yaparım ben.

Sen korkma, ona uzun bir müddet mühlet ver.. asker topla, yüzlerce hileler düz de" diye vahiy geldi.

Musa aleyhisselâm'ın Firavun'a şehirlerdeki sihirbazları toplamak üzere mühlet vermesi

Musa, "Emir geldi, mühlet sana. Bizden kurtuldun, şimdilik ben yerime gidiyorum" dedi.

1100. Musa yola düştü, ejderha da bilgili ve dost bir av köpeği gibi peşine takıldı.

Av köpeği gibi kuyruğunu sallıyarak gidiyor, ayaklarının altında taşları kum gibi eziyordu.

Taşı, demiri nefesiyle çekip sömürmekte, demiri apaşikâr bir surette ağzında ezip çiğnemekeydi.

Havalanıp burçların üstüne çıkmakta, Rum, Gürkü.. herkes ondan kaçmaktaydı..

Deve gibi ağzından köpükler saçıyordu. O köpüğün bir katresi kimin üstüne düşse cüzzam illetine tutuluyordu.

1105. Dişlerinin gıcirtısı, yürekleri yerinden oynatıyor, kara aslanların bile canları elden gidiyordu.

O seçilmiş peygamber, kavminin yanına varınca ejderhayı boğazından yakaladı, ejderha asâ oldu yine.

Asâyâ dayandı da dedi ki: 'Ne şaşılacak şey. Bizim yanımızda güneş, düşmana karşı gece!

Ne hayret edilecek şey ki bu ordu, kuşluk güneşiyle dopdolu olan bu âlemi görmüyor.

Göz de açık, kulak da; sonra da bu zekâ.. Tanrının gözbağcılığına hayretteyim!

1110. Ben onlara şaşıyorum, onlar da bana şaşıyorlar. Baharın onlar diken, ben yasemin:

Onlara nice lezzetli şaraplarla dolu kadehler sundum. Fakat onlara kadehteki şerbet taş kesildi.

Gül desteleri yaptım, götürdüm, her gül, diken oldu, şerbet zehire döndü.

Bu kendisinden geçenlerin canlarına nasibolan bir şey. Onlar, kendilerine oldukça nasıl meydana çıkar?

Yanımızda uyanık bir uyur gerek ki uyanıkken
rüyalar görsün!

1115. Halkın düşüncelere dalması bu güzelim uykunun düşmanıdır. Halk, düşünceleri yatışmasını, uymasın diye bu güzelim uykunun boğazını sıkar.

Bir hayret lâzım ki düşünceleri silip süpürsün.
Hayret, fikirleri de yok eder, zikirleri de!

Hüner ve marifette kim daha kâmilse mâna bakımından artta sureta ileridedir.

Tanrı "Geri dönenler" dedi. Geri dönmek sürünün yazıdan gelip ağıla gitmesine benzer.

Sürü, yazıdan dönüp geldi mi giderken en önde olan keçi artta kalır.

1120. Giderken geride kalan total keçiye gelince suratı asıkları bile güldürecek bir halde öne düşer.

Bu kavim, lâf olsun diye total olmadılar ya.. öğünmeyi terk ettiler de ârı satın aldılar.

Bu kavim, hacca ayakları kırık olduğu halde topallaya topallaya giderler. Sıkıntıdan kurtuluşa gizli bir yol vardır.

Bu tarife gönüllerini bilgilerden yıkayıp arıtmışlardır. Çünkü bu yol, zâhiri bilgiyi tanımaz.

Bu yolda, aslı o âlemden olan bir bilgi gerek. Zira her ferî, aslında yol gösterir.

1125. Her kanad, denizi aşacak kudrete nereden sahip olacak? Tanrı bilgisi gerek ki insanı Tanrı'ya ulaştırınsın.

Şu halde adama sonunda gönülden silinip arıtılması lâzım olan bilgiyi neye öğretirsin?

Öyleyse bu âlemde ileri gitmeye heves etme, total ol da geri dönerken en öne düş.

Ey nazik adam, ileri giden son gelenlerden ol.
Taze ve turfanda meyva, ağaca nazaran daha ileri-
dedir, derecesi daha üstündür.

Gerçi meyva ağaçtan sonra vücuda gelir, fakat
hakikatta evvel odur, çünkü ağaçtan maksat odur.

1130. Melekler gibi "Bizim bilgimiz yokde de "Ancak
senin bildirdiğin bilgiyi biliriz" sırrı elini tutsun.

Bu mektepte hecelemeyi bilmezsen Ahmed gibi
akıl ve irfan nuriyle dolarsın.

Şehirlerde ad san sahibi olmazsan, Tanrı kul-
larının halini daha iyi bilir ya, kaybolmazsın, merak
etme.

Altın definesini bilinmiyen viranelere gizlerler?

Hiç defineyi bilinen yere korlar mı? İşte kur-
tulmanın, halâs olmanın da zahmet ve meşakkatlerde
gizlenmesi buna benzer.

1135. Burada hatıra birçok şüpheler, tereddütler ge-
lebilir ama iyi at, kösteklerini kırar, bukağıdan kur-
tuluverir.

Onun sevgisi, şüphe ve tereddütleri yakan bir
ateştir. Gündüzün nuru, bütün hayalleri siler süpürür.

Ey Tanrı rızasını elde eden, bu sual, sana o ta-
raftan geldi, cevabını da o taraftan ara.

Gönlün köşesiz köşesi yok mu? İşte o bucak,
padişaha varan bir yoldur. Gönlün doğudan da olmı-
yan, batıdan da olmıyan aydınlığı, tek bir aydan mey-
dana gelir.

Ey mâna dağı, sen yoksullar gibi bu tarafta o
tarafta neden ses arayıp durursun.

1140. Derde düşünce iki büklüm olup "Yarabbi" diye
yalvardığın taraf yok mu, bu sesi de o tarafta ara.

Dert ve ölüm zamanı o tarafa yönelir, feryat ve figana düşersin. Dertten kurtulunca neden yabancıya dönüyor, hiç o tarafı aklına bile getirmiyorsun?

Mihnet zamanında “Allah” demeye başlar, sıkıntın geçti mi “Nerde ona yol?” dersin.

Bu hal, şundan ileri geliyor: “Tanrı’yı şeksiz, şüphesiz bilen, tanıyan, daima onu anlar, ondan hiç ayrılmaz.

Fakat akıl ve şüphe hicaplarında kalan kişiye Tanrı tecellisi, gâh örtülür, gâh yenini, yakasını yırtıp görünür.

1145. Aklı cüzi gâh üstündür, gâh başaşağı, Aklı Külli ise bütün hâdiselerden kurtulmuştur, emindir.

Akılla hüneri sat da hayreti satın al. Oğul, horluğa doğru git, Buhara’ya değil!

Biz neye bu derecede söze daldık? Hikâye söyleyelim derken hikâye olduk gitti.

Ben yokum zaten, ağlayıp sızlayarak masal oldum gitti.. Bu suretle secde edenler arasına katılayım, onlarla beraber yuvarlanayım bari.

İş bilen, söz anlıyan adama bu söz, hikâye değil. Halimi anlatıyorum ben, sevgilinin huzurundayım ben!

1150. Âsi, bunlar önce gelip geçenlere ait aslı yok masallar dedi ya.. Kur’an hakkında söylenen bu söz, nifak eseridir.

İçinde Tanrı nuru olan Lâmekân âleminde nerde geçmiş, nerde gelecek, nerde hal,

Geçmiş, gelecek, sana göredir. Yoksa hakikatta ikisi de birdir, fakat sen iki sanırsın.

Bir adam, onun babasıdır, bizim oğlumuz, Zeydin altında olan dam, Amr'ın üstündedir.

Damın altta, üstte oluşu, o iki adama göredir. Hakikattayse dam tek bir şeydir, işte o kadar!

1155. Bu söz, onun misli değildir, bir misaldir ancak. Eski harfler, yeni mânâyı ifade edemez ki.

Ey tulum, burası mademki ırmak kıyısı değil, ağzını kapat. Bu şeker denizinin ne kıyısı var, ne kenarı!

Firavun'un sihirbazları çağırtmak üzere şehirlere
adam göndermesi

Musa, dönüp Firavun kalınca bütün rey ve tedbir sahiplerini danışmak üzere çağırdı.

* "Bizim de sihirbazlarımız var. Her bireri sihirde tek, bütün sihirbazlar, onlara uymakta" dediler.

Padişahın, Mısır sultanı olan Firavun'un Mısır civarındaki bütün sihirbazları çağırmasını kararlaştırdılar.

Firavun hemen bütün sihirbazların toplanması için etrafa bir hayli adam gönderdi.

1160. Nerde ünlü bir büyücü varsa gelmesi için on haberci yolladı.

İki genç vardı ki büyüde pek şöhret bulmuşlardı. Sihirleri, aya bile tesir ederdi.

Aydan apaşıkâr süt saçarlar, bir yere gidecekleri vakit küplere binip giderler.

Ay ışığını bez şekline sokup ölçer, biçer satarlardı.

Müşteri, para verip alır, sonra anlayınca eyvahlar olsun deyip hayıflanmaya, yüzüne vurmaya başlardı.

1165. Onların, buna benzer nice sihirleri vardı ki herkes apaçık görür dururdu.

Onlara da "Padişah şimdi sizden bir çare aramakta.

İki yoksul adam gelip padişahın köşkü önüne otağ kurdu.

Bir sopadan başka bir şeyleri yok. Fakat emirleriyle ejderha oluyor.

Padişah da çaresiz kalktı, ordusu da. Bu iki kişinin elinden hepsi feryad ve figana geldi.

* Bir çare bulmanız için bu kulunu size gönderdi. Size haber gönderip buyuruyor ki:

1170. Bunları defetmek için bir çare bulun.. karşılık olarak size hesapsız hazineler bağışlıyacak" diye haber gönderdi.

Bu haberi duyunca iki büyücünün de gönüllerine hem korku düştü, hem sevgi.

Cinsiyet damarı atmağa başladı, ikisi de hayretlerinden başlarını dizlerine koydular.

Sofi'nin meşk yeri dizidir, Müşkülü halletmek hususunda iki diz, âdeta sihirbazdır.

O iki sihirbazın, babalarının ruhaniyetine sığınmaları ve Musa aleyhisselâm'm hakikatını babalarının ruhundan sormaları

O iki büyücü, bu haberi alıp hayrete daldıktan sonra annelerine "Anne, babamızın mezarı nerede? Bize göster" dediler.

1175. Anneleri, onlara rehberlik etti, babalarının mezarını gösterdi. Üç gün Tanrı rızası için oruç tuttular.

Sonra "Baba, padişah korkmuş, bize emir göndermiş..

İki adam, onu sıkıştırmış, ordusunun önünde şerefine, haysiyetine dokunmuş.

Onların ne silâhları var, ne askerleri. Bir tek asâları var ama o asâ da kıyametler koparıyormuş.

Sen, zâhiren toprakta yatıp uyuyorsun ama hakikatta doğrular ülkesine gitmişsin.

1180. Eğer onların yaptıkları sihirse bize haber ver. Canım babacığımız, onlar Tanrı eriyse, yaptıkları iş Tanrı'dansa yine bildir.

De onlara uyalım, secde edelim, kendimizi bir kimyaya atalım (da halis altın olalım).

Ümidi kesilmiş biçareltriz. Bize bir ümit ver Tanrı tapısından sürülmüşleriz, bizi o tapıya yine onun keremi çekti" diye yalvardılar.

Ölmüş büyücünün oğullarına cevap vermesi

Babaları, onlara ruyalarında dedi ki: "Oğullarım, bunu açıkça söylemeye imkân yok.

Apaçık ve olduğu gibi söylememe izin yok. Ama bu sır, uzak değil gözümün önünde.

1185. Size bir nişane göstereyim de bu gizli şey aşikâr olsun.

Gözlerimin nurları, oraya varın da onun uyumakta olduğu yeri anlayın.

O hakikat sahibi uyurken korkmayın asâyı almaya kalkışın.

Eğer çalabilirseniz o sihirbazın biridir. Sihirbaza karşı çare bulmayı bilirsiniz siz.

Yok eğer çalışmasanız aman ha aman.. kendinize gelin, o, Tanrı eridir. Ululuk sahibi ve hidayet verici Tanrı'nın elçisidir.

1190. Yeryüzü doğudan batıya kadar Firavunla dolsa savaş zamanı Tanrı, yine onu üstün eder; Firavun, başaşağı gelir.

Babalarının canı yavrucuklarım, bu doğru nişaneyi verdim işte. Buna göre iş yapın, Tanrı doğrusunu daha iyi bilir.

Yavrularım, sihirbaz uyuyunca sihirinin, hilesinin hükmü kalmaz.

Çoban uyudu mu kurt emin olur. Çoban uykuya daldı mı dikkati elden gider.

Fakat bir hayvana Tanrı çobanlık ederse kurt, oraya nerden yol bulur, onu kapmayı nasıl umabilir?

1195. Hakk'ın yaptığı sihir, haktır, yerindedir. O yerli yerinde olan şeye sihirbazlık demek hatadır.

Babalarının canı yavruları, bu keskin bir nişanedir. O peygamber, zâhiren ölse bile Tanrı yine onu yüceltir, kadrini yükseltir.

Kadri yüce Kur'an, Musa'nın asâsına, Mustafa sallallâhi aleyhi vesellem'in vefatı, Musa'nın uykusuna, Kur'anı, değiştirmek isteyenler de Musa'yı uyur bulup asâyı çalmak isteyen o iki küçük sihirbaza benzer

Tanrı'nın lûtufları, Mustafa'ya vaitlerde bulundu da dedi ki: "Sen ölsen bile bu din, bu iman ölmez.

Senin kitabını, mucizeni ben yüceltirim, Kur'an'dan bir şey eksiltmeye, ona bir şey katmaya yeltenen kişiye ben mâni olurum.

Ben seni iki cihanda da korurum. Sözü nü kınayanları terkeder, onları hor hakir bir hale korum.

1200. Hiç kimse Kur'anı değiştirmeye kudret bulamaz; ona ne bir şey ilâve edebilirler, ne ondan bir şey eksiltebilirler. Sen, benden daha iyi başka bir koruyucu arama!

Senin parlaklığını gün geçtikçe artırır, adını altınlara, gümüşlere bastırırım.

Senin için mimberler, mihraplar kurdururum. Ben, seni öyle seviyorum ki senin kahrın, benim demektir.

Şimdi adını korkudan gizlice söylüyorlar, namaz kılacakları zaman gizleniyorlar.

Melûn kâfirlerin korkusundan dinin mağaralarında gizli kalıyor ya..

1205. Bütün âlemi minarelerle dolduracağım, âsilerin gözlerini kör edeceğim ben.

Kulların şehirler alacak, mevkiler bulacak..

Dinin balıktan aya kadar her tarafı kaplıyacak.

Ey Peygamberimiz, sen sihirbaz değilsin, doğrusun.. sen de Musa'nın giydiği elbiseyi giymişsin, sen de onun gibi bir peygambersin.

Kur'an'ın, Musa'nın asâsına benzer, küfürleri ejderha gibi sömürüp yutar.

1210. Sen, toprak altında uyursun ama o tertemiz söz asâ gibi her şeye agâhtır.

Kast edenlerin elleri o asâyâ ulaşamaz. Uyu ey padişah, uyu.. uykun mübarek olsun!

Bedenin uyur ama nurun göklere ağar, düşman-
larını kahretmek için okunu kur, yayını ger.

Felsefeci, aleyhine söylenmeye yeltenir ama nu-
runun oku ağzını oklar, onu susturur.”

Hakikaten de öyle oldu, hattâ bu vaitten de
üstün şeyler vücuda geldi. O uyudu, fakat bahtı, ik-
bali uyumadı.

1215. Babalarının canı yavrularım, sihirbaz uyudu mu
işinin parlaklığı gider, sihrinin tesiri kalmaz.”

Bu sözleri duyup uyandılar, ikisi de kabri öpüp
o ulu savaş için Mısır’a hareket ettiler.

Mısır’a varınca Musa’yı, Musa’nın evini aramağa
başladılar.

Onların Mısır’a geldikleri gün de Musa, tesadü-
fen bir hurma ağacının altında uyumaktaydı.

Sordukları adamlar, onlara “Varın hurmalıkta
arayın” dediler.

1220. Hurmalığa geldikleri zaman bir de baktılar ki
hurma fidanlarının dibinde bir uyuyan var, fakat ci-
hanın uyanığı!

Naz ederek baş gözlerini yummuş ama arş da
gözlerinin önünde, ferş de!

Gözleri açık, fakat gönlü uykuda nice adamlar
var.. zaten su ve toprak ehli olanın gözü ne görebil-
ir ki?

Fakat gönlü uyanık olanın baş gözü uyusa bile
gönlünde yüzlerce göz açılır.

Gönül ehli değilsen uyanık ol, uyuma. Bir gö-
nül iste, mücadeleye giriş.

1225. Gönlün uyandı mı güzelce uyu. Gayri gözün-
den ne yedi kat gök kaybolur, ne altı cihet!

Peygamber, "Gözüm uyur ama kalbim nasıl uyur, buna imkân mı var?" dedi.

Bekçi, farzet ki uyumuş fakat padişah uyanık ya. Gönül gözleri açık olduğu halde uyuyanlara can feda!

Ey mânevi er, gönül uyanıklığını anlatmaya kalkışsam binlerce Mesnevî'ye sığmaz.

Sihirbazlar, Musa'yı sırtüstü yatmış görünce asâyı çalmağa kalkıştılar.

1230. Hemencecik asâyı çalmak için Musa'nın ardında gidecekler, sopayı kapıvereceklerdi.

Onlar, azıcık yürüyüp bu işe niyetlenir niyetlenmez asâ titremeğe başladı.

Öyle bir titremeğe başladı ki her ikisi de korkudan yerlerinde katılıp kaldılar.

Sonra asâ ejderha oldu. onlara saldırdı. İkisi de sapsarı kesilip kaçmağa başladılar.

Korkudan her inişte sendeleyip yuvarlanarak yüzüstü düşüyorlar, kalkıp yine kaçmağa çalışıyorlardı.

1235. Katiyetle anladılar ki bu iş Tanrı işi, sihirbazların harcı değil bu!

Korkularından âdeta sıtmaya, hummaya tutulmuş gibi titriyorlardı; ölüm haline gelmişlerdi.

Yaptıkları işten dolayı özür dilemek üzere Musa'ya bir adam gönderdiler.

"Evvelce sana hasedediyor, seni kısıkanıyorduk, o yüzden sınadık, yoksa seni sınamak kimin haddine düşmüş?

Sen bir padişahsın, senin yanında biz mücrimiz, bizi affet ey Tanrı dergâhı haslarının hası! diye ricada bulundular.

1240. Musa onları affetti, derhal iyileştiler, sıhhat buldular, Musa'nın önünde yere secde ettiler.

Musa dedi ki: "Ey ulular, sizi affettim. Cehen-nem teninize de haram oldu, canınıza da.

Ey dostlar, ben sizi görmemiş olayım, siz de beni görmemiş gibi davranın.

Kalben âşına, fakat zâhiren yabancı bir halde padişahın huzuruna, benimle savaşılmaya gelin!"

Bunun üzerine sihirbazlar yeri öpüp gittiler, çağırıldıkları zamanı ve fırsat vaktini gözetmeye kuldular.

Sihirbazların şehirlerden toplanıp Firavun'un huzuruna gelmeleri, ihsanlara nail olmaları, ellerini göğüslerine koyup düşmanını kahredeceklerine dair söz vermeleri

1245. Sihirbazlar Firavun'un huzuruna geldiler. Firavun onlara birçok ihsanlarda bulundu, elbiseler verdi.

Onlara daha bir hayli ihsanlarda bulunacağına dair vaatlerde bulundu, önceden de kullar, atlar, ağır ve değerli şeyler, yiyecek ve içecek verdi.

Ondan sonra "Ey devletimle ileri giden kişiler, imtihanda galip gelerseniz,

Size o derecede ihsanlarda bulunacağım ki cömertlik de utanacak" dedi.

Sihirbazlar da cevaben dediler ki: "Padişahın sayesinde galebe edeceğiz, düşmanın bitik bir hale gelecek.

1250. Biz bu fende saflar bozan yiğitleriz Âlemde kimse bizimle başa çıkamaz."

Musa'nın anılışı, hatırları oraya bağlıyor, bu hikâyeler evvelce olup biten şeylere aittir zannını veriyor.

Halbuki Musa'yı anmamız işi gizlemek için. Yoksa Musa'nın nuru, ey iyi adam, senin bugün elinde.

Musa da sende, Firavun da. Bu iki düşmanı da kendinde ara sen.

Musa, kıyamete kadar vardır. Nuru hep o nurdur, başka nur değil.. değişen yalnız kandildir.

1255. Bu kandille fitil başka, fakat nuru başka nur değil, hep o âlemden.

Kandile bakarsan kayboldun gitti. Çünkü ikilik ve sayıya sığış, kandile göredir.

Fakat nura baktın mı ikilikten de, önü, sonu bulunan cisim âleminin sayısında da kurtulursun.

Ey varlık hulâsası, müminle Mecusi ve Yahudi'nin birbirlerine aykırılığı, hep bakış, görüş yüzündendir.

Filin, nasıl bir hayvan olduğu ve şekli
hususunda ihtilâf

Hintliler karanlık bir ahıra bir fil getirip halka göstermek istediler.

1260. Hayvanı görmek için o kapkaranlık yere bir hayli adam toplandı.

Fakat ahır o kadar karanlıktı ki gözle görmenin imkânı yoktu. O, göz gözü görmiyecek kadar karanlık yerde file ellerini sürmeğe başladılar.

Birisi eline hortumunu geçirdi, "Fil bir oluğa benzer" dedi.

Başka birinin eline kulağı geçti, "Fil bir yelpazeye benziyor" dedi.

Bir başkasının eline ayağı geçmişti, dedi ki: "Fil bir direğe benzer."

1265. Bir başkası da sırtını ellemişti, "Fil bir taht gibidir" dedi.

Herkes neresini elledi, nasıl sandıysa fili ona göre anlatmağa koyuldu.

Onların sözleri, görüşleri yüzünden birbirine aykırı oldu. Birisi dal dedi, öbürü elif.

Herkesin elinde bir mum olsaydı sözlerindeki aykırılık kalmazdı.

Duygu gözü ancak avuca, ancak köpüğe benzer, avuç bütün fili birden elliyemez ki!

1270. Denizi gören göz başka, köpüğü gören göz başka. Köpüğü bırak da denizin göziyle bak sen.

Köpükler, gece gündüz denizden meydana gelir, onları deniz harekete getirir. Fakat sen ne şaşılacak şey, köpüğü görüyorsun da denizi görmüyorsun!...

Biz, gemilere benziyoruz. Aydın denizin içindeyiz de gözlerimiz görmüyor, birbirimize çarpıp duruyoruz.

Ey ten gemisine binmiş, uykuya dalmış adam, denizi gördün ama asıl denizin denizine bak!

Denizin de bir denizi var, onu sürüp duruyor.
Ruhun da bir ruhu var, onu istediği tarafa çeker
çevirir?

1275. Güneş, bütün varlık ekinini suladığı vakit Musa
nerdeydi, İsa nerde?

Tanrı bu yaya giriş taktığı zaman Âdem nerdeydi,
Havva nerde?

Bu söz de noksandır, bu sözün de bir neticesi
yoktur. Noksan olmıyan söz o tarafa, hakikat âlemi-
ne ait olan sözdür.

Fakat sana söylense ayağın sürçer, söylenmese
hiçbir şey anlamazsın, vah sana!

Bir misalle söylense hemencecik o misale yapışır,
o sureti hakikat sanırsın a yiğitim!

1280. Ot gibi ayağın yere bağlı.. hakikate erişemez de
bir yelle başını sallar durursun.

Ayağın yok ki bir yerden bir yere gidebilesin,
yahut çalışıp çabalayıp ayağını bu balçıktan kurtara-
sın.

Nasıl kurtarabilir, nasıl bu balçıktan ayağını
çekebilirsin? Hayatın bu balçıktan. Hayatını terk
etmekse senin için pek müşkül bir şey!

Fakat ey yoksul adam, Hak'tan hayat bulursan
topraktan müstağni olur, bu balçığı o vakit terk
edersin.

Süt emen çocuk dadıdan vazgeçti mi yemek ye-
meğe başlar, artık onu bırakır gider.

1285. Sen, topraktan biten taneler gibi yerin sütüne
bağlanmış, ona alışmışsın. Kalblerin gıdasına alış da
bu süttten kesilmeye bak!

Ey hicapsız nurları kabul etmeye istidadı olmayan kişi, hiç olmazsa harflerde gizlenmiş bir nur olan hikmet sözlerini duy, onları ye!

Böyle böyle o hicapsız nuru da kabul etmeye istidat kazanır, gizli nuru da hicapsız olarak görürsün.

Bu suretle yıldız gibi felekte seyreder, hattâ felekten hariç keyfiyetiz seferlere düşersin!

Yokluktan varlığa geldin ya.. kendine gel, geldin ama nasıl geldin? Sarhoşça.. hiç kendinden haberin yok!

1290. Geldiğin yollar aklında bile kalmadı. Fakat biz yine sana bir remiz söyleyecek, bir şey hatırlatacağız.

Bu aklı terk et de hakikî akla ulaş. Bu kulağı tıka da hakikî kulak kesil!

Hayır hayır.. söyleyeceğim, çünkü henüz ham-sın sen. Daha ilkbahardasın, Temmuzı görmedin bile!

Ey ulular, bu cihan bir ağaca benzer; biz de bu âlemdeki yarı ham, yarı olmuş meyvalar gibiyiz.

Ham meyvalar, daha iyice yapışmıştır, ordan kolay kolay kopmazlar. Çünkü ham meyva köşke, saraya lâayık değildir ki.

1295. Fakat oldu da tatlılaştı, dudağı ısırır bir hale geldi mi artık dallara iyi yapışmaz, hemen düşüverir.

O baht ve ikbal yüzünden adamın ağzı tatlılaştı mı insana bütün cihan mülkü soğuk gelir.

Bir şeye sınıksı yapışmak, bir şeyde taassup göstermek hamlıktır. Sen ana karnında çocuk halindeyken işin gücün ancak kan içmeden ibarettir.

Söylenecek bir şey daha kaldı ama onu ben söylemeyeceğim, sana onu Ruhulkudüs bensiz söyleyin.

Hayır hayır.. Ruhulkudüs değil, sen kendin, kendi kulağına söylersin.. orada hakikatte ne ben varım, ne benden başkası, sen de bensin zaten canım efendim!

1300. Bu ruyaya benzer. Uykuya daldın mı kendinden geçer, fakat yine kendinden kendine gelmiş olursun.

Kendini duyar, dinler de senden başka gizli bir adam ruyada sana söz söylüyor sanırsın.

A güzelim yoldaşım, sen alelâde tek bir adam değilsin ki. Sen bir âlemsin, sen bir derin denizsin.

O senin muazzam varlığın yok mu. O belki dokuz yüz kattır. O, dibi, kıyısı bulunmıyan bir denizdir, yüzlerce âlem, o denize dalar gark olup gider.

Zaten burası ne uyanıklık yeri, ne uyku yeri. Buradan bahsetme, Tanrı, doğrusunu daha iyi bilir.

1305. Bahsetme de asıl bu âlemden bahse muktedir olanlardan dile gelmez, söze sığmaz bahisler işit!

Bahsetme de o güneşten kitaba yazılmaz, hitaba girmez sözler duy!

Bahsetme de sana bu âlemden ruhun bahsetsin.. Nuh'un gemisinde yüzgeçlik bahsini bırak!

Bu bahse girersen Kenan'a benzersin. Bana düşman olan Nuh'un gemisini istemem diye o da yüz-meye girişmişti.

Nuh, ona "Hey, gel, babanın gemisine gir de behey aşağılık oğul, tufana gark olma" demişti.

1310. O, "Hayır, ben yüzme öğrendim. Senin mundan başka bir mum yaktım" diye cevap verdi.

Nuh, "Kendine gel, buna belâ tufanının dalgası derler. Bugün yüzme hilenin eli, âyağı bir işe yaramaz" dedi.

Fakat Kenan dedi ki: "Yok yok.. ben o yüce dağa çıkarım; o dağ beni her türlü belâdan kurtarır."

Nuh, "Aklını başına topla, şimdi dağ, bir saman çöpü mesabesindedir.

Tanrı, kendi dostundan başkasına aman vermez" dediyse de Kenan,

1315. Ben ne vakit senin öğüdünü dinledim ki benim de sana uyanlardan olmama tamah ettin,

Senin sözün bana hiç hoş gelmedi ki.. ben, iki âlemde de senden uzakım" dedi.

Nuh, "Yapma yavrum, bugün, naz günü değildir.. Tanrı'nın ne eşi var, ne benzeri!

Şimdiye kadar inad etmedin ama bu zaman, nazik bir zaman. Bu kapıda kimin nazı geçer ki?

O, ezelde "Doğmadı da, doğurmaz da" hakikatine mazhardır. Tanrı'nın ne babası var, ne oğlu, ne amcası!

1320. Oğulların nazını nerden çekecek, babaların niyazını nerden duyacak?

"Ey ihtiyar, ben doğmadım, bana az nazlan.. ey genç, ben baba değilim, öyle pek salınma!

Ben koca değilim, şehvetim de yok.. hanım, nazı bırak.

Bu hususta kulluktan, ihtiyaçtan, zarurettten başka hiçbir şeyin itibarı yok" demektedir,

Dedi ama Kenan: "Baba, yıllardır bu sözleri söylemektesin, yine de söylüyorum.. cahil misin ne?

1325. Bu sözleri herkese ne kadar söyledin de nice soğuk cevaplar aldın, kötü sözler duydun.

Bu soğuk sözlerin kulağıma bile girmedi, şimdi mi girecek? Artık ben bilgi sahibiyim, büyüdüm" diye cevap verdi.

Nuh, "A yavrum, bir kerecik olsun babanın öğüdünü tutsan ne olur?" dedi.

O, böyle güzel güzel nasihatler ediyor, Kenan da bu çeşit ağır sözlerle karşılık veriyordu.

Ne babası, Kenan'a öğüt vermeden usandı, ne o kötü oğlun kulağına babasının bir sözü girdi!

1330. Onlar, böyle konuşup dururlarken bir çevik dalgadır geldi. Kenan'ın başından aştı, onu boğup götürüverdi.

Nuh, "Ey sabırlı padişahım, eşeğin öldü, yükümü sel götürdü.

Bana nice defalar, sana mensup olanlar tufandan kurtulacaklar diye vaatlerde bulundun.

Ben de sâfım, senin vaatlerine kandım, ümitlendim.. iyi ama neden sel kilimini aldı, götürdü?" dedi.

Tanrı dedi ki: "O senin ehlinde, yakınlarından değil.. kendin de görmedin mi? Sen aksın o mavi!

1335. Dişine kurt girdi mi çıkartmaktan başka hiçbir çaresi yoktur.

Çıkarmalı ki vücudun, onun yüzünden elemlere düşmesin.. o, senin oğlunda ama sen onu terk et, benim bir şeyim değil de."

Nuh, dedi ki: "Yarabbi, senden başka kimsem yok. Sana teslim olan ağyar sayılmaz.

Sana karşı ne haldeyim, ihlâsım nasıl? Zaten biliyorsun.

Çayırılıklar, çimenlikler, nasıl yağmura muhtaçsa, nasıl yağmurdan yeşerir, yetişirse ben de sana öyle muhtacım, onlar gibi senden yetişmekteyim; hattâ ihtiyacım onlardan yirmi kat fazla,

Yoksul, seninle diridir, seninle neşelenir; vasıtasız, hailsiz senden gıdalanır, ben de böyleyim işte.

1340. Ey kemal sahibi Tanrı ne seninleyim, ne senden ayrı. Seninle keyfiyetsiz, sebepsiz, illersiz bir haldeyim.

Biz balıklarız, hayat denizi sensin. Ey iyi sıfatlı Tanrı, senin lûtfunla diriyyiz.

Sen düşünceye de sığmazsın, sebeple de izah edilemezsin.

Bu tufandan önce de her macerada söz söylediğim sendin, tufandan sonra da söz söyleyeceğim sensin.

Ben, seninle konuşuyorum, ey yepyeni sözler bağışlıyan ve eski sözlere sahip olan Rabbim, onlarla değil.

1345. Aşık, gece gündüz gâh çadır yerlerinde kalan çerçöpe, gâh harabelere hitabeder;

Zâhiren çadır yerlerinde kalan süprüntülere, çerçöpe yüz tutar, onlara hitabeder ama kimi öğüyor, kimi?

Şükrolsun tufan gönderdin de o süprüntüleri, o yapı bakiyelerini ortadan kaldırdın.

Çünkü onlar kötü ve aşağılık binalardı, kötü ve aşağılık yığınlardı. Bize ne sesleniyorlar, ne sesimize karşılık veriyorlardı!

Ben öyle yapılar isterim ki onlara hitabedince
dağ gibi sesime ses versinler,

1350. De adını iki kerre duyayım. Ben canıma can
olan, ruhuma istirahat veren adına âşıkım.

Her peygamber, senin adını iki kere duysun di-
ye dağı sever.

O alçak ve taşlık dağ, farenin, yurdu olmya lâ-
yaktır, bizim yurdumuz değil!

Ben söyliyeyim de o bana yâr olmasın, sözlerim
cevapsız kalsın, sesime ses bile vermesin ha!

Oyle dağı yerle yeksan etmek.. insana hemdem
olmadığından onu ayaklar altına atıp ezmek daha
iyi!"

1355. Tanrı: "Ey Nuh, eğer istiyorsan bütün boğulan-
ları yeniden ve tekrar dirilteyim, yeryüzüne getireyim.

Senin hatırını bir Kenan için kırmam ben. Fakat
seni ahvalden haberdar ediyorum" dedi.

Nuh, "Hayır hayır.. eğer beni de gark etmek is-
tesen yine hükmüne razıyım.

Her an beni gark et. Hoşlanırım bundan, Hük-
mün cana benzer, canla başla razıyım.

Hiç kimseciğe bakmam, baksam bile o bakış ba-
hanedir, gördüğüm sensin.

1360. Şükür, zamanında da senin yaptığın işe, sana
âşıkım, sabır zamanında da. Kâfir gibi hiç senin yarat-
tığına âşık olur muyum?

Tanrı hükmüne âşık olan nurlanır, yarattığına
âşık olansa kâfir olur" diye cevap verdi.

Küfre razı olma küfürdür, hadisiyle kaza ve kaderine razı olmıyan benden başka bir Tanrı arasın hadisinin mânalarını birleştirmek

Dün mübahaseyi seven birisi, bana bir sual sor-du.

Dedi ki: "Küfre razı olmak küfürdür." Bunu Peygamber söyledi, onun söylediği söz de doğrudur, yerindedir.

Sonra da yine "Müslüman olan kişinin her türlü kazaya razı olması lâzımdır." buyurdu.

1365. Kâfirlik ve münafıklık da Tanrı'nın kaza ve kaderiyle değil mi? Fakat buna razı olursak (ilk hadise göre) kötülük etmiş olmaz mıyız?

Razı olmazsak o da suç.. peki, ikisinin arasında hangi çareye başvuralım."

Ona dedim ki: "Bu küfür, Tanrı'nın takdiriyledir ama Tanrı'nın hükmüyle, Tanrı'nın emir ve rızasıyla değildir. Bu küfür yalnız kaza ve kaderin eserlerindendir.

Hocam, Tanrı'nın kaza ve kaderini, Tanrı'nın bilgisi olarak bil de şüphe ve tereddüdün kalmasın.

Küfre de razıyız, çünkü Tanrı'nın bilgisine muvafıktır, fakat bizim fenalığımızdan, bizim kötülüğümüzden meydana geldiğinden de razı değiliz.

1370. Küfür, Tanrı bilgisi olmak bakımından küfür değildir. Hakk'a kâfir deme, burada dur!

Küfür, cahillikten meydana gelir, fakat küfrün takdiri, Tanrı'nın bilgisidir, (Tanrı, kâfirin kâfirliğini ezelde bilir, biliği gibi de zuhur eder). Ruya

ve mülâyimlik mânasına gelen hilm ile, sümük mânasına gelen hilm nasıl bir olur?

Çirkin resim, ressamın çirkinliğini icabettirmez ya. Çirkinini de yapığına, yapabildiğine bir delil olur ancak.

Hattâ hem çirkin resmi, hem de güzel resmi yapabildiğinden ressamın, kuvvetli bir ressam olduğuna delildir.

Bu bahsi açar, düzüp koşarsam sual ve cevaplar uzar gider,

1375. Ben de aşk nüktesinin zevkini kaybederim. Tanrı'ya hizmet, başka bir şekle döner, maksat hidayetken dalâlet olur.

Hayretin, mübahase ve düşünceye mâni olduğuna dair misal

Saçı, sakalı kır bir adam, iyi bir berberin önüne gider de,

"Yiğitim, saçımdaki sakalımdaki akları ayır, yol. Bir yeni gelin aldım der.

Berber, adamın sakalını dipten traş ederek kolları önüne kor da der ki: "Benim bir işim çıktı sen ayırır!"

İşte bunun gibi bu sual, şu da cevabı, artık sen ayırır.. din kaygısı, bunlarla uğraşmağa vakit bırakmaz.

1380. Birisi Zeyd'e bir sille vurur. Zeyd de hileye sapıp onu dövmek üzere üstüne saldırınca,

Adam: "Dur, senden bir şey soracağım, cevabımı ver, sonra beni döv.

Senin kafana vurunca şırak diye bir sestir çıktı.
Şimdi burada dostça senden bir سوالım var:

Bu şırak sesi benim elimden mi çıktı, yoksa senin kafandan mı ey uluların öğündüğü ulu zat?" dedi.

Adamcağz dedi ki: "Acıdan kurtulmadım ki bu düşünceye dalayım.

1385. Senin derdin yok. Sen düşünce dur." Dert sahibi böyle düşüncelere saplanamaz, kendine gel!

Hikâye

Sahabenin ruhlarında Kur'ana karşı fevkalâde bir iştihak vardı ama aralarında hafız pek azdı.

Çünkü bir meyva oldu mu kabuğu adamakıllı incelir, çatlar, dökülür.

Ceviz, fıstık ve badem bile, olunca kabukları incelir.

İlmin hakikati de kemale gelince kışrı azalır.

Zira sevgilisi, âşıkı yakar, yandırır.

1390. İstenen, sevilen kişinin vasfı, istiyen, seven kişinin vasıflarının zıddıdır. Vahiy ve nur şimşegi, peygamberi yakar.

Kadim olan Tanrı'nın sıfatları tecelli edince hâdisin sıfatlarını yakar, mahveder.

Sahabe arasında birisi Kur'an'ın dörtte birini ezberledi de duyuldu mu, sahabe, bu bizim ulumuzdur derdi.

Böyle bir büyük mâna ile sureti bir arada cemetmek, hayretlere düşmüş, mestolmuş padişahın başka kimseye mümkün değildir.

Böyle bir sarhoşluk âleminde edep kaidelerine riayet etmenin zaten imkânı yoktur, bu imkân bulunsa bile şaşılacak şeydir doğrusu!

1395. İstiğna âleminde niyaza riayet etmek, yuvarlak bir şeyle uzun bir şeyi, zıddoldukları halde bir arada cemetmeye benzer.

Sopa, esasen körlerin sevgilisidir. Kör, Kur'an sandığına benzer ancak.

Körlerin sözleri, Mushaf harfleriyle, eski hikâyelerle, korkutuşlarla dolu sandıklardır.

Fakat Kur'an'la dolu sandık, boş sandıktan iyidir elbe.

Yüksüz sandık fareler ve yılanlar dolu sandıktan daha iyidir.

1400. Hâsılı insan, vuslata erdi mi vasıta olan kadın, adamın gözüne soğuk görünmeye başlar.

Güzelim istediğin şeye ulaştın mı artık bilgi sahibi olmayı istemek kötüdür.

Göklerin damlarına çıktıktan sonra da merdiven aramak mânasızdır.

Hayra ulaşan kişi, dostluk ve başkasına bir şey öğretmek maksatlarından başka bir maksatla yine hayır yolunu arar, o yoldan bahsederse bu iş, soğuk bir şeydir.

Aydın ayna sâf ve cilâlı bir halde iken onu cilâlamağa kalkışmak bilgisizliktir.

1405. Padişah tarafından kabul edilip huzurunda oturduktan sonra mektup ve elçi araştırmak çirkin bir şeydir.

Bir âşıkın, mâşukunun huzurunda aşk mektubu oknması, sevgilinin bu hareketi beğenmemesi, delâlet edilen şey meydana geldikten sonra delil aramak çirkin bir şeydir, bilinen şeye ulaşıldıktan sonra bilgi ile uğraşmak kötü bir şeydir

Sevgili âşıklarından birisini huzuruna çağırdı. Âşık aşk mektubunu çıkarıp sevgilisinin huzurunda okumaya başladı.

Mektupta beyitler, öğüşler, ihtiyaç ve âciz, yoksulluk.. birçok lâflar vardı.

Mâşuk dedi ki: "Eğer bu okuma, benim içinse vuslat zamanı ömür zayı etmektir bu!

Ben yanımdayım, sen mektup okuyorsun. Bu, âşıklık alâmeti değil ki!"

1410. Âşık dedi ki: "Doğru, sen buradasın ama ben, istediğim zevki, istediğim gibi bulamıyorum ki,

Geçen yıl senden aldığım zevki, şimdi vuslatına erişmiş olduğum halde alanıyorum.

Ben bu kaynaktan arı, duru su içtim, o suyla gözümü de yeniledim, gönlümü de.

Şimdi kaynağı görüyorum ama su yok. Yoksa su yolumu birisi mi kesti." dedi.

Mâşuk dedi ki: "Şu halde ben, senin sevgilin değilim. Ben Bulgar Türküyüm, sen Katu Türkü istiyorsun.

1415. Sen bana değil, bir hale âşıksın. Fakat yiğitim, hal elde kalmaz ki.

Senin tamamıyla istediğin ben değilim. Alemde istediğin şeyin bir kısımcağın da bende var.

Sevgilin değilim, sevgilinin eviyim. Halbuki aşk, peşindir, eldedir; sandıkta değil!

Sevgili, tek olan sevgiliye derler. Gelişin de on-dandır, sonuncu gidişin de ona!

Onu buldun mu başkasını beklemezsin gayri. Ortada görünüp duran da odur, gizli olan da o!

1420. O, hallere sahip bir hâkimdir, mahkûm değil. Aylar, yıllar, o ay yüzlünün kuludur, kölesidir.

Dilerse söyler, hale ferman eder.. dilerse hük-meder, cisimleri can haline getirir.

Bekleyip duran, oturup hal arayan, hal bekleyen kişi, işin sonuna varmış değildir.

Sona varan kişinin eli, hal kimyasıdır, elini oynattı mı bakır, sarhoş bir hale gelir, altın olur.

Dilerse söyler, hale ferman eder.. dilerse hük-diken ve neşter, nerkis ve ağustos gülü kesilir.

1425. Hale mahkûm olansa hal gelince derecesi artan, halsiz kalınca rütbesi eksilen bir adamdır.

Hulâsa, sofi "İbn-al vakit" tir, fakat vakitten de kurtulmuştur, halden de.

Haller, onun azmine onun reyine mahkûmdur. Haller, onun Mesih'in nefesine benzeyen nefesleriyle diridir.

Sense hale âşıkısın, bana değil. Sen, bir hale sahip olmak ümidiyle benim etrafımda dönüp dolaşıyorsun.

Bir an eksilen, bir an artıp kemal bulan hal, Halil'in mâbudu olamaz, batır gider.

1430. Batıp giden, gâh böyle, gâh şöyle olan güzel değildir, ben batıp gidenleri sevmem.

Bazan hoş, bazan nahoş olan, bir zaman su, bir zaman ateş kesilen,

Ayın burcudur ama ay değil.. put gibi güzeldir ama güzelliğinden haberi bile yok!

Sâf sofi, İbn-al vakit" tir ama vaktin babasıymış gibi vakti adamakıllı avucunun

1445. Aletin yoksa bile iste, ara.. Tanrı yolunda alete ihtiyaç yoktur.

Oğul, kimi, arayıcı görürsen ona dost ol, önünde baş indir,

De isteklilerin civarında sen de istekli ol.. galiplerin sayesinde sen de galebe et!

Karınca Süleymanlık dilerse onun bu dileğini hor görme, himmetine bak!

Elinde mala, sanat ve hünere dair ne varsa önce onu istemez, düşünmez miydin, ona bu sayede nail olmadın mı?

Davut aleyhisselâm zamanında bir adamın gece gündüz "Yarabbi, bana eziyetsiz ve helâl rızık ver" diye dua etmesi

1450. Birisi, Davut Peygamber zamanında her akıllı ve ahmak adamın yanında,

Daima şöyle dua edip dururdu: "Yarabbi, bana zahmetsiz, eziyetsiz bir rızık, bir server ver.

Beni tembel, hor, hakir, ağır ve miskin yaratan sensin.

Zayıf ve sırtı yaralı eşeklere, atlarla katırlara yüklenen yük yüklenemez ki.

Yarabbi, mademki beni tembel yarattın, rızıkımı da tembelliğime bakarak ben çalışmadan ver.

1455. Yarabbi, ben tembelim, varlık gölgesine yıkılmış, yatmışım. Bu ihsan ve cömertlik gölgesinde uyuyorum.

Ttmbellerle gölgelikte uyuyanlara da elbette başka çeşitte bir rızık vermişsindir.

Ayağı olan rızık arar, ayağı olmiyansa yanıp yakılır, durur.

O hüzün sahibinin rızkını da ayağına götür, bulutu yeryüzüne doğru sür!

Yeryüzünün ayağı olmadığından cömertliğin, bulutu ona doğru iki kat sürüp durmakta.

1460. Çocuğun ayağı olmadığı için anası gelir, çocuğun başına nimet ve ihsanlarını yağdırır.

Yarabbi, senden zahmetsiz, eziyetsiz ve ummadığım bir rızık istiyorum. Zaten istemekten başka bir şeye çalıştığım nerde ki?"

Birçok zaman gündüzleri geceye, geceleri ta kuşluk çağına kadar bu duayı eder dururdu.

Halk, onun sözlerine, ham tamahına, bu çalışıp çabalamasına gülerdi.

Derlerdi ki: "Bu sersem ne söylüyor, yoksa birisi buna esrar mı yutturdu da aklını aldı.

1465. Rızık, kazançla, zahmet ve meşakkatle elde edilir. Herkes bir sanat, bir iş tutturmuş, rızkını öyle elde eder.

Rızıkları, sebeplerine yapışarak elde edin.. evlere kapılarından girin denmiştir.

Şimdiki zamanda Tanrı elçisi, padişah ve sultan, hünere sahip olan Davud Peygamber'dir.

Yine de bu kadar yüceliğe, bu kadar nazü naimə sahip olduğu, dostun inayetleri onu seçmiş bulunduğu halde çalışıyor.

Mucizelerin haddi, hesabı yok, ona ihsan dalgaları, birbiri üstüne gelip duruyor.

1470. Âdem Peygamber'den bu zamana kadar böyle güzel sesli kimse gelmedi.

Her va'zında iki yüz kişi ölmekte.. güzel sesi, insanları candan etmekte.

Aslanlar, ceylânlar va'zına gelmekte.. ne onun bundan haberi var, ne bunun ondan!

Sesine dağlar da ses veriyor, kuşlar da. Onun davetine ikisi de mahrem.

Onun, bunun gibi ve daha buna benzer yüzlerce mucizeleri var. Yüzünün nuru, cihetlere sığmıyor, bütün cihetleri de kaplamış.

1475. Bunca yücelikle beraber Tanrı, onun bile rızkını çalışmadan vermiyor. Rızıklanması çalışmasına bağlı.

Bunca yüceliğe rağmen zırh yapmadıkça, zahmet çekmedikçe rızkı gelmiyor.

Halbuki sen böyle bayağı ve perişan bir halde kalmış, evinin bucağına kapanmış, felekzede olmuş gitmişsin.

Halbuki bu adam bunca tersliğiyle, bunca adiliğiyle beraber hemencecik ticaretsiz eteğini kârla doldurmayı istemekte.

Bu çeşit ahmak bir herif ortaya çıkmış da gökyüzüne merdivensiz çıkayım diyor.”

1480. Birisi alaya alıp, “Haydi yürü, rızkın ulaştı, müjdecî geldi” demektedir,

Öbürü gülüp, “Sana gelenden bize de hediye ver” diye alay etmekteydi.

O ise halkın bu kınamasına, bu alayına hiç aldırmaz, duayı, niyazı azaltmazdı bile.

Böyle böyle şehirde tanındı, boş ambardan peynir aramakta diye şöhret buldu.

O yoksul ham tamahlılıkla darbimesel oldu ama yine de bu istekten, bu niyazdan ayrılmıyordu.

Bir öküzün, o ısrarla dua eden adamın evine koşup gelmesi, Peygamber aleyhisselâm “Şüpheli yok, Tanrı duada ısrar edenleri sever” demiştir. Çünkü o istek ve isteyen kişinin isteğindeki ısrar yok mu.. istediği şeyden de daha iyidir, istediğine ulaşmasından da

1485. Nihayet bir gün kuşluk çağında yine ağlayıp inliyerek bu çeşit dua edip dururken,

Birdenbire evine doğru bir öküz koştu. Boynuzu ile kapıya vurup kilidi kırdı.

Küstahçasına eve girdi. Adam hemen sıçrayıp öküzü boynuzlarından bağladı.

Durmadan, aman vermede hemencecik boğazını kesti,

Derisini yüzdürmek için gövdesini alıp koşa koşa kasaba götürdü.

Mesnevi'yi nazmedenin özü ve Tanrı'dan yardım istemesi

1490. Ey doğacak çocuğun oynaması gibi bu mânaları içimde oynatıp duran Tanrı, mademki bunun tamamlanmasını diliyorsun,

Kolaylaştır, yol göster, muvaffakiyet ver. Yahut da bu isteği, bu ihtiyakı gider, bizi muahaze etme.

Madem ki müflise altın ihtiyacını ilham ediyorsun, ey gani padişah, gizlice ona altın ihsan et.

Sen olmadıkça, senin inayetin lûtfetmedikçe gece gündüz nazım ve kafiye'nin ne değeri olabilir, bu çeşit meydana gelen şiire kim bakar ki?

Ey bilgi sahibi padişah, nazım da, cinas da, ka-
fiye de korkudan senin emrine kuldur.

1495. Sen, her şeyi, seni tespih eder bir hale koymuş-
sun, akıl ve temyiz sahibi olanlar da seni tespih eder,
akıl ve temyiz sahibi olmıyanlar da.

Her birinin başka çeşit bir tespihi var. Bunun
halinden onun haberi bile yok!

İnsan, cansız şeylerin tespih etmesini inkâr eder
ama cansız şeyler, ona kullukta üstattır.

Hattâ yetmiş iki milletin her biri, öbürlerinin
halinden bihaberdir.. hepsi de şüphe içinde kal-
mıştır.

Konuşan, söz söyleyen iki kişi bile birbirinin
halinden haberdar olmazsa duvarla kapı, nasıl bir-
birini anlar, duyar?

1500. Ben, söz söyleyen adamın bile tespihinden gafil
olursam gönlüm, sessiz sadasız bir şeyin tespihini
nasıl duyar?

Sünni, Cebri'nin tespihinden bihaberdir. Cebri'-
ye de Sünni'nin tespihini eser etmez.

Sünni'nin hususi bir tespihi vardır. Fakat Ceb-
ri'nin de bunun zıddı olan bir tespihi vardır ki, ona
siğirir.

Bu, "O sapıktır, yol azıtmıştır" der durur. Hal-
buki onun halinden de haberi yoktur, "Kün" emrin-
den de!

O da, "Bunun hakikatten ne haberi var ki" de-
mektedir. Tanrı takdir etmiş de onları savaşa düşür-
müştür.

1505. Bu suretle de her birinin aslını meydana çıkarır,
bir cinsi, o cinse mensup olmıyandan izhar eder.

Herkes, kahır lûtuftan ayırdeder, anlar.. ister bilgi sahibi olsun, ister cahil, ister aşağılık!

Fakat kahr içinde gizli olan lûtfu, yahut lûtufta gizlenmiş bulunan kahır,

Az kişi anlar. Meğer kı gönlünde bir can mehengi olan Tanrı'ya mensup bir er olsun.

Bundan başkaları kahrda gizli olan lûtufla, lûtufta gizli bulunan kahır anıyamaz, şüpheye düşerler. Onlar, âdeta yuvalarına bir kanadla uçup ulaşmak istiyen kuşlara benzerler!

Bilginin iki kanadı vardır, şüpheninse tek. Zan noksandır. Tek kanadı vardır, uçamaz. Bilgide zan ve yakine ait misal

1510. Bilginin iki kanadı vardır, şüpheninse tek. Zan noksandır, uçmaz.

Tek kanadlı kuş, çabucak başaşağı düşer. Sonra uçmağa savaşıır ama ya iki adımlık bir yer aşabilir, ya birazcık daha fazla.

Şüphe kuşu düşse kalka ümit yuvasına tek kanadla uçmağa savaşıır.

Fakat şüpheden kurtuldu da bilgi sahibi oldu mu o tek kanadlı kuş, iki kanadlı kesilir, kanadlarını açar.

Ondan sonra yüzüstü, eğri büğrü değil, doğru yolda güzelce uçar gider.

1515. Cebrail gibi iki kanadla şüphesiz, hilesiz, kıylü kalsiz uçar.

Bütün âlem, ona "Sen Tanrı yolundasın, dinin doğru" dese,

O, onların lâfına güvenmez, o sözlerden gururlanmaz, onun tek canı, onlara çift olmaz.

Yahut herkes "Sen yol azıtmışsın, kendini dağ sanıyorsun ama bir saman çöpüsün sen" dese,

Onların kınamasına aldırış etmez, onların kininden, hasedinden dertlenmez.

1520. Hattâ dağla deniz bile söze gelse de "Sen sapıklıkla eş olmuşsun" dese,

Bir zerre bile hayale düşmez, azıcık olsun kınayanların kınamasından elem duymaz.

**Halkın ululaması ve alıcıların rağbeti yüzünden
bir adamın hastalanması ve bir muallimin hikâyesi**

Bir mektebin talebesi, hocalarından bıkmışlar, çalışıp çabalamadan usanmışlardı.

Ne yapıp yaparak bir iş becermek, bu suretle de muallimi derde düşürmek için birbirleriyle görüşüp danıştılar.

"Hoca hiç hastalanmıyor ki birkaç günceğiz olsun mektebe gelmesin de rahat kalalım;

1525. Bir hapisten, bu darlıktan, bu çalışıp çabalamadan kurtulalım. Mermer kaya gibi yerinde durup duruyor" dediler.

İçlerinden birisi, en zekileriydi. Bir tedbir düşündü, "Hocam, nasılsın, neden böyle benzin sararmış?

Hayır ola, rengin kaçmış senin.. bu ya hava çarpmasından, ya sıtmadan derim.

Hoca, elbette bu sözden biraz olsun vehme düşer. Sen de bu çeşit sözlerle bana yardım edersin kardeşim.

Mektebin kapısından içeri girer girmez, "Hayır ola hocam, bu halin ne" de.

1550. Vehim biraz daha artar, akıllı adam bile vehimle delirir gider.

Üçüncü, dördüncü, beşinci olarak gelenler de bizden sonra bu çeşit sözler söyler, acıklanırlar.

Otuz çocuk da hep bu sözü söylerse adamı iyice vehim kaplar, iş olur biter" dedi.

Çocukların hepsi de "Aferin zeki çocuk, bahtın daima yaver olsun, Tanrı sana yardım etsin" dediler.

Birleşip hiç birisinin bu kavilden, bu karardan dönmiyeceklerine ait kuvvetlice ahdettiler.

1555. Sonra o zeki çocuk, içlerinden kimsenin bunu söylememesi için hepsine yemin ettirdi.

O çocuğun bu tedbiri, hepsinin tedbirinden üstün olmuştı, onun aklı, bütün çocukların aklından ileri idi.

Güzellerin bazıları, nasıl bazılarından üstün, bir kısmı da öbürlerinden aşağıysa insanların akılları da fazla, yahut eksiktir.

Ahmed, "Erlerin güzelliği, dillerinin altında gizlidir" mealinde bir söz söyledi.

İnsanların akılları, yaradılıştaki farklıdır, fakat Mutezile'ye göre müsavidir, artıklık, eksiklik, bilgi tahsilinden ileri gelir

Akıllardaki aykırılık, varatılıştadır. Bu hususta Sünnî'lerin sözünü dilemek, onların hükmünü kabul etmek gerek.

1540. Bu hüküm itizal ehlinin sözlerine aykırıdır. Onlar, "Akıllar yaratılıştta aynı derecededir,

Tecrübe ve öğreniş, aklı çoğaltır, azaltır, bu suretli bir adam, öbüründen daha bilgili olur" derler.

Bu söz bâıldır. O zeki çocuk, herhangi bir meslekte tecrübe sahibi değildi ya.

Fakat o küçük çocuk, öyle bir tedbirde bulundu ki yüzlerce tecrübe sahibi ihtiyar, o tedbirinin kokusunu bile alamadı.

Zaten yaratılıştta olan üstünlük, çalışıp çabalamama, düşünüp taşınma ile elde edilen üstünlükten elbette iyidir.

1545. Sen söyle, Tanrı vergisi mi daha iyi, yoksa topal eşeğin rahvan atı taklidi mi?

Çocukların hocayı vehme düşürmeleri

Ertesi gün oldu. Çocuklar, bu düşünceyle mektebe geldiler.

Hepsi de dışarda bu fikri ortaya atan zeki çocuğu bekliyorlardı.

Çünkü bu tedbirin kaynağı oydu. Baş, daima ayağın reisidir... Ayağı çekip götüren baştır.

A mukallit, gök nurunun bir kaynağı olan kişiden üstün olmayı isteme.

1550. Çocuk geldi, hocaya, selâm verip Hocam, hayır ola, benzin sararmış" dedi.

Hoca "Hasta filân değilim, saçmalama.. geç yerine otur" dedi.

Dedi ama hatırına da bir vehim tozudur konu, az bile olsa gönlüne bir endişedir düştü.

Derken öbür çocuk içeri girdi. O da öyle söyleyince o vehim arttı.

Böyle böyle vehmi arttıkça arttı. Haline şaştı kaldı, hasta olduğuna hükmetti.

**Firavun'un da bu çeşit halkın ululamasından
hasta düşmesi**

1555. Kadın, trkek, çoluk, çocuk.. halkın secde etmesi de Firavun'un gönlüne tesir etti, hastalandı.

Herkes ona Allahsın, padişahsın dedikçe vehimlendi, bu vehimle öyle bir dereceye geldi ki,

Tanrılık, dâvasında yığitleşti, ejderha kesildi, doymak nedir bilmez oldu!

Aklı cüz'inin âfeti vehimdir, zandır. Çünkü onun vatani karanlıklar diyarındadır.

Yerde yarım arşın enlilikte bir yol olsa insan, hiç vehimlenmeden rahatça yürür.

1560. Fakat yüksek bir duvarın üstünde gitsen yolun genişliği iki arşın olsa yine eğri büğrü gidersin.

Hattâ gönlüne düşen vehim yüzünden belki de düşersin. Vehimden gelen korkuya iyice dikkat et de vehimin kötülüğünü anla.

Hocanın vehimle hastalanması

Hoca vehimden korkudan hastalandı. Yerinden sıçrayıp kalktı, kilimini başına örttü.

"Zaten sevgisi az, ben bu halde, olduğum halde halimi sormadı bile.

Renginin solukluğunu, benzimin uçukluğunu haber bile vermedi. Bana kastediyor, benden kurtulmaya yol arıyor.

1565. Kendi güzelliğinden, kendi cilvesinden kendisi sarhoş olmuş Benimse haberim bile yok.. Halbuki leğenim damdan düşmüş, rüsvay olmuş gitmişim” diye karısına kızgın bir halde,

Evine gelip kapıyı şiddetle açtı. Çocuklar da hocanın ardından geliyor.

Karısı, “Hayır ola, erken geldin. Allah esrigin, başına kötü bir şey gelmesin de” dedi.

Hoca dedi ki: “Kör müsün sen? Bir benzime, bir halime baksana. Yabancılar bile derdimle dertleniyor, feryada geliyor.

Sen evimin içinde olduğun halde bana düşmanlığından, bana karşı münafıklıkta bulunduğundan yanıp yakıldığımı görmüyorsun bile.”

1570. Kadın, “A hocam, senin bir şeyin yok. Bu endişen mânasız ve saçma bir vehimden ibaret” dediyse de,

“A kahpe inat mı ediyorsun? Halimdeki kırgınlığı, tir tir titrediğimi görmüyor musun?

Körsen benim ne cürmüm var? Ben kendi derdime düştüm, bu gussadan perişan bir haldeyim zaten” dedi.

Kadın “Hocam, ayna getireyim de bak.. benim bir suçum var mı, yalan söylüyor muyum, anla” dediyse de hoca,

“Git, aynan da batsın, sen de bat. Zaten daima bana buğzetmede, daima bana kin gütmede, benimle inadedip durmadasın sen.

1575. Yatağı yay, yorganı getir.. ben yatayım hele.. başım ağırlaştı” dedi.

Kadın biraz duraklayınca “Hadi behey düşman, senin lâyığın bu lâf, durmasana” diye bağırmağa başladı.

Hocanın, vehminden yatağa, yorgana düşmesi ve hastayım diye vehimlenerek inlemeye başlaması

Kocakarı, yatak yorgan getirip döşedi. “İç ve him ateşiyle dolu. İmkân yok.

Bir şey söylesem beni itham edecek. Fakat söylemesem de bu hastalık, sabiden hastalık haline gelecek.

Kötüye yorma, vehimlenme, insanı hiçbir hastalığı yokken hasta eder.

1580. Kabul edilmesi farz olan Peygamber hadisidir bu: Hasta değilken kendinizi hasta gösterirseniz sabiden hastalanırsınız.

Hasta değilim deseni, bu karı yalnız kalmayı istiyor, yapacağı bir iş var.

Beni evden atacak, sonra da ne kötülükte bulunacaksa bulunacak diyebilir” dedi.

Hoca, yorganını çekip uzandı, ahlayıp puflamıya, inim inim inlemeye başladı.

Çocuklar da orada oturup yüzlerce dertle ders okumağa başladılar.

1585. “Bunca işler işledik, bunca düzenler düzdük; yine de zindandayız. Kurduğumuz yapı, kötü yapıymış, biz de kötü kurucular!” diyorlardı.

Çocukların, bizim Kur'an okumamızdan hocanın
baş ağrısı artıyor diye onu ikinci defa olarak
vehme düşürmeleri

O zeki çocuk, "Arkadaşlar, dersinizi bağıra ba-
ğıra okuyun" dedi.

Hepsi birden bağıra bağıra okumaya başlayınca
dedi ki: "Çocuklar, bizim bağırmamız hocaya fena
gelir.

Bu gürültü hocanın baş ağrısını fazlalaştırır. Bu
dert, bir kuruşa değer mi"

Hoca, doğru söylüyor, başımın ağrısı fazlalaştı.
Hadi gidin!" dedi.

Çocukların bu hileyle mektepten kurtulmaları

1590. Çocuklar, yeri öpüp "Kerem sahibi, hastalık,
senden uzak olsun" dediler,

Mektepten fırlayıp tanelere uçuşan kuşlar gibi
evlerine koşuştular.

Anneleri kızarak "Bu gün mektep var. Sizse
oyuna dalmışsınız" dedi.

Özür getirip dediler ki: "Dur hele anne, suç
bizim değil, bizim kabahatimiz yok.

Nasılsa hocamız hastalandı, perişan bir hale
geldi."

1595. Anneleri dedi ki: "Hile, düzen. Siz bir ayrıma
için yüz yalan söylersiniz.

Hele sabah olsun, hocanıza gideyim de bu hile-
nin aslını öğreneyim."

Çocuklar, "Peki, git de doğru mu söylüyoruz, yalan mı, anla" dediler.

Çocukların annelerinin hocayı dolaşmaya gitmeleri

Sabah olunca anneleri, hocayı dolaşmaya gittiler. Bir de baktılar ki hoca, ağır bir hastalığa tutulmuş, yatmakta.

Fazla örtündüğü, başını bağladığı, yüzünü kapattığı için kan-tere batmış.

1600. Hafif hafif ah etmekte. Hepsi Lâ havle demeye başladılar.

"Hayrola hocam, bu baş ağrısı ne? Allah sağlık versin, vallahi hiç haberimiz yok" dediler.

Hoca "Benim de haberim yoktu. Bu kahpe oğulları haber verdiler işte,

Ben çalışıp çabalıyor, kıylü kaalle meşgul bulunuyordum, haberim bile yoktu. Meğerse içimde dehşetli bir hastalık varmış" dedi.

İnsan, bir işe ciddiyetle koyuldu mu hastalığını göremez, körleşir.

1605. Mısır kadınları da Yusuf'un güzelliğine daldılar, haberleri bile olmadı da,

Ellerini, bileklerini paramparça ettiler. Hayrete düşen ruh, ne önü görür, nt ardı!

Nice babayiğit erler vardır ki savaştta elleri, ayakları kesilir de,

Yine savaştan el çekmez, kendini sağlam sanırlar.

Fakat sonradan görür ki el kesilmiş, bir hayli de kan akınış da haberi bile yok!

Ten, ruhun elbisesine benzer, bu el de ruhun elinin
yenidir, bu ayak da ruhun ayağına giydiği mesttir

1610. Bil ki bu ten, elbiseye benzer. Yürü, bu elbiseyi
giyenı ara, elbiseye sürünüp durma.

Ruha, Tanrı'yı tevhidetmek hoş gelir. Görünmi-
yen bir başka el, ayak var.

Rüyada el, ayak görür, bir şey alır, bir yere gi-
der, birisiyle görüşür, konuşursun ya.. onu hakikat
bil, saçma zannetme.

Sen, bedensiz bir bedene sahipsin, gayri canının
cisminden çıkacağından korkma.

Dağda halvet eden dervişin hikâyesi

“* Halktan çekilmenin ve yalnızlığın tatlılığı,
Tanrı da, Ben, beni ananla bir yerde oturur,
benimle ünsiyet bulanın enisi olurum demiştir,
Bu söz de bu hikâyeye girer. Herkesle beraber
bile olsa bensiz olduktan sonra hiç kimseyle
beraber değilsin demektir. Herkesten çekilmiş
olsan bile yine benimle olduktan sonra herkesle
berabersin

Dağlarda oturan bir derviş vardı. Yalnızlık,
onun arkadaşı ve nedimiydi.

1615. Tanrı şarabını içmiş olduğundan erkeklerin söz-
lerinden de usanmıştı, kadınların sözlerinden de.

Bize bir yerde oturup yerleşmek nasıl kolay ge-
liyorsa bazı kimselere de bir yerden bir yere gezip
durmak öyle kolay gelir.

Sen, nasıl ululuğa âşıkсан bir sanatkâr da meselâ
demirciliğe âşıktır.

Herkesi bir iş için yetiştirmişler, gönlüne o işin meylini vermişlerdir.

Gönülde bir meyil olmadıkça el, ayak nasıl hareket eder. Su, rüzgâr olmadıkça çerçöp nasıl akar, savulur?

1620. Kendinde gök'e doğru çıkmğa bir meyil gördün mü hüma kuşu gibi devlet kanadını hemen aç!

Fakat kendinde yeryüzüne bir meyil gördün mü feryadet, ağlayıp inlemeyi hiç bırakma.

Akıllılar önceden feryadederler, bilgisizlerse işin sonunda başlarına vururlar!

Sen, işin önünde sonunu sor da kıyamet günü pişman olma.

Kuyumcunun, işin sonunu görerek kendisinden ödünç bir terazi isteyene ona göre söz söylemesi

Birisi, kuyumcunun birine giderek "Altın tartacağım, bana terazini versene" dedi.

1625. Kuyumcu dedi ki: "Babacığım, hadi git, bende kalbur yok!" Adam: "Alay etme benimle. Ver şu teraziyi" dedi.

Kuyumcu dedi ki: "Dükkânımda süpürge yok" Adam, "Kâfi yahu, bırak alay!"

Ben senden terazi istiyorum. Sağırılıktan gelme; şu tarafa, bu tarafa gidip durma, ver teraziyi" dedi.

Kuyumcu dedi ki: "Sağır değilim, sözünü duydum, söylediğim sözleri de mânasız sanma.

Sözünü duydum ama sen kuvveti, kudreti kalmamış bir ihtiyarsın, hiç şüphem yok, zayıflıktan elin titriyecek.

1630. Tartacağın altın da külçe değil, tozu var, kırık dökük bir şey. Elin titriyecek, yere döktceksin,

Sonra bana bir süpürge ver de toza, toprağa dökülen altınımı süpüreyim diyeceksin.

Altını süpürüp bir yere toplayınca da güzelim, kalbur isterim diye tutturacaksın.

Ben, işin sonunu önceden gördüm, iyisi mi hadi sen başka bir yere git!"

* Artık o dağlıklarda yurt tutup, orada yiyen, içen tek ve ulu şeyhin hikâyesini tamamla.

Dağlardaki ağaçlardan meyva düşürmiyeyim,
ağacı silkmiyeyim, hiç kimşeden açıkça, yahut
gizli kapalı bir şey istemiyeim, şu ağacı silk
demeyeyim, yalnız ağaçtan kendiliğinden düşen
meyvaları yiyeyim diye nezretmiş olan ve dağ-
larda halvet etmiş bulunan zâhidin hikâyesinin
son kısmı

O dağlarda ağaçlar, meyvalar, sayısız elmalar, armutlar, narlar vardı.

* O derviş, meyvalarla gıdalanır, başka hiçbir şey yemezdi.

1635. Tanrı'ya "Yarabbi seninle ahdım olsun. Bu ağaçlardan meyva toplamıyayım.

Rüzgârla yere düşen meyvalardan başka hiçbir meyva yemiyeim, elimi hiçbir dala uzatmıyayım." dedi.

Bir müddet nezrine vefa etti. Fakat nihayet kaza ve kaderin imtihanları çıkageldi.

Bu yüzden, sözlerinizde daima inşallah deyin, ahitlerinizde de Tanrı dilerse sözünü söyleyin.

- Çünkü ben, gönüle her zaman başka bir meyil verir, her an gönüle başka bir dağ vururum.
1640. Biz her sabah yeni bir işte, yeni bir güçteyiz. Her şey, bizim dileğimize göre meydana gelir denmiştir.

Hadiste "Gönül, ovada rüzgârlara tabi bir tüye benzer.

Rüzgâr, tüyü her tarafa uçurur, gâh sola, gâh sağa götürür durur" denmektedir.

Başka bir hadiste de denmiştir ki: "Bu gönlü ateş üstündeki kazanda kaynayan bir su bil!"

- Gönlün her an başka bir dileği vardır. Fakat bu dilek, kendisinden değildir, başka bir yerdendir.
1645. Şu halde gönlün reyine. gönlün dileğine neden emin olur da ahdeder, sonunda da pişman olur, nedamete düşersin?

Fakat bu da yine Tanrı'nın hükmündendir. Tanrı'nın takdiridir. Kuyuyu görürsün de çekinmeye kudretin olmaz.

Uçan kuşun tuzağı görmeyip hapse düşmesine taaccüb edilmez ki.

Şaşılacak şey şudur: Hem tuzağı görür, hem mıhı görür de yine sonunda ister istemez o tuzağa düşer!

Gözü açık, kulağı açık, tuzak önde.. yine de kendi kanadiyle tuzağa doğru uçar!

Kaza ve kader tuzağının eseri görünen, kendisi görünmeyen bir şeye benzemesi

1650. Bir kişizade görürsün.. çula çuvala bürünmüş, baş açık, belâlara uğramış.

Bir kahpenin sevdasiyle yanıp tutuşuyor. Elbiselerini, malını, mülkünü sarmış.

Elindeki, avucundaki gitmiş, adı kötüye çıkmış hor hakir bir hale gelmiş, düşmanlarının istediği gibi tepesi üstüne yuvarlanıp gidiyor!

Adamcağız bir zâhit gördü mü "Ey ulu, Allah için bana bir himmet et.

Bu aşağılık ve kötü sevdaya düştüm, elimdeki maldan, altından, nimetten oldum.

1655. Bir himmet et, belki bu deritten kurtulur, bu kara balıktan sıçrar, çıkarım" der.

Halktan da dua etmelerini istemektedir, ileri gelenlerden de.. "Aman, beni kurtarın, kurtarın, kurtarın!" demektedir.

Eli de açık, ayağı da. Ne onu bağlamışlar, ne başında bir adam var, ne ayağında bir bukağı!

A adam, hangi bağdan kurtulmak istiyor, hangi hapisten kaçmak diliyorsun?

Hangi bağdan olacak? Tertemiz ruhtan başka kimsenin göremediği takdir bağından gizli olan kaza bağından!

1660. Ortada değil, görünmüyor, gizli ama zindandan da beter, demir zincirlerden de!

Çünkü demir zincirleri demirci kırabilir, bir adam zindanın temelini kazıp duvarını yıkabilir..

Fakat şaşılacak şey şu ki bu gizli olan kuvvetli bağ kırıktan demirciler bile âcizdir.

O bağ Ahmed görebilir de, "Boynunda da hurma lifinden bir ip var" der.

Ahmed, Ebuleheb'in karısının sırtındaki odun yükünü gördü de ona "Odun hamalı" dedi.

1665. İpi de ondan başka kimse görmedi, odunu da.
Ona her görünmiyen şey, görünür.

Başkaları, umumiyetle tevil ederler; bu, akılsızlıktan böyle söylüyor derler. Sanki onların akılları başlarındaymış!

Tevil ederler ama hakikatte onun sırtı, o odun yükünün altında iki büklüm olmuştur, gözünün önünde feryadedip durmakta.

Bana bir dua edin, bir himmet edin de, kurtulayım, şu gizli bağdan sıyrılayım demektedir.

Bu nişaneleri apaçık gören, nasıl olur da şakiyi saitten ayırdedemez?

1670. Bilir, tanır ama Tanrı sırrını açmak helâl olmadığından ululuk sahibi Tanrı'nın emriyle örter, gizler.

Bu sözün sonu yoktur, gelelim hikâyeye: O yoksul, açlıktan zayıf, perişan bir hale geldi, harekete bile mecali kalmadı.

**Ağaçtan armut koparmamayı nezreden yoksulun
âciz kalıp koparması ve derhâl Tanrı azabının
gelip çatması**

Derviş tam beş gün armut ağacını silkmedi, fakat açlık ateşi de sabrını tüketmekteydi.

Bir dalda birkaç armut gördü, fakat yine sabredip kendisini çekti.

Bu sırada bir rüzgâr geldi, dalı eğdi. Dervişin nefsi, onları yemeye yeltendi, galebe de etti.

1675. Açlık, zayıflık, bir yandan da takdir, zâhidi nezrine vefadan alıkoydu.

Ahdini bir yana bıraktı, daldaki armudu kopardı, yedi.

Fakat hemencecik Tanrı azabı erişti, gözünü açtı, kulağını çekti.

Şeyhi de hırsızlarla beraber görerek hırsız sanıp
elini kesmel.r

Yirmi tane, yahut daha fazla hırsız, oraya gelip konmuştu. Çaldıkları şeyleri aralarında pay ediyorlardı.

Birisi şahneye haber vermişti. Derhal şahnenin adamları oraya gelip hepsini yakaladılar.

* Şahne hiddete gelip cellâda "Bunların ellerini, ayaklarını kes" dedi.

1680. Cellât, oracıkta hepsinin sol ayaklariyle sağ ellerini kesmeğe başladı. Bir gürültüdür koptu.

O arada zâhidin eli de yanlışlıkla kesildi. Cellâd, ayağını kesmek üzereyken,

Rütbesi pek büyük bir atlı gelip yetişti, cellâda "Behey köpek kendine gel.

Bu, filân şeyhdir, Tanrı abdalıdır. Neden onun elini kestini?" diye bağırdı.

Cellât, elbisesini yırtıp giderek yana yakıla şahneye hali anlattı.

1685. Şahne yalınayak geldi, Tanrı şahit ki bilmedim diye özürler dilemeğe,

Ey kerem sahibi, ey cennetliklerin ulusu, bu kötü işi affet, hakkını helâl eyle. Beni bağışla demeye başladı.

Şeyh dedi ki: "Ben, bunun sebebini biliyor, suçumu anlıyorum.

Ben onun yemininin hürmetini terk ettim, onun adaleti de benim (yeminimi) sağ elimi kestirdi!

Ben, kötü olduğunu bildiğim halde ahdimden döndüm. Bunun kötülüğü elime geldi.

1690. Ey vali, sevgilinin hükümüne elimiz de feda olsun, ayağımız da, beynimiz de, derimiz de!

Bu, bana kısmetmiş! Sana helâl ettim. Sen bilmiyerek yaptın, bir suçun yok ki.

Halimi bilenin fermanı yürür. Tanrı emrine itiraz etmek nerde?"

Nice kuş vardır ki uçup tane arar.. boğazı, boğazının kesilmesine sebeb olur.

Nice kuş vardır ki açlık ve midesi yüzünden dam kenarında, kafes içinde mahpustur.

1695. Nice balık vardır ki su içinde her şeyden emin-ken boğazının hırsı yüzünden oltaya tutulmuştur.

Nice namuslu, örtülü kadın vardır ki ferciyle boğazının şomluğundan rüsvay olmuştur.

Nice bilgili ve iyi huylu kadı vardır ki boğazının yüzünden rüşvet almış, utanıp yüzü sararmıştır.

Hattâ Harut'la Marut bile o şarabı tatmışlardır da o şarap, onların göğre çıkmalarına mâni olmuştur.

Bayezid, bu yüzden çekindi, işte. Kendisinde namaz kılma hususunda bir tembellik gördü;

1700. O çok akıllı şeyh, sebebini düşündü, fazla su içmesinde buldu.

"Tam bir yıl su içmiyeceğim" dedi. Dediğini de yaptı, Tanrı sabır ve tahammülünü verdi.

Onun bu pek ehemmiyetsiz mücahededesi, din içindi, bu yüzden de sultan oldu, ârifler kutbu oldu.

Şeyhin de eli boğazı yüzünden kesildi ve o zâhit adamın şikâyet kapısı bağlandı.

Adı halk arasında "Şeyh-i Akta'-eli kesik şeyh" kaldı, halk onu bu adla tanıdı.

**Şeyh-i Akta'nın kerameti ve iki elle zembil
örmesi**

1705. Onu birisi ottan, çöpten yapılmış bir gölgelikte ziyaret etti. İki elle zembil örmekte olduğunu gördü.

Şeyh ona "Ey canının düşmanı, neden böyle küstahlık edip yanıma geldin?

Neden izinsiz içeri girdin?" dedi. Adam, "Sevgimden fazla iştiyakımdan" deyince,

Şeyh gülümsedi de dedi ki: "Öyleyse gel.. fakat ey ulu kişi, bunu gizle.

Ben ölmeden ne bir dosta, ne bir sevgiliye, ne bir aşağılık kişiye, hiç, ama hiç kimseye söyleme!

1710. Bundan sonra bir bölük halk onu iki elle zembili örerken penceresinden gördüler.

Şeyh, "Yarabbi, hikmetini sen bilirsin. Ben gizliyorum, sen aşikâr ediyorsun" dedi.

Ona şöyle ilham geldi: "Birkaç kişi, senin elninin kesik olmasını kınadılar, sana münkir oldular.

O, herhalde yolda yalancıydı ki Tanrı, onu, bu taife arasında rûsvay etti dediler.

Ben onların kâfir olmasını, bu azgınlıkla, bu sapıklıkla, bu kötü şüpheyile geçip gitmelerini istemem.

1715. Ben de şu kerameti aşikâr ettim, iş işlediğin vakit sana iki el ihsan ettiğimi gösterdim.

Ki o biçareler, hakkında kötü bir şüpheyeye düşüp de huzurundan merdud olmasınlar.

Ben, sana bu kerametler olmaksızın da daha önce bizzat tese'viller verdim.

Bu kerametleriyse ancak onlar için verdim, bu mumu ancak onlar için yaktım.

Sen, ölümden, bedeninin cüzlerinin ayrılacağından korkmaktan geçtin.

1720. Sende, başının, ayağının gideceğine dair korku kalmadı. Vehmi bırakmak, senin için ulu bir siper oldu."

Firavun sihirbazlarının elleriyle ayaklarının
kesilmesine aldrış etmemelerindeki sebep

Firavun, sihirbazları yeryüzünde öldürmekle tehdit etmedi mi?

Sizin ellerinizi, ayaklarınızı çaprazına kestirir sizi asarım, affetmem demedi mi?

O, sihirbazların vehme düşeceklerini, korkacaklarını, vesveseye uğrıyacaklarını sanıyordu.

Titremeye başlayacaklarını, ürküp korkacaklarını, bu tehditlerden vehmedeceklerini umuyordu.

1725. Bilmiyordu ki onlar, bu işlerden kurtulmuşlar, gönül nurunun görüldüğü pencerenin önüne oturmuşlar..

Gölgelerinin, kendilerinden meydana geldiğini bilmişler, çevik bir hale gelmişlerdir.

Bu gül bahçesinde felek havanı, onları yüzlerce defa dövüp ezse bile,

Bu terkinin aslını görmüş olduklarından artık vehmin ferilerinden pek korkmazlar.

Bu âlem, bir ruyadır, zanna kapılma sen. Ruyada bir el kesilse bile zararı yok.

1730. Rüyada başın kesilse de hakikatte yine başın yerindedir, ömründe uzun olur.

Ruyada kendini ikiye biçilmiş görsen bile kalktın mı vücudun da sağlamdır, bir hastalığın da yoktur.

Hâsılı ruyada vücudunu noksan görmekten ne çıkar? Yüzlerce parçaya ayrılсан bile ne korkacaksın ki?

Suretle kaim olan bu cihan hakkında da Peygamber, uyuyanın gördüğü bir ruya dedi.

Sen, bu sözü taklit yoliyle kabul ettin, fakat salıklar, bunu rivayet edilmedin de gözleriyle gördüler.

1735. Sen gündüzün de uykudasın. Bu uyku değil deme. Gölge feridir, asıl ise ancak ay ışığından ibaret.

Ey yiğit, bil ki uykun da, uyanıklığın da uyuyan adamın ruya içinde ruya görmesine benzer.

Bu adam, kendisini uyuyorum sanır ama bilmez ki ikinci uykudadır, iki kat uyku içindedir.

Testici, bir testi kırarsa dilediği zaman yine yapar da.

Kör, her adımda kuyuya, çukura düşmekten korkar da binlerce korkuyla yol yürür.

1740. Fakat gören kişi yolun enini, boyunu görür, çukuru, kuyuyu bilir.

Her adımda ayakları, dizleri çıtremez. Her dertten yüzünü ekşitir mi ki?

Sihirbazlar, "Ey Firavun, halk, biz, her sestem, her gulyabaniden ürküp duracak adam değiliz.

Bizim hırcamızı yırt, onu diken var.. olmasa bile çıplak olmamız daha iyi.

Bu güzeli çıplak olarak koçmamız daha hoş. A bir işe yaramaz, bir şey beceremez düşman!

1745. Tenden, mizaçtan soyunmaktan daha hoş bir şey yoktur, a ilhama mazhar olmıyan sersem Firavun!" dediler.

Devenin önünde giden katırın "Ben yol yürürken ikide bir yüzüstü kapanıyorum, sense pek nadir düşüyorsun" diye şikâyet etmesi

Katırın biri bir deveye "Arkadaş, yokuş olsun, iniş olsun, en dar yolda bile.

Sen güzelce gidiyor, hiç kapaklanmıyorsun. Ben se durmadan tepesi üstü düşüp duruyorum.

Yol ister kuru olsun, ister balçık.. daima yüzüstü kapaklanıyorum.

Bunun sebebi ne? Bana bir söyle de ne yapmalı, nasıl etmeli anlıyayım" dedi.

1750. Deve dedi ki: "Benim gözüm senin gözünden daha kuvvetlidir, daha iyi görür.

* Sonra ben, yukardan bakmaktayım, bu sebeple hiç yüzüstü düşmem.

Yüce bir dağın başına çıktım mı en son çukuru bile görürüm.

Tanrı, bütün inişleri çıkışları özümde gösterir.

Her adamımı nereye atacaksam görür de öyle atarım. Bu yüzden de sürçmekten, düşmekten kurtulurum.

Sense iki üç adım ötesini görmezsin. Taneyi görürsün de tuzağı görmezsin.

1755. Konak, iniş ve yürüyüş yerlerinde hiç körle gözlü bir olur mu?"

Tanrı, ana karnındaki çocuğa can verdi mi mizacına vücudunu kuvvetlendirecek cüzüleri çekmek kabiliyetini verir.

Yediği şeylerle bu cüzleri çeker, bu suretle de cisminin nescini dokur durur.

Tanrı, insana kırk yaşına kadar bu cüzüleri çekme kabiliyetini, bu hırsı verir, o da kendisini yetiştirir büyür, gelişir, kuvvetlenir.

Ruha, cüzüleri çekmeyi öğreten o tek padişah, nasıl olur da cesedin cüzüleri bir araya getirmeyi bilmez?

1760. Bu ruh zerrelerini bir araya toplayan, sana hayat kabiliyetini veren güneş, gıda vasıtasıyla olmaksızın da varlığının zerrelerini toplayıp bir araya getirmeyi bilir.

Uykudan uyanınca senden gitmiş olan akıl ve duyguyu yine sana iade eder.

Buna bak da ölünce de bilki onlar kaybolmaz, Tanrı, geri gel diye ferman etti mi gelirler.

Uzeyr Aleyhisselâm'ın merkebinin cüz'ülerinin
çürüdükten sonra Tanrı izniyle bir araya gelip
Uzeyr'in gözünün önünde dirilmesi

Tanrı dedi ki: "Uzeyr, eşeğine bir iyice bak. Çürümüş, etleri dökülmüş..

Onun cüz'ülerini gözünün önünde bir araya getirecek, başını, kuyruğunu, kulaklarını, ayaklarını düzüp koşacağım.

1765. Görünürde bir el olmadığı halde bütün cüz'üleri bir araya getiren, cesedin parçalarını bir yere toplayan benim.

Şu yama yamama sanatına bak hele. Eski palasları iğnesiz dikip durmada.

Diktiği sıralarda ne ip var, ne iğne. Fakat öyle bir diker ki ortada terzi bile görünmez.

Gözünü aç da haşri apaşikâr gör.. kıyamette hiçbir şüphen kalmasın.

Varlık zerrelerini nasıl tamamiyle topluyorum, gör de ölürken bu hayata sarılıp titreme.

1770. Uyurken bedeninin duygularının mahvolmayacağından eminsin ya.

Uygun geldi mi duyguların dağılır, harap bir halle gelir ama mahvolacaklar diye korkup titremezsın."

Bir şeyhin, oğullarının ölümüne ağlamaması

Bundan önce yol gösteren bir şeyh vardı. Yer yüzünde âdeta göğe mensup bir çırağıdı.

Ummetler içinde peygambere benzer, halka cennet bahçelerinin kapılarını açardı.

Peygamber, "İleri giden şeyh, kavminin arasında peygambere benzer" dedi.

1775. Bir sabah evindekiler ona dediler ki: "A güzel huylu, nasıl da yüreğin katı, neden böylesin sen,

'Biz, senin oğullarının ölümünden iki büküm oluyor, zarı zarı ağlıyoruz da.

Sen hiç ağlamıyor, feryat etmiyorsun bile. Bu neden ki: Yoksa gönlünde merhamet mi yok.

Yüreğinde merhamet yoksa senden ne umabiliriz ki?

Ey ulumuz, rehberimiz, kıyamette bizi bırakmaz diyoruz, ümidiz sende.

1780. Mahşer günü tahtı bezedikleri zaman o şiddetli günde bize sen şefaatt edersin diyoruz.

Oyle bir amansız günde senin ihsanına ümit bağlamışız.

Hiçbir mücrime aman verilmeyen o gün el bizim, etek senin!

Peygamber, "Kıyamet günü suçluları ağlar, inler bir halde nasıl terkederiz?

Ben o gün canla, başla onların suçlarını affettirir, onlara şefaatt eder, onları ağır işkencelerden kurtarırım.

1785. Suçluları, büyük günahlarda bulunanları çalışıp çabalar, ne yapıp yapıp Tanrı azabından halâs ederim.

Ümmetimin iyileri zaten kurtulurlar, o azap günü benim şefaatime ihtiyaçları olmaz.

Hattâ onlar bile suçlulara şefaatt ederler, onların bile sözleri geçer, hükümleri yürür.

Hiç kimse, başkasının suçunu almaz, yükünü yüklenmez.. yüklenmez ama yüklenen ben değilim ki, onların yüklerini alan, onları hafifleten Tanrı'dır" dedi.

Civanım, yükü olmıyan şeyhtir. Tanrı onu eldeki yay gibi eline almış, kabul etmiştir.

1790. Şeyh kime derler? İhtiyara, yani saçı sakalı ağarmış adama derler. Fakat ey ümitsiz adam, bunun mânasını bil.

Kara saç, kara sakal, onun varlığıdır. Varlığından tek bir kıl bile kalmamalı.

Birisinin varlığı kalmadı mı pir ona derler. İster saçı, sakalı siyah olsun, ister kır.

O kara saç, kara sakal, insanlık sıfatıdır. Söylediğimiz kıl, sakal, bıyık kılları, söylediğimiz saç, baştaki saç değildir.

İsa, beşikte "Genç olmadan şeyhsiz, piriz" diye bağırır.

1795. Oğul, insan, insanlık sıfatlarının bir kısmından kurtuldu mu şeyh olmaz, fakat olgun bir adam olur.

İnsanlık sıfatlarından bir tek kara kıl bile kalmadı mı şeyh olur, Tanrı'ya makbul bir adam haline gelir.

Fakat bir adam yaşlansa da saçı sakalı ağarsa hakikatte ne pirdir, ne Tanrı hası!

Varlığında insanlık sıfatlarından bir tek kıl bile kalsa arşa mensub olamaz, âlem halkından birisidir o!

Şeyh'in, oğullarına ağlamadığına özür getirmesi

Şeyh, kendisine bu sözü söyleyen karısına dedi ki: "Arkadaş, merhametim, şefkatim yok, yüreğim katı sanma.

1800. Biz, kâfirler, Tanrı'ya küfranı nimette bulunmuş olmakla beraber onlara acırız.

Hattâ halk, onları taşıyor diye köpeklerle bile acırız.

Ben, beni ısırın köpeğe de dua eder, Yarabbi sen onu bu huydan vazgeçir,

Adamları ısırmasın da halkın taşını, topacını yemesin derim.

Tanrı, velileri, âlemlere rahmet olmak üzere yeryüzüne getirmiştir.

1805. Onlar, halkı Tanrı'nın haremine davet ederler, Hakk'a da Yarabbi, bunları sen kurtar diye dua ederler.

Bu yüzden halka usanmadan öğüt verirler. Halk, öğütlerini kabul etmedi mi, Yarabbi, sen bunlara acı, sen kapını kapama derler.

Halkın mazhar olduğu rahmet, cüz'i rahmettir. Fakat himmet sahibi er, külli rahmete mazhardır.

Tanrı'nın cüz'i rahmetine mazhar olan, külli rahmete ulaştı mı rahmet denizi kesilir, yol gösterici olur.

Ey cüz'i rahmet, külle ulaş.. ey külli rahmet, sen de yürü, halka yol göster.

1810. Cüz'i rahmete mazhar olan ve o mertebede kalan, denizin yolunu bilmez. Kuyuları da denize benzer sanır!

Denizin yolunu bilmedikçe nasıl yol alır, halkı nasıl denize götürür, denize ulaştırır?

Sel ve nehir gibi denize kadar akıp gitti mi o vakit denize ulaşır, denizle birleşir.

Bundan önce halkı davet etse bile bu daveti taklittir. Yolu, varılacak makamı görerek yahut Tanrı'dan vahiy ve ilhamla, Tanrı kuvvttiyle değil!"

Kadın, "Peki, madem ki herkese acıyorsun, bu sürünün çobanı gibi sürünün etrafında dönüp dolaşıyorsun demektir.

1815. Ecel cellâdı, oğullarını vurup öldürdüğü halde nasıl oluyor da kendi oğluna ağlamıyorsun?

Gözyaşları, merhamete delildir, yürek yanımadıkça göz yaşaramaz. Neden gözlerinde yaş yok, niçin ağlamıyorsun ya?" dedi.

Şeyh kadına yüz çevirip dedi ki: "Kocakarı, kış mevsimi, temmuz ayına benzemez.

İsterse hepsi ölsün, isterse diri kalsın.. gönül gözünden kaybolmuyorlar ki!

Onları gözümün önünde görüp dururken neden senin gibi yüzümü yırtayım?

1820. Zamanın devranından çıktılar.. çıktılar ama onlar yine benimle beraber, etrafımda oynayıp duruyorlar!

Ağlayış ya elemden olur, ya ayrılıktan. Halbuki ben aziz sevgililerimle vuslattayım, koşuşup duruyorum.

Halk onları rüyada görür, bense uyanıkken onları apaşikâr görüyorum.

Bu cihandan kendimi gizledim mi, duygu yaprağını varlık ağacından silktim mi onlarla beraberim.

Kadınım, duygu akla esirdir, fakat bil ki akıl da ruhun esiridir.

1825. Can, aklın bağlı olan ellerini çözdü mü halline imkân bulunmıyan işleri de yapar, düzer.

Duygularla düşünceler, duru suyun yüzünü çerçöp gibi kaplamıştır.

Aklın eli, onları bir tarafa atar, su meydana çıkar.

Çerçöp, habbeler gibi suyun yüzünü örter. Fakat bunlar bir tarafa sürüldü mü su görünür.

Tanrı, aklın elini açmadıkça hava, suyumuzun yüzünü çerçöple, süprüntüyle doldurur.

1830. Suyu daima örter; hava, buna güler, akılsa ağ-lar durur.

Tanrı korkusu, havanın ellerini bağlarsa Hak aklın ellerini çözer.

Hizmetkârın âkil olursa sana galibolan duygular da mahkûmun olur,

Gaybe mensup sırlar, can âleminden zuhur etsin diye duyguları zâhiri olmıyan bir uykuya daldırır da,

İnsan uyanikken rüyalar da görür, insana gök kapıları da açılır.

Kör Şeyhin Kur'anı yüzünden okuman ve Kur'an okurken gözlerinin görmesi

1835. Yoksul şeyhin biri, bir vakitler kör bir pirin evinde bir mushaf gördü.

Temmuz ayı idi, ona mihman olmuştu: O iki zâhit, birkaç gün bir araya gelmişlerdi.

Kendi kendisine "Burada mushafın ne işi var? Bu adam kör" dedi.

Bu düşünceye düştü, buzuru kaçtı; "Burada bu kördən başka kimse de yok, bu ne iş?

Burada yalnız o var, bir de buraya mushaf ko-muş. Ben ne bunağım, ne sersem..

1840. Onun için bir şey sormıyayım, sabredeyim de sabırla muradıma erişeyim" dedi.

Sabretti, bir müddet gönlü sıkıldı, fakat nihayet meseleyi anladı. Çünkü sabır, genişliğin anahtarıdır.

Lokman'ın Davud aleyhisselâm'ı demir halkalar yaparken görüp merak etmesi, sabredersem elbette anlarım diye sormayıp sabretmesi

Lokman, tertemiz Davud'un yanına gitmiş, onun demir halkalar yapmakta olduğunu görmüştü.

O yüce padişah demir halkalar yapıyor, halkaları birbirine takıyordu.

Lokman, silâh yapma sanatını pek görmemişti, şaşırıp kaldı, vesveseleri arttı.

1845. Bu nedir acaba, şunu bir sorsam, bu kat kat halkalarla ne yapıyorsun desem, dedi.

Sonra yine kendi kendisine dedi ki: Dur hele, sabır daha iyi. Sabır, adamı maksadına çabucak ulaştırır.

Sormazsam iş daha çabuk anlaşılır. Sabırlı kuş, bütün kuşlardan daha iyi uçar.

Fakat sorarsam maksadı daha geç anlarım, kolaycık anlıyacağım şey, bu sorgumla güçleşir.

Lokman, orada bir müddet sabredip durdu. Bu müddet içinde Davud da zırhı yapıp tamamladı.

1850. Kerem ve sabır sahibi Lokman'ın önünde bedene geçirip giyindi.

"Civanım, bu, savaşta yaralanmamak için güzel bir elbisedir" dedi.

Lokman dedi ki: "Sabır da güzel bir iş. Her dertte ona sığınmak gerek, her gamı o giderir."

A kişi, "Vel asrı" suresinin sonunu dikkatlice oku da bak. Tanrı o surede sabrı hakla beraber andı, sabrı hakka eş etti.

Tanrı, yüz binlerce kimya yarattı ama insan, sabır gibi bir kimya görmedi.

Körün mushaf okuması hikâyesinin sonu

1855. Konuk da sabretti. Ansızın müşkül halloïdu, anlamak istediğini anladı.

Gece yarısı Kur'an sesini duydu. Uykusundan sıçradı, şu acayip şeyi gördü:

Kör, mushaftan Kur'an okumaktaydı. Hem de doğru olarak okuyordu. Sabırsızlandı, bu hali sordu, dedi ki:

"Gözün kör olduğu halde şaştım doğrusu, bu satırları nasıl okuyabiliyorsun sen?"

Okuduğun satıra bakmakta, elini okuduğun harflerin üstünde gezdirmektesin.

1860. Parmağını satırlar üstünde gezdirişinden anlaşıyor, mutlaka harfleri görüyorsun."

Kör dedi ki: "Ey ten bilgisizliğinden kurtulan, bunu Tanrı yapamaz mı ki? Neye şaşıyorsun?"

Ben Tanrı'ya, ey yardımcım olan Allah, ey yardımını dilenen Rabbim, adam canına nasıl düşkünse ben de Kur'an okumaya öyle düşkünüm.

Fakat hafız değilim ki, Yarabbi Kur'an okuyacağım vakit gözlerime illetsiz bir nur ver,

Benim gözlerimi aç da Kur'anı elime alıp okuyayım diye dua ettim.

1865. Tanrı'dan, ey Kur'an'a düşkün adam, ey her dertte bize yüz tutan, bizden ümidini kesmiyen kişi,

Senin bize karşı öyle bir hüsnü zannın, öyle güzel bir ümidin var ki o hüsnü zan, o ümit, sana daima yücel, yüksel demekte.

Ne vakit Kur'an okumak istersen, ne vakit mushafı eline alırsan,

Ben de o zaman sana gözlerinin nurunu bağışlıyacağım ey yaratılışı büyük kişi, diye nida geldi.

Öyle de yaptı Tanrım. Ben ne vakit okumak üzere mushafı elime alır, açarsam,

1870. Her şeyi bilen, hiçbir işten gafil olmıyan o ulu padişah.

O tek Tanrı, gece çırağı gibi gözlerimin nurunu ihsan etmekte"

Tanrı, ne alırsa ona karşılık ihsanda bulunur. Veli, bu sebeple Tanrı'ya itiraz etmez.

Bağını mı yaktı? Sana bir bağ dolusu üzüm ihsan eder; yas içinde neşe verir.

O elsiz çolağa da el verir, gamlara maden olan kişiye neşeli, sarhoş bir gönül bağışlar.

1875. Kaybettüğimiz şey büyük ve değerli bir şey bile olsa mademki bize karşılık olarak ihsanlarda bulunuyor, şu halde itiraz etmemize imkân yok.

Ortada ateş olmadığı halde bana hararet verdikten, beni ısıtıttıktan sonra ateşimi söndürse de razıyım.

Mademki mumsuz da aydınlık vermekte, mumun sönüşüne neye feryadediyorsun?

Bazı veliler, Tanrı hükümlerine razı olurlar
Yarabbi, bu hükmü çevir diye uyyaz etmezler

Şimdi, dünyada hiç itiraz etmiyen yolcuların hal-
lerini işit.

Velilerden dua edenler, gâh diken, gâh söken-
ler var. Bunlar başka.

1880. Bir de velilerden öylelerini tanırım ki ağızları yu-
mulmuştur, hiç dua etmezler.

O ulular, Tanrı hükümlerine razı olmuşlardır,
takdirin define çalışmak onlara haramdır.

Bunlar, kaza ve kaderde hususi bir zevk bulur-
lar, bundan kurtulmayı dilemek onlarca küfürdür.

Tanrı, bunların gönlüne öyle bir hüsnü zan ver-
miştir ki derde düşüp hiç yaslanmazlar, gök renkli
yas elbisesi giymezler.

Behlül'ü dervişe sual sorması

Behlül, dervişin birine "Derviş, nasılsın? Anlat
bakalım?" dedi.

1885. Derviş, Dünyadaki işler, daima bir adamın dile-
diği gibi olur;

Seller, ırmaklar muradınca akar, yıldızlar hük-
münce hükmeder;

Hayatla ölüm, ona çavuş olur, emrine uyup di-
lediği yere gider.

Nereye dilerse baş sağlığı haberi yollar, nereye
dilerse kutlu olsun derse..

Yolcuların hepsi, onu izler, yolda kalanlar onun
tuzağına tutulursa..

1890. Onun fermanı, onun rızası olmadıkça âlemde hiçbir ağız gülmezse bu adamın hali nasıldır? İşte o hal-deyim ben" dedi.

Behlül, Padişahım doğru söyledin. Bu hale sahip olduğun nurundan da belli, yüzünden de görünüp durmakta.

Böylesin, hattâ yüz mislisin.. doğru ama bunu bir güzelce anlat.

Oyle bir anlat ki duyunca fazilet sahibi de kabul etsin, bir şeyden anlamaz adam da.

Herkesin aklının ereceği, fikrinin anlıyacağı bir tarzda anlat.

1895. Söz söyleyen kemal sahibi olursa söz söyleme sofrasını yaydı mı sofrası, her çeşit aşlarla doludur.

Hiçbir konuk mahrum kalmaz. Herkes o sofrada kendi gıdasını bulur.

O sofrâ, Kur'an'a benzer; Kur'an'ın da yedi mânâsı vardır; alelâde halk da ondan doyar, halkın bilgide, ırfanda ileri gelenleri de" dedi.

Derviş dedi ki: "Herkesçe şu muhakkaktır ki âlem, Tanrı emrine râm olmuştur.

O padişahın kaza ve kaderi olmadıkça ağaçtan yaprak bile düşmez.

1900. Tanrı, lokmaya, gir içeri diye emretmedikçe boğazdan lokma bile geçmez.

İnsanların yuları, dizgini olan, insanları dilediği yere sürüp götüren istekler de o gani Tanrı'nın emriyle meydana gelir.

Yeryüzünde olsun, göklerde olsun.. bir zerre bile onun hükmü olmadıkça kanad çırpamaz, harekete ge-
lemez;

Onun yürür ve kadim fermanı olmadıkça kımıldıyamaz bile. Bunu anlatmaya imkân da yoktur, bu hususta ısrar da hoş değil.

Ağaçların yapraklarını kim sayabilir? Sonu olmayan şey, nasıl söze sığar?

1905. Sen şu kadar duy, mademki bütün işler, Tanrı'nın emrine tabi; Tanrı'nın emri olmadıkça hiçbir şey olmuyor..

Tanrı'nın takdiri, kulun rızası olur; kul Tanrı takdirine rıza verir, onun hükmünü diler, isterse..

Zorla, yahut sevaba girmek için değil de bu razılık, kendiliğinden meydana gelir, ona hoş görünürse,

Artık o kul, yaşamayı bu lezzetli hayattan zevk almak için istemez. Hayatı, kendisi için istenen bir şey olmaktan çıkar.

Ezeli emir, neyse ona uyarı hayatla ölüm, onun yanında bir olur.

1910. Yaşarsa Tanrı için yaşar, mal, mülk ve hazine için değil.. Ölürsa Tanrı için ölür, korkudan hastalıktan değil!

İmanı, onun dileği, onun rızası içindir, cennet için, ağaçlar, ırmaklar için değil!

Küfrü terk edişi de cehenneme gideceğim diye korkudan değildir, Allah içindir.

Bu ahlâk, ona ezelden verilmiştir, gözü sevgi-
linin cemalinin güzelliğiyle dolmuş, aydın olmuştur.

Bu çeşit kul, Tanrı rızasını görünce güler, neşelenir. Kaza, ona şekerle yapılmış helva gibi gelir.

1915. Bu kulun huyu ve yaradılışı böyle olursa âlem, onun emrine, onun fermanına tabi değil de nedir?"

Peki.. neden dua edip de Yarabbi, bu takdiri sen tebdil et diye yalvarısın?

İşte şeyhe göre Tanrı rızası bakımından kendi ölümü de, evlâtlarının ölümü de helva gibiydi.

O vefakâr, o yoksul şeyhe evlât ölümü, kadayıf gibi gelmişti.

O halde Tanrı rızasını, duada görmedikçe neden dua etsin?

1920. Doğru yolu bulan bu çeşit kulun şefaati de acı-maktan değildir, duası da.

O, Tanrı aşkının mumunu yakar yakmaz kendi acımasını da yakmış yandırmıştır.

Onun aşkı, vasıflarına cehennem kesilmiştir O, kendi vasıflarını kıldan kıla tamamiyle yakmıştır.

Fakat geceleyin yol alanlar, bunları nerden an-lıyacıklar? Bunları, Dekukî gibi yalnız bu devlete koşan, devlete ulaşan kişi bilir!

Dekukî ve kerametleri

Dekukî, iyi bir hale sahipti. Aşık ve keramet sahibi bir zat.

1925. Yeryüzünde gökteki ay gibi seyreder dururdu. Gece yolcularının gönülleri, onunla aydınlanır, nur-lanırdı.

Bir yerde az otururdu, bir köyde iki günden fazla kalmazdı.

“Bir evde iki günden fazla otursam kalbimde oranın sevgisi alevlenir.

Eve barka mağrur olmaktan çekinir, hadi ey nefis, zenginleşmek, bir şey elde etmek için sefere düş derim;

İmtihanda muvaffak olması için kalbimi hiçbir yere alıştırmam derdi.

1930. Gündüzleri yol yürür, sefer eder, geceleri ibadette bulunur, namaz kılardı. Gözü açtı o erin.. padişahı görürdü, bir doğan kuşuna benzerdi.

Halktan çekilmişti, fakat huyunun kötülüğünden değil.. Kadından da ayrılmıştı, erkekten de, fakat ikilik korkusuyla değil!

Halka şefkat gösterirdi, su gibi faydalıydı, onlara güzel bir şefaathçiydi, duası da Tanrı tarafından kabul edilirdi.

Daima iyiyi de esirgerdi, kötüyü de.. herkese karşı anadan daha iyi, babadan daha düşkün ve muhabbetliydi.

Peygamber: "Ey ulular, ben size baba gibi şefkat tderim, sizi babanız gibi severim.

1935. Çünkü siz, benim cüz'lerimsiniz. Neden süz'ü külden ayırırsınız?" demiştir.

Cüz, külden ayrıldı mı bir işe yaramaz. Tenden bir uzuv kesildi mi o uzuv, murdar olur.

Tekrar aslına ulaşmazsa ölür kalır, candan haberi bile olmaz.

Oynasa, hareket etse bile bu, onun diriliğine delil olamaz. Senin kesilen uzvun da bir müddet oynar, hareket eder.

Cüz, külden ayrılırsa bir tarafa gider, kaybolur kül de noksan kalır. Fakat bu bahsettiğimiz kül, o noksan kalan kül değildir.

1940. O küllün kesilmesi, ulanması söze sığmaz ama misal için (zaruri olarak) nâkıs bir şey söylüyoruz.

Dekuki hikâyesine dönüş

Peygamber, Ali'ye de temsil yoliyle aslan demiştir. Aslan onun benzeri değildir ama misal bu.. böyle demiştir işte..

Sen misalden, benzerden, aralarındaki farktan vazgeç de Dekulâ hikâyesine gel civanım.

Dekuki, fetvada âdeta halkın imamıydı, takva topunu meleklerden bile çelmişti.

Bir yerde durup dinlenmede gezip tozmada ayı bile matemişti. Dindarlıkta din bile ona hasedederci.

1945. Bu kadar takva ve ibadetle, bu derece evrada, zikre koyulmuş olmakla beraber yine de daima Tanrı haslarını arardı.

Zaten seferden asıl maksadı da buydu, bir an olsun bir Tanrı hasına raslıyayım demekteydi.

Yola düştü mü, Yarabbi, beni haslarından birisine ulaştır, ona arkadaş et.

Yarabbi, tanıdığım erlere gönlüm kuldur. Köledir.

Canım Allahım, tanımadıklarımı da hicap içinde düşmüş kuluna merhametli kıl, derdi.

1950. Tanrı, Ey ulular ulusu, bu ne aşk, bu ne susuzluk? Beni seviyorsun ya.. başkasını ne arıyorsun? Tanrı seninle olduktan sonra insanı ne yapacaksın? der;

O da şöyle cevap verirdi! Ey sırları bilen Rab-bim, niyaz yolunu gönlüme açan, gösteren sensin.

Denizin ortasındayım ama yine de testideki suya tamahım var.

Ben Davud'a benziyorum, doksan koyunum var
ama arkadaşımın bir koyununa da tamah ediyorum.

1955. Senin aşkında haris olmak öğülecek bir şeydir,
bir yüceliktir. Fakat senden başkasının aşkına düşüp
de harislikte bulunmak ayıptır, ardır.

Erlerin şehveti, erlerin hırsı, önden gelir, puşt-
ların hırsıysa ayıp bir şeydir, kötü bir yoldur.

Erkeklerin hırsı öne aittir, puştların hırsı arda
ait!

O hırs erliğin kemalidir, bu hırs rezalettir, so-
ğuk ve kötü bir şeydir!

Ah burada pek gizli bir sır var. Öyle bir sır
var ki onu anlamak için Musa bir Hızır'a koştu.

1960. Sen de suya kanmamış bir susuz gibi, Allah için
olsun, elde ettiğine kanaat etme, durma!

Bu tapıda nihayetsiz makamlar var. Baş köşeyi
bırak, senin baş köşen yoldur!

Musa'nın, ulu bir peygamber olduğu, Tanrı'ya
pek yakın bir makamda bulunduğu halde Hızır'ı
arayıp sır öğrenmiye gitmesi

Ey kerem sahibi, bunu Musa'dan öğren. Kelim
bile, iştiağından bak, ne diyor:

Bunca, makama sahip olduğum, yüce bir peygam-
ber bulunduğum halde kendimi görmüyor, kendime
varlık vermiyorum, Hızır'ı aramaktayım.

Ona, "Ey Musa, sen kavmini bıraktın, bir izi
kutlu kişinin ardına düştün.

1965. Öyle bir ulusun ki korkudan da kurtulmuşsun, ricadan da; niceye dek dönüp dolaşacaksın, ne vakte kadar arıyacaksın?

Aradığın sende... bunu sen de bilirsin. Ey gök, ne vakte dek yerin etrafında dönüp duracaksın?" dediler.

Musa, "Beni bu kadar kınamayın, güneşte ayın yolunu kesmeğe savaşımayın.

Ben, zamanın padişahiyle sohbet etmek için ta Mecmaal Bahreyn'e kadar gideceğim.

Hakikate ulaşmak için Hızır'ı sebebedecek, ona ulaşınca kadar yürüyecek, nice zamanlar sefer edip duracağım.

1970. Yıllarca bu kanadlarımla o uğurda uçacağım. Yıllar da nedir ki? Binlerce yıllar koşacağım.

Bu binlerce yıllar uçup gitmem değmez mi yoksa? Ben, sevgilinin aşkını ekmek aşkından daha âdi görmem!

Bu sözün sonu gelmez. Sen yine Dedükî'nin hikâyesini söyle!

Yine Dekükî hikâyesi

Tanrı rahmet etsin, Dekükî dedi ki: Nice zamandır doğuda, batıda sefer edip dururum.

Yıllarca, aylarca bir ay yüzünün aşkıyle gittim. Ne yoldan haberim vardı, ne belden! Tanrı kudretlerine hayran bir halde yürüdüm.

1975. Birisi ona: "Dikenliklerde, taşlıklarda yalınayak mı gidiyorsun?" dedi. Dekükî dedi ki: "Ben hayretler içindeyim, kendimde değilim ki.

Sen bu ayakları yere basıyor sanma, öyle görme. Çünkü âşık, şüphe yok ki gönül yurduna sefer eder.

Gönül, sevgilinin sarhoşudur: yoldan, konaktan. yolun kısalığından, uzunluğundan ne haberi var."

Yolun uzunluğu, kısalığı, tenin vasıflarıdır. Ruhların gidişi başka çeşit bir gidiştir.

Sen, meni iken akıl âlemine kadar sefer edip geldin. Bu seferinde ne adım attın, ne bir yerde konakladın, ne de bir yerden bir yere göçtün.

1980. Canın gezip yürümesi, keyfiyetten harıçtır, anlatılamaz. Cismimiz de gezmeyi candan öğrendi.

Dekukî de cisim âleminde olan gezmeyi gayri bıraktı da mânevi bir keyfiyete büründü, gizlice ve keyfiyetsiz olarak gitmekte.

Dekukî dedi ki: "Bir gün, sevgilinin nurlarını insanda görmeye iştiağım arttı.

Katrede bahri muhiti, zerrede güneşi görmek arzusuna düştüm.

Gidegide bir deniz kıyısına vardım. Vakit gecikmişti, akşam olmuştu.

Kıyıda yedi mum görünmesi

1985. Ansızın ta uzaktan o sahilde yedi mum gördüm, mumların bulunduğu yere doğru koşmaya başladım.

O yedi mumun her birinin nuru gökyüzüne kadar vurmuştu.

Hayretlere düştüm, hattâ hayret bile hayran oldu. Hayret dalgası aklımın başından aştı!

“Bu mumlar, ne çeşit mum? Halk nasıl oluyor da bunları görmüyor;

Aydan daha aydın olan o mumlar durup dururken başka bir mum arıyor?

1990. Halkın gözünde ne şaşılacak bir bağ var ki bunları görmüyor. Tanrı, doğru yolu dilediğine gösteriyor sahiden” diyordum.

O yedi mumun bir mum oluşu

Bir de baktım ki o yedi mum bir mum oldu. Nuru, gökyüzünü bile delip geçmekteydi.

Sonra yine o tek mum, ytdi mul oldu. Benim sarhoşluğum, hayretim arttı.

O mumların birleşmesini dille anlatmaya imkân yok ki!

Gözün bir an içinde gördüğünü dil, yıllarca söylese anlatamaz.

1995. Kulak, idrâkin bir ân içinde gördüğü şeyleri, yıllarca dinlese bitmez.

Mademki bunun sonu yok, hadi, var, yine o hamdinde âciz olduğum şeyi anlat!

O mumlar, ulu Tanrı’dan ne çeşit nişanelerdir diye koşa koşa gidiyordum.

Derken kendimden geçtim, acelemden yere yıkıldım, harap oldum.

Topraklara serildim, bir müddet akılsız, idrâksiz bir halde kaldım.

2000. Sonra kendime gelip yine kalktım, yola düştüm. Fakat bir gidiyordum ki ne başım bendeydi ne ayağım!

Mumların yedi adam şeklinde görünmesi

Derken bu yedi mum, nurların ta lâcivert kub-beye kadar yükselen,

Gündüzün nurlarını bile bir karaltı gibi gösteren, aydınlıklarıyla bütün nurları silip süpüren yedi adam şekline girdi.

Mumların yedi tane ağaç olması

Sonra o yedi adam, yedi tane ağaç oldu. İnsan, yeşilliklerinden neşeleniyordu.

Yapraklarının çokluğundan dalları görünmemekte, meyvalarının bolluğundan yaprakları kaybolmaktaydı.

2005. Dallar ta Sidre'ye kadar yükselmiş.. hattâ Sidre de ne oluyor? Halâ'yı bile aşmıştı.

Kökleri, yerin dibine kadar girmiş, yayılmış, öküzle balığı bile geçmişti.

Kökleri, dallarından daha taze, daha lâtifti. Bunları seyredenin aklı, hayretlere düşüyor, altüst oluyordu.

Olgunluktan yarılan meyvalarından su gibi nur şimşekleri fışkırmaktaydı!

Bu ağaçların halkın gözünden gizli kalması

Asıl şaşılacak şeye gelince: O ovalardan, o çöl-lerden yüz binlerce adam geçiyor,

2010. Gölge için can veriyorlar, başlarını kilimlerle örtüyorlardı da,

Onların gölgesini bile görmüyorlardı. İyi görmiyen çakmaklaşmış gözlere yüzlerce kere tuuh!

Tanrı'nın kalırı, gözleri bağlanmış yoksa.. gözleri bağlı adam, ayı görmez de Sühayı görür!

Güneşi görmez de zerreyi görür. Fakat yine de Tanrı'nın lütfundan, kereminden ümit kesilmez ya!

Kervanlar aç susuz ağaçların altına dökülen bu olgun meyvaları görüyorlar. Yarabbi, bu ne sihir?

2015. Halk, çürük meyvaları toplamakta, pisboğaz ve doymaz adamlar, bu pörsümüş meyvaları yağma etmek için birbirlerine girmektedir.

O dallar, meyvalar, yapraklarsa anbean "Keşke kavmimiz bizi bilseydi, ne olurdu?" diyorlardı.

Her ağaçtan, "A bahtsız kişiler, bize gelin, bize" diye ses geliyordu.

Fakat Tanrı'dan da ağaçlara: "Onların gözlerini bağladık, onlara sığınacak yer yok!" sesi gelmekteydi.

Onlara birisi, "Bu yana gelin de bu ağaçlardan faydalanın" dese,

2020. Hepsi birden: "Bu sarhoş yoksul, Tanrı'nın takdiriyle deli olmuş.

Bu yoksulun beyni başa çıkmaz sevdalarla, sonu gelmez riyazatlarla soğan gibi çürümüş kokmuş!" diyorlardı.

Dekukî şaşıp kalıyor, "Yarabbi bu ne hal? Halka bu perde, bu sapıklık neden geliyor ki?

Çeşit çeşit adamlar, yüzlerce akla, yüzlerce tedbire sahip oldukları halde o tarafa bir adım olsun atamıyorlar.

Akılları, fikirtileri de hep birden inkâra düşmüşler. Onların bu azgınlığına, bu isyanına bakıyorum da şüpheleniyorum...

2025. Yoksa ben mi çıldırdım, ben mi sersem oldum? Şeytan, benim kafama mı bir şey vurdu?

Her an gözlerimi ovup duruyorum, bu cihanda ruya mı görüp durmaktayım yoksa?

Fakat bu nasıl ruya olur? İşte ağaçlara doğru gidiyorum, meyvalarını yiyorum. Buna nasıl inanmıyayım?

Sonra yine münkirlere bakıyorum; görüyorum ki bu bahçeden haberleri bile yok.

Son derecede iştiyaka düşmüşler, fevkalâde ihtiyaçlarından bir yarım koruk için can veriyorlar.

2030. Bu yoksullar, açlıklarından bir yaprak için ah edip duruyorlar!

Sonra yine acaba ben mi kendimde değilim, ben mi hayale düştüm, gözüme görünen muhayyel bir ağacın dalına el attım? diyorum" demekteydi.

Peygamberler bile ye'se düşünce kendilerine yalan söylendi sandılar âyetini oku da bak.

Bu âyetteki "Küzzibû - tekzip edildiler, onlara yalan söylüyorsunuz dendi" kelimesini teşditsiz "Küzibû - Kendilerine yalan söylüyorlar sandılar" tarzında oku.

Bu takdirde mâna şöyle olur: Peygamberler bile kendilerini aldanmış sandılar.

2035. Peygamberler bile kötü kişilerin ittifakına bak-
tılar da şüpheyi düştüler.

"Bu şüphe ve tereddütten sonra onlara yardım ettik. Neyse, sen bunları bırak da can ağacına gel!

Kısmetin neyse ye, yedir!" deniyor, ona her an vahiyden sihirler öğretiliyordu da,

Halk, "Şaşılacak şey, bu ses nedir? Sahrada ne ağaç var, ne meyva.

Kara sevdaya tutulmuş olanların yakınınızda bahçe var, sofraya var demelerinden âdeta aptallaştık.

2040. Gözümüzü ovuyor, bakıyoruz. Fakat burada bahçe yok ki... önümüzdeki saha ya çöl, yahut aşılması güç bir yol!

Fakat bu kadar uzun uzadıya söylenip duran sözler de beyhude olmaz ya. Acayip şey, nasıl olur da bu kadar sözün aslı olmaz. Fakat varsa nerde, söyle!" diyordu.

Dekukî, macerasını şöyle anlatır: "Ben de tıplâ onlar gibi, acayip şey demekteydim, Tanrı, bunların gözlerini ne de sıkı bağlamış?

Bu kavgalardan, bu aykırı hareketlerden Muhammed de şaşmaktaydı. Ebuleheb de!

Fakat bu şaşmakla o şaşmanın arasında pek büyük bir fark var.

2045. Dekukî, tez tez yürü, sükût et. Ne vakte kadar söylenip duracaksın, ne vakte kadar? Duyup anlıyan kulak kıt!

O yedi ağacın bir ağaç olması

Dekukî dedi ki: Bahtım yaver oldu, ileriye doğru yürüdüm, bir de baktım ki o yedi ağaç bir ağaç olmuş.

Her an bir ağaç, yedi ağaç olmakta, yedi ağaç, bir ağaç haline gelmekteydi. Hayretten ne hale geldim, bilir misin? Dondum, kaldım!

Sonra ne göreyim; ağaçlar, cemaat gibi toplanmış, saf düzmüş, namaza durmuşlar!

Bir ağaç, imam gibi önlerine geçmiş, öbürleri de onun ardında kıyamdalar!

2050. Onların kıyamı, rükû etmeleri, secdeye varmaları beni büsbütün şaşırttı.

O ande Tanrı'nın "Yıldız ve ağaç, Tanrıya secde eder" sözünü hatırladım.

Bu ağaçların ne dizleri vardı, ne belleri! Nasıl rükûa, secdeye varıyorlar, bu ne biçim namaz? derken,

Tanrı'dan ilham geldi: A nurlu, pirli kişi, hâlâ bizim işimize şaşıyor musun? Bizce bu işler, şaşılacak işler değil ki!

Yedi ağacın yedi adam olması

Bir müddet sonra ağaçlar, yedi tane adam oldu. Hepsi de tek Tanrı'nın huzurunda ka'dedeydi.

2055. Gözlerini ovuşturup bu yedi aslan kimlerdir, âlemde ne işleri var ki? diye bakmaktaydım.

Yanlarına yaklaşıp onlara uyanık bir gönülle selâm verdim.

Selâmımı alıp "Ey Dekukî, ey uluların tacı, büyüklerin övündüğü zat" dediler.

Kendi kendime beni nasıl tanıdılar? Bundan önce beni görmemişlerdi dedim.

Hatırımdan geçeni hemencecile anlayıp birbirlerine baktılar.

2060. Gülerek "Ey aziz, bu sır, şimdi sana gizli mi ki?

Tanrı'ya ulaşmış hayrete varan bir gönüle solun, sağın sırları gizli kalabilir mi?" dediler.

Yine kendi kendime bunlar, hakikatlere ermişler, hakikat âlemine ulaşmışlar, âlâ.. fakat bu surete ait ismi, bu surete ait harfi nasıl biliyorlar? dedim.

İçlerinden biri "Veli, bir adı bilmezse bil ki bu istiğraktan ilerigelen bir şeydir, cahillikten değil" dedi.

Ondan sonra bana "Ey temiz dost, biz, namazda sana uymak istiyoruz" dediler.

2065. Peki dedim, fakat bir an müsaade edin, zamanın devrine ait müşküllerim var.

Temiz sohbetinizle o müşküller hal olsun. Topraktan üzüm bile sohbetle biter.

İçi dolu olan tane kara toprağa ulaşır, toprakta halvet eder, toprakta sohbet eder,

Kendisini toprakta tamamiyle mahveder; niha yet ne sarı, ne kırmızı rengi kalır, kokusu da mahvolur da,

Tamamiyle mahvolur kabza eriştikten sonra kol kanad açar, basta erişir, atını sürmiye başlar.

2070. Aslının önünde varlığından geçince suret ortadan gider, mânası cilvelenir.

Hüküm senin diye baş eğdiler. Onların bu baş eğmelerinden öyle hararetlendim, gönlümden öyle bir ateş çıktı ki!

Bir zaman o seçilmiş kişilerle mürakabeye daldım, kendimden geçtim.

O zaman canım, zamandan kurtuldu. Zaman insanı gençken kocaltır.

Bütün renkten renge girişler, zamandan meydana gelir. Zamandan kurtulan, renkten renge girmekten de kurtulur.

2075. Bir zaman, zamandan, zaman kaydından kurtuldun mu keyfiyet kalmaz, keyfiyetsiz Tanrı'ya mahrem olursun.

Zaman, zamansızlığı bilmez. Zamansızlık âlemine varmak için hayretten başka yol yoktur.

Bu arayıp tarama âleminde herkesi, zamanın bir hususi tavlasına bağlamışlardır.

Her tavlaya bir memur dikilmiş.. Oranın ehli olmıyan, memurdan izinsiz oraya giremez.

Bir tavlada bağlı olan, hevese düşüp de bağlarını çözdü, başkalarının tavrasına gitti mi,

2085. Hemen ahır memurları onu aramaya koyulur, bulup yularını tutar, çeke çeke yerine getirir!

Seni koruyanları görmüyorsan kendine bak! İhtiyarın elinde mi senin?

Zâhiren ihtiyarın elinde.. elin, ayağın bağlı değil.. peki, ya neden hapistesin, neden,

Seni koruyan memuru inkâr etmeye yüz tuttu da dilediğin şeylerden seni alıkoyana nefsin tehditleri adını taktın ha!

Dekuki'nin imam olarak öne geçmesi

Dekukî'ye: "Bu sözün sonu yoktur. **Namaz** vakti, hemencecik öne geç.

2085. Ey tek kişi, bize iki rekât sabah namazı kıldır da zaman seninle bezensin.

Ey gözü aydın imam, bize imamlık et.. imam olanın gözü açık olması lâzım.

Şeriatte körün imamlığı mekruhur.

Hafız, akıllı ve fakih olsa bile körün imamlığı hoş değil. Sersem ve suçlu olsa bile gözü açık imam, bu çeşit körden iyidir.

Kör, pisliklerden çekinemez. Çekinmenin asıl sebebi, asıl vesilesi gözdür.

2090. Kör, yolda yürürken pisliği göremez. Dilerim, hiçbir müminin gözü kör olmasın.

Zâhirî kör, görünen necasetlere bulaşır. Fakat can gözü kör olan kişi gizli olan, görünmiyen pisliklere bulaşır.

Bu görünen pislik bir parça suyla arınır, fakat içte olan pislik, arttıkça artar.

İçteki pislikler anlaşıldı mı gözyaşından başka bir şeyle temizlenemez.

Tanrı, kâfire "Pis, murdar" demiştir. Bu pislik, bu murdarlık, onun dışında değildir.

2095. Kâfirin dışı, pisliklere bulaşmıştır. Pislik onun huyundadır, dinindedir.

Zâhirî pisliğin kokusu yirmi adımlık yerden gelir, bâtını pisliğin kokusuysa Rey'den tut da Şam'a kadar gider!

Hattâ göklere çıkar, hurilerle Ridvan'ın burunlarını doldurur!

Bu söylediğin sözler yok mu? Senin anlayışın miktarı ancak.. öldüm iyi ve doğru anlayışın hasretinden!

Anlayış sudur, beden testi. Testi kırılınca içindeki su dökülür gider!

2100. Bu testinin beş tane büyük deliği vardır, içinde ne su durur, ne kar!

"Gözlerinizi sımsıkı yumun" emrini duydun da yine ayağını doğru atmadın.

Söz söylemem, mânasız çan çan ettim, ağzından anlayışını alıp götürür. Kulak kuma benzer, anlayışını içiverir!

Öbür deliklerin de aynı bunun gibidir.. o gizli anlayış suyunu çeker, emer.

Denizden bile, yerine komamak şartıyla su alsan nihayet o denizi kurutur, çöl haline getirirsin.

2105. Neyleyim ki vakit yok.. yoksa denizden giden sular, o suların yerine karşılık olan suların ne çeşit ve neden geldiğini söylerdim;

Denizin suları harcandıktan sonra karşılık olarak yerine gelen suları anlatırdım.

Yüz binlerce canlı mahlûk, denizden su içmekte.. bulutlar da ondan su alıyorlar.

Sonra yine deniz, onların karşılığını almakta.. nerden alıyor? Bunu akıl ve fikir sahibi olanlar bilir.

Bu kitapta birçok hikâyelere başlayıverdik.. fakat onlar noksan kaldı.

2110. Ey Hak Ziyası cömert Husameddin, feleklerle unsurlar, senin gibi bir padişah doğurmamıştır.

Sen, cana da nadir gelirsin, gönüle de. Senin kudumuna karşı bir şey yapamadığından can da mahçuptur, gönül de!

Geçmiş kavimleri ne kadar methettim, fakat bütün bunlardan maksadım senin.

Dua, çıktığı evi bilir, sen kimin adını anarsan an, kimi översen öv!

Övüşleri namahrem olanlardan gizlemek için Tanrı bile hikâyeler söylemekte, misaller getirmektedir.

2115. O medihler de sana karşı hiçtir, onlar da senden utanıyorlar ama yoksul, elinden ne gelebilirse armağan olarak onu sunar, Tanrı, bu armağanı da kabul eder.

Tanrı, âciz kişinin aczini hoş görür. Körün gözlerindeki iki katra yaşı da kabul eder. Zaten körün gözünde bu iki katradan başka ne bulunabilir ki?

Ben o güzelim adı pek kısa bir tarzda övdüm; bunu kuş da biliyor, balık da!

Sebebi de şu: Hasetçiler, kıskanıp hasedederek ah etmesinler, hayalini dişleriyle dişlemesinler!

Ama zaten hasetçi, onun hayalini nerden bulacak! Hiç fare deliğinde dudukuşu oturur mu?

2120. O hasetçinin gördüğü hayal, onun hayali değildir ki.. O hilâl değil, onun kendi kaşının kılı!

Ben, seni beş duyguyla yedi kat göğe sığmıyacak bir şekilde öveceğim. Şimdi yaz bakalım: Dekukî, ileri geçip imam oldu.

Dekukî'nin ileri geçip onlara imam olması

Tahiyatta, salih kişilere selâm verilirken bütün peygamberler methedilmiş olur; hepsinin methi, birbiriyle yoğururlar.

Medihler, birbirine karışır, âdeta testilerdeki sular, bir leğene dökülür.

Çünkü övülen, bir kişiden fazla değildir ki. Bundan dolayı dinler, mezhepler, ancak tek bir mezhepten ibarettir.

2125. Bil ki her övüş, Tanrı nuruna varır, ulaşır; suretlerle şahısları övüşse âriyettir.

Müstahak olmanın kim metheder ki? Fakat bilmiyenler, şunu bunu methediyor sanırlar da yol azıttırlar.

Bu, şuna benzer: Bir duvara herhangi bir nurdur vurur. Duvar, o nurun aksetmesine bir vasıtaadır.

Fakat ayın aksi aslına ulaştı mı, yol azıtan kişi ayı kaybeder, övüşü terkeder.

Yahut da ay, bir kuyuya akseder, adam da bu aksi görür, başını kuyuya uzatır, bakar durur.

2310. Methe başlarsa hakikatte ayı metheder, isterse bilgisizlikle ayın aksine yüz tutmuş olsun.

Övüşü, aya aittir, ayın aksine ait değil. Fakat birisi, Hakk'ı övmez de mahlûku överse yanlış bir iş yapmış olur ki bu, küfürdür.

Bu işi yapan kötülükten yolunu kaybetmiştir. Ay, gökyüzündeyken o, aşağıda sanmıştır.

Halk bu put gibi güzellere kapılıp perişan olur, şehvete uyup onlara dokunan pişman olur.

Çünkü bir hayale şehvetlenirler, hakikatten çok uzakta kalırlar.

2135. Hayale meylin yok mu? Senin için bir kanada benzer. O kanadla uçar, hakikatte yükselirsin.

Fakat şehvete uydun mu kanadın dökülür, topal kalırsın, o hayal de senden kaçır gider.

Kanadını koru, şehvete kapılma da meyl kanadın seni cennetlere yüceltsin.

Halk, kendilerini güzel yaşıyoruz, zevk ve işret-
te bulunuyoruz sanır ama onlar, bir hayal uğruna
kendi kanadlarını kendileri yolarlar.

Bu nükteyi başka bir yerde anlatmak borcum ol-
sun.. şimdi bana mühlet ver, halim yok, susayım.

O kavmin Dekukî'ye uyması

2140. Dekukî, namaz kıldırmak üzere onların önüne
geçti, o kadar birleştiler, o kadar kaynaştılar ki san-
ki onlar atlas bir kumaştı, Dekukî de o kumaşın sır-
ması, süsü!

O padişahlar, saf olup o ünlü imama uydular.

Tekbir getirince kurbanlık koç gibi âlemden
çıktılar.

Ey ulu, tekbirin mânası şudur: Yarabbi, huzu-
runda kurbanız.

Koyun keserken "Allahu ekber - Tanrı uludur"
dersin ya, o geberesi nefsi keserken de bu söz söylenir.

* Allahu ekber de de o şom nefsin başını kes..
kes de can, mahvolmaktan kurtulsun.

2145. Ten İsmail'e, benzer, can Halil'e, Can bu semiz
bedeni yaptırdı da tekbir getirdi mi,

Ten kesilir, şehvetlerden hırslardan kurtulur,
besmeleyle kesilmiş temiz bir kurban haline gelir.

Kıyamette olduğu gibi Hak huzurunda saf ku-
rulur, hesaba, Tanrı ile konuşup görüşmeye girilir.

Tanrı huzurunda, gözyaşları dökerek ayakta dur-
mak, kıyamet gününde kabirden kalkıp mahşer yerin-
de dikilmeye benzer.

Hak, "Sana bunca zamandır mühlet verdim, bana ne getirdin?

2150. Ömrünü neylen bitirdin, verdiğim gıdayı, ihsan ettiğim kuvveti ne uğruna mahvettin,

Gözünün nurunu nerelerde tükettin, beş duygunu nerelerde yıprattın?

Gözünü, kulağını, aklını, arşa ait bütün cevherlerini harcadın.. ferş âleminden bunlara karşılık ne satın aldın?

Sana kazma ve bel gibi el ve ayak verdim. Onları sana bizzat ben bağışlamıştım, ne yaptın onları?" der.

Hak'tan buna benzer seni dertlere uğratan yüz binlerce haberler gelir.

2155. Kıyamdayken kula gelen bu haberlerden kul utanır, iki büklüm olur, rükûa varır.

Utanmadan ayakta durmaya kudret kalmaz, rükûda Tanrı'yı tespih eder.

Tanrı'dan "Başını kaldır, rükûdan kıyama döndü Tanrı'nın sorgularına birer birer cevap ver" fermanı gelir.

O utanan kul, rükûdan başını kaldırır. Fakat olgun bir iş yapamamış olduğundan bu sefer yüzüstü düşer.

Yine emir gelir: "Başını kaldır, secdeden kalk. da yaptıklarından haber ver!"

2160. Tekrar utana utana başını kaldırır ama yine yılan gibi yüzüstü düşüverir!

Tanrı, tekrar "Başını kaldır da söyle. Kıldan kıla bütün yaptıklarını araştırmak istiyorum" der.

Arık ayakta durmaya kuvveti kalmadığından, Tanrı'nın heybetli hitabı, canına tesir etmiş olduğundan,

O ağır yükün altında, yere oturur. Tanrı 'Söyle bana..

Sana nimet verdim, nasıl şükrettin? Sermaye verdim, hadi, göster kazandığını!" der.

2165. Kul, sağ yanına dönüp peygamberlere, o ululara selâm verir;

"Padişahlar, bu kötü kişiye şefaât edin.. ayağım da balçıkta kaldı, kilimim de" der.

Namazda sağ tarafa selâm vermek, kıyamette Tanrı'nın hesaba çekmesinden korkarak peygamberlerden yardım dilemiye, onlardan şefaât istemeye işarettir

Peygamberler, "Çareye başvuracak gün geçti. O, orda yapılacak bir şeydi, elde alet oradaydı, orada kaldı!

A bahtsız kişi, git oradan, sen vakitsiz öten bir horozsun. Bırak bizi, kanımıza bulaşma!" derler.

Bunun üzerine sol tarafa baş çevirir, hısımından, akrabasından yardım ister. Onlar da "Sus!

2170. Tanrı'ya kendin cevap ver. Biz kim oluyoruz ki? Bizden el çek!" derler.

Ne bu yandan bir çare olur, ne o yandan. O biçarenin canı da yüz parça olur!

Herkesten ümidini keser de ellerini açar, duaya başlar:

Yarabbi, herkesten ümidim kesildi. Evvel de sensin, âhır da sen; senden başka önü, sonu olmıyan yok, diye niyaza koyulur.

Namazdaki bu hoş işaretleri gör de bunun eninde sonunda böyle olacağını bil!

2175. Namaz yumurtasından civcivi çıkaragör, yerden tane toplıyan yolsuz yordamsız kuş gibi yere başvurup durma!

Dekuki'nin namazdayken garkolmak üzere bulunan bir gemideki balkın feryadını duyması

Dekuki, o kıyıda namaz kıldırmak üzere onlara imam oldu,

Onlar da arkasında saf olup namaza durdular.

İşte güzelim bir cemaat, işte seçilmiş bir imam!

Namazdayken denizden "İmdat!" seslerini duydu. Ansızın gözüne bir gemi ilişti.

Gemi, dalgalar arasına düşmüş, belâlara uğramış, perişan bir hale gelmişti.

2180. Hem gece, hem bulutlu bir hava, hem de dalga. Bu üç karanlık bir yandan, batma korkusu bir yandan..

Fırtına Azrail gibi saldırıyor, dalgalar sağdan soldan hücum edip duruyordu.

Gemidekiler, korkudan canlarından olmuşlar gibi feryatlarını göklere çıkarıyorlardı.

Bağırışıp çağırıyorlar, başlarını dövüyorlardı. Kâfir ve mülhit.. hepsi de imana gelmişti.

Yüzlerce niyazlarda bulunarak candan ahitler ediyorlar, adaklar adıyorlardı.

2185. Karmakanşık işlere dalmış, yüzleri bir an olsun kıbleye dönmemiş olanlar bile baş açık secdeye kapanmışlardı.

Halbuki evvelce onlar, bu kulluğun faydası yok diyorlardı. Fakat o anda kullukta yüzlerce hayat görüyorlardı.

Dostlardan, dayıdan, amcadan, babadan, anadan, herkesten ümitlerini kesmişlerdi.

Kötü kişinin can verirken Tanrı'dan korkması gibi zâhit de Tanrı'dan korkuyordu, fâsik da!

Ne sollarından bir ümit vardı, ne sağlarından. Hileler öldü, bitti mi dua zamanı gelir!

2190. Onlar da ağlayıp inliyerek duaya koyulmuşlardı, gemiden gökyüzüne kadar bir duman yükselmişti.

Şeytan ise o sırada düşmanlığından her birinin karşısına dikilip "A köpeğe tapanlar, işte size iki illet!

A münkir, münafıklar, hem korkun, hem geberin. Nihayet bu olacaktı zaten.

Kurtulunca yine gözleriniz kurur, yine şehver için yaratılmış birer şeytan kesilirsiniz.

Tanrı'nın sizi kazadan kurtarmak üzere elinizden tuttuğu, sizi tehlikeden kurtardığı gün, hatırinize bile gelmez" diye bağırırmaktaydı.

2195. Şeytan böyle söylüyordu ama can kulağı ile duyanlardan başkası bu sözü duymuyordu ki!

Mustafa, o kutup, o padişahlar padişahı, o temizlik denizi bize ne doğru buyurmuştur:

"Cahilin sonunda göreceği şeyi akıllılar önce görür."

İşlerin sonu, ilk zamanlarda gizlidir ama akıllı, âkıbeti önce görür; günahia dalıp ısrar edense meydana çıkınca!

Her şeyin sonu, önden belli olmaz, gizlidir. Fakat meydana çıkınca akıllı da görür, cahil de!

2200. Mademki aybı görmüyorsun, bari ihtiyatı elden bırakma, sele verme behey inatçı!

Ihtiyat nedir? Her an ansızın gelebilecek bir belâyı görmek!

Ihtiyatlı adamın düşünceleri

Hani ansızın bir aslan çıkagelir de adamı kapıp ormanlığa götürür ya..

O adam, aslan tarafından götürülürken ne düşünürse sen de ey din üstadı, onu düşün!

Kaza ve kader aslanı, bir işle güçle meşgulken bizim canımızı alır, ormanlara götürüverir.

2205. Bu da şuna benzer: Halk, yoksulluktan korkar, ama boğazlarına kadar acı suya batarlar.

O yoksulluğu yaratandan korksalardı onlara yer-yüzünde defineler aşikâr olurdu.

Hepsi de gam korkusuyle gamın içine batmışlar, varlık kaygısıyla yokluğa düşmüşlerdir!

Dekuki'nin şefa'at etmesi ve geminin kurtulmasına duaı

Dekuki o kıyameti görünce merhameti coştı, göz yaşları akmaya başladı.

Yarabbi, dedi, onların yaptıklarına bakma, ey lûtf sahibi padişah, ellerini tut, imdatlarına yetiş.

2210. Ey eli denize de yetişen, karaya da. Onları sağ-lıkla, selâmetle kıyıya çıkar.

Ey ebedî kerem merhamet sahibi, o kötü işi-lerden bu kötülüğü defet!

Bedava olarak insanlara yüzlerce göz, yüzlerce kulak veren, rüşvetsiz akıl, fikir ihsan eden Tanrı.

Sen, biz hak etmeden lûtuflarda, ihsanlarda bu-lunursun. Nimetlerine karşı yaptığımız kâfirliklerle hatalarımızı hep görürsün.

Ey ulu Tanrı, bizim şanımız ulu ulu günahlarda bulunmaktır. Fakat sen, bunların lûtfunla affetmeye kaadirsın.

2215. Biz, hırstan, şehvetten kendi kendimizi yaktık. Bu duayı da senden öğrendik Yarabbi.

Bize duada bulunmak için müsaade etmen, dua öğretmen, böyle bir karanlığı aydınlatman hürmeti-ne sen bunlara acı.

İhtiyarsız bir surette şefkatli analar gibi dua edip duruyor.

Gözlerinden yaşlar akıyordu. Kendisinde olmak-sızın ettiği dua, gökyüzüne yücelmekteydi.

O ihtiyarsız dua yok mu.. bambaşka bir şeydir. O da, adamın kendisinden değildir, Tanrı'dandır, Tanrı ilhamıdır.

2220. O esnada insan, yok olur, o duada bulunan Tanrı'dır; dua da Tanrı'dandır, icabet de.

Arada vasita olarak mahlûk yoktur. O niyazdan cismin de haberi yoktur, canın da.

Lûtuf ve merhamet sahibi olan Tanrı kulları, iş-leri düzeltmekte Tanrı huyuna sahiptirler.

Onlar, şiddet zamanı, sıkıntı vakti, rüşvet almaksızın mahlûkata acırlar yardımında bulunurlar.

Ey belâlara uğramış adam, kendine gel de bun-ları ara... kendine gel de belâ vaktinde onların dua-sını ganimet bil!

2225. O Tanrı erinin duasıyla gemi kurtuldu. Gemi-dekilerse kendi gayretleriyle,

Kendi ihtiyatlarıyla hünerler gösterip oku hedefe attılar, gemiyi kurtardılar zannındaydılar.

Av esnasında tilkiyi ayakları kurtarır da mağrur tilki, kendisini kuyruğu kurtardı sanır.

Canımızı pusudan bu kurtardı diye kuyruğu ile oynar, kuyruğunu sever!

A tilki, ayağını taştan koru.. a aç gözlü sersem, ayak olmasa kuyruk ne yapabilir ki?

2230. Biz de tilkilere benzeriz, bizi yüzlerce çeşit be-lâlardan kurtaran ayaklarımız, ulularımızdır.

Derin hilelerimiz, kuyruğumuza benzer de biz onunla sağdan, soldan oynar, onunla oynar dururuz!

İstidlâle yapışır, hileye koyulur, falan adam, feş-man adam bize şaşsın kalsın diye kuyruğumuzu sal-larız!

Halkın hayran olmasını isteriz, hattâ tamah eli-mizi Tanrılığa bile uzatırız.

Afsunlarla gönüller alalım deriz ama çukura düş-tüğümüzü görmeyiz.

2235. Behey kaltaban, çukura düşmüşsün, kuyudasın sen. Başkalarını bırak, kendine bak!

Güzel, hoş bir bahçeye var da ondan sonra halkın eteğini tut, çek!

Ey dört unsurlu beş duyguya, altı cihete hapis olup kalmış adam, ne güzel yerin var, hadi, başkalarını da çek oraya!

Ey eşeğe kul olan, ey eşeğin kuyruğunun altına lââyık olan, öpülecek bir yer buldunsa hadi bizi de götür!

Sevgilinin kulluğu, sana el vermedikçe bu pa-dışahlık meyli nerden geldi sana?

2240. Sen, halkın sana aferin, yaşa demesi, halkın takdir etmesi havasındasın! Halbuki canının boynuna bir kırıştır bağlamışsın!

Behey tilki, bu hile kuyruğunu bırak, gönlünü, gönül sahiplerine vakfet.

Aslana sığınırısan kebabın azalmaz.. murdar ölü etine pek koşma!

Gönül, sen bir cüz'e benzersin, küllüne varır, ulaşırsan Tanrı'ya makbul olursun.

Tanrı, "Biz gönüle bakarız, su ve topraktan ibaret olan surete değil" diyor.

2245. Sen dersin ki bizim gönlümüz var. Öyle ama gönül arşın yücesindedir, aşağılıklarda değil!

Kara toprakta da su olur ama o suyla aptes alamazsın ki!

O da sudur, sudur ama toprakla karışık.. gayri sakın gönlüne gönül deme.

Göklerden yüce olan gönül, ya Abdal'in gönlüdür, ya Peygamber'in.

Su, topraktan arındı mı saf olur, artar, her işe yarar.

2250. Su, topraktan arınınca denize kavuşur; zindandan kurtulur, denize katık olur.

Bizim suyumuz, dikkat et de bak, toprakta hapsedilmiş. Ey rahmet denizi, sen çek bizi!

Fakat deniz, "Ben, seni çekip duruyorum ama sen, ben iyi tatlı bir suyum demektesin.

Senin lâfın, seni mahrum ediyor. O zannı bırak da bana gel" demektedir.

Topraktaki su denize gitmek isterse de ayağını toprak tutmuştur, onu kendisine çekmektedir.

2255. Ayağını toprağın elinden kurtarırsa toprak, kupkuru bir hale gelir, o da hür kalır, başına buyruk olur!

O toprağın suyu çekip mahvetmesi nedir? Senin halis şarapla mezeye düşkünlüğün!

Böylece cihandaki her şehvet, ister mal olsun, ister mevki, ister ekmek...

Bunların her biri seni sarhoş eder. Bunları bulmazsan başın ağırmaya başlar, sersemleşirsin.

Bu gam sersemliği, bulamadığın şeyin seni sarhoş ettiğine delâlet eder.

2260. Bunların ihtiyaçtan fazlasına meyletme de, sana galebe etmesin, sana bey olmasın!

Sen, ben de gönül sahibiyim, başkasına ihtiyacım yok, Tanrı'ya ulaştım diye baş çekersin ama,

Bu halin, topraklarla bulanık olan suyun, ben de suyum, neden başkasından yardım istiyecektim ki diye serkeşlik etmesine benzer.

Bu bulaşık şeyi gönül sandın da gönlünü gönül sahiplerinden çektin.

Süt, bal sevdasına düşen bu gönlün, gönül otmasını reva görür müsün, sen söyle.

2265. Sütün, balın güzelliği, gönlün onlara aksiyle hâsıl olur. Her güzele güzellik gönülden gelir.

Şu halde gönül cevherdir, âlem araz. Gönlün gölgesi, nasıl olur da gönüle maksat olur?

Mala, mevkiye âşık olan gönül, ya bu toprağa zebundur, ya kara suya!

Yahut da karanlıklarda hayallere kapılmıştır, dedikodu için o hayallere tapıp durmaktadır!

O nur denizinden başkası gönül olamaz. Gönül, hem Tanrı'nın nazargâhı olsun, hem kör.. imkân var mı buna?

2270. Yüz binlerce halkta, yüz binlerce ileri gelenlerde bulunan gönül değildir. Gönül, bir tek kişide olur. O tek kişi hangisidir, hangisi?

Sen, o kırık dökük, parça buçuk gönül kırpıntılarını bırak, asıl gönül ara da o kırık dökük gönül de onun sayesinde dağ kesilsin.

Gönül, bu vücut ülkesini kaplamıştır, cömertliğinden altınlar saçıp durmaktadır.

Âlemdakilere Tanrı selâmından selâmlar saçmaktadır.

Kimin eteği sağlamsa, kimin eteği hazırsa o gönül saçısına nail olur.

2275. Senin eteğin de o niyazdır, o huzurdur. Kendine gel de kötülük taşlarını eteğine koyma.

Koyma da o taşlar, eteğini yırtmasın. Eteğin yırtılmasın da asıl parayı uydurma paradan fark edesin.

Sen, eteğini cihandaki taşlarla, çocuklar gibi altın ve gümüş farzedilen taşlarla doldurdun.

Fakat hayali altın ve gümüş, hakiki altın ve gümüşe benzemez. Onlar, senin doğruluk eteğini yırttı, derdini arttırdı.

Akıl, el atıp da eteklerini tutmaktıkça çocuklar, taşın taş olduğunu nasıl görürler?

2280. İnsan akılla bir olur; saçı sakalı ağarmakla değil. O talihe, o devlete ümit kılı sığmaz, o devlet ümit ile, rica ile bulunmaz!

O cemaatin, Dekuki'nin dua ve şefaatinin hoş görmeyip uçması, gayp perdesi altında gizlenmesi
Dekuki'nin, havaya mı çıktılar, yere mi geçtiler
diye şaşırıp kalması

O gemi kurtuldu, murat hâsıl oldu, o cemaatin namazı da tamamlandı.

Onlar, birbirleriyle fısıldaşmaya başladılar. "Baba, bu aramızdaki herzevekil kim acaba" diyorlardı.

Her biri, öbürüne gizlice söz söylüyordu. Dekuki'nin arkasında olduklarından görünmüyorlardı.

Her biri, ben şimdiye kadar böyle bir duayı ne içimden geçirdim, ne dilime getirdim demekteydi.

2285. Birisi, "Her halde bu işe karışan biz değiliz. Galiba imamımız derde düştü, üzerine lâzım olmıyan bir işe karıştı, münacatta bulundu" diyor;

Öbürü "Canım dostum, bana da öyle geliyor.

O bir boşboğazmış, Canı sıkılınca Tanrı'nın dileğine itiraz etti galiba" diyordu.

Dekuki, şöyle anlatır: Sonra bakayım, o kerem sahipleri ne diyorlar? dedim.

Bir de baktım ki hiçbiri yerinde yok, hepsi de gitmiş.

2290. Ne solda adam var, ne sağda, ne yukarıda kimse kalmış, ne aşağıda. Keskin gözüm, onların hiçbirini göremedi!

Sanki inciymişler de erimişler, su olmuşlar. Ne ayak izleri kalmış, ne sahrada tozları var!

Hepsi de Tanrı kubbelerine gizlenmişler. O cemaat, acaba hangi bahçeye gitti ki?

Tanrı, bunları nasıl oldu da benim gözümden gizledi? Şaşırdım kaldım.

Onlar, balıklar nasıl dereye dalar, kaybolursa Dekukî'nin gözünden öyle kayboldular, öyle gizlendiler.

2295. Yıllarca onların hasretiyle yandı, ömürlerce iştiyaklarından gözyaşı döktü.

Ama sen dersin ki Tanrı eri Tanrı'ya erişmişken nasıl olur da insanı anar?

A adam, bu suale karşı ancak eşek kakılır kalır. Sen, onların can olduklarını görmedin, onları insan suretinde gördün.

Ey hamhalat, işte iş bu yüzden harap oldu ya.. onları, alelâde adamlara uydun da insan gördün!

İblis de "Ben ateşten yaratıldım, Âdem topraktan" dedi. İşte sen de onları, İblis'in Âdem'i gördüğü gibi gördün.

2300. O İblis gözünü bir an olsun yum; ne vakte kadar suret görüp duracaksın, ne vakte kadar, ne vakte kadar?

Ey Dekukî, ırmak gibi yaşlar döken gözlerinle onları ara, gafil olma, ümidini kesme!

Gafil olma, ara.. ara ki devlet, aramaktadır. Gönüle gelen her ferah, bir sıkıntıya bağlıdır.

Alemin bütün işlerini bırak da canla başla üveyk kuşu gibi "kû, kû — nerde, nerde" de!

Ey perde altında kalan iyi dikkat et, Tanrı "Dua edin, beni çağırın.. size icabet edeyim" dedi, icabetin şartı bile duadır.

2305. Kimin gönlü illetlerden arınmışsa onun duası, ululuk sahibi Tanrı'ya kadar varır, makbul olur.

Davud aleyhisselâm zamanında çalışmadan, eziyet çekmeden belâl rızık elde etmek isteyen kişi ve duasının kabul olması

Hatırıma yine o hikâye geldi. O yoksul adam, gece gündüz feryad etmekte,

Tanrı'dan eziyetsiz, zahmetsiz, çalışmadan kazanmadan belâl rızık istemekteydi.

Bundan önce onun bazı hallerini söylemiştik. Fakat araya başka şeyler girdi, bu hikâye de öylece kaldı gitti.

Şimdi onun hali neye vardı; Tanrı'nın lûtf ve ihsan bulutundan hikmet yağmuru yağınca o yoksul ne oldu?

2310. Öküzün sahibi onu görüp "Ey karanlıkta benim öküzümü aşırın, borçlusun bana sen.

Neden benim öküzümü kestin be ahmak hilebaz, nerde insafın?" dedi.

Adam, "Ben Tanrı'dan rızık istiyor, kıbleyi ni yazımla bezeyip duruyorum.

Zamanlarca edip durduğum dua kabul edildi. O, benim rızıkımdı, tutup kestim, işte sana cevap" dediyse de

Öküz sahibi yakasına sarıldı, sabredemedi, yüzüne de birkaç sille vurdu.

Her iki düşmanın da Davud Peygamber aleyhis-selâm'ın yanına gitmesi

2315. Çeke çeke Davud Peygamber'in yanına kadar götürdü. "Gel bakalım zâlim ahmak.

Saçma sapan lâfları bırak azgın herif. Aklını başına al, kendine gel!

Bu ne çeşit dua? Âlemi bana da güldürme, kendini de maskara etme!" diyordu.

Adam, "Ben Tanrı'ya dua ettim, feryadü figan ederek nice kanlar yuttum.

İyice biliyorum ki duam kabul edildi. Sen gayri ey kötü sözlü, var, başını taşlara vur" dediyse de

2320. Adam, "Müslümanlar, buraya gelin de bu herifin yavelerini duyun!

Müslümanlar, Allah için olsun söyleyin.. dua nasıl olur da benim malımı ona mal eder?

Eğer dua ile mal ele geçseydi bütün âlem dua eder, mal, mülk sahibi olurdu.

Dua ile ele bir şey geçseydi kör dilenciler de yücelirler, bey kesilirlerdi.

Onlar da gece gündüz dua ediyorlar, yarabbi bize para ver, mal, mülk ver diyorlar.

2325. Sen vermezsen kimsecikler bir şey vermez. Ey kapalı kapıları açan Tanrı, bize ihsan kapısını da sen aç derler.

Fakat körlerin çalışıp çabalaması yalnız dua ve

feryat.. bir dilim ekmekten başka ellerine bir şey geçmez" dedi.

Halk, "Bu mslüman doğru söylüyor. Bu dua satan, zâlim bir adam.

Hiç dua, bir şeye sahip olmıya sebep midir? Bu, şeriatte görülmüş bir şey mi?

Ya paranla alarak bir mala sahip olursun, ya birisi sana bir şey bağışlar, yahut vasiyet eder, yahut da gönlünden kopar, sana verir. Bu çeşit bir şey olmadıkça bir şeye sahip olamazsın ki.

2330. Bu yeni şeriat hangi kitapta. Sen ya o öküzü ver, ya hapse git" demekteydi.

Adam, yüzünü göğ'e tutarak dedi ki: "Yarabbi, benim halimi senden başka kimsecikler bilmez.

Gönlüme o duayı sen ilham ettin, gönlümde yüzlerce ümit belirttin.

Lâf olsun diye dua etmedim ya.. Yusuf gibi rüyalar görmüştüm."

Yusuf, güneşle yıldızların, huzurunda kullar gibi secde ettiklerini gördü.

2335. O ruyaya adamakıllı inandı, kuyuda da ondan başka bir şey ummuyordu, zindanda da.

Ona dayanmakta, onu beklemekteydi. Ondan başka ne kulluktan derdi vardı, ne az çok kınanmaktan!

Ruyası, mum gibi gözünün önünde yanmakta, onu aydınlatıp durmaktaydı; ruyasına güveniyordu.

Yusuf'u kuyuya attıkları zaman Tanrı'dan kulağına şu ses gelmişti:

Ey yiğit, sen bir gün padişah olacaksın. O vakit seni kınayanların sözlerini, yüzlerine vurursun.

2340. Bunu seslenen görünmüyordu ama gönül, söy-
liyenin eserini tanıyordu.

O sestən cana bir kuvvet, bir rahat, bir huzur
geliyordu.

İbrahim'e ateş nasıl bir gül bahçesi olmuşsa o
ses yüzünden kuyu da Yusuf'a gül bahçesi kesilmişti.

Gayri ne cefa geldiyse o kuvvttle tahammül etti,
neşeyle çekti.

Nitekim Elest sesinin zevki de her müminin
gönlünde tâ mahşere kadar sürer gider.

2345. Bu yüzden müminler, ne belâya itiraz ederler,
ne Hakk'ın emir ve nehyinden sıkılırlar.

Başkalarının ağzına acılık veren bir lokmaya
benziyen Tanrı hükmü, onlara gülbeşeker gelir, tatlı
tatlı yerler, hazmederler.

Tanrı hükmünü kabul etmeyip inkâr eden, o
lokmayı yese bile kusan kişiyle yaramaz.

Elest gününde bir ruya gören, Tanrı'ya ibadet
yolunda sarhoş olur.

Sarhoş deve gibi bu ibadet çuvalını hiç usan-
madan, sıkılmadan çeker durur.

2350. Ağzının etrafındaki tasdik köpüğü, onun sarhoş-
luğuna, coşkunluğuna şahittir.

Deve, kuvvetlenip erkek aslan kesildi mi ağır
yükler çeker de yine o yüklerin altında az yer, az
içer.

Dişi deve arzusuyla yüzlerce zahmet ve açlık
çeker. Hattâ dağ bile ona bir kıl gelir!

Elest âleminde böyle bir ruya görmiyen bu dün-
yada ne kul olur, ne mürit!

Olsa bile gönlünde yüzlerce tereddüt vardır. Bir an şükrederse bir yıl şikâyet eder.

2355. Din yolunda yüzlerce tereddütle ve inanmıyarak öne doğru bir adım atarsa öbür adımı arda doğru gider.

Bunu da ileride anlatırım, borcum olsun... eğer öğrenmekte acele ediyorsan "Elemneşrah" suresini oku!

Bu mânayı etraflica anlatmaya kalkışsam ne haddi vardır, ne kenarı. Yürü, öküzünü dâva edene doğru eşek sür!

Adam dedi ki: "Yarabbi, bu suç yüzünden şu azgın adam, bana kör dedi. Bu ne iblisçe bir kıyas yarabbi?

Ben ne vakit körcesine dua ettim. Tanrı'dan başka kime ihtiyacımı söyledim?

2460. Kör, bilgisizlikle halktan bir şeyler umar. Ben senden umuyorum.. her güç şey sana kolaydır.

Asıl kör kendisi ki beni kör saydı, canla başla niyaz ettiğimi görmedi bile!

Benim bu körlüğüm, aşk körlüğüdür. Güzelim, sevdiği şey, insanı kör ve sağır yapar derler ya.. bu körlük, o körlüktür.

Tanrı'dan başkasını görmüyorum, fakat onu görüyorum. Aşkımın muktezası da bu değil midir? Söyle.

Yarabbi, sen görmektesin, beni sen de kör sanma. Senin lûtfunun etrafında dönüp dolaşmaktayım, ey lûtfunun etrafında dönüp dolaştığım, ey kendisinden ayrılmadığım Tanrı!

2365. Yusuf-ı Sıddıyk'a ruya gösterdin de ona güvendi.

Onun gibi lûtfun bana da bir ruya gösterdi. O sonsuz dualarım oyuncak değildi ya!

Fakat halk, benim sırlarımı bilmiyor da sözlerimi saçma sanıyor.

Hakları da var. Gayb sırrını, sırları adamakıllı bilen ve ayıpları tamamiyle örten Tanrı'dan başka kim bilebilir ki?"

Düşmanı dedi ki: "Amca, neye yüzünü göğe çeviriyorsun? Bana çevir de doğru söyle!

2370. Delirdin mi ki böyle hatalara düşüyor, aşktan, Tanrı'ya yakınlıktan dem vuruyorsun?

Sen, gönlü ölmüş birisin.. hangi yüzle yüzünü göklere tutuyorsun?"

Bu hâdisе yüzünden şehre bir velveledir düştü. O müslümansa,

"Yarabbi, bu kulunu rezil etme. Kötülük yapmışam bile sırrımı halka açma.

Biliyorum, uzun gecelerde yüzlerce tazarrula sana niyaz edip durdum.

2375. Halka karşı bunun hiçbir kadri, hiçbir kıymeti yok, onlar bilmez bunu; fakat senin yanında aydın bir mum gibi.. sana aşikâr" diye niyaz etmekte, yüzünü yerlere vurmaktaydı.

Davud aleyhisselâm'ın iki hasmın da sözlerini dinlemesi ve dâva edileni sorguya çekmesi

Davut Peygamber, evinden dışarı çıkınca "Bu ne, ne var, ne oldu" dedi.

Dâvacı dedi ki: "Ey Tanrı'nın peygamberi, imdat et. Oküzüm, bu adamın evine girmiş,

O da onu kesmiş. Neden benim öküzümü kesmiş, sor da söylesin."

Davut, "Ey kerem sahibi, neden sana haram olan o öküzü kestir?"

2380. Yalnız saçma sapan söyleme, delil göster de bu dâva görülsün, bitsin" dedi.

Adam dedi ki: "Ey Davut, yedi yıldır gece gündüz dua etmekte, Tanrı'dan,

Yarabbi, helâl ve zahmetsiz bir rızık istiyorum, diye niyazda bulunmaktayım.

Erkek, kadın.. herkes feryadımı bilir, hattâ çocuklar bile bunu söyler, anlatırlar.

Kime istersen sor, derhal söyleyiversin.

2385. Halktan hem gizli sor, hem de aşikâr.. bak, bu eski hırkalı yoksul neler söylüyor, nasıl dua ediyordu, anla,

Bu dualardan, bu feryatlardan sonra bir de baktım ki evime bir öküz girivermiş.

Gözüm karardı. Ama lokma için değil, duam kabul edildi diye sevindim hani.

O ayıpları bilen Tanrı duamı kabul etti, buna şükranе olsun diye öküzü kestim."

Davud Aleyhisselâm'ın, öküzü kesenin haksız olduğuna hükmetmesi

Davut, "Bu sözlerden el yıka, dâvana şer'i delil getir.

2390. Reva görür müsün delilsiz bir hüküm vereyim de bu şehirde bâtil bir sünnet koyayım, kötü bir âdet bırakayım,

Bunu sana kim bağışladı? Satın mı aldın, mirasa mı kondun? Ekine nasıl sahip olabilirsin, sen mi ektin? Ektinse senindir.

Kazanmak da ekin ekmeye benzer. Ekmedikçe ona sahip olmaya hakkın yoktur.

Ektinse ektiğini biçersen, o senindir. Yoksa zulmettiğin, haksız olduğun kat'iyetle anlaşılır.

Yürü, eğri büğrü söylenme, bu müslümanın malını ver. Paran yoksa borç al, ver; beyhude konuşma!" dedi.

2395. Adam, "Padişahım, sitemkârlar ne söylüyorlarsa sen de tıpkı onu söylüyorsun bana" deyip

Adamın, Davud Aleyhisselâm'ın hükmü den
feryada gelmesi

Secde ederek dedi ki: "Ey benim yanıp yakıldığımı gören Tanrım, Davud'un gönlüne de o nuru ver.

Gönlüme saldığın ziyayı onun gönlüne de sa' ey ihsan sahibi Rabbim."

Bu sözleri söyledikten sonra hay hayla ağlamaya başladı. Öyle bir ağlayış ağladı ki Davud'un gönlü yerinden oynadı.

"Ey öküzü dâva eden, bugün bana mühlet ver, bu dâvanın görülmesinde ısrar etme.

2400. Halvete gidip namaz kılayım da bu ahvali, bir de sırları bilen Tanrı'dan sorayım.

Namazda Rabbime bağlanırım, "namaz gözü-mün nurudur" sırrı zuhûr eder, bu, benim huyumdur.

Can pencerem zevk ve şevkle açıktır. Tanrı'nın lûtfu oraya vasıtasız gelir.

Tanrı'nın lûtfu, rahmeti, nuru madenimden, hakikatimden gelir, penceremden evime girer.

Penceresi olmıyan ev cehennemdir. Ey kul, dînî aslı pencere açmıştır.

2405. Her ormanı öyle pek baltalama. Pencere açmak için balta vur.

Yoksa bilmez misin ki bu güneşin nuru hicaplardan hariç olan hakikat güneşinin aksinden ibaret.

Bilirsin ki bu zâhirî görüşün nurunu hayvan da görür. Şu halde benim Âdem'e "Kerremna" demem nedir?

Ben, nurlara dalmış, garkolmuş bir güneşim. Kendimi nurdan ayırdedemiyorum.

O halvete gitmem, namaz kılmam, halka öğretmek için.

2410. Bu âlem doğrulsun diye ayağımı eğri atmaktayım. Ey yiğit, savaş hileden ibarettir."

İzin yoktu, yoksa Davut, bu sırları döküp saçar, sır denizinden toz koparırdı!..

Davut, bu çeşit söyleyip durmakta, halkın aklını, fikrini yakmaya kalkışmaktayken,

Arkasından birisi, "Birliğinde hiç şüphem yok" diye Davud'un eteğini çekti.

Davut, kendine geldi, sözünü kısa kesti, dudaklarını yumdu, halvet edeceği yere hareket etti.

**Davud'un, hakkın meydana çıkması için kalvete
girmesi**

2415. Davut, kapısını kapayıp acele halvet edeceği yere gitti, mihrabına, duanın kabul edildiği yere yöneldi.

Tanrı, ona bu işin hakikatini bildirdi, ne gösterdiyse tamamiyle gösterdi. O da işi anladı, öğ alı-
nacak kimdir, kısasa lââyık adam hangisidir, bildi.

Ertesi günü iki dâvacı ile halk gelip Davud'un huzuruna dizildiler.

Dâvacı, yine aynı dâvayı tekrarladi, birçok ağır sözler söyledi.

**Davud'un, öküz sahibi aleyhine hüküm vermesi
ve "Sen bu öküzden vazgeç" demesi, bunun üze-
rine öküz sahibinin Davud Aleyhisselâm'ı
kınaması**

Davut, "Sus, bu dâvayı bırak, öküzü bu müs-
lümana helâl et de yürü git.

2420. Yiğit, mademki Tanrı, senin sırrını açmadı, onun
bu sır örtücülüğüne şükret de sükût et" dedi.

Öküz sahibi, "Bu nasıl hüküm, bu ne biçim ada-
let? Benim için yeni bir şeriat mı kuracaksın.

Adalet âleme yayıldı; yer, gök, adaletinle gü-
zel kokulara bürünmüş..

Kör köpeklere bile bu sitem yapılmadı. Bu teca-
cüzden, bu cefadan hararetlendi de taş da yarıldı,
dağ da!"

Diyor, bu çeşit ağır sözler söylüyor, "Ey ahali,
gelin de görün zulmü!" diye bağırıyordu.

**Davud'un öküz sahibine "Bütün malını, mülkünü
ona ver" demesi**

2425. Davut, ondan sonra dedi ki: "A inatçı, bütün malını, mülkünü hemencecik ona bağışla.

Yoksa bak, sana söylüyorum, işin fena olur, yaptığın zulüm ve cefa meydana çıkar."

Adam, bu söz üzerine başına topraklar serpip elbisesini yırtarak "Her an zulmünü artırıp durmaktasın" dedi.

Yine bir müddet Davud'u kınamaya koyuldu, Davut, tekrar onu huzuruna çağırıp,

Dedi ki: "Ey bahtı körleşmiş herif, mademki talihin yok, gayri yavaş yavaş karanlıklar basmaya başladı.

2430. Senin gibi bir eşeğe çerçöple saman bile yazık.. öyle olduğu halde sen yine baş köşeyi gözetip duruyorsun ha!

Yürü, çocukların da onun kulu, kölesidir, karın da! Artık fazla söylenme!"

Dâvacı, iki eline taş almış, göğsünü dövmekte, bilgisizliğinden, bir aşağı, bir yukarı gidip gelmekteydi.

Halk da Davud'u kınamaya başladı. Dâvacının gönlünde ne var, bilmiyorlardı ki,

Bir insan, saman çöpü gibi havaya kapılmış, maskara olmuşsa zalimi mazlûmdan nasıl fark edebilir?

2435. Zalimi mazlûmdan ayırdeden, zulûmkâr nefsinin boynunu vurmuş kişidir.

Yoksa içten içe nefse zebun olan kişi, deliliğinden mazlûmlara düşman kesilir.

Köpek, daima yoksula, âcize saldırır, fırsat bulursa ısırır da.

Komşularından av kapmak aslanlara göre ayıptır, köpeklere değil,

Zalime tapan, mazlûmu öldüren kişilerin hepsi de pusudan çıkarak köpekçesine saldırdılar.

2440. Davud'a yüz tutup "Ey seçilmiş Peygamber, ey bize şefkatli zat,

Bu sana yakışmaz, çünkü apaçık bir zulüm bu. Bir suçsuzu, hiçbir kabahati yokken kahrettin" dediler.

Davud Aleyhisselâm'ın, bu gizli şeyi meydana çıkarıp apaşikâr göstermek ve getirilen delilleri çürütmek üzere halkı ovaya çağırması

Davut dedi ki: "Dostlar, gayri o gizli şeyin meydana çıkması zamanı geldi.

Hepiniz kalkın da şehirden dışarıya çıkalım, o gizli sırrı öğrenelim.

Filân ovada büyük bir ağaç vardır, dalları gürdür, çoktur, birbiriyle birleşmiştir.

2445. Kol budak salıvermiş, geniş bir yeri kaplamıştır, kökü de yere yayılmıştır. İşte o ağacın kökünden bana kan kokusu geliyor.

O güzel ağacın kökünde kan var. Bu kötü talihi herif, onun altında efendisini öldürmüştür.

Tanrı'nın hilmi, bunu şimdiye kadar örttü. Fakat bu kaltaban, buna hiç şükretmedi.

Efendisinin çoluğuna, çocuğuna ne nevruzlarda
bir şey verdi, ne bayramlarda,

O yoksulların, o muhtaç biçarelerin hallerini, hatırlarını bir lokmayla olsun arayıp sormadı, eski hakları aklına bile getirmede.

2450. Bu melûn herif şimdi de bir öküz için onun oğlunu yere vuruyor.

Günahının perdesini kendi kaldırıyor, yoksa Tanrı, suçunu örtüyordu.

Bu kötü zamanede kâfir olsun, fasik olsun.. herkes, kendi perdesini kendi yırtar.

Zulüm, can sırları arasında gizli kalır, fakat onu halkın önüne koyan zalimdir.

Hele bakın, benim boynuzlarım var, şu âlemde cehennem öküzünü bir görün diye kendisini kendisi gösterir!"

Zâlimin eliyle ayağının dünyada da zâlimin sırrına
şahadet etmesi

2455. Elin, ayağın, içinde sakladığın şeye bu âlemde de şahadet eder.

İtikat ettiğin şeyleri söyle, gizleme diye gönlündeki şey, başına dikilir.

Hele kızdığın, söylenmeye başladığın zaman yok mu.. gizlediğin şeyleri kıldan kıla meydana çıkarır.

Zulümde cefa, bu âlemde senin başına dikiliyor, bu iş için tâyin edilmiş bir memur kesiliyor da hadi, ey el, ey ayak, yaptıklarını söyle, beni meydana çıkar diyor ya..

İçinde gizlediğin şey, sırrının gemini ele alıyor, hele kızıp coştuğun zaman onu istediği gibi sürüp götürüyor ya..

2460. Demek ki gizlediği şeyi ta ovalara çıkarsın da bayrak gibi dicsin, el âleme göstereyin diye Tanrı, zulmeden, kötülükte bulunan kişinin başına bu memuru diyor.

Bunu yapan Tanrı, mahşer gününde de sırrını meydana çıkarmak için başka memurlar yaratınaya kaadirdir.

Zaten ey zulümde, kinde elden ele geçmiş, herkesçe ne olduğu bilinmiş, anlanmış adam, senin için, dışın meydanda.. elinin, ayağının şahadetine ne ihtiyaç var?

Kötülüğünü, ziyankârlığını etrafa yaymaya hacet yok. Senin ateşten ibaret olan içini herkes biliyor.

Nefsinden, her an, beni görün, ben cehennemliğim diye yüzlerce kıvılcım sıçramada.

2465. Ben, ateşin cüz'üyüm, işte aslıma gidiyorum. Nur değilim ki Tanrı'ya gideyim demekte.

Bu hak, hukuk tanımaz zalim gibi. Bir öküzceğiz için bunca hilelere girişti.

Halbuki o, efendisinden yüzlerce öküz, yüzlerce deve almıştı. Babacığım, işte senin nefis dediğin de budur. Tek hemen ondan kesilegör!

Bu zalim, bir gün bile Tanrı'ya yüz tutup ağlamadı, inlemedi. Ağzından bir kerecik olsun aşkla, dertle "Yarabbi" sözü çıkmadı.

"Allahım, düşmanımı hoşnut et. Ben bir ziyankârlıkta bulundum ama sen onu kâra tebdil eyle.

2470. Yanlılıkla bir adam öldürdüysem diyetini vermek, akrabama düşer. Elest gününden beri benim canıma yakın olan sensin” demedi.

Ey hür can, sen ona tövbe etmesi, yargılanma dilemesi için inci verirsin de o sana taş bile vermez.. işte nefsin insafı!

Halkın o ağacın dibine gitmesi

Halk, şehirden çıkıp o ağaca doğru gidince Davut, “Önce ellerini bağlayın şu zalimin de

Sonra suçunu meydana koyalım, adalet bayrağını ovaya dikelim” dedi.

Sonra dedi ki: Ey köpek, sen bu adamın atasını öldürdün. Sen, o zatın kölesiydin, bu yüzden onun kanına girdin.

2475. Efendini öldürüp malını, mülkünü zaptett’in. Fakat Tanrı bunu meydana çıkardı.

Karın yok mu.. onun cariyesiydi. Onunla birleştin de bu kötü işi yaptın.

Ondan erkek, dişi.. ne doğduysa hepsine mirasçı bu adamdır.

Çünkü sen bir kölesin, çalışıp çabalarsın, eline geçen onundur. Şeriat mı aradın, al sana mükemmel bir şeriat, hadi şimdi yürü bakalım!

Sen burada efendini zari zari ağlatarak öldürdün. Efendin sana burada, aman yapma, etme, diyor-du.

2480. Korkunç bir hayal gördün, korktun.. acelenden bıçağı da adamcağızın başıyla beraber toprağa gömdün.

İşte başı da şuracıkta gömülü, bıçak da. Haydi, kazın şurasını!

Bu köpeğin adı da bıçakta yazılıdır. Bu zalim, efendisine işte böyle bir hilede, böyle bir zulümde bulundu.”

Yeri kazdılar, bıçağı da bulup çıkardılar, kesik başı da!

Haika bir velvedir düştü. Hepsi de zünnarlarını kestiler.

2485. Ondan sonra öküzü kesene “Gel buraya hak sahibi, bu yüzü karadan hakkını al” dedi.

Davud Aleyhisselâm’ın bu delili gösterdikten sonra kaatilin kısas edilmesini emretmesi

Aynı bıçakla o adamın da öldürülerek kısas edilmesini emretti. Ne hile yaparsa yapsın, Tanrı bilgisinden kurtulabilir mi hiç?

Tanrı’nın hilmi, müdarada bulunur. Bulunur ama adam haddi aşınca iş değişir, meydana çıkar.

Kan uyumaz. Gönüllere onu araştırmak, müşkülü halletmek merakı düşer.

Kıyamet gününün sahibi olan Tanrı’nın adaleti, şunun, bunun gönlünden zuhur eder durur.

2490. “Filân ne oldu, hali nedir, kim öldürdü acaba?” diye topraktan ekin fışkırır gibi şunun, bunun gönlünden meraklar fışkırır.

Gönüllerdeki bu meraklar, bu araştırmalar, bundan bahsetmeler, hep o kanın kaynamasıdır.

O adamın gizli sırrı meydana çıkınca Davud’un mucizesi halka yayıldı; bu mucize bir dereceyken halk tarafından âdeta iki derece meşhur oldu.

Herkes baş açık gelip yerlere secde etmekte,
 "Biz doğuştan körmüşüz. Senden yüzlerce şaşılacak şey gördük.

2495. Taş, Talût'la beraber savaşa giderken sana söyledi, beni al dedi.

Sen, elinde bir sapan, üç tane de taş olduğu halde geldin, yüz binlerce adamı birbirine kattın, kırdın, geçirdin.

Taşların yüz binlerce parçaya ayrıldı, her parçası bir düşmanın kanını içti.

Demir, elinde mum gibi yumuşadı, onunla zırh yaptın, bu da âleme yayıldı, herkes bildi.

Dağlar, sana, şükredici risaleler oldu, seninle beraber adam gibi Zebur okudular!

2500. Senin sözünle yüz binlerce kişinin can gözü açıldı, gayb âlemine hazırlandı.

Fakat onların hepsinden kuvvetli mucizen bu: Sen, insana hayat bağışlamaktasın, bu bağışlanan daimî,

Zaten bütün mucizelerin canı da bu.. ölüye ebedî hayat bağışlamak!" demekteydi.

Zalim öldürüldü, bütün bir dünya dirildi. Hal-kın hepsi de yeni baştan Tanrı'ya kul oldu.

İnsanın nefsi, öküzü öldüren dâvacıya benzer, öldüren de akıldır. Davud, Tanrı, yahut Tanrı vekili olan şeyhtir. Zalim, onun yardımıyla öldürülebilir. Çalışıp kazanamadan hesapsız rızık, onun himmetiyle elde edilebilir.. insan, onun sayesinde devlete erişir, zenginleşir

Nefsini öldür de âlemi dirilt. Nefis, efendisini öldürmüştür; sen, onu kendine kul, köle yap!

2505. Kendine gel, öküzü dâva eden senin nefsidir; kendisini efendi yerine koymuştur, ululuk taslamak-tadır.

Öküzü öldüren de aklındır. Hadi, artık ten öküzünü öldüreni inkâr etme!

Akıl, bir esirdir. Daima Hak'tan zahmetsizce bir rızık, tabak tabak nimetler ister.

Onun zahmetsizce rızıklanması neye bağlıdır? Kötülüğün aslı olan öküzün öldürülmesine.

Nefis, "Benim öküzümü nasıl olur da öldürür-sün?" der. Çünkü nefis öküz, ten suretidir.

2510. Velinimet zade olan akıl, ihtiyaçlar içinde kal-muş, kanlı kaamül nefis, efendi olmuş, öne geçmiş!

Zahmetsiz rızık nedir, bilir misin? Ruhların gıdası, peygamberlerin rızıkları.

Fakat bunu elde etmek, öküzü öldürmeğe bağ-lıdır. Hazine öküzün içindedir ey hazine arıyan, yer-leri kazıp duran!

Dün biraz bir şey yemiştım, onun için lâıyıkıyla anlatamıyorum. Yoksa bunu tamamiyle anlatır, yu-ları, anlayışının eline teslim ederdim.

Ama dün bir şey yedim demem de masaldan ibaret.. çünkü ne gelirse o gizli evden geliyor.

2515. Güzel gözlülerden işve, cilve öğrenmişsek neden gözümüzü sebeplere dikip duruyoruz.

Sebeplerin de başka sebepleri var. Sebebe bak-ma da asıl ona bak!

Peygamberler, sebepleri gidermek için geldiler. Mucizelerini ta Zuhâl yıldızına ulaştırdılar.

Sebep ve vesilesiz denizi böldüler, ekmeksizin buğday yığınınını buldular.

Çalışmaları yüzünden kum taneleri un olurdu.
Keçinin yünlerini çektiler mi ellerinde ibrişim olurdu.

2520. **Bütün Kur'an, sebebi gidermeye aittir. Zâhiren yoksul olan Peygamber'in yüceliğini, yine zâhiren yüce olan Ebuleheb'in helâkini anlatır durur.**

Ebabil kuşları iki üç taş attılar mı o koca Habes ordusunu kırıp geçirirler.

Ta yukarılarda uçan kuşun attığı bir taş, fili delik deşik eder.

Öldürülmüş adama kesilmiş öküzün kuyruğıyle vur da hemen dirilsin, kefeniyle kalksın,

Kesilmiş boğazı, yerinden davransın, kanını dökenlerden kanını istesin denir.

2525. **Bunlar ve bunlara benzer daha nice şeyler var.. Kur'an, baştan sona kadar sebepleri, illetleri nefyeder vesselâm,**

Fakat bunları anlamak, işi uzatıp duran aklın harcı değildir. Kulluk et de bunlar sana keşfolsun!

Felsefeye sarılan kişinin aklı, akılla anlaşılabilen şeylere bağlanmış kalmıştır. Fakat temiz ve pak kişi, aklın aklının (Akl-ı küll'ün) tek binicisi oldu.

Aklının aklı içtir, senin aklınsa kabuk. Hayvan midesi daima kabuk arar.

İç arıyan, kabuğu sevmez, ondan usanır, bıkar. İç, temiz kişilere helâldır, temiz kişilere.

2530. **Kabuktan ibaret olan akıl, bir işi yüzlerce delille ancak anlıyabilir. Fakat Akl-ı Kül, doğru olduğunu bilmediği yola adımını atar mı hiç?**

Akıl, defterleri baştanbaşa karalar durur. Aklın aklıysa bütün âlemi ayla, doldurur, nurlandırır.

O, karadan da kurtulmuştur, aktan da. Onun ayının nuru, gönüle de yayılmıştır, sana da.

Cüz'i akıl, bu karayla akı, yine kadirten, bir yıldız gibi parlayıp âlemi aydınlatan Kadir gecesinden elde etmiştir.

Keseyle dağarcığın değeri altındadır. İçinde altın olmıyan keseyle dağarcığın ne kıymeti var?

2535. Nitekim tenin değeri de canla, fakat canın değeri de cananın ışığıyladır.

Can, ışksız diri olsaydı hiç kâfirlere "Ölü" denir miydi?

Kendine gel, söyle, söyle ki söyleme kabiliyeti, bizden sonraki zamanlarda aksın diye ırmak yolunu kazmakta.

Her devirde söz söyliyene bulunur; bulunur ama geçmişlerin sözleri daha faydalıdır.

Ey şükreden kişi, Tevrat, İncil ve Zebur, Kur'an'ın doğruluğuna şahadet etmedi mi?

2540. Zahmetsiz ve sayıya gelmez bir rızık ara da Cebrail sana cennetten elma getirsin.

Hattâ bahçıvanın lâflariyle başın ağırmadan. ekmek zahmetine düşmeden cennetin sahibinden rızıklanasın.

Çünkü ekmtkteki fayda ve lezzet, Tanrı ihsanıdır. Dilerse sana o faydalı kabuğu, yani ekmeği vasıta etmeksizin de verir.

Ekmeğin sureti, ekmekteki faydaya, zevk ve lezzete bir sofradır. Fakat sofrasız ekmek yemek, velinin harcıdır.

Can rızkını senin Davud'un olan şeyhin himmeti olmadıkça nasıl olur da çalışıp çabalamayla elde edebilirsin?

2545. Nefis, şeyhle adım attığını, ona uyduğunu görürse zorla sana râm olur.

Öküz sahibi de Davud'un sözünü anlayınca râm oldu.

Şeyh sana dost oldu mu avda aklın, köpek nefse galip olur.

Nefis, yüzlerce hile, hud'a sahibi bir ejderhadır. Fakat şeyhin yüzü, o ejderhanın gözüne karşı tutulan bir zümrüttür;

Öküz sahibini zebun etmek istersen onu eşekler gibi bizle, o tarafa sür be hoyrat adam!

2550. Nefis, Tanrı velisine, yaklaşırsa dili yüz arşır kısalır.

Onun yüz dili vardır, her dilinde yüz lûgat, hilesi, riyası anlatılamaz ki!

Öküz nefsi dâva eden fasih sözler söyledi, yüz binlerce doğru olmıyan delil getirdi.

Bütün şehri kandırdı, yalnız padişahı kandıramadı, o her şeyi bilen padişahın yolunu vuramadı!

Nefsin sağ elinde tespih ve Kur'an vardır ama yeninde de hançer ve kılıç gizlidir.

2555. Onun mushafına, onun riyasına kanma.. kendini onunla sırdaş, haldaş yapma!

Seni aptes al diye havuzun kenarına getirir de havuza, suyun ta dibine atıverir!

Akıl, nuranî ve iyi bir hak ve hakikat arayıcısıyken neden zulmanî nefis ona galip oluyor.

Neden mi? Nefis, kendi evinde, kendi yurdunda.. akılsa garip! Köpek bile kendi kapısında korkunç bir aslan kesilir!..

Hele sabret, aslanlar ormana gitsinler. bu kör köpekler, o vakit onlara inanırlar,

2560. Şehirli, nefsin hilesini, tenin düzenini ne bilir? O ancak kalbe gelen vahiyle kahredilebilir.

Kim onun cinsiyse ona dost olur. Ancak şeyhin olan Davut müstesna!

Çünkü o, varlığını tebdil etmiştir. Tanrı, kimi gönül makamına vâsıl ederse o kişide ten cinsiyeti kalmaz.

Halk, umumiyetle bu cihan içinde illetlidir. illet, şüphe yok ki illete dosttur.

Her aşıklık kişi Davutluk dâvasına kalkışır. Anlamayan kişiler de ona yapışır.

2565. Ahmak kuş, avcıdan kuş sesi duyar da o tarafa uçar gider.

Davut olmadığı halde Davutluk dâvasına kalkışan, kendi malı olan şeyle başkasından naklettiği şeyi ayırtedemez, sapıktır o kişi. Kendine gel de mânevi bir adam bile olsa kaç ondan!

Onun yanında kurtulmuş kişiyle bağlı kişi biridir. Yakına eriştim diye iddia etse de şüphededir.

Böyle adam, halk yanında zekâdan ibaret bile olsa mademki kendisinde bu anlayış, bu ayırtediş yok ahmaktır!

Kendine gel, ondan ceylân, aslandan nasıl kaçarsa öyle kaç! Ey bilgili yiğit, sakın onun yanına koşma!

İsa Aleyhisselâmın ahmaklardan dağa kaçması

2570. Meryem oğlu İsa, sanki bir aslan kanını dökmek istiyormuş da ondan kaçıyormuş gibi bir dağa kaçıyor.

Birisi, ardından koşup dedi ki: "Hayrola.. peşinde kimse yok, neden böyle kuş gibi kaçıyorsun?"

İsa, öyle hızlı koşmaktaydı ki acelesinden cevap bile vermedi.

Adam, bir müddet İsa'nın peşinden koştu, ardını bırakmayıp bağırdı:

"Allah rızası için bir an olsun dur. Neden kaçıyorsun. Merak ettim.

2575. Ardında ne aslan var, ne düşman.. ne bir şeyden korkmana lüzum var, ne bir şeyden ürkmene sebep! O tarafa doğru neden koşuyor, kimden kaçıyorsun a kerem sahibi?"

İsa dedi ki: "Bir ahmaktan kaçıyorum. Yürü, benim yolumu kesme, kendimi kurtarayım!"

Adam dedi ki: "Körün gözlerini, sağırın kulağını açan Mesih sen değil misin?"

İsa "Evet, benim" dedi. Adam "Gayb afşunlarına me'va olan,

O afsunu ölüye okuyunca ölüyü, av bulmuş aslan gibi sıçrayıp diriltlen padişah sen değil misin!" dedi.

2580. İsa, "Benim" dedi. Adam dedi ki: "A güzel yüzlü, topraktan kuşlar yapan sen değil misin!"

İsa, "Evet benim" dedi. Adam "Peki, öyleyse ey tertemiz ruh, dilediğini yaparken kimden korkuyorsun?"

Älemde bu kadar mucizelerin varken senin kullarından olmıyan kim?"

İsa dedi ki: "Teni eşsiz örneksiz yaratan, canı ezelden halkeden Tanrı'nın tertemiz zatına and olsun..

Onun pak zatiyle sıfatları hakkıyçin.. felek bile yenini, yakasını yırtmış, ona âşık olmuştur.

2585. O afsunu, o İsm-i Âzam'ı köre okudum, gözleri açıldı; sağıra okudum, kulakları duydu.

Taş gibi dağa okudum, yarıldı göbeğine kadar hırkasını yırttı!

Ölüye okudum, dirildi. Hiçbir şey olmıyan, vücudu bulunmıyan şeye okudum, meydana geldi, bir şey oldu!

Fakat ahmağın gönlüne yüz binlerce kere okudum, fayda vermedi;

Mermer bir kaya kesildi, ona tesir bile etmedi. Âdeta kuma döndü, ondan bir şey bitmesine imkân yok!"

2590. Adam, "Tanrı adının köre, sağıra, ölüye tesir edip de ahmağa tesir etmemesinin hikmeti ne?

Onlar da illet, bu da illet.. neden onlara tesir ediyor da buna tesir etmiyor?" dedi.

İsa dedi ki: "Ahmaklık, Tanrı kahrıdır. Hastalık, körlük, kahr değil, bir iptilâdır.

İptilâ, acınacak bir illettir, ona kul da acır, Tanrı da.. fakat ahmaklık, öyle bir illettir ki ahmağa da mazarrat verir, onunla konuşana da!

Ahmağa vurulan dağ, Tanrı mührüdür. Ona bir çare bulmanın imkânı yok!"

2595. İsa nasıl kaçtıysa sen de ahmaktan kaç! Ahmak-
la sohbet, nice kanlar döktü!

Hava, suyu yavaş yavaş çeker, alır ya.. ahmak
da dininizi böyle çalar, böyle alır işte.

Kıçının altına taş koymuş adamın harareti nasıl
gider, o adam nasıl soğuk alırsa ahmak da sizden
harareti, aşkı, iştiyakı çalar, size soğukluk verir!

İsa'nın kaçıışı korkudan değildi. O zaten emin-
di, fakat size öğretmek için karıymıştı.

Zemheri rüzgârları, âlemi doldursa bile o par-
layıp duran güneşe ne gam?

Sebâ'lıların ahmaklığı, peygamberlerin nasihat-
lerinin o ahmaklara tesir etmemesi

2600. Hatırlama Seba'lıların hikâyesi geldi. Ahmaklık
yüzünden seher yeli, onlara veba kesilmişti.

Sebâ, çocuklardan duyduğun masallardaki gibi
pek büyük bir şehirdi.

Hani çocuklar masal söylerler ya.. fakat masal-
larında nice sırlar, nice öğütler vardır.

Görünüşte saçma şeyler söylerler ama sen on-
ları masal sanma sakın.. bütün viranelerde define
aramaya koyul!

Sebâ şehri, pek büyük, pek azametli bir şehir-
di.. büyüklüğü bir tepsiden fazla değil!

2605. Pek ulu, pek geniş, pek uzun, pek kocamandı..
bir soğan kadar!

On şehir halkı oraya toplanmıştı; fakat hepsi
de yüzleri yıkanmamış üç kişiden ibaret!

Orada sayısız adam vardı ama hepsi yalnız öl-
müş hayvan eti yiyen o üç ham adam!

Canana ulaşmıyan, sevgiliye kavuşmaya çalışmıyan can, binlerce bile olsa yarım tenden ibarettir.

O üç kişinin birisi pek uzakları görürdü, fakat gözü kör; Süleyman'ı görmezdi de karıncanın ayağını görürdü!

2610. Obürü pek keskin işitirdi, fakat sağır! âdeta bir defineydi. İçinde yarım arpa kadar bile altın yok!

Üçüncüsü çırlıçıplak, edep yeri açık bir adamdı. elbisesinin etekleri uzun!

Kör dedi ki: "İşte bak, şuracıktan atlılar gelmekte. Onların hangi kavimden olduklarını ve kaç kişiden ibaret bulunduklarını görüyorum."

Sağır "Evet, ben de seslerini duydum, gizli, açık ne söylüyorlarsa işittim" dedi.

Çıplak "Benim korkum da şundan: Gelirlerse elbisemin eteğini keserler!" dedi.

2615. Kör dedi ki: "İşte bak, yaklaştılar. Hadi, onlar gelip çatmadan, bizi yakalayıp dövmeden, bağlamadan biz kaçalım."

Sağır, dedi ki: "Hakikaten dostlar, gürültü git-tikçe yaklaşıyor, haydin!

Çıplak, eyvahlar olsun, dedi.. gelirlerse tamah ederler, elbisemi alırlar, ben hiç emin değilim!

Şehri bırakıp çıktılar, koşa koşa bir köye geldiler.

O köyde semiz bir kuş buldular. Kuş pek semizdi, vücudunda zerre kadar et yoktu, öyle arıktı ki!

2620. Ölmüş bir kuştı, karalgarın gagalamasından kemikleri bile incelmış, ipliğe dönmüştü!

Aslanların avlarını yemesi gibi o kuşu yediler..
üçü de tok filler gibi semirip şiştiler.

Üçü de üç tane besili, semiz ve büyük file döndüler!

Üç genç de öyle semirdi, öyle şişmanladı ki şişmanlıktan âleme sığamaz oldular!

Bu kadar şişmanlıkla, bu koskocaman kelleyle, kulakla, bu iri yedi endamla beraber kapının çatlağından süzülüp geçtiler!

2625. Ölüm de halka görünmez, ölümün yolu da gizlidir. Ölüm de göze gelmez.. acayip bir çıkış yeridir.

İşte bak, kervanlar birbiri ardına ulanmış, o kapının gizli çatlağından geçip gitmede!

Fakat o çatlağı ararsan göremezsin. Pek gizlidir ama ondan bunca kişileri geçirdiler, gelin evine güvey götürür gibi göturdüler!

Uzaktakini bile gören köle, keskin kulaklı sağır,
uzun elbiseli çıplak

Sağır, istektir, dilektir. Bizini ölümümüzü duydu da kendi ölümünü duymadı, kendi görüşünü görmedi.

Kör de hırstır. Halkın aybını kıldan kıla görür. Taraf taraf söyler de,

2630. Kör gözü kendi aybını zerre kadar göremez, fakat gene de âlemin aybını arar!

Çıplak, elbisesinin eteğini kesecekler diye korkuyor ama çıplak adamın eteği mi olur ki kessinler!

Dünyaya kapılan da hem müflistir, hem de korkmakta. Halbuki hırsızlardan hiç de korkmaması lâzım.

Zaten dünyaya çıplak geldi, çıplak gidecek.. böyle oldulu halde hırsızlardan korkusundan yüreği kanılmakta!

Fakat hayattayken bunca feryad-ü figan etti, ağlayıp sızladıydı ya.. ölürlen kendisi de bu korkusuna şaşar, güler!

2635. O zaman zengin hiçbir pulu olmadığını.. zeki, hiçbir hüneri bulunmadığını anlar.

Hayattaki bu korku, eteğine saksı kırıkları doldurup da kendisini mal sahibi sanan, onları kaybedeceğinden korkan, onların üstüne titreyen çocuğun korkusuna benzer.

O saksı kırıklarından bir parçasını bile alsan ağlamaya başlar; geri verirsen de sevinir, gülmeye koyulur.

Bilgi elbisesini giymedikçe çocuğun ağlamasına da ehemmiyet verilmez, gülmesine de!

Ahmak da eğreti malı kendisinin sanır da onun üstüne titrer. Hay aşağılık adam hay!

2640. Uykuda kendisini mal sahibi görür, çuvalını hırsız çalacak diye korkar!

Fakat kulağı çekildi de uyandı mı kendi korkusuyla kendisi alay eder.

Bu cihanın aklına, bu âlemin bilgisine sahip olan âlimlerin korkusu da buna benzer.

Hünerlere, fenlere sahip olan bu akıllılara Tanrı, Kur'an'da "Onlar bir şey bilmezler" dedi.

Her biri, kendisinde bilgi var zannına kapılır da
birisi çalacak diye korkuya düşer.

2645. Zamanımı alıyorlar der. Halbuki bir fayda, bir
kâr elde eden kişinin zamanı zaten onda yok!

Halk, beni işimden, gücümden alıkoydu der
ama eanı, ta boğazına kadar işsizliğe, güçsüzlüğe dal-
mıştır!

Çıplak adam, elbistmi sürüyüp duruyorum; ete-
ğimi, onların pençesinden nasıl kurtaracağım der!

Âlim de, bilgilerin yüz binlerce çeşidini bilir de
zalim herif, kendisini bilmez.

Her cevberin haysiyetini bilir de kendi cevherine
gelince bir eşeğe döner!

2650. Be hey âlim, sen, ben caiz olan şeylerle caiz ol-
mayanları bilirim dersin ama kendin caiz misin, işe
yarar mısın, yoksa bir kocakarı mısın? Bundan habe-
rin yok!

Bu, yerinde, doğru.. şu, yerinde değil, eğri.. bu-
nu biliyorsun; biliyorsun ama sen doğru musun, eğri
mi? Bir de iyice kendine bak!

Her kumaşın değeri nedir? Biliyorsun da kendi
değerini bilmiyorsun. Bu, ahmaklıktır.

Yomlu yıldızlarla yomsuz yıldızları biliyorsun..
fakat sen yomlu musun, yoksa cemcenabet biri misin?
Buna bakmıyorsun bile?

Bütün bilgilerin ruhu budur bu.. mahşer günü
ben kimim, ne hale geleceğim; demen, bunu bilmen
gerek!

2655. Din usulünü bildin ama kendi aslın, kendi ma-
yan iyise bir de ona bak, onu bil!

Senin için bu iki usulden kendi aslını bilmen
daha iyidir ey ulu kişi!

**Sebâ'lıların şehirlerinin güzelliği ve onların buna
şükretmemeleri**

Sebâ'lıların asılları kötüydü, mayaları pisti. Tanrı'ya ulaşma sebeplerinden kaçarlardı.

Tanrı, onlara bunca matah, bunca bağ, bunca bostan vermiş, sağlarından, sollarından onlara zevk ve huzur için bunca nimetler ihsan etmişti.

Ağaçlardan dökülen meyvaların bolluğundan yollar daralır, geçenler, geçemez olurlardı.

2660. Yerlere dökülen meyvalar, yolu kapar, yolcu, nerden geçeyim diye şaşırır kalırdı.

Birisi, başına bir sepet alıp ağaçlıklardan geçse sepet silkmeden meyvalarla dolardı.

Meyvaları kimse silkmez, düşürmez, meyvalar, rüzgârla düşer, nicelerin etekleri, meyvalarla dolar, boşalırdı.

Meyva hevenkleri, dallardan aşağılara kadar sarkar, gelip geçenlerin başlarına, yüzlerine sürtünürdü.

Külhan hizmetinde çalışan aşağılık bir adam bile o kadar zengindi ki altın kemer kuşanırdı.

2665. Köpek, ekmekleri ayağıyla çiğner, ezerdi.. kurt yiyecek bolluğundan imtilâ illetine tutulmuştu.

Şehir de hırsızdan kurttan emindi, köy de. Keçi bile, büyük büyük kurtlardan korkmaz olmuştu.

Onların günden güne artan nimetlerini, onların nail oldukları şeyleri anlatsam,

Mühim sözler geri kalır. Peygamberler, bunlara
 “Doğru olun, doğruluk yapın!” demişti.

Sebâ'lılara nasihat için peygamber gelmesi,
 Peygamberlerden mucize istemeleri

Oraya tam on üç peygamber gelmiş, sapıklara
 yol göstermek istemişlerdi.

2660. “Nimetleriniz çoğalıp durmakta, fakat şükür
 nerde? Şükür merkebi yatıp uyusa bile siz onu uyan-
 dırın, kaldırın!

Nimet verene şükretmek aklen de lâzım. Şükret-
 miyen, kendisine ebedî hışım kapısını açar.

Kendinize gelin de şu kereme bakın! Bir şükre-
 bedel bu kadar nimeti kim verir?

Tanrı, insana baş verir, şükür için bir secde is-
 ter.. ayak bağışlar, şükür için bir oturma diler” dedi-
 ler.

Sebâ'lılar dediler ki: “Bizim şükretme kabiliye-
 timizi Şeytan aldı götürdü! Şükürden de usandık, ni-
 metten de.

2675. Bu nimetlerden bize öyle usanç geldi ki ne iba-
 det hoşunuza gidiyor, ne kabahat!

Nimetleri de istemiyoruz, bahçeleri de.. zevk se-
 beplerini de dilemiyoruz, safa vesilelerini de!

Peygamberler dediler ki, “Gönülde bir illet yü-
 zünden insan, doğruyu anlamaz, sapıtır.

O yüzden nimetler, umumiyetle illet olur. Has-
 talıkta yenen yemek insana hiç kuvvet verir mi?

Ey inatçı, önüne nice güzelim nimetler geldi de
 hepsi kötüleşti, sâf olanlar bile bulandı gitti!

2680. Bu güzelliklerin düşmanı sensin.. neye elini vurdunsa kötü oldu.

Senin dostun; senin âşinan olan, sence hor, hakir sayıldı.

Sana yabancı olan, seninle uzlaştı. Sence o büyük ve yüce oldu!

Bu da o, hastalığın tesirinden.. O illetin zehri bütün canlara sirayet eder.

O illeti derhal geçirmeye çalışmak gerek. O illet durdukça şeker bile zehir kesilir.

2685. Her güzel ve tatlı şey, insana kötü ve acı gelir. İnsan Âbıhayat içse ateş sanır.

O huy, ölüm kimyasıdır, dert kimyasıdır. Sen de o huy var mı? Nihayet hayatın bile o yüzden ölüm olur!

O huy, sendeyken gönlü diriltlen gıdayı bile sen vücudunda kokar, leş kesilir!

Nâz-u naimle avlanan nice aziz kişiler vardır ki sana av olsalar sence bayağı görünürler.

Bir akıl, garazsız, maksatsız başka bir akılla bağdaşırsa sevgi, gün gittikçe artar.

2690. Fakat nefis, aşağılık bir nefisle tanışır, dost olursa şüphesiz olarak bil ki bu dostluk, zaman geçtikçe azalır.

Çünkü nefsin, daima bir illet, bir maksat etrafında döner, dolaşır.. dostluğu, bilişiği de çabucak bozar!

Yarın dostunun senden nefret etmesini istemiyorsan bir akıllıya dost ol, akla yâr ol!

Nefis zehirleriyle hastalanmış, hastalığa tutulmuşsan eline ne alır, elini nereye atar, neye sahip olursan hastalığa alet olur, onu da berbat edersin!

Eline mücevher alsan, taş olur, gönül sevgisine yapışsan savaş olur.

2695. Kimse tarafından söylenmemiş, kimse tarafından dokunulmamış bâkir ve lâtif bir nükte duysan anlayınca sence zevksiz ve kötü bir hal alır.

Ben bunu çok duydum, dinledim.. eskidi bu artık. Ey yiğit, sen, bundan başka bir şey söyle dersin.

Hattâ yepyeni ve söylenmemiş bir nükte duyduğunu farzet, yarın ona da doyar, ondan da nefret edersin.

Sen sendeki illeti gider.. illet geçti mi, sence her eskimiş, söylenmiş söz, yeni olur.

O eski söz, yepyeni dallar, budaklar verir, yüzlerce meyva hevenkleri bitirir, yetiştirir!

2700. Biz böyle hekimleriz, öyle Tanrı şakirtleriyiz ki bahrimuhit bile bizi gördü de yarıldı.

Biz başkayız; insanın hastalığını, nabzına bakarak anlıyan hekimler başka!

Biz, gönüle vasıtasız bakarız, bizim görüşümüz, anlayışımız yüzünden pek yücedir.

Onlar, insanı gıdalarla, meyvalarla doyuran, kuvvetlendiren doktorlardır.. hayvani can, onların tedavisiyle kuvvet bulur, yaşar.

Bizse iş ve söz doktorlarıyız. Bize ululuk nurunun ışığı ilham vermektedir.

2705. Meselâ bu çeşit bir iş sana faydalıdır, öbürünün yolunu keser.

Bu çeşit bir söz sana faydalıdır, başka çeşit bir sözse seni yararlar!

O doktorlar, hastanın sidigine bakar, hastalığını öyle anlar.. bizim delilimizse ulu Tanrı'nın vahyidir, hastalığı vahiyle anlarız.

Kimseden ücret istemeyiz, ücretimiz, noksanlardan arı olan Tanrı'dan gelir.

İleti unulmaz hastalara sâlâ.. ilâcımız, hastalara birebirdir.

Peygamberlerden mucize istemeleri

2710. Sebâ'lılar, "Ey dâvaya girenler, doktorluğu bildiğinize, bize fayda vereceğinize deliliniz nerde,

Siz de bizim gibi uyku uyumakta, siz de bizim gibi yemek yemektesiniz. Köylerde, şehirlerde bizim gibi oturup duruyorsunuz.

Bu su, bu toprak tuzağındayken nasıl olur da gönül simurgunu avlıyabilirsiniz?

Fakat mevki ve reislik sevdası, sizi peygamberlik dâvasına salmış, bu yüzden kendinizi peygamber sanıyorsunuz.

Bu çeşit lâflara, bu çeşit yalanlara kulak bile asmak istemeyiz, ayran kâsesine düşmek dilemeyiz" dediler.

2715. Peygamberler dediler ki: "Bu da o illetten, kör-lüğünüzden, söylediğimiz sözlerin hakikatini göremiyorsunuz.

Dâvamızı duyuruyorsunuz da elimizdeki mücevheri görmüyorsunuz.

Elimizdeki bu mücevher. halka bir imtihandır. Onu gözlerin önünde dolandırıp durmaktayız.

Kim, nerde mücevher? derse bu sözü, körlüğüne, mücevherleri görmediğine şahittir.

Güneş söze gelse de "Kalk, gündüz oldu, yatıp durma"

2720. Dese, sen de, "A güneş, şahidin nerde?" desen güneş, "Kör herif, Tanrı'dan kendine göz iste!

Apaydın gündüz vakti birisi mum arasa onun bu araması körlüğüne tam bir delildir.

Bari görmüyorsan, gündüz olduğunda şüphelen varsa, daha sabah olmadı sanıyorsan,

Sus, bir şey söyleme de kör olduğunu meydana vurma, Tanrı ihsanını bekle!" der.

Gündüzün "Gündüz nerde" demek kendi kendini rezil etmektir a gündüz arıyan!

2725. Sabır ve sükût, Tanrı rahmetine sebep olur. Bu araştırmaysa hastalık nişanesidir.

"Susun, dinleyin" emrini canla, başla kabul et de sevgilinin mükâfatına eriş, rahmetine nail ol.

Ey terbiyeli, edepli kişi, illetinin yeniden tazelenmesini istemiyorsan bu doktorun önünde paranı da çıkar, yere koy; başını da secdeye indir!

Fazla sözü sat da can, mevki ve para pul bağışlamayı satın al.

Bu suretle de Tanrı seni övsün, rütbene gök bilehased etsin!

2730. Doktorların rızasını elde ederseniz kendinizi görür, halinizi bilir, ayıplarınızı anlar, kendi kendinizden utanırsınız.

Bu körlüğü defetmek halkın elinde değildir; bu, doktorlara Tanrı tarafından lûtfedilmiş bir hidayettir.

Bu doktorlara candan kul olun da miskle, amberle dolun!"

Halkın peygamberleri itham etmesi

Onlarsa, bunların hepsi riyadan, hileden ibaret dediler; nasıl olur da Tanrı falanı, filânı kendisine vekil eder?

Padişah elçisinin padişah cinsinden olması lâzım. Suyla toprak nerde, gökleri yaratan nerde,

2735. Kafamızda eşek beyni mi var ki sizin gibi bir sineği hüma kuşıyla bir turalım?

Hüma nerde, sinek nerde? Toprak nerde, Tanrı nerde? Gökteki güneşle zerrenin ne münasebeti var?

Bu münasebet, bu alâka, hiç akıllı adamın kabul edeceği şey mi?

Tavşanların, "Ben ayın elçisiyim; ay, bu çeşmeden vazgeç diyor" demesi için bir tavşanı elçi olarak file göndermeleri — bu hikâyenin tamamı Kelile kitabında vardır —

Bu, bir tavşanın "Ben ayın elçisiyim, onunla eşim" demesine benzer.

Bütün av hayvanları, fil sürüsünün yüzünden suyu güzel kaynağa gidemez olmuşlardı.

2740. Hepsi de korkularından oraya yanaşamıyorlardı. Güçleri, kuvvetleri yoktu, bir düzen düzdüler.

Bir ihtiyar tavşan, ayın ilk gecesi dağın tepesine çıkıp bağırdı:

Ey fil padişahı, ayın on dördüncü gecesi gel de kaynağa bak, sözümün doğruluğunu gör!

Ben elçiyim, elçiye zeval yok.. ona ne kızılır, sövülür, ne hapse atılır.

Ay diyor ki: Filler, buradan gidin, kaynak bizimdir, dağılın buradan!

2745. Yoksa sizin gözünüzü kör ederim. Ben, onun sözünü söyledim, boynumdan vebali attım.

Bu kaynağı bırakıp gidin de ayın kılıcından emin olun.

Sözümün doğruluğuna nişane de şu: Filler, su içmek için kaynağa geldiler mi ay harekete gelir.

Fil padişahı, filân gece gel de kaynakta bu dediğimi gör!

Ayın yedisi, sekizi olunca fil padişahı su içmek için kaynağa geldi.

2750. O gece vakti hortumunu suya salınca su harekete geldi, ay da hareket etti.

Fil, suyun içinde ayın titrediğini, harekete geldiğini görünce tavşanın sözüne inandı.

Fakat "Filler, biz o ahmak fillerden değiliz ki ayın hareketi bizi korkutsun" dedi.

Peygamberlerse "Ah akılsız adamlar ah, size canla, başla verdiğimiz nasihatler, sizin bağınızı kuvvetlendirdi. Vah yazıklar olsun vah!" dediler.

Oların kınamasına Peygamberlerin cevap vermeleri ve misal getirmeleri

Ne yazık.. derdinize verilen ilâç, can alıcı kahır zehiri kesildi.

2755. Bir göze, Tanrı, hışım perdesini salınca mum bile aydınlatmaz, karanlığını çoğaltır.

Sizden ne reisliği arıyacak, ne gibi bir ululuk istiyeceğiz? Bizim ululuğumuz göklerden bile üstün!

İncilerle dolu olan deniz, gemiden ne şeref bulabilir? Hele o gemi, fışkıyla dolu olursa!

Yazıklar olsun ki o bozarmış kör göze güneş bile bir zerre göründü.

İblis'in gözü, eşsiz, örneksiz Adem'i topraktan başka bir şey görmedi.

2760. O İblis'e lâayık göz, yurdu olan yerden baktı, kendisine lâayık görüşle gördü de sahibine Adem'in baharını kış gösterdi.

Nice devletler vardır ki bazan devletsiz kişiye isabet eder de mal olmaz, geri döner!

Nice sevgili vardır ki bir bahtsızın yanına gelir de o, sevgiliyi tanımaz, onunla aşk oyununu oynamağa girişmez.

Gözü yanıltan da bizim ezeli nasipsizliğimiz. Kalbi çeviren de kötü kaza ve kader!

Taştan yonulup yapılan put, size kible olduğundan lânetin, körlüğün gölgesine sığındınız, orada yurt edindiniz.

2765. Zannınızca taştan yapılma putlarınız Tanrı'ya eş oluyor da akılla can nasıl Tanrı sırrına sahip olmuyor?

Demek ki bir ölü sinek Tanrı'ya eş oluyor sizce.. peki, o halde diri olan insan neden o padişahlar padişahına sırdaş olmasın?

Yoksa ölü sineğe benzeyen put, sizin tarafınızdan yapıldığı için mi Tanrı'ya eş olmıya lâayık? Diri

Diri insan, Tanrı mahlûku olduğundan mı Tanrı sırrına mahrem olamıyor?

Siz, kendinize, kendi sanatınıza âşıksınız. Yılanların kuyruklarına lââyık olan elbette yılan başıdır!

Ne o kuyrukta bir devlet, bir nimet vardır, ne o başta bir rahat, bir lezzet!

2720. Yılanın kuyruğu, başının etrafında dönüp doluşır, kıvrılıp düzelir. Kuyruk ve baş.. o iki dost birbirine tam lââyıktır, tam münasıptır!

İlâhî nâme'yi bir güzelce dinlesen görürsün; Hakîm-i Gaznevî öyle der:

Takdirin hükmüne itiraz edip de boş boğazlıkta bulunma. Tavşana tavşan kulağı münasıptır.

Uzuvlarla bedenler tam uygundur.. huylarla canlar, tam birbirine denktir.

Ruha münasip olan her vasfı, şüphe yok ki tam yerli yerinde, tam uygun olarak halk eden Tanrı'dır.

2775. Tanrı, mademki huyu, cana uygun ve eş olarak yarattı, o halde onu gözle kaş gibi yerinde ve birbirine münasip bil!

Güzeldeki huylar da uygun ve yerinde, çirkindeki huylar da. Tanrı'nın yazdığı harfler birbirine tam münasip!

Ey Hasancık, yazı yazanın elindeki kalem gibi gözle gönül de Tanrı'nın iki parmağı arasında!

Gönül kalemi, lûtufta ve kahır parmakları arasında gâh sıkıntıya düşer, gâh feraha çıkar.

Ey kalem, ululuğa lââyıksan kimin parmakları arasındasın, bak da gör!

2780. Senin bütün kasdin, bütün hareketin bu parmaklardan meydana geliyor. Başın, dört yol ağzında; kahrın, lûtfun, doğru yolla sapıklığın birleştiği yeridir.

Bu halden hale giriş harflerin, onun yazıp bozmasından meydana gelmekte.. bir işe niyetin, yahut bir şeyden vazgeçmen de onun iradesiyle, onun takdiriyle!

Niyazdan, yalvarıp yakarmadan başka yol yok.. bu değişmeyi, bu halden hale girmeyi her kalem bilmez.

Bilsen bile kendi miktarınca, kendi haddince bilir.. iyide de kendi kadrini izhar eder, kötüde de!

Sebâ'lılar, tavşanla fil hikâyesini misal getirmeye kalkıştılar ama ezeli sırrı hilelerle karıştırmaya yeltendiler.

Herkes, misal getiremez, hele bu misal, Tanrı işine ait o'ursa

2785. Bu misalleri düzüp koşmak, o tertemiz tapıya atfetmeye kalkışmak sizin haddiniz mi,

Misal getirmek, Tanrı'nın, bir de onun gizli ve aşikâr bilgisine bir delil olan kişinin hakkıdır.

Sen herhangi bir şeyin sırrını ne bilirsin? Kafan-
kel iken saç, yüze ait nasıl misal getirebilirsin?

Musa bile sopayı, alelâde bir sopa gördü ama değildi ki.. o, bir ejderhaydı; sırrı, dudağını açtı da hakikatını söyledi.

Öyle bir padişah bile bir sopanın sırrını bilemezse sen, bu tuzakla tanelerin sırrını ne bileceksin?

2790. Musa'nın gözü bile misal hususunda yanılırsa
bir fare nasıl olur da hakikate ulaşmağa yol bulur.

O misal, bir ejderha kesilir de cevabiyle seni
paramparça eder!

İblis de bu misali getirdi de kıyamete kadar
melûn oldu.

Karun da inadetti, bu misali getirdi de taciyle,
tahtiyle yere geçti!

Sen bu getirdiğin misali kuzgun ve baykuş bil..
onların yüzünden yüzlerce ev bark yıkıldı, yerle yek-
san oldu!

Nuh, gemi yaparken kavminin misaller getire-
rek alay etmesi

2795. Nuh ovada gemi yaparken yüzlerce kişi başına
üşüşüp misal getirerek alaya kalktılar.

"Kuyu bile bulunmıyan bir ovada gemi yapıyor,
bu ne bilgisiz aptal!" dediler.

Biri diyordu ki: "Gemi, hadi yürü, koş!" Öbürü
diyordu ki: "Bu gemiye bir de kanat tak!"

Nuh da "Ben, bunu Tanrı emriyle yapıyorum,
bu alaylarla işime kesat gelmez" demektedir.

Bir hırzu "Gece yarısı bu duvar dibinde ne
yapıyorsun?" demeleri, hırzın "Davul çalıyo-
rum" demesi

Şu hikâyeyi dinle de bak! Hırsızlığa alışmış he-
rifin biri bir gece bir duvarın dibini delmekteydi.

2800. Hasta ev sahibi, gece yarısı yavaş yavaş bir tak-
taktır duydu.

Dama çıkıp aşağıya eğildi, hırsız görüp "Baba, ne yapıyorsun?"

Hayırdır inşaallah.. gece yarısı ne ediyorsun, kimsin sen?" dedi. Hırsız "Davulcuym azizim" diye cevap verdi.

Adam, "Peki, burada ne yapıyorsun?" deyince hırsız "Davul çalışıyorum" dedi. Ev sahibi dedi ki: "Be adam, davul sesi hani?"

Hırsız "Dur hele, sesini yarın duyarsın, eyhavlar olsun! dediğin zaman kulağına dank eder!"

2805. Kelile'deki o hikâye de yalan, saçma, düzme.. fakat o saçma hikâyenin ne demek olduğunu, o hikâyenin maksadını anlamadın ki!

Münkirlerin söyledikleri tavşanın aya elçilik ederek file haber getirmesi hikâyesinin hakikati

A herzevekil, o tavşanın hakikati Şeytan'dır. Senin nefsine elçi olarak geldi de,

Ahmak nefsini, Hızır'ın içtiği Âbıhayattan mahrum etti.

Sen onun mânasını ters anladın. Küfür söyledin, azabına hazırlan!

Arı duru suda ayın hareketini, bununla tavşanın filleri korkuttuğunu anlattın.

2810. Tavşan hikâyesini, fili, suyu, ay'ın hareketinden fillerin korkmasını söyledin.

Fakat ey ham körler, bu ay, halkı da, halkın ileri gelenlerini de zebun etmiş olan aya nasıl benzer ki?

Ay nerde, güneş nerde, gök nerde akıllar nerde, nefisler nerde, melek nerde?

Hattâ güneşin güneşinin güneşi nerde? Nasıl söylerim bu sözü, uykuda mıyım, sayıklıyor muyum?

Ey yol sapıtmış kişiler, padişahların hışmı, yüz binlerce şehri harap etmiştir.

2815. Dağlar bile, onların hışmından yarılr, yüzlerce parça olur.. güneş bile, onların etrafında döner, onları tavaf eder.

Erlerin hışmı, bulutu kurutur, gönüllerinin kızgınlığı âlemleri yakar, yıkar.

Ey kefensiz adamcıklar, ey yıkanmamış ölücükler, Lût Peygamber'in şehri nasıl yere battı, ne hale geldi? Bakın da görün!

- Fil de kim oluyor ki? Uç tane kuşçağız, o fillerin kemiklerini kırdı.

Kuşların en zayıfı Ebabil olduğu halde filleri, bir daha yamanmalarına imkân bulunmayacak bir tarzda yırttı, parçaladı.

2820. Nuh tufanını duymıyan, yahut Firavun'la Musa'nın savaşını iştinmiyen var mı?

Ruh gibi olan Musa, onları mağlûp etti, sulara boğdu; su da bunları zerre zerre parçaladı.

Semud kavminin ahvalini, kasırganın Âd kavmini mahvettiğini duymıyan var mı?

Bir defacık olsun gözünü aç da gör: Savaşa filleri bile yıkıp öldürdüğü halde,

Bu derecede kuvvetli filler, bu kadar zâlim padişahlar bile gönül hışmına uğramışlar, taşlanıp durmaktadırlar,

2825. Ebediyyen zulmetten zulmete gidiyorlar.. ne yardım eden var, ne imdatlarına yetişen!

İyi adla kötü adı duymadınız mı yoksa? Haki-
kati herkes gördü de siz görmediniz mi yoksa,

Görölmüş şeyi görölmemiş sanırsınız, meydanda
olan şeyleri bile görmezsiniz ama ölüm, gözlerinizi
adamakıllı açacak elbet.

Tut ki âlem, güneşle, nurla dopdolu.. sen, kör
gibi karanlıklara gittikten sonra elbette ondan uzakta
kalırsın, mahrum olursun!

O kerem sahibi aya pencereni kapatırsan o ulu
nurdan elbette nasibin olmaz!

2830. Sen, köşkten çıkmış, kuyuya girmişsin. Bu geniş
âlemlerin ne günahı var?

Kurt huylarıyle huylanmış olan ruh, Yusuf'un
yüzünü nasıl görebilir, söyle!

Davud'un sesi dağlara, taşlara ulaştı da yine o
taş yürekliilerin kulaklarına girmede!...

Her an akla, insafa aferin! Doğrusunu Tanrı
daha iyi bilir ya!

Ey Seba'lılar, peygamberleri tasdik edin, Tanrı'-
ya olan ruhu tasdik edin!

2835. Tasdik edin; onlar doğmuş güneşlerdir.. onlar
sizi kıyametin azaplarından kurtarırlar.

Tasdik edin; onlar, kıyamet kopmadan önce,
oraya varmanızdan evvel sizi de nurlandıran, âlemi
de nurlandıran aydın dolunaydır.

Tasdik edin; onlar karanlıkları aydınlatan ışı-
klardır.. ulu tutun, ağırlayın.. onlar, rica ve niyaz
anahtarlarıdır.

Hayrınızdan başka bir şey dilemiyenleri tasdik
edin.. kendinizden başka kimseyi azdırmayın, kim
seyc tecavüz etmeyin!

Bırak bu arapçayı, Farsça konuşalım. Ey sudan, topraktan ibaret insan, o Türk'ün hindusu ol (o güzelin yanağına bir siyah ben kesil!)

2840. Kendinize gelin de padişahların seslerini duyun. Onlara gökler bile inandılar, gökler bile.

İhtiyat ve ihtiyatlı adam

Önce gelenlerin hallerine bakın, yahut sonradan gelenlerin tarafına doğru ihtiyatla uçun!

İhtiyat nedir? İki tedbir arasında tereddüde düşmeyip hangisi seni sürçtürmiyecekse onu yapmaktır.

Birisi. "Bu yedi günlük yolda hiç su yoktur. Bütün yol, ayakları yakıp kavuran kumluk" dese,

Öbürü de "Yalan.. yürü de bak, her gece bir akan kaynak görürsün" dese,

2845. İhtiyat korkudan kurtulmak ve doğruya ulaşmak için yanına su alıp yola düşmendir.

Yoksa su varsa, yanına aldığın suyu dök.. fakat ya yoksa.. o vakit vay susuz yola düşenin haline!

Ey halife oğulları, insaf edin de kıyamet günü için ihtiyatlı davranın!

O düşman yok mu, o düşman? Sizin atanıza da kin güttü de onu İliyyinden zindana attırdı.

Gönül şatrancının şahını bile matetti de cennetten çıkarttı, belâlara uğrattı, maskara etti.

2850. Güreşte onu yere yıkmak. yüzünü sarartmak için onunla savaşa girdi, ona ne oyunlar oynadı.

Öyle bir pehlivana bile böyle oyunlar yapan düşmanı sakının, ehemmiyetsiz görmeyin!

O hasetçi, bizim anamızın, babamızın təcini tah-tını bile el çabukluğuyla kapıverdi;

Onları, oracıkta, çırlıçıplak, ağlayıp inler bir halde hor hakir bırakıverdi. Âdem, yıllarca zarı zarı ağladı.

Neden âsiler defterine kaydedildim diye öyle bir ağladı ki göz yaşlarının aktığı yerlerde nebatlar bitti!
2855. Bir bak da hilebazlığını anla.. öyle bir ulu bile, onun hilesi yüzünden saçını, sakalını yoldu.

Ey balçığa tapanlar, onun şerrinden amanın aman.. onun kafasına “Lâ havle” kılıcını vurmaya bakın!

Pusudan sizi görüp durur, fakat siz onu görmez-siniz, gaflet etmeyin sakın!

Avcı ,daima taneler saçar.. saçtığı taneler gö-rünür de yapacağı kötülük görünmez.

Nerde tane görürsen sakın oradan. Sakın da tu-zağa düşme, kolun, kanadın bağlanmasın!

2860. Taneyi bırakan kuş, o hilesiz, düzensiz ovanın tanelerini yer, doyar.

Ona kani olduğundan uzaktan kurtulur; hiçbir tuzağa düşmez; kolu, kanadı bağlanmaz.

**Hırs yüzünden havasına uyan ve ihtiyatı bıra-
kan kuşun âkibeti**

Bir kuş, bir duvarın üstüne kondu, tuzaktaki ta-neleri gördü.

Bir ovaya bakıyordu, gönlü orasını çekmekteydi; bir de tanelere bakıyordu, hırsı kendisini oraya sürüklemekteydi.

Bu iki istek arasında çırpındı, durdu.. nihayet aklı başından gitti; tanelere tamah etti, uzağa düştü!

2865. Başka bir kuş da bu tereddüdü bıraktı, tanelere meyletmedi, sahraya uçup gitti.

Neşeli bir surette kol kanad açtı; ne mutlu ona! Bütün hürlerin ulusu, başı oldu.

Onu kendisine baş yapan da kurtuldu, emniyet makamına ulaştı.

Çünkü bu kuşun gönlü, ihtiyata riayet edenlerin padişahı kesildi de konağı, güllükler, çimenlikler dolu!

O ihtiyatından razı, ihtiyatı ondan memnun.. işte sen de tedbirde bulunacaksan böyle bir tedbirde bulun, bir işe sarılacaksan böyle bir işe sarıl!

2870. Nice defalar hırs tuzağına düştün, boğazını ke-silmeye teslim ettin!

Tövbeler kabul eden Tanrı, yine seni azadetti, tövbeni kabul ederek seni neşelendirdi.

"Tövbenizi bozar, kötülüğe başlarsanız biz de tekrar size azab ederiz. Biz yapılan işlere, o işlere uygun karşılıkları çift ettik" dedi.

Bir kadının kocasını, yahut bir kocanın karısını alıp bir yere götürsen eşi de koşa koşa mutlaka onun yanına gelir.

Bu yapılan işleri de eserleriyle çift yarattık.. bir amelde bulundun mu mutlaka eşi de zuhur eder.

2875. Birisi gelip bir karının kocasını esir ederek götürse karısı, kocasını araya araya çıkagelir.

Sen de bir kere daha bu tuzağa geldin, bir kere daha tövbenin gözüne toprak serpstin!

Tövbeleri kabul eden, suçluları yargılayan Tanrı, tekrar o düğümü çözdü de "Kendine gel.. bu tarafta yüz tutma" dedi.

Fakat tekrar unutkanlık pervanesi geldi, canınızı ateşe doğru sürükledi!

2880. Ey pervane, öyle çok unutkan olma, öyle pek şüpheye düşme.. yanan kanadına bak bir kere! Ateşten kurtuldun mu bu kurtuluşun şükürü, bir daha tane olan yere hiç uğramamandır.

Uğrama da şükrettikçe Tanrı sana tuzaksız, düşman korkusundan uzak bir nimet ihsan etsin.

Tanrı'nın sizi azad etmesine karşılık şükretmeniz, Tanrı nimetini anmanız gerek.

Nice zahmetlere, nice belâlara düştün de "Ya-rabbi, beni bu tuzaktan kurtar..

Sana itaat edeyim, ibadetlerde bulunayım, Şeytan'ın gözüne toprak serpeyim" dedi.

Köpeklerin, her kış mevsimi "Yaz gelince kışın barınmak için kendimize bir ev kuralım" diye abdetmeleri

2885. Kış geldi mi köpek ezilir, büzülür. Kışın soğuğu onu perişan bir hale kor.

"Kışa dayanamıyorum. Sağ olursam taştan bir ev kurmam lâzım.

Yaz gelince dişimle tırnağımla çalışıp çabalayayım, kışın barınmak için bir taş ev kurayım" der.

Fakat yaz gelip de ısındı mı kellesi, kemiği yerine geldi mi, ilikleri, kemikleri kızışıp derisi gerildi mi,

Kendisini koskocaman görür de "İyi ama ben hangi eve sığarım ki?" der.

2890. İrileşir, ayağını çeker.. tembel tembel, karnı tok, sırtı pek, kendisine güvenmiş bir halde bir gölgeye çekilir.

Gönlü "Bir ev kur" derse de o, "Söyle be yahu, ben nasıl olur da bir eve sığarım ki?" diye cevap verir.

Sen de bir belâya, bir musibete düştün mü büzülürsün, hırs kemiklerin bitişir; küçülür, kalırsın.

"Tövbeden bir ev kurayım, kışın o evceğizde barınayım" dersin.

Fakat dertten kurtuldun da hırsın büyüdü mü köpek gibi ev sevdası geçer gider.

2895. Nimete şükretmek, nimetten daha hoştur. Şükreden kişi, hiç şükretmeyi bırakır da nimet sevdasına düşer mi?

Şükür, nimetin canıdır, nimetse deriye benzer. Çünkü seni sevgiliye kadar ulaştıran şükürdür.

Nimet, insana gaflet verir, şükürse uyandırır. Padişahın şükür tuzağıyla nimet avlamaya gör!

Şükür nimeti, gözünü doyurur, seni bey yapar. Bu suretle de yoksullara yüzlerce nimet bağışlarsın.

Tanrı yemeğinden ye. doy da senden oburluk, tamah ve şuna buna ihtiyacını arzetme illeti geçsin.

Münkirlerin, Peygamberleri nasihatten menet-
meleri ve Cebrîler gibi delil getirmeleri

2900. Onlar dediler ki: "A öğütçüler, iyi söylüyorsunuz ama bu köyde adanı olsa!

Tanrı, bizim gönlümüzü kilitledi, kimse Tanrı'dan ileriye geçemez ki.

Her şeyi düzüp koştan Tanrı, bizi de böyle düzdü koştı. Kimse bu dedikoduyla kaderimizi değiştiremez.

Taşa istersen tam yüzyıl boyuna lâl olsana de.. eskiye tam yüzyıl yenilen diye söyle dur..

Toprağa yüzyıl su gibi arı duru ol desen, suya bal ol, süt kesil desen ne fayda!

2905. Gökleri ve göklerdeki şeyleri yaratan.. suyu, toprağı ve topraktakileri halkeden Tanrı,

Göge dönmeyi takdir etmiş, onu sâf bir hale getirtmiş.. suyla toprağa da bulanıklık vermiştir.

Gayri nasıl olur da gökyüzü bulanır, suyla balçık durulur?

Tanrı, hepsine bir şey takdir etmiştir. Bir dağ, çalışmakla saman çöpü olur mu hiç?

Cebrîlerin Peygamberlerin cevabı

Peygamberler dediler ki: "Evet.. Tanrı, çekinip kurtulmaya imkân bulunmayan sıfatlar yaratmıştır.

2910. Fakat ârızı sıfatlar da yarattı ki onları terketmek mümkündür; herkesin nefretini kazanan kişi, o sıfatları terkeder, huylarından vazgeçerse herkesin sevgisini kazanır, herkes ondan razı olur.

Taşa altın ol demek beyhudedir ama bakıra altın ol dersen yeri var; bakır, pekâlâ altın olabilir.

Kuma toprak ol dersen âcizdir, toprak olamaz. Fakat toprağa balçık ol desen bu söz yerindedir, toprak, balçık olabilir.

Tanrı, insana topallık, yassı burunluluk, körlük gibi çaresiz illetler vermiştir ama,

Ağız, yüz çarpıklığı, yahut baş ağrısı gibi bazı illetler de vermiştir ki bunlara çare vardır.

2915. Tanrı bu ilâçları, insanlara iyilik vermek için yarattı. Dertler, devalar saçma değil ya!

Hattâ dertlerin çoğunun devası, çaresi vardır. Adamakıllı aradın, üstüne düştün mü ele geçer!"

Kâfirlerin tekrar Cebrice deliller getirmeleri

Onlarsa "Bu, bizim derdimiz, deva kabul eder dert değil.

Siz yıllarca öğütler verdiniz, afsunlar okudunuz. Bizim de her lâhza derdimiz arttı, bağımız kuvvetlendi.

Eğer bu hastalık, iyileşecek bir hastalık olsaydı nihayet bir zerresi olsun geçerdi.

2920. İnsan susuzluk hastalığına uğrarsa içtiği su, ciğere gitmez.. denizi içse başka bir yere gider.

Nihayet el, ayak şişer.. su içmek, susuzluğu bir türlü geçirmez" dediler.

Peygamberlerin, tekrar onlara cevap vermeleri

Peygamberler dediler ki: "Ümitsizliğe düşmek kötüdür. Tanrı'nın ihsan ve rahmetlerine son yoktur.

Böyle bir ihsan sahibinden ümit kesmek hiç de yaraşmaz. Bu rahmete el atın, yapışın!

Nice işler vardır ki ilk önce güç görünür de sonradan kolaylaşır, o güçlük geçer gider.

5. Ümitsizlikten sonra nice ümitler var.. karanlığın ardında nice güneşler var!

Esasen turalım yürekleriniz taş kesildi, kulağı-
nıza, gönlünüze kilitler vuruldu..

Sözümüzü kabul edecek yahut etmiyeceksiniz..
biz buna aldırış etmeyiz. Aldırış ettiğimiz şey Tanrı'-
ya teslim olmak, fermanını yerine getirmektir.

Bize o kulluğu o buyurdu.. bu söz söylememiz,
kendiliğimizden değil ki!

Canımız, onun emrini yerine getirmek için..
bunun için yaşıyoruz, bunun için yaratıldık. Kuma
tohum ek dese bile biz ekeriz.

2930. Peygamberin canına Tanrı'dan başka bir dost
yoktur. Halk, sözünü kabul edecekmiş, reddedecek-
miş.. bununla hiçbir alışverişi bulunmaz ki!

Tanrı, emirlerini halka bildirir, bunun için
alacağı ücreti de Tanrı verir. Biz, sevgilinin uğrunda
halka çirkin göründük; yüzümüz, düşman yüzüne
benzedi gitti!

Fakat bu kapıdan usanmadık da, usanmayız da,
Yol uzun olduğundan her yerde oturup dinleniyoruz.

Sevgiliden ayrılan, hapsilere düşen adamın
göniü soğur, o çeşit adam usanır, bıkar.

Halbuki bizim sevgilimiz, bizim dilediğimiz
canan, bizimle beraber.. rahmetini saçıp durmakta;
canımız da ona şükretmekte.

2935. Bizim gönlümüzde lâlelik var, gül bahçesi var.
Oraya solmanın, perişan olmanın yolu yok!

Daima terütazeyiz, daima genciz, lâtifiz.. daima
güzeliz, tatlıyız, daima gülüp durmadayız, zarifiz!...

Bizce yüzyılla bir saat birdir.. uzun yol, kısa
zaman bize göre değil!

O uzunluk, kısalık cisimlere göredir, cana nasıl sığar!

Eshabı Kehif, üç yüz dokuz yıl yattılar. Uyudular ama bu üç yüz dokuz yıl, onlara bir gün geldi, ne gamlandılar, ne teessüf ettiler.

2940. Uyandıkları anda uyudukları o uzun yıllar, kendilerine bir gün gibi göründü. Çünkü ruhları, yokluktan tekrar bedenlerine geldi.

Bu âlemde geceyle gündüz, ayla yıl bile olmazsa usanç, ihtiyarlık, bıkkınlık nasıl olur.

Yokluk gülistanında insan kendisinden geçer.. o âlemdeki sarhoşluk, Tanrı lûtfunun büyük kadehindendir..

Onu içmiyen, tadını tatmıyan bilmez, anlamaz. Gül kokusu, bok böceğinin aklına mı gelir?

Bu zevk mevhum değildir. Mevhum olsaydı o da mevhumlar gibi yok olurdu.

2945. Cehennem, nasıl olur da aklına cenneti getirir? Çirkin domuzda güzel yüz ne gezer?

Kendine gel, aklını başına devşir de böyle bir lokma ağzına kadar gelmişken kendi boğazını kendin sıkma a aşağılık kişi!

Biz, sarp yolları sona vardırıdık.. bize uyanlara yolu kolaylattık!"

Peygamberlerin "İmana gelin" diye ricalarına karşı halkın tekrar itiraz etmesi

Sebâ'lılar, "Siz kendinizce yomlu yıldızlarsınız am? bize göre yomsuzsunuz; bizimle zıtsınız, bize aykırıısınız siz.

Hiçbir düşüncemiz yokken bizi dertlere, meşak-
katlere saldınız.

2950. Biz, birbirimizle uzlaşmış bir topluluk, sizin
kötü haberlerinizle aramıza yüzlerce ayrılık düştü.

Biz şekerler yiyen dudu kuşlarıydık.. sizin yü-
zünüzden ölümü düşünen baykuşlara döndük.

Nerde bir gam masalı varsa, nerede bir kötü, bir
kabul edilmeyecek ses duyulursa..

Bu âlemde nerede bir kötüye yormak, nerede bir
kötü surete dönmek, nerede bir azap varsa,

Hepsi sizin söylediğiniz sözlerde sizin getirdi-
ğiniz misallerde, sizin yormanızda. Bütün hırsınız,
zevkiniz, âlemi derde düşürmek” dediler.

Peygamberlerin cevapları

2955. Peygamberler dediler ki: “Çirkin ve kötüye
yormak, sizin ruhunuzdan meydana gelen bir şey.
Bu kabahat bizde değil, sizde.

Bir tehlikeli yerde uyusan, bir ejderha da baş
ucundan sana doğru gelmeye başlasa,

Merhametli birisi “Çabuk kalk, yoksa ejderha
yutacak” diye seni uyandırır,

“Neye kötüye yoruyorsun” der misin? Ne yor-
ması. kalk da aydınlık bir bak, gör!

Ben, seni kötü yorumdan kurtarıyor da devlet
yurduna götürüyorum.

2960. Çünkü peygamber, gizli şeyi bilip seni de o
şeyden agâh eden adamdır. O, cihan halkının gör-
mediği seyleri görmüştür.

Bir doktor sana “Koruk yeme, sana şu çeşit
kötü bir hastalık verir” dese,

"Neden kötüye yoruyorsun" der misin? Dersen öğütçüyü suçlu tutuyorsun demektir.

Müneccim "Bugün sefere çıkma sakın" dese.

Müneccimin yüz kere bile yalanını tutmuş ol-
san da bir iki kere sözü doğru çıksa yine sözüne
uyarsın.

2965. Bizim nücum bilgimizse asla yanlış çıkmaz.
Böyle olduğu halde nasıl oluyor da doğruluğuna
inanmıyorsun, doğruluğu sence gizli, kapaklı kalıyor?

O doktorla müneccim, sana verdikleri haberi
zanla, şüpheyile veriyor. Halbuki biz açıkça görüyor,
söylüyoruz.

Cehennemın dumanını, cehennemın ateşini, ce-
hennemın münkirlere saldırdığını uzaktan görüyo-
ruz.

Sense, sus yahu, bırak şu sözü; kötüye yormak,
bize ziyan veriyor demektesin.

• Ey öğütçülerin öğüdünü dinlemiyen, kötü yoruş,
nereye varırsan var, seninledir!

2970. Adeta ardından bir yılan gidiyor; birisi de dam-
dan görüp haber veriyor.

Ona, sus, beni dertlendirme, bana keder ver-
me diyorsun. Adamcağız, peki benden günah gitti
diyor.

Fakat yılan, seni boynundan sokunca bütün
neşen zehir kesilir de o adama,

"Be adam mademki iş böyleydi, neden yenini
yakarı yırtarak feryadetmedin?

Yahut yukardan tepeme bir taş atıp bana işin
ciddiyetini, işin vehametini bildirmedi?" dersin.

2975. O adam da, iyi ama sen, benim sözümünden inciniyordun. Ne faydası var? Sana çok söyledim ama kâr etmedi ki.

Ben sana iyilik ettim, seni bu kötü işten kurtarmak için öğütler verdim.

Kötülüğünden bu iyiliğin kadrini bilmedin.. öğüdüm, seni büsbütün azdırdı, bana büsbütün cefa etmeye, beni büsbütün incitmeye başladın der.

Aşağılık, kötü kişilerin huyu budur. Sen ona iyilik ettin mi o, sana kötülük eder.

Sabırla nefsin belini bük. O, alçaktır, kötüdür, iyilik etmeye gelmez ona!

2980. Kerem sahibi birisine ihsanda bulunursan değer. Bire karşılık sana yedi yüz verir.

Bu alçağa da cefa eder, onu kahreylersen sana aşırı vefalar gösterir, kulun kölen olur.

Kâfirler, nimete eriştiler mi cefa tohumunu ekerler de sonra cehennemde, aman yarabbi diye bağırıp dururlar."

Tanrı'nın ahrette cehennemi, dünyada zindanı yaratmadan maksadı kendilerini büyük görenlerin ister istemez Tanrı'ya kulluk etmeleridir

Alçaklar, cefaya, derde düştüler mi arınır, temizlenirler. Vefa gördüler mi de cefakâr olurlar.

Şu halde onların ibadet edecekleri mescit cehennemdir, yabancı kuşun ayağını bağliyan, tuzaktır.

2985. Zindan da hırsızın, alçak kişinin ibadet yeridir. Orada daima Hakk'ı anar durur.

Mademki insanın yaradılmasındaki maksat, Tanrı'ya ibadet etmesidir, şu halde ibadetten başçeken, ibadete yanaşmıyan kişinin ibadet yeri cehennemdir.

İnsan, her işi yapabilir, fakat yaradılmasındaki maksat ibadettir.

"Ben, insanları, cinleri ancak bana ibadet etsinler diye yarattım." Bu âyeti okusana. Âlemin yaratılmasındaki maksat, ibadetten başka bir şey değil!

Kitaptan maksat, içindeki fendir ama dilersen sen onu yastık da yapabilirsin ya.

2990. Fakat ondan maksat yastık olması değil, bilgi, irfan, irşat ve faydadır.

Kılıcı mih yaparsan zafere mağlûbiyeti tercih ettin demektir.

İnsandan maksat ilimdir, doğru yolu bulmaktır ama her insanın bir ibadet yeri var.

Kerem sahibine ikramda bulundun mu bu ikram, ona ibadet yeridir, ikrama uğradıkça şükreder. Alçağı da aşağılattın, alçağa da kötülük ettin mi onu ibadete sevkedersin.

Vur alçakların başına ki yere baş koysunlar.. ver kerem sahiplerine ki ihsanına mazhar oldukça şükretsınler!

2995. Hulâsa Tanrı iki mescit yaratmıştır: Cehennem onların mescidi, cennet bunların!

Musa, o iç ağrısı kavim, başlarını eğsin diye Kudüs'te alçacık bir kapı yaptırdı.

Çünkü onlar cebbar, başı dik kişilerdi. Onlara bu küçücük, bu alçacık kapı, niyaz kapısıdır, cehennemdir!

Tanrı, padişabların suretini Hakk'a tabi olmıyan-
ları yola getirmek için halk etmiştir. Nitelim
Musa aleyhisselâm da Kudüs kalesinin duvarına
dik başlı cebbarlar eğilerek girsinler ve girer-
ken secde ederek, Yarabbi günahlarımızı al
bizden, desinler diye küçücük, alçacık bir kapı
yaptı

İyi bak, kendine gel! Tanrı, padişahları etten,
kemikten küçücük bir kapı olarak halk etti ya.

Dünya ehli olanlar, onlara secde ederler. Çünkü
Tanrı'ya secde etmenin düşmanıdır onlar!

3000. Dünya ehline bir fışkı yerceğizini mihrap düz-
dü.. o mihrabın adı da bey, padişah!

Bu tertemiz kapıya lââyık değilsiniz ki.. temiz
kişiler, şeker kamışdır, sizse bomboş birer kamıştan
ibaretsiz.

O çeşit köpeklere elbette bu çeşit bayağılık adam-
lar hürmet ederler. Öyle âdi kişiye hürmet etmek,
öyle âdi adama inanmak, aslana ardır.

Fare huylulara kedi bey olur. Fare kim oluyor
ki aslandan korksun?

3005. Fare huyludur, Tanrı köpeklerinden korkarlar,
Uluların virdi, (Rabbimiz, yücelerin yücesidir)
sözüdür. Bu aptallara lââyık olan Rab ise kendisinde
Tanrı kuvveti vehmeden dünya büyükleridir.

Fare, nasıl olur da savaş aslanlarından korkar.
Onlardan korkanlar, misk ceylânlarıdır ancak.

Yürü ey çömlek yalayıcı, kâse yalayıcının yanına
git.. onu kendine Tanrı say, velinimet say!

Kâfi, yeter artık.. uzun uzadıya anlatmaya gi-
rişsem beyler, padişahlar, hem kızarlar, hem de an-
lattıklarımın kendilerinde olduğunu bilirler, anlarlar.

Hulâsa ey kerem sahibi, alçak nefse iyilik etme, kötü davran da alçaklarla beraber o da sana boyun eğsin, teslim olsun.

3010. Alçak nefse ihsanda bulunursa alçaklar gibi nimeti inkâr eder, azgınlaşır.

İşte mihnette, meşakkatte bulunanların şükretmesi, nimet ve devlet sahiplerinin azgın ve hilebaz olmaları bu yüzdendir.

Altınlarla bezenmiş kaftanlara bürünen beyler, padişahlar azgın kişilerdir. Abaya sarınan yoksul yok mu.. şükreden odur işte.

Mal, mülk, devlet ve nimet sahipleri hiç şükrederler mi? Şükür mihnetten ve meşakkatten biter, gelişir.

Sofinin boş sofraya savdalanması

Bir sofi bir gün çiviye asılmış bir sofrayı gördü. Vecde geldi, dönmeye, oynamaya başladı, elbisesini yırtıyor.

3015. İşte azıksızların azığı.. işte kıtlıkların, dertlerin devası diye nâralar atıyordu.

Dumanı başından çıkıp neşesi, zevki arttıkça arttı.. sofiler de ona uydular, semâa başladılar.

Kih kih gülmeye, hay huy etmeye koyuldular.. defalarca kendilerinden geçip kendilerine geldiler.

Herzevekilin biri, sofiye "Çiviye asılı ve içinde ekmek olmıyan bomboş sofraya nedir ki seni bu derece zevka, vecde getiriyor?" dedi.

Sofi dedi ki: "Yürü git be.. sen, mânasız bir suretten ibaretsin.. sen varlık peşinde koş, âşık değilsin sen.

3020. Âşıkın gıdası, ekmezsiz ekmeğe âşık olmaktır. Âşkında doğru olan kişi, varlığa bağlanmaz.

Âşıkların varlıkla işi yoktur.. âşıklar, kârı sermayesiz elde ederler.

Kanadları yoktur, âlemin etrafında uçarlar.. elleri yoktur, topu meydandan kaparlar!

Mâna kokusunu duyan o yoksul da eli kesik olduğu halde zembil örerdi ya!

Âşıklar, yoklukta çadır kurarlar.. onlar, yokluk gibi bir renktedirler, bir tek ruhları vardır onların!

3025. Süt emen çocuk yemekten nasıl zevk alabilir? Perinin gıdası kokudan ibarettir.

Fakat insan oğlu perinin kokusundan koku alabilir mi? Huyu, onun huyunun zıddıdır.

Perinin az bir güzel kokudan aldığı zevki, sen yüz batman güzel yemekten bile alamazsın.

Nil ırmağının suyu Mısırlılara kan kesildiği halde İsrailoğullarına sudur.

Deniz, Firavun'u boğduğu halde İsrailoğullarına bir ana cadde haline gelir.

Tanrı kadehini Yusuf'un yüzünden içmek, Tanrı kokusunu Yusuf'un kokusundan duymak, Yakub aleyhisselâm'a mahsustur. Yusuf'un kardeşleri de bunlardan mahrumdur başkaları da

3030. Yakub'un, Yusuf'un yüzünde gördüğü nur, ancak Yakub'a mahsustu. Kardeşleri bunu nerden görecekler?

Bu, sevgiliye olan sevdası yüzünden kendini kuyulara atar. öbürü kininden sevgiliye kuyu kazar!

Sofra, onun önünde ekmeksizdir, bomboştur.. fakat Yakub'un önünde nimetlerle dopdoludur, iştahını açar.

Yüzünü yıkamıyan, hurilerin yüzünü göremez. Peygamber, "Namaz, ancak huzur-u kalble kılınır" demiştir.

Canların gıdası aşktır. Bundan dolayı ruhların gıdası, açlıktır.

3035. Yakup, Yusuf'a acıkmıştı, ekmek kokusu ona ta uzaklardan gelmekteydi.

Halbuki Yusuf'un gömleğini alıp koşa koşa Yakub'a getiren o gömleğin kokusunu duymadı bile!

Aradaki mesafe yüzlerce fersahken Yakub, Yakub olduğundan Yusuf'un gömleğinin kokusunu duyuyordu.

Nice âlimler vardır ki hakikî ilimden, hakikî irfandan nasipleri yoktur. Bu çeşit âlim, ilim hafızıdır, ilim sevgilisi değil!

Onun sözlerini duyan kişi, alelâde bir adam olsa bile o sözleri anlar, hakikat korkusunu alır.

3040. Çünkü böyle âlimin eline düşen gömlek, eğretidir, bir zaman içindir.. esir tellâlinin elindeki cariyeye gibi!

Tellâlin eline düşen cariyeye, müşteri içindir, tellâla ne fayda var?

Rızık vermek, Tanrı'nın işidir. Herkes, Tanrı'nın takdirine göre hareket eder, başka türlü hareket etmesine imkân yoktur.

Güzel bir hayal, ona bağ, bahçe haline gelmiştir.. çirkin bir hayal, bunun yolunu kesmiştir!

Tanrı, öyle bir Tanrı'dır ki bir hayalden, bağ, bahçe düzmüş, bir hayali de cehennem haline getirmiş, yanıp yakılma yeri yapmıştır!

3045. Peki.. o halde onun gül bahçelerinin yolunu.. küt-hanlarının yerini kim bilebilir ki?

Gönül gözcüsü, bu hayal, canın ne yanından geliyor.. fırsat bulup göremez ki.

Bir kolayını bulup da doğduğu yeri, geldiği tarafı görseydi kötü hayallerin yolunu keser, gelmelerine mâni olurdu.

Yokluk geçidine, yokluğun gözetleme yeri olan oraya casus, nasıl ayak atabilir?

Kör gibi onun ihsan eteğine yapış! Padişahım, körün yapışması diye buna derler işte!

3050. Onun eteği, emridir, fermanıdır. Ondan korkmayı, ondan çekinmeyi kendisine can itti haz eden adam ne iyi bahtlı bir adamdır!

Birisi çayırılıkta, çimenlikte, akar su kıyısında.. onun yanı başındaki de âzab içinde!

Azap çeken, öbürüne bakar da "Bu zevk neden ki?" diye şaşırır kalır.. bu da meşakkat çeken görür de "Acaba bunu kim hapsedmiş ki?" diye hayretlere düşer.

Zevk içinde olan azap çekene "Kendine gel.. neden böyle perişansın? Bak, burada ne güzel kaynaklar var. Neden böyle benzin sararmış? Burada yüzlerce deva var..

Arkadaş, gafil olma, bu çimenliğe gel!" der. Fakat öbürü "Canım efendim.. gelemiyorum ki!" diye cevap verir.

Bir beyle namaza düşkün olan ve namazdan,
Tanrı'ya niyaz etmeden zevk alan kölesi

3055. Bir bey, hamama gitmek lüzumunu duydu.. seher
çağı, kölesine "Sungur, uyan, başını kaldır.

Hamam tasını, peştamalı, havluyu, kili, Altın'-
dan al da hamama gidelim, haydi" diye seslendi.

Sungur, hamam tasiyle iyi bir peştamal ve hav-
lu aldı. Beraberce yola düştüler.

Yolda bir mescit vardı. Ezan da okunmaktaydı.
Sungur ezan sesini duydu.

Namaza pek düşküdü. Deki ki: "Ey kuluna
iltifatlarda, ihsanlarda bulunan beyim,

3060. Sen şu dükkânda birazcık otur da ben namazı
kılıvereyim."

Bey, dükkânda oturdu. İmamla cemaat namazı
kılıp camiden çıktılar.

Sungur kuşluk çağına kadar içerde kaldı. Bey,
bir müddet bekledi.

"Sungur, neye dışarı çıkmıyorsun?" diye seslendi.
Sungur, içeriden "Efendim, koyvermiyorlar.

Birazcık daha sabret, şimdi geliyorum. Beni
beklemekte olduğunu biliyorum, unuttum" dedi.

3065. Bey, tam yedi kere seslendi, bekledi, bekledi,
seslendi. Nihayet Sungur'un bu cilvesinden usandı,
âciz kaldı, sabrı tükendi.

Sungur, beyin her seslenişinde "Efendim, dışarı
çıkacağım ama daha koyvermiyorlar" diyordu.

Bey, "Yahu, mesçitte kimse kalmadı koyvermi-
yen kim, seni orada kim tutuyor?" diye bağırды.

Sungur dedi ki: "Seni dışardan içeriye sokmıyan yok mu? İşte beni de içerden dışarıya çıkarmıyan o.

Sana içeri girmeye izin vermiyen, benim de dışarı çıkmama mâni olmakta.

3076. Senin bu tarafa adım atmana müsaade etmiyen benim de dışarıya adım atmama mâni oluyor!"

Balıkları karaya çıkarmıyan deniz, karadakileri de denize sokmamakta.

Balığın aslı sudan, öbür hayvanların aslı topraktan.

Bu işte hile ve düzene başvurmanın, tedbirlere girişmenin faydası yok ki!

Kilit pek kuvvetli, açıcı da Tanrı. Teslimiyete yapışagör, rıza göster!

3075. Tedbirini unuttun mu pirinden o taze bahtı bulur, devlete erişirsin.

Kendini unuttun mu seni anarlar.. kul oldun mu azat ederler!

"Hattâ izistey' eserrüsül" hükmünce Peygamberlerin, münkirler, sözlerimizi kabul etmiyorlar diye ümitsizliğe, yese düşmeleri

Peygamberler bile, "Şuna, buna nasihat edip duruyoruz.

Niceye bir soğuk demiri dövüp duracak, niceye bir kafese üfleyip yatacağız?" diye hatırlarından geçirdiler.

Halkın yaptığı işler, Tanrı'nın kaza ve kaderiyedir. Dışın keskinliği, midenin hararet ve kuvvetinden ileri gelir.

3080. Nefs-i Kül, insanın cüz'i nefsine tesir etti de olacaklar oldu. Balık baştan kocar, kuyruktan değil!

Bunu böyle bil, bil ama eşeğini de yırz ok gibi süredur. Çünkü Tanrı, "Emirlerimi tebliğ et" diye emretmiştir; emrinden dışarı çıkmaya imkân yok.

(Bir fırka cennetliktir, bir fırka cehennemlik). Bu iki fırkanın hangisindensin, bilmezsın ki. Ne olduğunu görünceye kadar çalış, çabala!

Gemiye yükünü yükledin mi Tanrı'ya dayanman gerek.

Yolda gark mı olacaksın, kurtulup sağlıklı, selâmetle gideceğin yere mi varacaksın? Bu ikisinden hangisi başına gelecek, bilmezsın ki,

3085. Eğer ne olacağım, başına ne gelecek? bunu bil-medikçe gemiye binmem.

Bu seferden kurtulacak mıyım, yoksa yolda boğulacak mıyım? Ne olacağımı bildir bana.

Ben, başkaları gibi kuru bir ümide kapılıp şüpheyile yola düşmem dersin,

Hiçbir ticarete bulunamazsın. Çünkü bu ikisi de gaybdadır, sırdır.

Pul şişe gibi ruhu incecik olan, cüz'i bir şeyden kırılıveren korkak tacir, ticaretinden ne fayda görür, ne ziyan eder.

3090. Hattâ fayda şöyle dursun ziyan eder, mahrum kalır, hor olur. Kimde yanış varsa nuru, o bulur.

Çünkü bütün işler, ihtimalle yapılır. Sen de din işini üstün ve ön tut da kurtul.

Bu kapıyı ümitten başka bir şeyle açmaya izin yck.. Tanrı, doğrusunu daha iyi bilir.

Mukallidin imanı korku ve ümittir

Çalışanların boyunları iğ gibi incelse de yine insanı her sanata sevkeden ümittir, ihtimaldir.

Sabahleyin dükkânına giden rızık elde etmek ümidiyle koşar gider.

3095. Rızık ümidi olmasa nasıl olur da gidersin? Mahrumiyet korkusu olursa nasıl olur da kuvvet bulursun?

Belki ezelde sana bir rızık verilmemiştir. Bu ezeli mahrumiyet korkusu, nasıl oluyor da yiyeceğini, içeceğini elde etmek için çalışıp çabalamanda, arayıp taramanda seni âciz, kuvvetsiz bir hale sokmuyor?

Deseler, dersin ki: "Çalıştığım halde bir şey elde edememek korkusu da var. Var ama bu korku, tembellikte daha fazla.

Çalışırsam belki kazanırım; bunda ümidim daha çok.. tembellikte daha fazla zarar var.

Peki a kötü zanna düşen, ya neden din işinde bu ziyan korkusu eteğini tutuyor öyleyse?

3100. Yoksa bu bizim pazarımızın tacirleri olan peygamberlerle velilerin ne kârlar elde ettiklerini görmedin mi ki?

Onlara bu dükkânı terketmekle neler yüz gösterdi... bu pazarda nasıl kârlar ettiler.. haberin yok mu ki?

Ateş onlara halhal gibi râm oldu, deniz, onların emrine uydu, onları baş üstünde taşıdı.

Demir, onlara râm oldu, mum kesildi.. rüzgâr, onlara kul oldu, hükümlerine girdi!

Resulullâh sallallâhu aleyhi ve sellem, "şüphesiz
yok ki Tanrı'nın gizli velileri var" buyurdu

(Peygamberlerden başka) bir taife daha vardır
ki bunlar pek gizlidirler. Bu zâhir halkına nerden
meşhur olacaklar?

3105. Bunca kerametleri vardır da yine ululuklarını hiç
kimsenin gözü görmez!

Hem uludurlar, kerametleri vardır.. hem Tanrı
hareminde gizlenmişlerdir. Onların adlarını Abdâl
bile işitmemiştir.

Sen yoksa Tanrı'nın keremlerini bilmiyor mu-
sun ki.. seni "Gel" diye onların bulunduğu tarafa
çağırıp duruyor.

Âlemin altı ciheti de onun keremleriyle dolu..
nereye baksan onun bayrakları orada dikildi!

Bir kerem sahibi, sana gel, ateşe gir dese he-
mencecik atıl ateşe.. beni yakar mı deme bile!

Tanrı razı olsun, Enes'in peşkirini ateşe atması
ve peşkirin yanmaması

3110. Malik oğlu Enes'ten rivayet edilmiştir. Birisi
ona konuk olmuştu.

O hikâye eder: Yemekten sonra, peşkirini sarar-
mış,

Kirlenmiş, yemeğe bulaşmış gören Enes, hiz-
metçi kadına, "Bunu al da tandıra at, bir müddet
kalsın" dedi.

Enes'in sırlarına vâkîf olan o hizmetçi de peşki-
ri ateşle dopdolu olan tandıra atıverdi.

Bütün konuklar, şaşırıp kaldılar, peşkirden du-
man çıkacağını, kavrulup yanacağını umuyorlardı.

3115. Derken bir müddet sonra hizmetçi, peşkiri arın-
mış temizlenmiş, tertemiz olarak getirdi.

Oradakiler, "Ey Peygamber'le görüşüp konu-
muş olan aziz zat, peşkir nasıl oldu da hem yanmadı,
hem de temizlendi?" dediler.

Enes dedi ki: "Mustafa, bu peşkire elini, ağzını
silmişti; onun için!"

Ey ateşten, azaptan korkan gönül, böyle bir ele,
böyle bir ağıza yaklaş!

Bu el, bu ağız, cansız bir şeye böyle bir yüce-
lik verirse âşıkın ruhuna neler açmaz, neler yap-
maz?

3120. Kâbe'nin taşını, kerpiçini öptü, Kâbe (put-
haneyken) kible oldu. Ey can, sen de çalış, çabala
da erlere karşı toprak ol (erler seni de putlardan
arınırlar!)

Sonra o hizmetçi kadına dediler ki: "Peki, biz
bu ahvali gördük, sen de bize halini söylemez misin?

O söyler söylemez nasıl oldu da hemencecik
peşkiri tandıra attın? Tatalım o sırlara erişmiş..

Ya sen, bu derecede değerli bir peşkiri nasıl
ateşe fırlatıp attın a hanım?"

Hizmetçi, "Ben kerem sahiplerine itimat ede-
rim. Onların keremlerinden ümitsiz değilim ki.

3125. Peşkir de ne oluyor? Bana bile düşünmeden
hemen ateşe atıl dese,

Ona olan itimadımın bütünlüğünden derhal
attşe atılırım. Benim, Tanrı kullarından ümidim
çoktur.

Her kerem sahibi, her sır - bilir ere itimadım var. Bu yüzden değil peşkiri, başımı bile atarım” dedi.

Kardeş, sen de kendini bu iksire vur, erkeğin himmeti, erkeğin sadakati, kadından aşağı değil ya!

Bir erkeğin gönlü, kadının gönlünden aşağıysa o gönül, işkembeden de bayağıdır gayrı!

Rasûl aleyhisselâm'ın susuzluktan bunalmış, su bulamadıklarından âciz bir hâle düşmüş, adamların da, develerin de dilleri, ağızlarından çıkmış olan bir arap kervanının imdadına erişmeleri

3130. Çölde bir arap kervanı susuz kalmış, yağmursuzluktan kırbalarında bir damlacık olsun su kalmamıştı.

Bütün kervan, o çöl ortasında bunalmış, ölüm haline gelmişti.

Ansızın o iki dünyanın imdadına yetişen Mustafa, onların imdadına erişmek üzere yoldan çıkageldi.

Çölde, o sarp ve sonsuz yolda, o kızgın kumların üstünde bunalıp kalmış olan o kalabalık kervanı gördü.

Develerinin dilleri, ağızlarından çıkmış; adamlar, taraf taraf kumlara serilmiş kalmıştı!

3135. Bu hali görünce acıdı, “Kalkın, bir kaçınız derhal o kum yığınınına doğru koşun!

Orada zenci bir köle kırbayla beyine su götürüyor.

O zenci deveciyi devesiyle beraber ister istemez tutup bana getirin” dedi.

Birkaç kişi, kalkıp kum tepesine doğru koştu-
lar. Bir müddet sonra hakikaten dediği gibi,

Zenci bir kul gördüler, kırbasını doldurmuş,
devesine binmiş, beyine su götürüyordu.

3140. Zenciye “Şu tarafta insanların iftihar edecekleri
zat, Kâinatın hayırlısı olan Peygamber seni çağırıyor”
dediler.

Adam, “Ben onu tanımıyorum, o da kim?”
dedi. “Ay yüzlü, şeker huylu Muhammed” dediler,

Nasılsa öylece anlattılar, öylece övdültr. Zenci,
“O galiba bir şair olacak.

Bir kısım halkı sihirle zebun etmiş.. ona yarım
arşın bile yaklaşmam ben” dedi.

Nihayet herifi yakalayıp zorla, çeke çeke o
tarafa sürüklemeye başladılar. Zenci, bağırıp çağır-
ıyor, sövüp sayıyordu!

3145. Zenciye Azizin yanına getirdikleri zaman Pey-
gamber, “Su için, matralarınızı, kırbalarınızı da dol-
durun” dedi.

Hepsini o bir tek kırbadan kandıra kandıra su-
vardı. Hem adamlar, hem develer o bir kırbadan
kana kana su içtiler,

Kölenin kırbasından herkes kırbasını, matarasını
doldurur. Gökyüzündeki bulut bile hasedinden şa-
şırdı kaldı!

Bunu kim görmüştür? Bir tek kırbadan bunca
cehennemden harareti sönsün?

Kim görmüştür bunu? Su dolu bir tek kırbadan
bunca kırba ağzına kadar dolsun!

3150. Kölenin kırbası zaten bir vesileden, hakikatı örten bir sebepten ibaretti. Peygamberin emriyle ihşan dalgaları, aslî denizden coşup köpürmekte, kopup gelmekteydi!..

Su kaynayınca buhar haline gelir, havaya çıkar.. havadaki buhar da soğuyunca su olur, öyle mi?

Doğrusu şu: yaradılış bu hükümlerden hariç olarak sebepsiz, illetsiz yokluktan sular coşturmada.

Sen çocukluğundan sebepleri görüyor, bilgisizliğinden sebeplere yapışıyorsun.

Sebepleri görüyor da müsebbipten gaflet ediyorsun. Bu hakikatı örten, müsebbibin yüzünü gizliyen sebeplere ondan meyletmektesin sen.

3155. Sebepler gitti mi başına vurmağa başlar, aman yarabbi demeye koyulursun.

Tanrı da sana "Hadi, yürü, sebebe git.. ne acayip şey, sen, beni, yarattığım sebepler için andın ha!" der.

O vakit kul "Bundan böyle hep seni göreceğim, sebebe, o lâftan ibaret saçma şeye bakmıyacağım artık" der ama,

Tanrı "Seni tekrar sebep âlemine göndersem yine sebebe yapışırsın. Senin için bu, a tövbesinde durmıyan ahdi çürük adam!

Fakat ben bu işe bakmam, rahmetim boldur. Rahmet etrafında dönüp dolaşırım, herkese rahmet ederim ben!

3160. Senin kötü ahbine bakmam, mademki şimdi bana niyaz ediyorsun, keremimden sana ihşan eder, muradını veririm" der.

Evet.. kafile halkı Peygamberin mucizesine hayran oldu.. "Ya Muhammed, ey deniz huylu Peygamber, bu ne?

Küçük bir kırbayı sebep ittihaz ettin, Arabı da suya gark ettin. Kürdü de!

O kölenin kırbasının gaybdan suyla dolması ve kara yüzünün ulu Tanrı'nın izniyle ağarması

Ey köle, şimdi kurbanın dolu olduğunu da gör de şikâyet edip iyi, kötü söylenme" dediler.

O zenci köle, Peygamberin, bu mucizesine hayran oldu, imanı Lâmekân âleminde doğmaktaydı.

3165. Gökten akan bir çeşme gördü o.. kırbası onun coşkunluğuna bir vesile, onun hakikatine bir örtüydü!

Gözünden bütün örtüler, bütün sebepler yırtılıp sıyrıldı. Böylece gayb çeşmesini görmeye başladı. Göz pınarları doldu, efendisini de unuttu, duruşunu da!

Elsiz, ayaksız kaldı, yola gitmeye ne eli vardı artık, ne ayağı.. Tanrı, ruhuna bir titremedir saldı!

Mustafa, iş görmesi için tekrar onu o âlemden çekti de dedi ki: "Kendine gel.. ey faydalanmak isteyen, yürü..

3170. Şaşırıp kalacak zaman değil. Asıl şaşılacak şey, daha ileride.

Şimdi öyle durma; davranıver bakalım, çevik bir halde yola düş!"

Mübarek eliyle kölenin yüzünü sıvazladı, onu kutlu bir hale getirdi.

O kölenin, o Habeş oğlunun yüzü bembeyaz oldu; gecesi, ayın on dördü gibi aydınlandı, gündüz gibi nurlandı!

Güzellikte, işvede bir Yusuf kesildi. Peygamber ona "Hadi şimdi git de hali anlat" dedi.

3175. Köle elsiz, ayaksız sarhoş bir halde geldi, elden çıktı, ayağını tanımaz oldu!

Kervan halkından ayrıldı, suyla dolu iki kırba-sını aldı, yola düştü.

Efendinin, kölesini bembeyaz görüp tanımaması,
"Benim kölemi öldürdün, seni kan tuttu, Tanrı
seni benim elime düşürdü" demesi

Efendi, köleyi uzaktan görüp şaşırdı. Şaşkınlıkla o köy halkını çağırdı.

"Bu kırba bizim kırbamız, deve de bizim de-
miz. Fakat Zenci köle ne oldu ki?

Bu uzaktan gelen, ay'ın on dördü gibi bir de-
likanlı.. Yüzünün nuru, balkıyıp durmakta.. gündüzü
bile nursuz bırakmakta.

3180. Kölemiz nerde? Acaba birisi mi öldürdü, yoksa
kurt mu parladı da öldü?" demeye başladı.

Köle yanına gelince "Sen kimsin?" Yemenli mi-
sin, Türk müsün?

Söyle, doğru söyle.. kölemi ne yaptın? Öldür-
düysen gizleme, hileye sapma!" dedi.

Köle dedi ki: "Öldürmüş olsam yanına nasıl ge-
lirim,

Kendi ayağımla kanımı döktürmeye gelir miyim hiç?

3185. Bey, "Hey ne söylüyorsun, kölem nerde benim? Doğruyu söylemekten başka çare yok, kurtulamazsın elimden" dedi.

Köle dedi ki: "Köleyle arandaki sırları birer birer tamamiyle söyleyeyim..

Beni satın aldığın zamandan şimdiye kadar ne gelmiş geçmişse anlatayım da,

Kapkara vücudumdan bir sabah açılmış olmakla beraber senin kölen olduğumu anla!"

Kölenin rengi değişti ama tertemiz ruhun rengi yoktur ki.. ruhun ne rengi vardır, ne unsurlara bağlıdır, ne toprağa mensuptur!

3190. Yalnız teni tanıyanlar, bizi çabucak kaybederler.. su içenler, tulumu da bırakırlar, küpü de!

Fakat canı tanıyanların sayılarla işleri yoktur. Onlar, keyfiyetsiz ve kemiyetsiz olan denize gark olmuşlardır!

Can ol da can yoliyle canı tanı! Görüş dostu ol, kıyas oğlanı değil!

Melekle akıl, aynı yaradılıştadır hikmeti var da iki suret oldu.

Melek, kuş gibi kanatlı olmuş; akıl, kanadı bırakmış, nura bürünmüştür.

3195. Hulâsa ikisinin de mânası aynı olduğundan, ikisinin de hakikati bir olduğundan o iki güzel, birbirlerine arka olmuşlar, birbirlerine yardımcı kesilmişlerdir.

Melek de Hakk'ı bulmuştur, akıl da. Her ikisi de Âdem'e yardımda bulunmuş, her ikisi de Âdem'e secde etmiştir.

Nefisle Şeytan'sa ezelden bir olduğundan Âdem'e düşmandır, ona hased edip durur.

Âdem'i bedenden ibaret gören ondan kaçmış, ona secde etmemiştir. Fakat onu emniyete mazhar olmuş bir nur olarak gören, karşısında eğildi, secde etti.

Melekle aklın.. o ikisinin gözleri Âdem'i görüp nurlandı. Şeytan'la nefsin.. bu ikisinin gözleri, Âdem'i ancak toprak olarak gördü.

3200. Bu anlatışım da işte kara saplanmış eşek gibi kalakaldı. Yahudi'ye İncil okunamaz ki!

Şia'ya Ömer'den bahsedilebilir mi? Sağırın yanında kopuz çalınabilir mi?

Fakat köyün bir bucağında tek bir adam bile varsa bu hayhuyum kâfidir, o anlamıştır ya, yeter!

Anlatılması icabeden şeyi taşlar, kerpiçler bile dile gelir de anlıyana adamakıllı anlatır!

Tanrı, göklerden, yerlerden, ârazdan, âyandan ne verdi ve ne yarattıysa hepsini de ihtiyaca karşılık olarak vermiş, yaratmıştır. Bir şeye muhtaç olmalı, o ihtiyacı elde etmeli ki Tanrı ihsan etsin. "Tanrı, bunalan kişinin duasını kabul eder." Bunalma, bir şeye hak kazanmış olmaya şahittir.

Küçücük bir çocuk olan İsa'yı dile getirip konuşturan, Meryem'in derde düşüp niyaz etmesidir.

3205. Meryem'in cüz'ü olan İsa, Meryem'in diliyle de-

ğil, kendi diliyle onun yerine söz söyledi. Senin cüz'ünün cüz'ü de gizlice söz söyler durur.

A kişi, elin, ayağın sana şahit olur. Niceye bir münkirliğe el sunacak, ayak atacaksın?

Anlatılanı anlamıya, söyleneni dinlemeye liyakatin yoksa söz söyleyenin söyleme kabiliyeti seni görür, anlar.. yatar, uyur!

Arıyan, aradığını bulsun diye yerden ne biterse ihtiyaç sahibi için biter .

Tanrı, gökleri yarattıysa ihtiyaçları gidersin diye yarattı.

3210. Nerde dert varsa deva oraya gider, nerde yoksulluk varsa nimet oraya varır.

Müşkül nerdtysce cevap ordadır, gemi nerdeyse su orda!

Suyu az ara, susuzluğu elde et de sular yukardan da coşsun, aşağıdan da fışkırsın!

Boğazcağızı nazik yavrucak doğmasaydı onu besleyecek süt nasıl olur da memeden akardı?

Yürü, bu inişlerde, bu yokuşlarda koş da susa, hararetlen!

3215. Ey ulu er, ondan sonra havadaki arı (gibi) bulutlardaki ırmakların sesini iç!

İhtiyacın, otlardan, sebzelerden az mı ki Suyun önünü keser, sebzelere akıtırsın..

Suyun kulağını çeker, kurumuş nebatlar yeşersin, gelişsin diye o tarafa yürütürsün.

Cevherleri gizli olan can ekinleri için de Kevser suyuyla dolu rahmet bulutları var. Susuz kal, susa da sana "Onları Rableri sular" hitabı gelsin..

Tanrı, doğrusunu daha iyi bilir!

Kâfir karısının, süt emer çocuğıyle Mustafa aleyhisselâm'ın yanına gelmesi vt çocuğun, Rasûl sallallâhu aleyhi vesellem'in mucizesiyle İsa gibi dile gelip konuşması

3220. Yine o köyden bir kâfir karısı Peygamber'i sınamak için koşa koşa,

Eşeğıyle beraber yanına geldi, kucağında da iki aylık bir eocuk vardı.

Çocuk, Peygamber'e "Tanrı, sana selâm söyledi. Ya Rasûllâllah, sana geldik işte" dedi.

Anası, kızgınlıkla "Sus be, bu şahadeti kulağına kim üfürdü?

A yumurcak, bunu sana kim söyledi de böyle dilin açıldı, söyleyip duruyorsun?" dedi.

3225. Çocuk dedi ki: "Evvelâ Allah, sonra da Cebrail! Ben, bu sözde Cebrail'e ahenk uyduruyorum."

Kadın "nerde Cebrail?" deyince çocuk dedi ki: "Nah; başının üstünde. Görmüyor musun? Kafanı kaldır da bir yukarıya bak!

Cebrail, başının üstünde duruyor; bana yüz çeşit delil olmakta!"

Kadın, "Sahi görüyor musun" dedi. Çocuk dedi ki: "Evet, başının üstünde ayın on dördü gibi durmakta.

Bana Peygamber'i vasfediyor. Beni, bu suretle bu aşağılıklardan yüceltmede!"

3230. Sonra Peygamber, "Ey süt emer yavru, adın ne? Hadi bunu da söyle de sonra ananın isteğine uy, sus" dedi.

Çocuk, "Adım, Tanrı yanında Abdülâziz, fakat bu bir avuç edepsizce göre Abdül Uzzâ!

Halbuki ben sana bu peygamberliği veren Tanrı hakkıyçin Uzzâ'dan usanmışım, beriyim!" dedi.

İki aylık, çocuk, ayın on dördü gibi parlamış, baş köşeye geçen bilgi sahipleri gibi yetişmiş kişilere ders veriyordu.

Bu sırada çocuğun burnuna da, anasının burnuna da cennetten kâfur kokusu geldi.

3235. Her ikisi de yaşarsak yine bu mertebeden düşer, kâfir oluruz korkusuyla bunu söylediler ve bu kokuyu duya duya can verdiler.

Birisini, Tanrı överse ona cansızlar da yüzlerce kere doğrudur, haktır der, canlılar da!

Birisini koruyan Tanrı olursa ona kuş da gözcü, bekçi kesilir, balık da!

Tavşancıl kuşunun Mustafa aleyhisselâm'ın pabucunu kapıp havalanması ve havada pabucu ters çevirmesi, içindeki kara yılanın düşmesi

Tam bu sırada Mustafa, yücelerden ezan sesini duydu.

Aptes tazelemek üzere su istedi. O soğuk suyla elini, yüzünü yıkadı.

3240. Ayaklarını da yıkayıp pabuçlarını giymek üzereyken bir kuş gelip pabucunun bir tekini kapıverdi.

O güzel sözlü Peygamber, tam pabucu eline almışken tavşancıl pabucunu elinden kapıvermişti.

Kuş, yel gibi havalandı, pabucu tersine çevirdi, içinden bir yılan düştü.

Kapkara bir ylandı o.. tavşancıl, bu hareketiyle Peygamber'e iyilik etmek istemiş, Tanrı inayetine sebep olmuştu.

Kuş, sonra pabucu getirip "Buyur, namaza git" diye Peygamber'in önüne koydu.

3245. Âdeta "Bu küstahlığı zoraki yaptım, yoksa benim de edep ağacından bir dalcağızım var, ben de haddimce edep erkân nedir, bilirim" diyordu.

Vay o kişiye ki küstahça adım atar, nefsine uyar da: lüzumsuz fetvalar verir!

Peygamber, şükretti de dedi ki: "Biz, bunu cefa sanıyorduk, halbuki vefanın ta kendisiymiş!"

Papucumu kaptın, aklım karıştı, canım sıkıldı, sen beni gamdan kurtarıyormuşsun, bense gama düşmüştüm!

Tanrı, bize bütün gayıpları gösterdi ama o sırada gönlüm, kendimle meşguldü!"

3250. Tavşancıl, "Sen, gafil olmazsın, bu, senden uzak. Ey Mustafa, benim gaybı görmem de sendeki bilginin aksinden!

Havadayken pabucun içindeki yılanı görmem, kendimden değil, senden aksetti bu bana" dedi.

Nurlu kişinin aksi de aydındır. Zulmette kalanın aksiyse baştanbaşa külhan kesilir.

Tanrı kulunun aksi tamamiyle nurdur, yabancı'nın aksiyse tamamiyle körlük!

Ey can, herkesin aksi nedir, bunu bil.. dilediğin kişinin yanında otur!..

Bu hikâyeden ibret alıŖ ve Ŗüphesiz olarak
her g      n bir kolaylığı olduğunu biliŖ

3255. Ey can o hikâye, Tanrı hükmüne razı olasın
diye sana ibrettir.

İbret al da kötü bir iŖe d  Ŗ nce aklını baŖına
devŖir, ye'se d  Ŗme, h  sn   zanda bulun!

BaŖkaları, o h  diseden korkup sapsarı kesilse
bile sen aldırıŖ etme. Fayda, zamanında da, ziyan
zamanında da g  l gibi gülmeye bak!

G  l  n yapraklarını birer birer koparsan da
yine gülmeyi bırakmaz, yine solup gamlanmaz.

Bir dikenden niçin gama d  Ŗeyim? Zaten bu
gülmeyi diken yüzünden buldum der.

3260. Takdir yüzünden kaybettiğin Ŗeyler, muhakkak
senden belâyı giderir.. bunu böyle bil!

Tasavvuf nedir diye bir uluya sordular da dedi
ki: Sıkıntı zamanı, gönülde neŖe, ferah bulmak!

Tanrı'nın verdiği mihnet ve cefayı da Peygam-
ber'in pabucunu kapan tavŖancıl say.

TavŖancıl, Peygamber'in ayağını yılan sokmasın
diye pabucu kaptı, toza, toprağa bulanmamıŖ akla
nc ne mutlu!

Tanrı, "Kaybettiğiniz Ŗeylere eseflenmeyin, hattâ
kurt gelse de ke  inizi yese bile" buyurdu.

3265. O belâ, daha büyük bel  ları defetmek, o ziyan
daha dehŖetli ziyanları menetmek içindir.

Bir adamın, Musa'dan hayvanların, kuŖların dil-
lerini öğrenmeyi istemesi

Musa'ya bir delikanlı dedi ki: "Hayvanların dil-
lerini öğrenmek istiyorum.

Bu suretle kurdun, kuşun sözlerini duyayım da dinime ait işlerde ibret sahibi olayım.

Çünkü âdemoğullarının bütün sözleri, suya, ekmeğe, şana, şerefe ait.

Belki hayvanların bu dünyadan göçme zamanındaki tedbirleri, bu tedbirler yüzünden başka bir dertleri var!"

3270. Musa, "Hadi efendim, hadi.. vazgeç bu hevesten.. bunun önünde, sonunda pek çok tehlikesi var.

İbret almayı, uyanmayı Tanrı'dan dile.. kitap-tan, sözden, harften, duraktan değil!" dedi.

Adam, Musa menettikçe kızıştı, üstüne düştü. Zaten insan, bir şeyden menedildi mi, o şeye haris olur, büsbütün üstüne düşer!

Dedi ki: "Ya Musa, nurun parlayınca her şey, kadrini, kıymetini, senin sayende buldu.

Beni bu muradımdan mahrum etmek lûtfuna düşmez ey cömert er!

3275. Bu zamanda Tanrı'nın vekili sensin. Muradımı vermezsen beni meys edersin."

Musa, "Yarabbi, taşlanmış Şeytan, bu sâf adamları alay mı ediyor?

Öğretsem ziyankârlardan olacak, öğretmesem gönlüme bir kötülük gelecek" dedi.

Tanrı dedi ki: "Ya Musa, öğret.. çünkü biz, keremimizden hiçbir duayı asla reddetmeyiz.

Musa dedi ki: "Yarabbi, sonra pişman olacak, elini dişliyecek, elbiselerini yırtacak.

3280. Kudret, herkesin harcı değil.. aciz, Tanrı'dan çekinen kişiye en iyi sermayedir.

Eli bir şeye erişmiyen, Tanrı'dan korktu, çekin-

di, kendisini ibadete verdi.. yoksulluk, işte bu yüzden daima övünülecek bir şeydir!

Zengin zenginliği yüzünden Tanrı tapısından reddedildi. Çünkü kudreti var; sabrı terketti, dilediğini yapıverdi!..

Âcizlik, yoksulluk, insana hırslarla, gamlarla dolu olan nefis belâsından aman verir.

Gam, olmayacak dileklerden meydana gelir. Çünkü gulyabanilere avlanmış olan insan, o olmayacak dileklere alışmış, onlarla huylanmıştı.

3285. Toprak yiyen, toprak ister; o biçare gülbeşekerden hoşlanmaz, gülbeşerkeri hazmedemez!"

Ulu Tanrı'dan, Musa'ya dileğinden bir kısmını
olsun öğret... diye vahiy gelmesi

Tanrı, Musa'ya "Ya Musa, sen onun dileğini ver de elini aç, dileğini yapsın!" dedi.

Dileğini yapmak kudreti, ibadetin tuzudur, lezzetidir. Yoksa bu gökyüzü de ihtiyarsız dönüp durmada.

Fakat düşünüşünden dolayı ne bir sevaba girer, ne bir günaha. Çünkü hesap vakti sevap da ihtiyarî olarak yapılan işe verilir, azap da!

Zaten bütün âlem Tanrı'ya tesbih eder.. fakat bu zoraki tesbihten, bir sevap elde edilemez.

3290. Erin eline kılıcı ver, onu âcizlikten kurtar, onu kudret sahibi yap da ya gazi olsun, ya yol kesici eşkıya!

Âdem, "Kerremnâ" sırrına, dilediğini yapabilme kudretiyle erişti.. insanların yarısı bal arısı oldu, yarısı yılan!

Müminler, bal arısı gibi bal madeni oldular.. kâfirler, yılan gibi zehir madeni!

Çünkü mümin, seçilmiş, helâl otlar yer, tükürğü bile bal arısı gibi hayat verir!

Kâfire gelince, irin şerbeti içer, gıdasından da zehir meydana gelir!

3295. Tanrı ilhamına erenler, hayatın ta kendisi kesilirler, hava ve hevesle süslenenlerse ölüm zehiri!

İyilik edenler, ihtiyarlariyle iyilik ederler, uyanık hareketleriyle kendilerini korurlar da o yüzden övülürler, takdir edilirler. Cihandaki bu medihler, bu takdirler, hep ihtiyar yüzünden meydana gelir.

Külhaniler, zindanda oldukça Tanrı'dan çekinirler, zâhit olurlar, Tanrı'yı anarlar!

Fakat kudret gitti mi amel kesada uğrar.. kendine gel de ecel, sermayeyi elden almasın!

Kendine gel.. kudretin, kâr elde etmek için bir sermayedir.. Kudret zamanını kaçırma, kıymetini bil!

3300. İnsan, "Kerremna" kır atına binmiş, ihtiyar dizginini de akıl eline vermiştir.

Musa, tekrar ona şefkatle öğüt vererek "İsteğin seni mahcup eder, yüzünü sarartır.

Gel, bu sevdadan vazgeç. Tanrı'dan kork. Şeytan, seni aldatmış, o, sana ders vermiş!" dedi.

Adam'ın, yalnız kümes hayvanlariyle köpeğin dil-
lerini anlamaya razı olması, Musa aleyhisselâm'-
ın da onun bu muradını yerine getirmesi

Adam, "Bari hiç olmazsa kapı dibinde yatıp duran, ev bekçiliği eden köpekle kümes hayvanlarının dillerini öğret" dedi.

Musa dedi ki: "Hadi, peki.. bu ikisinin dillerini anlıyacaksın, yürü git!"

3305. Adam, sabah çağı, bakalım sahiden dillerini öğrendim mi, anlıyacak mıyım ki? diye kapının eşiğinde beklemekteydi.

Hizmetçi kadın sofra örtüsü silkerken bir lokmacık bayat ekmek de düştü.

Ekmek parçasını horoz, hemencecik kapıverdi. Köpek dedi ki: Sen, bize zulmettin.

Buğday tanesi de yiyebilirsin. Halbuki ben yiyemem ki.. yerimde, yurdumda bundan âcizim ben.

Sen buğday da yiyebilirsin, arpa da, darı, mısır gibi başka şeyler de.. Halbuki ben bunları yiyemem.

3310. Böyle olduğu halde bizim kısmetimiz olan şu bir parçacık ekmeği bile kapıyorsun!

Horozun köpeğe cevabı

Bu sözü duyan horoz, "Merak etme, Tanrı sana buna karşılık başka şeyler verir.

Bu ev sahibinin atı sakatlanacak, yarın sabah, adamakıllı doyacaksın, kederlenme.

Atın ölümü, köpeklere bir bayram olacak.. çalışıp çabalamadan bir hayli rızık dökülüp kalacak" dedi.

Adam, bu sözü duyunca derhal atı sattı. Horozun dediği çıkmadı, köpeğe karşı mahcup vaziyette kaldı.

3315. Ertesi günü yine horoz, ekmeği kapınca köpek ağzını açtı, dedi ki:

"A düzenbaz horoz.. bu yalan niceye bir? Niceye bir bu zulümkârlık, bu yalancılık, bu kara yürek-lilik?

Hani at sakatlanacak dediydin, nerde? Sen, dü-zenci körün birisin, sözünde hiçbir doğru yok!"

Her şeyden haberi olan horoz, köpeğe "Atı sa-katlandı, sakatlandı ama başka yerde.

Atını satıp ziyandan kurtuldu. Uğrıyacağı ziyanı, başkalarına yükletti.

3320. Fakat yarın katırı sakatlanacak, o nimet, ancak köpeklere nasip olacak" dedi.

O haris adam, hemencecik katırı da sattı, dert-ten de kurtuldu, ziyandan da.

Üçüncü günü köpek, horoza dedi ki: "Ey beyliği davulla dümbelek ile ilân edilen yalancılar beyi, hani, nerde vaadin?"

- Horoz, "Acele katırı da sattı. Fakat yarın kö-lesi ölecek.

Ölünce de akrabası, yoksullara köpeklere ekmek-ler dağıtacaklar" dedi.

3325. Adam, bunu duyunca köleyi de satıp ziyandan kurtuldu, yüzü parladı, neşelendi.

Şükürler etmekte, âlemde üç ziyandan da kurtul-dum.

Kümes hayvanlariyle köpeklerin dillerini öğren-dim de kötü şakdirlerden kendimi kurtardım demek-teydi.

Ekmekten mahrum kalan köpek, üçüncü gün "Ey tek, çift atıp duran herzevekil ve yalancı horoz!

Köpeğe vaadettiği üç şeyde de yalanı çıkmış olan
horozun utanması

Yalanın, düzenin niceye bir sürecektir? Sen yalandan başka bir söz söylemez misin?" dedi.

3330. Horoz dedi ki: "Haşa.. ne ben yalan söylerim, ne benim cinsimden olan öbür horozlar. Biz yalandan yunmuş, arınmışız!

Biz horozlar, müezzinler gibi doğru söyler, güneşi gözetler, vakit geldi mi ki diye bekler dururuz!

Bizi bir leğen altına kapatsalar yine içten içe güneşi gözler, onun nerde olduğunu anlarız .

Veliler, güneşin bekçileridir. İnsanlar içinde Tanrı sırlarını bilir, anlar onlar.

Tanrı, bizi namaz vaktini bildirmek üzere âdemoğluna hediye etmiştir.

3335. İçimizden biri yanılır da vakitsiz öterse o ötüşü. ölümüne sebep olur.

Vakitsiz "Haydin namaza" dememiz, kanımızı mübah eder.

Mâsum olan, yanılmıyansa ancak vahye mazhar olan can horozudur.

Kölesini de sattı, Köle satılır satılmaz öldü, alan da iki kat ziyana girdi.

Malını kaçırdı ama iyi bil ki kendi kanına girdi.

3340. Bir ziyana uğramak, birçok ziyanları defedecekti. Cismimiz, malımız, canlarımıza fedadır; canımıza gelecek belâ, cismimize, malımıza gelir.

Gazaba uğradın mı padişahlara malını verir, başını kurtarırsın.

Fakat iş bilmez cahil misin? Kazaya düşünce pa-
dişahıtan malını kaçırmaya kalkışırsın.

Horozun, ev sahibinin ölümünü haber vermesi

Fakat şimdi de yarınki gün ev sahibi ölecek. Mi-
rasına konan feryat ve figan ederek bir öküz kese-
cek.

Yarın, adam ölünce sana epeyce yemek düşecek.

3345. Köyde halk da, ilerigelenler de kurban etleri,
lalangalar, yemekler yiyecekler.

Yoksullara, köpeklere bir hayli öküz eti, koca
koca ekmekler dağıtılacak.

Atın, eşeğin, kölenin ölümü, bu ham mağrura
gelecek kazayı defedecekti.

Fakat o, malının ziyan olmasından ve bu yüz-
den derde düşmesinden kaçtı, malını çoğalttı.. ço-
ğalttı ama kendi kanına girdi!

Dervişlerin bu riyazatları neden? Çünkü cisme
verilen o eziyetler, canların bakasına sebep olur.

3350. Salık, ebediliğe erişmese nasıl olur da tenini has-
talıklara uğratar, helâk eder?

Ruhu, karşılığında elde edeceği şeyleri görmese
insan, elini açar da cömertlik eder, ibadette bulunur
mu?

Kâr ummaksızın veren ancak Tanrı'dır, Tanrı-
dır. Tanrı!

Yahut da Tanrı huylarıyla huylanmış olan, nur
olan, Tanrı parıltısını elde eden Tanrı velisi.

Çünkü o ganidir, ondan başka herkes yoksul. Bir yoksul, karşılık ummadan al diyebilir, mal verebilir mi?

3355. Çocuk, elmayı görmedikçe kokmuş soğanı elinden bırakır mı hiç?

Bütün bu alışverişlerde maksat var. Herkes, bir şey elde etmek için dükkânına geçmiş, kurulmuştur.

Yüzlerce güzel matahlar gösterir, gönlünden elde edeceği karşılığı düşünür durur.

Ey din ulusu, bir selâm bile duymazsın ki selâm veren, sonunda yenini, yakanı yakalamasın.

Kardeş, ben halkın ileri gelenlerinden de, geri kalanlarından da tamahsız bir selâm bile işitmedim vesselâm!

3360. Yalnız Tanrı'nın selâmında bir tamah yoktur.. işte o kadar. Sen ev ev, yer yer onu ara, gaflet etme!

Ben ağzı güzel kokan adamın ağzından hem Tanrı haberini duydum, hem Tanrı selâmını!

Bu Tanrı erlerinin selâmını da canla, gönülle kabul eder; Tanrı selâmını onların selâmından duyar. içerim.

Çünkü onun selâmı da Tanrı selâmı olmuştur. Çünkü o, kendi varlığını ateşlere atmış, yakmıştır.

Kendi varlığından ölmüş, Tanrı'yla dirilmiştir. Onun için Tanrı sırları, iki dudağının arasından çıkıp durmadadır.

3365. Riyazatta tenin ölümü diriliktir. Bu bedenin eziyet çekmesi ruha ebedilik verir.

O habis herif de horoz ne diyecek diye kulak vermiş dinliyordu.

O adamın, horozdan ölüm haberini duyunca
Musa'ya koşması

Bunları duyunca ateşlenip koş a koş Musa Kelimullah'ın kapısına dayandı.

Korkudan kapısının toprağına yüz sürmekte, Ey Kelim, feryadıma yetiş demektedir.

Musa, "Yürü, yüzünü yerlere döse de kurtul. Mademki usta oldun, kuyudan sıçra, çık!

3370. Hadi müslümanlara ziyan ver, keseni, dağarcı-
ğını iki kat doldur.

Ben, sana aynada görünen bu kaza ve kaderi kerpiçte gördüm.

Akıllı kişiye, sonda görülecek şey önceden görünür, gönlüne doğar; bilgisi az kişiye sonunda!" dedi.

Adam tekrar feryat edip dedi ki: "Ey iyi ahlâklı, lûtfet. Başıma kakma yüzüme vurma.

Ben, iyiliğe lâıyk bir adam değilim, ancak öyle hareket edebilirdim.. ettim de. Sen, benim liyakatsizliğime iyi bir karşılık ver, lûtfet."

3375. Musa, "Oğul, şastten bir oktur fırladı, geri gelmesi âdet değildir ki.

Fakat bir iyilikte bulunmak isterim; ölüm zamanı imansız kalmıyasın, imanlı ölesin.

İmanını yoldaş edindin mi dirisin.. imanla gittin mi ebedisin" dedi.

Tam bu sırada adamın hali değişti gönülü bulundu, leğen getirdiler.

Bu, yemekten meydana gelen gönül bulanması değil, ölüm alâmeti! A ham betbaht, kayetmenin ne faydası var sana?

3380. Dört kişi alıp evine kadar göturdüler. Adam-
cağızın ayakları birbirine dolaşıyordu.

Musa'nın öğüdünü dinlemiyor, halifelikte bu-
lunuyorsun ha.. Fakat kendini çeliği sağlam bir kılı-
cın üstüne atıyorsun!

Kılıç, senin canını alıverir, hiç utanıp sıkılmaz.
Kardeş, bu senin lâıygındır, lâıygın!

Musa'nın, o adamın imanla ölmesi için duası

Musa, o seher çağı duaya başladı: "Yarabbi, sen,
onun imanını alma.

Padişahlıkta bulun, bağışla onu.. o yanılmış, şa-
şırılmış, haddini bilmemiş, haddinden fazla ileri git-
miş!

3385. Bu bilgi, senin harcın değil dedim ama sözümü
anlamadı. Başımdan savuyorum sandı.

Sopasını ejderha yapabilen kişi ejderhaya el ata-
bilir.

Dudağını yumup söylemiyen, sırrı gizliyeabilen,
gayb sırrını öğrenebilir.

Su kuşundan başka kuş denize atılmaz, artık an-
layıver.. doğrusunu Tanrı daha iyi bilir.

O da suda yaşayan kuş olmadığı halde denize
atıldı, boğuluyor.. ey merhametli Tanrı, sen elini
tut!"

Ulu Tanrı'nın Musa aleyh'sselâm'ın duasını
kabul etmesi

3390. Tanrı dedi ki: "Peki.. imanını bağışladım. Hattâ
dilersen şimdi dirilteyim de..

Değil yalnız onu, hatırın için bütün ölüp gömülmüş olanları dirilteyim.

Musa, "Yarabbi, bu dünya ölümlü dünyadır. Sen, onu o aydınlık âlemde dirilt.

Bu fena dünya, varlık dünyası değil. Sonunda yine ölecek değil mi.. âriyet dirilmede ne fayda var?

Sen, şimdi onlara, gözlerden gizli olan "Ledey-na muhdarun" yurdunda rahmet saç!" dedi.

3395. Ey insan, cisim ve mal ziyarı, cana faydadır, canı vebalden kurtarır.

Sen de riyazata canla, başla müşteri ol. Tenini riyazata verdin mi canını kurtardın demektir.

Ey bahtı yaver kişi, gönlüne ihtiyatsız riyazat isteği gelirse secdeye baş koy, şükranlıkler ver.

Mademki Tanrı, o riyazat isteğini verdi, şükürler et. O istek, sana kendiliğinden gelmedi, seni "Kün" emriyle riyazata o çekti.

Çocuğu yaşamıyan kadının ağlayıp inlemesi,
"Bu, senin riyazatına karşılıktır, senin için, mücahitlerin cihadına mukabildir" diye cevap gtlmesi

Bir kadın vardı, her yıl bir çocuk doğururdu. Fakat çocuk, altı aydan fazla yaşamazdı.

3400. Uç aylıkken, yahut dört aylıkken ölür giderdi. Kadın feryad ederek dedi ki: "Yarabbi,

Bu çocuklar, bana dokuz ay yük oluyor, üç aycağız da ferahlık veriyor. Bana verdiğin nimet eleğimsağmadan da tez geçip gidiveriyor!"

Tanrı erlerine ağlayıp yalvarmakta, çocuklarının ölümünden şikâyet etmekteydi.

Bu suretle tam yirmi oğlu öldü, ciğerine bir yaman ateştir düştü.

Nihayet bir gece o kadına ruyasında yemyeşil güzel, kusursuz, ebediyet yurdunu, cenneti gösterdiler.

3405. Keyfiyete sığmıyan nimete cennet dedim. Bağ bahçe dedim. Çünkü orası, nimetlerin de aslıdır, bağların, bahçelerin de toplandığı yer.

Yoksa ne bağı? Orada öyle şeyler var ki gözler görmemiştir. Tanrı da gayb nuruna çırağ demmiştir.

Bu ancak bir misaldir, onun misli değil. Bu misal de anlamaktan âciz olan bir koku alsın, anlasın diye getirilir.

Hulâsa kadıncağız, cenneti görüp mest oldu. O teselliye uğrayınca elden çıktı, kendinden geçti!

Köşkün birinde adının yazılı olduğunu gördü, o âşık orasını kendinin sandı.

3410. Sonra ona dediler ki: "Bu nimet, canını fedâ etmede doğru olan ve bu fedakârlıkta doğruluktan ayrılmıyan kişininindir.

Bir hayli hizmet etmek gerek ki sen de bu kuşluk kahvaltısından yiyesin!

Fakat sen, Tanrı'ya sığınmada tembellik ediyorsun. Tanrı da ona karşılık olarak sana o musibetleri verdi."

Kadın, "Yarabbi, yüzyıl, hattâ daha fazla bir müddet benden kan dök, evlâtlarımı öldür.. razıyım" dedi.

Yavaşavaş, adım adım o bahçeye girince bütün çocuklarını orada gördü de,

3415. Dedi ki: "Yarabbi, ben kaybettim ama sen kaybetmemişsin!" Evet.. insan, gaybi gören göze malik olmadıkça insan olamaz.

Sen istemezsin, sebep olamazsın ama burnun kanar, bir hayli de kan akar.. derken ateşin geçer, kurtulursun.

Her meyvanın içi, kabuğundan iyidir. Teni de kabuk, sevgiliyi iç bil!

İnsan, pek lâtif bir içe maliktir. İnsansan bir an olsun onu ara!

Tanrı razı olsun, Hamza'nın savaşa zırhsız girmesi

* Peygamber'in amcası Hamza, gençlik çağında savaşa daima zırh gierek girerdi.

Son zamanlarındaysa savaş saflarına zırhsız olarak katılır, sarhoşça savaşa atılırdı.

3420. Göğsü açık, vücudü çıplak olarak kendini kılıçlara atardı.

Halk, "Ey Peygamber'in amcası, ey saflar yaran aslan, ey erlerin padişahı.

Tanrı buyruğunda "Nefislerinizi, kendi ellerinizle tehlikeye atmayın" emrini okumadın mı ki?

Peki, neden kendini böyle bir savaş esnasında tehlikeye atıyorsun?

Gençken, iri yapılı ve kuvvetliken saflara zırhsız katılmazdın.

3425. Şimdi ihtiyarladın, zayıfladın, belin büküldü.. öyle olduğu halde hiçbir şeye aldırış etmez oldun.

Her şeye boş vtriyor; bir kılıç ve bir mızrakla savaşa atılıyor, âdeta kendini sınırıyorsun.

Kılıç, ihtiyara hürmet etmez. Hiç kılıçla okun-
aklı, temyizi olur mu?" dediler.

O bîhaberler, Hamza'nın kaydına düşüyorlar,
gayretlerinden ona bu çeşit öğütler veriyorlardı.

Hamza'nın halka cevap vermesi

Hamza dedi ki: "Gençken ölümü, bu dünyaya
vedâ etme tarzında görürdüm.

3430. Kim ölüme istiyerek gider? Kim, ejderhanın
karşısında soyunur?

Fakat şimdi Muhammed'in nuriyle bu fânı
şehre zebun değilim ki.

Duygudan hariç olan ve Halk nuru askeriyle
dolu bulunan padişah ordugâhını görmekteyim,

Çadırlar, çadırlara geçmiş, çadır direklerinin
ipleri, iplere sarılmış.. şükürler olsun ki Tanrı, ben-
uykudan uyandırdı.

Ölüm, kimin nazarında tehlikeyse "Tehlikeye
atılmayın" emri de onadır.

3435. Fakat birisinin nazarında ölüm, hakikat kapı-
sının açılışından ibaret olursa ona.. Haydin, çabuk
olun "hitabı gelir."

Ey ölümü görenler, uzaklaşın.. ey haşri, diril-
meyi görenler, çabuk olun!

Ey lûtf görenler, ferahlanın, sevinin.. Ey ka-
hîr görenler, bu bir belâdır, gamlanın!

Ölümü, bir Yusuf gören, canını feda eder, kurt-
olarak görense yolunu sapıtır!

Oğul, herkesin ölümü, kendi rengindendir. Düş-
mana düşmandır, dosta dost!

3440. Ayna Türke nazaran güzel bir renktedir. Zenciye nazaran o da Zencidir.

Ey can, aklını başına devşir.. Ölümünden korkup kaçarsın ya.. doğrucası sen, kendinden korkmaktasın.

Gördüğün, ölümün yüzü değil, kendi çirkin yüzün, canın bir ağaca benzer.. ölüm, yaprağıdır.

İyiye de senden yetişmiş, yeşermiştir, kötüye de. Hoş, nahoş.. gönlüne gelen hir şey, senden senin varlığından gelir.

Bir dikenle yaralanmışsan o diken sen dikmişsindir. Atlas olsun, ipek olsun, ne giymişsen kendin eğiymişsindir.

3445. Bil ki iş, ona verilen karşılıkla aynı renkte olmaz. Hiçbir hizmet, o hizmete mukabil verilen şeyle bir renkte değildir.

Ücret alanların ücreti, yaptıkları işe benzemez. Çünkü o iş , ârazdır, buysa cevher ve ebedî.

İş, güçlükten. zordan, alın terinden ibarettir; buysa gümüşdür, altındır, tabaklarla verilen ihsandır.

Sana bir yerden bir töhmet gelse, mutlaka zulmettiğin birisi mihnete düşmüş, beddua etmiştir.

Ama sen dersin ki ben bir şey yapmadım, kimse hakkında bir töhmette bulunmadım.

3450. Fakat başka çeşit bir günah etmişsindir. Tohum ektin, nasıl olur da meyve vermez?

Zina edene yüz sopa vururlar da zinâkâr, ben kimşeyi dövmedim ki der.

Fakat bu belâ, bu dövüş, o zinanın cezası değil mi? Ama sopa, gizli bir yerde edilen zinaya nasıl benzer?

Ey Kelîm, yılan hiç sopaya benzer mi? Ey hakîm, dert, devaya benzer mi?

Sen de o sopa yerine menini nasıl dötkün de o meni, güzelim bir şahıs oldu? .

3455. Omenin, bir dost oldu, yahut bir yılan kesildi. Asâ'nın yılan olduğuna şaşıyorsun değil mi? Fakat buna daha ziyade şaşmak icabetmez mi?

Hiç meni, o çocuğa benzer mi? Hiç şeker kamışı, şekere benzer mi?

Adam, bir rükü, yahut sücud etti mi onun rükû ve sücudu, o âlemde bağ, bahçe olur.

Ağzından Tanrı'ya bir övüş uçtumu tan yerini ağartan Tanrı, o övüşü bir cennet kuşu yapar.

Kuşun menisi de yeldir, havadır ama senin Tanrı'yı övüşün, Tanrı'yı tesbih edişin, hiç de kuşa benzemez.

3460. Yoksullara ihsanda bulundun, zekât verdin, elinle bir hayırda bulundun mu o âlemde bu hayır, ağaçlık, çayırılık, çimenlik olur.

Sabır suyun, cennetteki nehirler.. cennetin süt ırmağı, sevgin, aşkındır.

İbadetten zevk alman, bal nehri, Tanrı aşkıyle sarhoş olman, şevk duyman şarap ırmağıdır.

Bu sebepler, o eserlere benzemez. Fakat Tanrı, nasıl oldu da bu sebeplerin yerine o eserleri getirdi? Kimse bilmez.

Bu sebepler, dünyada nasıl senin ihtiyarınla, senin fermanınla meydana geldiye o dört ırmak da ahrette şüphe yok, senin fermanına tabi olur.

3465. Onları ne tarafa dilersen akıtırsın. Sebepleri nasıl tasarruf ettiysen onları da öyle tasarruf edersin.

Menin nasıl sana tabiyse meniden gelen soy sop da derhal senin emrine girer, sana tabi olur.

Oğlum, senin buyruğunla koşar, yürür.. ben. senin cüz'ünüm, beni anamın karnında rehin olarak bırakan sendin, der.

O sıfat, bu âlemde senin emrindeydi. Cennette de o ırmaklar senin emrindedir.

Cennetteki ağaçlar, senin fermanına tabidir, çünkü o ağaçlar, senin sıfatlarından yeşerdi, meyva verdi.

3470. Bu sıfatlar, burada nasıl senin emrine tabiyse onlara karşılık olan şeyler de orada senin emrine tabidir.

Bir mazluma karşı elinden bir zulüm çıktımı o zulüm bir ağaç olur, o ağaçtan zakkum biter.

Kızgınlıkla gönüllere ateş saldın mı cehennem ateşinin aslı oldun gitti.

Ateşin burada nasıl adamları yakarsa ondan meydana gelen eser de orada seni yakar.

Kızgınlığın ateşin adamlara saldırmakta ya.. ondan meydana gelen ateş de adamlara saldırır.

3475. O yılan, akrebe benziyen sözlerin yılan ve akreb olur da seni kuyruğundan yakalar.

Velilere uymadın, onları bekletip durdun, orada da kıyamet gününün beklenmesi sana yâr olur, bekler durursun.

Hele yarın, hele öbür gün diye vaadede, Tanrı'ya dönmeyi sallar durursun ya.. İşte bu bekleyiş, mahşerdeki beklemendir, vay sana!

O uzun günde hesap için, canlar yakan güneşin altında bekler kalırsın..

Çünkü sen dünyada göğü de, göktekileri de elbette yola girerim tohumunu eke eke beklemiştin!

3480. Kızgınlığın, cehennem ateşinin tohumudur. Kendine gel de şu cehennemini söndür, çünkü o bir tuzaktır.

Bu ateşi ancak nur söndürebilir. Cehennem mümine "Nurun ateşimizi söndürdü" der.. Tanrı'ya şükürler olsun!

Nura sahip olmadığın halde yavaşlık, mülâyimlik gösterirsen bu kötü bir şeydir. Çünkü ateşin sönmemiştir, küllenmiştir.

Bu hal, bir tekellüftür, bir örtüdür. Aklını başına al, ateşi din nurundan başka bir şey söndürmez!

Din nurunu görmedikçe emin olma.. çünkü gizli ateş, bir gün olur ortaya çıkar.

3485. Nuru bir su bil, suya yapış.. suyu elde ettin mi ateşten korkma!

Ateşi su söndürür. Çünkü ateş, huyu muktezası suyun soyunu, sopunu, oğullarını, (yani ağaçları, otları) yakar, yandırır!

Birkaç günceğiz o su kuşlarının yanına git de seni Abıhayata ulaştırırsınlar.

Kara kuşıyla su kuşu, suret bakımından birdir ama suyla yağ gibi hakikatte birbirine zıttır,

Bunlar, birbirlerine benzerler ama her biri, kendi aslına kuldur, köledir. Dikkat ve ihtiyatla hareket et.

3490. Nitekim vesveseyle Elest deminin vahyi.. her ikisi de duyguyla değil, akılla anlaşılır; fakat aralarında fark var.

Her ikisi de gönül pazarının tellâlıdır, her ikisi de matahlarını över, durur.

Gönül sarrafiysen fikrini anla, gönlüne geleni bil de esir tellâlî gibi bu iki fikri birbirinden ayırdet.

Eğer şüpheye düşüyor ve bu iki fikri ayırdedemiyorsan "Aldatmaca yok" de; acele etme, koşma!

Alışverişte aldanmamanın çaresi

Bir dost, Peygamber'e "Ben alışverişte daima aldanıyorum.

3495. Bir şey satan, yahut alan kişinin hilesi sanki sihir.. gelip benim yolumu kesiyor" dedi.

Peygamber dedi ki: "Alışverişte aldanmaktan korkuyorsan alacağın şeyi üç gün muhayyer olarak al.

Çünkü şüphe yok, yavaş iş Rahman'dandır. Acele edişinse melûn Şeytan'dan."

Önüne bir lokma atsan köpek bile köpekliğiyle önce koklar da sonra yer a ihtiyatlı adam!

O burniyle koklar. biz aklımızla koklarız. Hele bir bak, demek ki biz de her şeyi inceliyen aklımızla kokluyoruz.

3500. Tanrı bile bu yerlerle gökleri yavaşlıkla ve tam altı günde yarattı.

Yoksa "Kün" der demez yerler de olurdu, gökler de; Tanrı, buna kaadirdi. Hattâ bir emreder etmez yüzlerce yer ve gök yaratabilirdi.

Tanrı bütün kudretiyle beraber insanı, yavaş yavaş ve tam kırk yılda kemal sahibi eder.

Bir anda yokluktan elli kişiyi uçurup bu âleme getirmeye kaadirdi ama.

İsa, bir dua ile hemencecik ölüyü diriltir de

3505. İsa'yı yaratan, insanları bir anda yaratmaya kaadir değil midir? İsa'ya nazaran kudreti, kat kat üstün mü değil,

Dilediğin şeyi yavaş yavaş, fakat sağlam bir halde yapman lâzım.. İşte bu yavaşlık, sana bunu öğretmek içindir.

Daima akıp duran küçük bir dere ne pislenir. ne kokar.

Bu yavaşlıkla insan, ikbale, devlete erişir. Yavaşlık, yumurtadır, devlet de kuşlara benzer.

A inatçı adam, kuş hiç yumurtaya benzer mi?

Ama yumurtadan çıkar ya!

3510. Sen de davran da cüz'ülerin, yumurtalarından kuşlar çıkarsın.

Yılan yumurtası da serçe kuşu yumurtasına benzer, fakat aralarında ne kadar fark var!

Armut da elmaya benzer, benzer ama aralarındaki farkları bil ey yüce kişi!

Yapraklar da bakılınca bir renktedir. Fakat meyvaları çeşit çeşittir.

Yapraklara benziyen bedenler de birbirine benzer.. benzer ama herkes bir iş için yaratılmıştır.

3515. Halk yolda her bir tarzda yürür durur; fakat birisi zevk içinde, öbürü dertli, kederli!

İşte tıpkı bunun gibi ölüirken de aynı çeşit ölürüz ama yarımız ziyan içindedir, yarımız padişah!

Tanrı razı olsun, Bilâl'in neşeyle ölümü

Bilâl; zayıflıktan hilâle dönmüş, yüzüne ölüm rengi çökmüştü.

Karısı görüp "Ah. bu ne elem, bu ne keder" dedi. Bilâl, "Hayır hayır.. bu ne zevk, ve ne neşe!

Şimdiye kadar hayattan elem duymaktaydım, ölüm nasıl bir zevktir, nedir, nedir? Sen bunu ne bileceksin?"

3520. Demekte, bu sözleri söylerken de yüzünde nerkisler, güller, lâleler açılmaktaydı!

Yüzünün parlaklığıyla nurlu gözleri, sözünün doğruluğuna şahadet ediyordu.

Her gönlü kara adam onun yüzünü simsiyah görürdü ama o, insanların gözbebeğidi, neden gözbebeği de siyah?

Yüzü kara olanlar, hakikati görmiyenlerdir. İnsanların gözbebeği olan adam ise ayın aynasıdır.

Zaten dünyada can gözüne sahip olanlardan başka, senin gözbebeğini kim görebilir ki?

3525. Onu, gözbebeği haline gelenlerden başka kimse göremeyince artık ondan başka kim, onun rengini görüp anlar?

İnsanların gözbebeği olan kişiden başka herkes, mertebesi yüce insanın sıfatlarını taklideder. Hakikatı bilmez.

Karısı "Ah ayrılık, ah ayrılık" deyince Bilâl, "Hayır, hayır.. vuslat, vuslat!" dedi.

Karısı "Bu gece gurbete gidiyorsun.. soyunun sopunun gözlerinden kaybolacaksın" dedi.

Bilâl, dedi ki: "Hayır, hayır.. bu gece ruhum, gurbet elinden vatanına ulaşacak!"

3530. Karısı, "Gayri senin yüzünü nerde göreceğiz biz?" dedi. Bilâl dedi ki: "Tanrı haslarının halkasında!"

Başını kaldırır da - aşağıya değil - yukarıya barksan Tanrı haslarının halkasını görürsün.

Yüzük taşının yüzüğe nur saçtığı gibi Âlemlerin Rabbi de o halkayı nurlandırıp durmaktadır!"

Karısı, "Yazıklar olsun, bu ev yıkıldı artık" dedi. Bilâl dedi ki: "Buluta bakma, aya bak!"

Akrabam kalabalık, ev de küçük.. Tanrı, daha mamur bir hale getirmek için yaktı!

Bedenin ölümle harap olmasındaki hikmet

3535. Ben evvelce sıkıntılar içinde hapis olmuş adam benzerdim, şimdi ruhumun nesli doğuyu da kapladı, batıyı da.

Bu kuyuya benziyen evde bir yoksuldum, şimdi padişah oldum, padişaha bir köşk, bir saray lâzım!

Padişahlar, köşklerde, saraylarda otururlar, ölüye yurt olarak bir mezar kâfi!

Peygamberlere bu dünya dar geldi de padişahlar gibi Lâmekân âlemine gittiler.

Kalbi ölmüş kişilereyse bu dünya nurlu göründü. Görünüşü büyük, geniş.. fakat hakikatte dar!

3540. Dar olmasaydı bu feryat neden? Baksana.. daha evvel doğup bu âleme gelenlerin hepsi iki büklüm oldu!

İnsan, uyku zamanında bak, nasıl azat olmakta.. ruh, o vardığı, ulaştığı mekândan nasıl neşelenmekte.

Zâlim, zulüm tabiatından kurtuluyor, zindandaki mahpus, hapse düştüğünü, hapiste bulunduğunu unutuyor.

Pek geniş olan bu yer, bu gök devenin çökeceği zaman pek daralmakta.

Bu dünyanın genişliği, bir gözbağı.. oysaki pek dar. Gülmesi ağlamaktan ibaret, övünmesi ardan, ayıptan başka bir şey değil.

Dünya, görünüşte geniş, hakikatte dardır, uykuda da bu darlıktan kurtulmaya benzer

3545. Hamam kızıştı, ısındı mı daralırsın, için sıkılır. Oysaki hamamı geniştir, uzundur. O harareten sana dar gelir, ruhun sıkılır, usanırsın.

Dışarı çıkmadıkça gönlün açılmaz peki.. mekânın genişmiş ne fayda?

Yahut da meselâ dar bir ayakkabı giyersin de geniş bir ovada yürürsün.

Fakat o geniş ova, sana öylt daralır ki.. o ova o sahra sana âdeta zindan kesilir.

3550. Seni uzaktan gören ovada bir lâle gibi açılmış der.

Bilmez ki sen, zâlimler gibi görünüşte gül bahçesinde, fakat ruhun, feryat edip duruyor!

Uyuman, o dar ayakkabıyı çıkarmana benzer.
Uykuda bir müddet ruhun, bedenden kurtulur.

Azizim, uyku, Tanrı velilerinin malı, mülküdür..
dünyadaki Eshabı Kehif gibi!

Uyumadıkları halde ruya görürler, görünürde
bir kapı yoktur, yokluğa giderler!

3555. Ev dar. Ruh bu daracık evde eli, ayağı çarpıl-
mış gibi iki büklüm. O evi, padişahların sarayları
genişletmek, mamur bir hale koymak için yıkar.

Ben de ana rahminde iki büklüm oldum. Dokuz
ay doldu, artık buradan göçmem gerek!

Anamı doğum ağrısı tutmasa bu zindanda ateş
içinde kalırım.

Bir anaya benziyen tabiatın da kuzu, koyundan
doğsun diye ağrıya düşüyor, bu ağrı, doğum yolunu
açıyor.

Ey tabiat, rahmini aç.. kuzu büyüdü, çıksın da
o yemyeşil ovada yayılsın, otlasın artık!

3560. Doğum ağrısı, gebeye bir derttir ama çocuk için
zindanın yıkılması gibidir.

Gebe, ne yapayım, nereye sığınayım? diye ağlar..
çocuk kurtuluş vakti geldi diye güler!

Göğün altındaki analar (ateş, yel, su, toprak)
la cansız şeyler, canlı mahlûklar, nebatlar. Hulâsa
ne varsa,

Hepsi, birbirlerinin derdinden gafildir. Yalnız
bilen ve kemale sahip olan kişiler, bunların dertlerini
bilir.

Kösenin, başkalarının evinde olanları bildiği ka-
dar kabasakal, kendi evindekini bilemez.

3565. Amca, sen, kendi halini bilmezsin.. fakat gönül sahibi yok mu.. senin halini o bilir işte!

Gaflet, dert, tembellik ve gönül karanlığı gibi ne varsa hepsi de yere mensup ve aşağılık bir şey olan tenden ileri gelir

Gaflet, tenden ileri gelir. Ten, ruh oldu mu artık şüphesiz bir halde bütün sırları görür.

Gök boşluğundan yeryüzü kalktı mı ne benim için gece ne gölge kalır, ne senin için.

Nerde bir gölge, gece, yahut gölgelik varsa yerdendir; göklerden aydan değil!

Duman, kıvılcımlar 'saçan ateşten meydana gelmez, daima odundan meydana gelir.

3570. Vehim, hataya düşer, yanılabilir. Fakat, akıl, mutlaka isabet eder, yanılmaz.

Her ağırlık, her yorgunluk, tenin muktezasıdır. Cansa hafifliği yüzünden uçup durur.

Kırmızı beniz kanın çokluğundandır, sarı yüz safra'nın oynamasındandır.

Ak beniz, balgamin kuvvetindedir, sevdadan da beniz kararır.

Hakikatte eserleri halk eden odur. Fakat kışırda kalan, yalnız zâhiri gören, ancak sebepleri görebilir!

3575. Derilerden ayrı olmıyan, sebeplerden kurtulmamış olan akıl, ne illetlerden kurtulur, ne doktordan fayda görür!

Ademoğlu, ikinci defa doğdu mu ayağını sebeplerin başına kor.

Artık, onun dini illet-i ûlâ değildir. Cüz'i illet de ona bir zarar veremez.

O, doğruluk geliniyle ufuklarda uçup durur; sureti de ona ancak bir duvaktır.

Hattâ ufuktan da dışardadır, göklerden de. Ruhlar ve akıllar gibi mekânsız bir âlemedir.

3580. Hattâ akıllarımız bile onun gölgesidir: akıllarımız bile gölgeler gibi onun ayağına düşer.

Müctehit, nassı görür, tanırsa herhangi bir hükümde artık kıyası düşünmez ki.

Fakat bir şeyde nas yoksa orada kıyasa girer. kıyastan ibret alır, kıyasla hüküm verir.

Nasla kıyası benzetiş

Nassı Ruhulkudüs'ün vahyi bil, Akıl cüz'inin kıyası, bundan aşağıdır.

Akıl, canla idrak sahibi olmuş, canla aydınlanmıştır. Ruh, nasıl olur da aklın tasarrufuna girer?

3585. Fakat ruh, akla tesir eder de akıl, o tesir altında tedbire girer.

Ruh, Nuh'u tasdik ettiği gibi seni de tasdik etti, senin emrine de tabi olduysa nerde deniz, nerde gemi, nerde Nuh tufanı?

Akıl, eseri ruh sanır ama güneşin nuru güneşin cirminden büsbütün ayırdır.

O yüzden salık, ruhun nurundan aslına ulaşmak için bir lokma ekmeğe kanaat etti.

Çünkü aşağılara vuran nur, gece gündüz daimi değildir ki.. geçer gider.

3590. Fakat nurun aslına ulaşıp orada yurt edinen kişi, daima o nura garkolmuştur.

Ne bulut yolunu küser, ne nuru gurub eder. O, artık ayrılıktan kurtulmuş, g  zelle  mi  tir.

Bu makama eren kişinin aslı, ya g  klerdenidir. Yahut topraktır da topraklıktan tamamıyla çıkmıştır.

       bu güneşin   uı daimî olarak dursa toprağa mensup olan tahammül edemez ki..

Güneşin ziyası daima toprağa vurup dursa toprağı öyle bir yakar ki yeryüzünde hiçbir verim kalmaz, hiçbir meyva bitmez.

3595. Daima suda kalmak balığın harcıdır. Yılan, nerden balıkla yoldaşlık edebilecek?

Fakat dağlarda öyle düzenbaz yılanlar vardır ki bu denizde balıklık etmeye kalkışırlar.

Hileleri halkın aklını ba  ından alırsa da denizden nefretleri, nihayet kendilerini rezil eder gider.

Bu denizde de öyle hünerli balıklar vardır ki yılanı bile sihir yapar, balık haline koyarlar.

Ululuk denizinin dibindeki balıklara deniz, sihri helâl öğretmiştir.

3600. Olmıyacak şey, onların himmetiyle olur. Pis, oraya vardı mı tertemiz olur, kutlu bir hale girer.

Bu sözü kıyamete kadar söylesem, bu bahsi kıyamete kadar uzatsam bitmez.. yüzlerce kıyamet kopar, geçer de yine bu bahis tamamlanmaz.

Şeyhin dilinden hikmetler coşunca m  ritlerle dinliyenlerin takınmaları lâzım olan edep ve terbiye

Bu sözlerim, insanlara bir tekrarlamadır, ama bence tekrarlanan, tazelenip u  yan bir   m  rd  r.

Mum, birbiri üstüne çakan kıvılcımlarla yanar, alevlenir. Toprak, birbiri üstüne vuran ziyalarla altın haline gelir, parlar.

Binlerce istekli olsal da bir de usanan kişi bulunsa elçi, elçilik yapmak istemez, gönlü soğur.

3605. Bu sır söyleyen gönül elçileri, İsrafil huylu dinleyici isterler.

Padişahlar gibi azamet sahibidir bunlar. Cihan halkından kulluk isterler.

Huzurlarında edebe riayet etmedikçe elçiliklerinden nasıl faydalanabilirsin?

Önlerinde iki büklüm eğilmedikçe o emaneti sana verirler mi hiç?

Onlarca öyle her edep, her terbiye de beğenilmez. Çünkü onlar, ulu bir tapıdan gelmişlerdir.

3610. Onlar yoksul değiller ki ettiğin hizmetlere karşı teşekkür etsinler, minnet altında kalsınlar a müzevvir!

Fakat ey gönül, bunca rağbetsizliğe rağmen sen yine padişahın sadakasını saç, esirgeme!

Ey gökyüzünün elçisi, sen usananlara bakma, atını sıçratadur, oynatadur!

Ne mutludur o Türk ki savaşa girer, dayanır da atını ateşler dolu hendeğe bile sürer, ateşler dolu hendekten bile sıçratır..

Atını öylü sürer, öyle şahlandırır ki gökyüzüne çıkmaya kalkışır.

3615. Ne kimseyi görür, ne kimsenin hasedine bakar. Her şeyden gözünü yummuştur; ateş gibi kuruyu da yakmıştır, yaşı da.

Yaptığı işten bir pişmanlık duyar ve bu pişmanlık ona bir ayıb olursa o, önce pişmanlığa ateş salar, yakıp yandırır.

Zaten adam, bir işte ayak diredi mi hiç yoktan pişmanlık meydana gelmez ki!

Her hayvanın, düşmanının kokusunu duyup çekinmesi, kendisinden çekinilmeye, kaçmaya, karşı koymaya imkân bulunmıyan birisiyle düşmanlığa kalkışan adamın ziyankârlığı

At, aslanın sesini de tanır, kokusunu da duyar. Hayvandır ama düşmanını bilmemesi, duymaması pek nadirdir.

Hattâ zaten yalnız at değil, her hayvan, düşmanını, nişanından, eserinden tanır, bilir.

3620. Yarasacık gündüz uçamaz, hırsızlar gibi geceleyin çıkar, yayılır.

Hayvanlardan hepsinden daha mahrum hayvan yarasadır. Meydandaki güneşin düşmanıdır o.

Fakat ne ben senin düşmanınıym diye güneşe karşı koyabilir, ne nefretiyle onu uzaklaştırabilir!

Güneş, yarasanın derdine, kahrına bakıp yüzünü döndürse, gizlense bu,

Güneşin son derece lûtfuna, güneşin en üstün bir kemale sahip bulunuşuna delâlet eder. Yoksa hiç yarasa güneşe mâni olabilir mi?

3625. Düşmanlığa kalkışacaksan düşmanlık edebileceğin birisiyle savaşı ki onu esir edebilmek mümkün olsun.

Katra, denizle nasıl savaşa girebilir? Girişirse aptaldır, kendi saçını, sakalını yolar.

Hilesi, saçından, sakalından ileri gidemez ki. Nasıl olur da ayın odasındaki perdeyi yırtabilir?

Güneşe düşmanlık eden şu azara uğrar: Ey güneşin güneşine düşman olan,

Sen öyle bir güneşe düşmansın ki onun ışığından güneş de titremektedir, yıldız da!

3630. Sen, onun düşmanı değilsin, kendinin düşmanısın. Sen odun olusan ateşe ne gam, o ne yapısın?

Ne şaşılacak şey.. hiç senin yanışınla onun ışığı, onun harareti azalır mı? Yahut da hiç sen yanıp yakılıyorsun diye gamlanır mı?

Onun merhameti, insanın merhametine benzer. Çünkü insanın acımasında bir dert ,bir elem vardır.

Mahlûkun acıması elemle karışıktır. Tanrı'nın rahmetiyle dertten de paktır, eleminden de.

Babam, Tanrı rahmetini şöyle bil: O rahmet, vehme bile sığmaz, yalnız eseri görünür!

Bir şeyi misal ve taklitle bilmekle o şeyin hakatini bilmek arasındaki fark

3635. Onun rahmet eserleriyle rahmet meyvaları meydana vardır. Fakat onun mahiyetini ondan başka kim bile bilir?

Kemal vasıflarının mahiyetleri, yalnız eser ve misalleriyle bilinir. Bundan başka bir tarzda kimsecikler bilemez.

Çocuk, çiftleşmenin mahiyetini bilemez ki.. helva, yok mu... işte onun gibi lezzetlidir dersin o başka.

Fakat ey taklide yapışmış adam, çiftleşmedeki lezzet, helvadaki lezzet benzer mi? O nerde, bu nerde?

Fakat sen çocuk gibisin de o akıllı adam, sana güzellikle o misali getirdi.

3640. Çocuk da işin mahiyet ve hakikatini bilmeseye bile misalle anlar hiç olmazsa.

Bu misalden sonra ben, bunu biliyorum desen yanlış olmaz, doğrudur.. fakat bilmiyorum desen sözün yine yalan ve uydurma olmaz.

Birisi "Nuh'u o Tanrı elçisini, o ruh nurunu biliyor musun?" dese.

Sen de "Nasıl bilmem o ay yüzlüyü? Güneşten de meşhurdur, aydan da.

Küçücük çocuklar bile onu Tarih kitaplarında okuyorlar.. hocalar, bütün mihraplarda söylüyorlar.

3645. Kur'an'da adı açıkda okunuyor. Geçmiş zamanlardaki macerası fasih bir surette anlatılıyor" desen.

Doğru söylüyorsun, sana Nuh'un mahiyeti keşfedilmediyse de onu sana söylediler, övdüler: Sen de naklediyor, onu övüyorsun.

Fakat desen ki "Ben Nuh'u ne bileyim? A yiğit, onu onun gibi bir er bilir.

Ben topal bir karıncayım, fili ne bileyim? bir sivri sinek, İsrafil'i nerden bilecek!

Bu söz de doğru.. çünkü mahiyet bakımından Nuh'u bilmezsin ki.

3650. Mahiyetleri anlamaktan âciz olmak, halkın halidir ama bu sözü istisnasız söyleme.

Çünkü mahiyetlerle onların sırrının sırrı, kâmil-lerin gözü önünde apaçıktır.

Varlık âleminde Tanrı'nın sırrından, Tanrı'nın zatından daha ziyade anlayıştan uzak ve bir görüşe sığmaz ne var?

O bile mahremlerden gizli kalmazsa artık bir şeyin mahiyeti bir şeyin vasfı nedir ki gizli kalsın?

Akıl, bir bahiste bu olmayacak şey, akıldan uzak teville sığmaz, olmayacak şeyi dinleme der.

3655. Kutup da, sana der ki "A düşün, anlayışından üstün gördüğün şeylere olmayacak şey diyorsun.

Şimdi sana keşf olan vakalar da sana evvelce olmayacak şeyler görünmüyor muydu?

Tanrı, keremiyle seni on tane zindandan kurtarmışken bu Tih ovasını kendine sitem hapishanesi yapma!"

Nisbet ve zâhiri ihtilâf yüzünden bir şeyde hem nefiy, hem de ispatın birleşmesi

Bir şeyin hem nefyedilmesi caizdir, hem isbat edilmesi. Çünkü zâhiri görünüş aykırıdır, nisbet de iki türlü olabilir.

Tanrı'nın "O taşları attığın zaman yok mu? Onları sen atmadın ki.. Tanrı attı" demesinde hem nefiy vardır, hem isbat ve ikisi de yerindedir.

3660. Onları sen attın, çünkü taşlar senin elindeydi. Fakat sen atmadın, çünkü o atış kuvvetini Tanrı izhar etti.

İnsan oğlunun kuvvetinin bir haddi, bir hududu vardır. Bir avuç toz, toprak nasıl olur da bir orduyu bozar, kırıp geçirir?

Avuç, senin avucundur ama atış bizden. Bu iki nispetin nefyi de yerindedir, ispatı da.

Peygamberlerin zıtları olan kâfirler de Peygamberleri, evlâtlarını, tanıdıkları, bildikleri gibi tanır, bilirler.

Münkirler, onları yüzlerce delille, yüzlerce nişanla evlâtlarını tanır gibi tanır, bilirler ama,

3665. Kıskançlıkları, hasetleri yüzünden bildiklerini gizlerler, "Bilmiyoruz ki" diye bilmezlikten gelirler.

Baksana, Tanrı bir yerde "Onlar bilirler" dedi, bir yerde de "Onları benden başka kimse bilmez;

Onlar, benim kubbelerimin altında gizlidir. Onları Tanrı'dan başka kimse bilmez, sınamakla bilinmezler ki" dedi.

Nuh'u hem bilirsin, hem bilmezsin, değil mi? İşte bunu da bu âyetle hadiste izhar edilen mânaya kıyas et!

Dervişin yokluğu ve varlığı meselesi

Birisi dedi ki: "Älemde derviş yok.. olsa bile o derviş dervişlik makamına erişmişse yok olmuş demektir.

3670. Doğru, çünkü varlığı, sureti bakımındandır, görünüşe göre vardır. Fakat sıfatları, Tanrı sıfatında yok olmuştur.

O, güneşe karşı yanmakta olan muma benzer. Mumun alevi de var sayılır ama güneşin önünde yoktur.

Fakat muma bir pamuk tuttun mu yanar.. şu halde vardır.

Öyle ama sana bir aydınlık vermez ki; güneş, onu yok etmiştir. Bu kakımdan da yoktur.

İki yüz batman bala bir okka sirke koydun mu, sirke balın içinde erir gider.

3675. Tattın mı sirke lezzeti olmadığından yoktur. Fakat tarttın mı balın okkası artmıştır, vardır.

Aslanın önünde ceylânın aklı başından gider, kendisinden geçer.. varlığı, aslanın varlığında mahv olur.

Kemale ermiyenlerin Tanrı'ya karşı yürütükleri bu kıyas yok mu.. aşk coşkunaluğundan ileri gelen bir şeydir. Ebedî, terbiyeyi terketme değil!

Âşıkın, nabzı, edepten dışarı atar. Âşık, kendini padişahın terazisine kor, sevgilisinin tapısına varır.

Dünada ondan edepsiz, ondan terbiyesiz kimse yoktur. Fakat hakikatte ondan terbiyeli, ondan edep- li kimse de yoktur.

3680. Ey aslı, nesli belli kişi, bu edeplilikle edepsizliği birbirine uygun bil.

Zâhirine bakarsan edepsiz gibi görünür. Çünkü başında aşk dâvası vardır (bu dâva da varlık alâmetidir).

Fakat hakikatte dâva nerde? O padişahın önünde dâva da fanidir, âşık da!

Zeyd öldü desek bu cümlede Zeyd faildir ama hakikatte fail değildir, elinden bir şey gelmez ki!

Nahiv bakımından faildir.. yoksa hakikatte mefuldür, ölüm onu öldürürerir.

3685. Nerde zeydin failliği? Oyle mahvolur ki bütün faillikler, ondan uzak kalır.

Sadr-ı Cihan'ın vekilinin bir töhmet altına alınarak can korkusuyla Buhara'dan kaçması, Sadr-ı Cihan'a âşık olduğundan tekrar ters yüzüne geri dönmesi, âşıklar için can vermek kolaydır

Buhara'da Sadr-ı Cihan'ın kulu bir töhmete uğradı, mevkiinde düştü, gizlenmeye mecbur oldu.

On yıl gâh Horasan'da, gâh Kuhistan ve gâh Deşt'te başıboş bir halde gezip dolaştı.

On yıl sonra iştiyaktan takatı kalmadı, ayrılık günleri sabrını tüketti.

Dedi ki artık ayrılığa tahammülüm kalmadı. Sabır, insanı küstahlıktan alıkoyabilir mi hiç?

3690. Ayrılık yüzünden bu topraklar bile çoraklaşır.. sular bile sararır, kokar, bulanır!

Adamın canına can katan rüzgâr, ufunetli bir halle gelir, veba kesilir.. ateş, kül haline gelir, savrulur!

Cennet gibi olan bağlar, bahçeler sararır solar, yapraklar kurur, dökülür.. bir hastalık yurdu olur!

Her şeyi anlayan akıl bile dostların ayrılığıyla yayı kınılmış okçuya döner..

Cehennem bile ayrılık yüzünden, gençlik çağına hasret çeken ihtiyarın titrediği gibi titrer, yandıği gibi yanar kavrulur.

3695. Kıvılcım gibi insanı yakan, mahveden ayrılığı kıyamete kadar anlatsam yine yüz binde birini olsun anlatamam.

O halde onun yakıcılığını anlatmaya kalkışma sus, yarabbi, beni sen kurtar, sen kurtar da ancak.

Dünyada neyin visaliyle neşelenirsen o vuslat zamanında ondan ayrıldığını bir düşün hele!

Senin neşelendiğin şeyle çok kişiler neşelendi.. fakat sonunda sahibine vefa etmedi, yel gibi geçti gitti!

Gönül, sana da vefa etmez, seni de terkedip gider. O senden vazgeçmeden sen ondan vazgeçmeye çalış!

Ruhulkudüs'ün Meryem'e, Meryem çıplak bir halde yıkanırken bir insan şeklinde görünmesi, Meryem'in Ulu Tanrı'ya sığınması

3700. Fırsat elden çıkmadan Meryem gibi sen de surete "Senden Rahman'a sığınırım" de.

Meryem yapayalnızken canlara can katan birisini gördü. Bu adam, öyle güzeldi ki gönülleri alıyordu.

Ruhulemin, onun gözünün önünde ay gibi, güneş gibi yerden doğuverdi.

Güneş, doğudan nasıl çıkarsa o da örtüsüz, nikâpsız Meryem'in önünde yerden doğdu.

Meryem çıplaktı, bir kötülük yapar diye korktu, eli ayağı titremeye başladı.

3705. Gördüğü adam, öyle dilberdi ki Yusuf bile görse Yusuf'u gören kadınlar gibi şaşırıp kalır, ellerini doğrardı.

Gönülден baş gösterip çıkan bir hayal gibi o gül yüzlü, Meryem'in önünde topraktan bitivermişti.

Meryem, kendisinden geçti ve bu dalgınlık âleminde, bu adamdan Tanrı'ya sığınayım dedi.

O yeni, yakası temiz kızın âdetiydi, bir şeyden ürktü mü pılsını pırtısını gayb âlemine çeker, Tanrı'ya sığındı.

Dünyanın kararsız bir âlem olduğunu görmüş, ihtiyata riayet ederek Tanrı'ya sığınmayı âdet edinmişti.

3710. Bu suretle de ölüm zamanına dek gideceği yolu düşmanın kesmemesini diler, Tanrı tapısının kendisine bir kale olmasını temin etmek isterdi.

Tanrı'ya sığınmadan daha iyi bir kale görmemişti; bu yüzden de o kale civarında yurt edinmişti.

Meryem, o akılları yakan, ciğerleri oklıyan bakışları gördü.

Padişah da o bakışlara kulağı küpeli bir köle olmuştu, asker de.. o bakışlar, akıl padişahlarının akılalarını almış, onları divaneye döndürmüştü!

O güzel gözler, yüz binlerce padişahı fermanlı köle yapmış, yüz binlerce tolunayı hilâl haline getirmişti.

3715. Zührede bile ondan bahsetmeye kudret yoktu.. Akı kıl bile onu görünce noksanlaşırdı.

Ben ne söyleyebilirim, ağzı, ağzımı kapattı; söylemeye takatim kalmadı ki!

Ben, yalnız o ateşin bir dumanıyım, ateşe delâlet etmekteyim. O padişahı uzaktayken, onu görmeden hakkında ne söylenmişse hepsi de asılsız, hepsi de saçma!

Zaten güneşe, âlemi kaplıyan nurundan başka bir delil olamaz ki.

Gölgenin, ona delâlet etmesine imkân mı var? Gölge, onun yanında hor, hakir olup kalıyor ya.. işte bu, kâfi ona!

3720. Bu ululuk, ona tam doğru bir delil: bütün anlayışlar geridedir, o ilerde!

Bütün anlayışlar topal eşeklere binmiş.. o, ok gibi uçup giden rüzgâra!

Padişah kaçarsa tozunu bile kimse bulamaz.. onlar kaçarlarsa padişah, yollarını kesiverir!

Âlemde bütün anlayışlar, durup dinlenmezler.. meydanda koşup yelme zamanıdır, oturup zevkle içkiye dalma zamanı değil!

Birinin vehmi, bir doğan gibi uçup geçer, öbürünün vehmini mesafeleri delip geçen ok gibi uçar!

3725. Öbürününki yelken açmış gemi gibi gider.. bir başkasınınkiyse her an gerileyip durur!

Bütün bu vehimler, bütün bu anlayış kuşları, uzaktan bir av gördüler mi hep birden saldırırlar.

Av ortadan kayboldu mu şaşırırlar, baykuşlar gibi viranelere dalarlar!

O av tekrar nazlana nazlana salınsın, görünsün diye bir gözünü açıp bir tekini yumarak beklerler.

Av gecikince beklemekten usanır, sıkılırlar da acaba gördüğümüz av mıydı, hayal miydi derler.

3730. Bir an istirahat ederek güçlenip kuvvetlenmeleri daha doğrudur.

Eğer gece olmasaydı bütün halk, hırstan, isteklerinin üstüne titremeden kendilerini yakar. helâk ederlerdi.

Herkes, bir şey elde etmek, bir kâr kazanmak hevesiyle bedenini ateşlere atmış, yanıp yakılmıştır.

Bir müddet hırslarından kurtulsunlar diye gece, Tanrı rahmeti gibi zuhur etti.

Yolcu, sana da bir sıkıntı, bir gönül darlığı geldi mi alevlenme, meys olma.. senin için muvafıktır o.

3735. Çünkü ferahlık ve genişlik zamanında varını, yoğunu harcedip duruyorsun demektir. Harcetmeye karşılık bir de gelir lâzım elbet!

Ya mevsimi sürüp gitseydi güneş, bağları, bahçeleri yakar kavururdu.

Nebatları kökünden yakardı, bir daha o yanıp kavrulan şeyler yenilemezdi, yeşerip tazelenmezdi.

Kışın yüzü ekşidir ama şefkatlidir.. yaz gülümser ama yakar, yandırır!

Darlık geldi mi onda genişlik gör de canlan, alınını kırıştırma!

3740. Çocuklar gülüp dururlar, bilenlerinse yüzü ekşidir. Gam kara ciğerden meydana gelir, neşe akciğerden!

Çocuğun gözü, eşek gibi ahırdadır.. akıllı adam sa gözünü işin sonuna diker.

Akılsız, ahırdaki otu tatlı görür.. akıllı, ahırdaki hayvanın nihayet kasap elinde telef olacağını görür, bilir.

Şu kasabın verdiği ot yok mu.. acıdır, acı! Kasap, o otu bizi semirtmek, tartıda ağır gelmemizi temin etmek için veriyor.

Yürü, Tanrı'nın verdiği hikmet otunu ye! Çünkü Tanrı, onu ancak cömertliğinden, ihsanından dolayı karşılık istemeksizin vermiştir.

3745. Tanrı "Tanrı'nın verdiği rızıktan yeyin" dedi. Sen, buradaki rızıkı ekmek sandın, hikmet olduğunu anlamadın ha!

Tanrı'nın verdiği rızık, insan mertebesine göre hikmettir. O rızık sonunda senin boğazında durmaz, seni öldürüp mahvetmez!

Bu ağzını kapadın mı başka bir ağız açılır.. O ağız, sır lokmalarını yer, yutar.

Bedenini Şeytan aslanından kurtarabilirsen Tanrı sofrasında nice nimetler yersin!

Ben bu sözü, Türklerin et yemeği gibi yarı pişmiş, yarı ham bir halde anlattım. Sen tamamına Hakim-i Gaznevî'den duy!

3750. O gayb hakîmi, o ariflerin övündükleri zat, bunu İlâhinâme'de anlatır:

Gam ye de, gam artıranların, seni derde sokanların ekmeğini yeme.. çünkü akıllı adam gam yer, çocuksa şeker!

Neşe şekerî, gam bahçesinin meyvasıdır. Bu ferah yaradır, o gam merhem.

Gamı gördün mü aşkla kucakla.. Şam'a Rübve tepesinden bak!

Akıllı adam, şarabı üzümde görür.. âşık varı yokta bulur.

3755. Geçen gün hammallar, sen alma, o yükü ben aslan gibi taşıyım diye birbirleriyle savaşıp duruyorlardı.

Neden? Çünkü o zahmette rahmet, o eziyette kâr görüyorlardı da yükü her biri, öbüründen kapıyordu.

Nerde Tanrı'nın verdiği ücret, nerde o sermayesiz herifin verdiği ücret? Bu, sana ücret olarak bir hazine bağışlar, o birkaç mangır verir!

Tanrı'nın bağışladığı altın, sen ölüp kumlar, topraklar altında yatsan bile seninledir.. öldükten sonra kalıp başkalarına nasib olan mal değildir o!

Tanrı malı, adım adım cenazenin önünden gider, kabirde sana gurbet arkadaşı olur.

3760. Ebedî aşkla kapı yoldaşı olmak için ölüm gününe hazırlan da şimdiden öl!

Sabır, gayret perdesi ardındaki sevgilinin nar gibi yüzünü, o isteğin, o dileğin ikiye ayrılmış saçlarını görmektedir.

Gam, çalışıp çabalıyan kimsenin önünde bir aynaya benzer.. bu zıt olan şeyde buna zıt olan şeyi görür, sabırda muradına ulaşmayı, gamda neşeyi seyreder.

Zahmetten, eziyetten sonra da onun zıddı, yani genişlik, zevk ve neşe yüz gösterir.

Bu iki hali, eline bak da gör, anla. Yumruğunu sıktıktan sonra mutlaka açarsın.

3765. Elin daima yumulu, yahut daima açık olsa bu bir hastalık eseridir.

Elini açıp yummakla iş güc görür, çalışır, kazanır, işini düzene korsun. Bu el açıp yumma, kuşun iki kanadı gibi ele lâzım bir şeydir.

Meryem, bir müddet, karaya urmuş balıklar gibi çırpındı.

Ruhulkudüs'ün Meryem'e "Ben Tanrı elçisiyim, benden korkma, gizlenme.. Tanrı'nın emri bu" demesi

O Tanrı rahmetini gösteren melek, Meryem'e bağırdı: "Ben, Tanrı tapısının eminiyim, benden ürkmec.

Tanrı'nın yücelttiği kimselerden baş çekme. Bu çeşit güzel mahremlerden çekinme!"

3770. Hem bu sözleri söylüyordu, hem de dudaklarından pak nurlar çıkıyor, birbirine ulanıp göğeağırıyordu.

Melek diyordu ki: "Sen, benim varlığımdan yokluğa kaçıyorsun ama ben yokluktan bir padişım, bir bayrak sahibiyim.

Zaten yurdum orası, ağırlığım da orda.. sana görünen bir suretimden ibaret.

Ey Meryem, bir bak hele.. ben, anlaşılmasımüşkül bir nakşım, hem hilâlim, hem gönüllerdeki hayal!

Gönlüne bir hayal geldi de yerleşti mi nereye kaçsan o seninledir.

3775. Ancak gelip geçici bir aslı olmıyan hayal müstesna.. o çeşit hayal yalancı sabah gibi gözden kayboluverir.

Bense Tanrı nurundan doğmuş düpedüz sabahım.. gündüzümün etrafında gece, hiç dönüp dolaşmaz.

Kendine gel.. Lâhavle deyip durma ey İmran'ın kızı.. ben, zaten buraya Lâhavle makamından gelip düştüm.

Daha Lâhavle denmeden önce Lâhavle'nin nuru benim aslımdı, benim gıdamdı.

Sen, benden Tanrı'ya sığınmadasın ama ben o sığındığın Tanrı'nın ezelde düzüp koştugu bir suretim zaten.

3780. Seni defalarca kurtaran o sığındığın makam, benim makamım.. Tanrı'ya sığınırım diyorsun ya; o sığınmak yok mu? Ben ta kendisiyim zaten.

Tanımazlıktan beter bir âfet yoktur. Sen, sevgilinin yanındasın da aşkbazlığı bilmiyorsun.

Yari, ağyar sanmada, neşeye gam adını takmaktasın.

Sevgilimizin lûtfu olan böyle bir fidan, biz hırsız olduk mu, bize darağacı kesilir!

Sevgilimizin şu miskler gibi saçları, biz deli olursak zincirimiz olur!

3785. Nil gibi akıp duran şu lûtuf, biz firavun muyuz.. kan kesilir bize!

Kan, aklını başına al, ben suyum, dökme beni.. ben Yusufum fakat sana kurt gibi görünüyorum a savaşçı der.

Sen görmüyorsun yoksa.. halim, selim sevgili, onunla zıt oldun mu yılanlaşır.

Halbuki ne eti başkalaştı, ne yağı.. sen onu kötü gördün de ondan kötüleştii!"

Vakilin aşk yüzünden hiçbir şeye aldırış etmi-
yerek Buhara'ya dönmesi

Meryem'in mumunu bırak, yana dursun.. evet..
o yanıp yakılan âşık, Buhara'ya dönüyordu.

3790. Gönül, ne de sabırsızsın, ateşler içindesin. Yürü,
Sadr-ı Cihan'a doğru kaç!

Şu Buhara ok mu.. bilgi kaynağıdır. Kimde ateş
varsa Buhara'lıdır zaten!

Şeyhin huzurunda oldukça Buhara'dasın, sakın
Buhara'yı hor görme!

Şeyhin denize benziyen gönlü taşar çekilir, ta-
şar çekilir.. bu met ve cezir, o Buhara'ya horluktan
başka bir surette gidene yol vermez.

Ne mutlu o kişiye ki nefsini aşağılatmıştır. Vay
o kişiye ki nefsinin tekmesi altında kalmıştır!

3795. Sadr-ı Cihan'ın ayrılığı, o âşıkın canına tesir
etmiş, varlığını parçalamış gitmişti.

Diyordu ki, yine oraya gideyim, kâfir olmuşsam
bile tekrar imana geleyim.

Oraya varayım da yerlere döşeneyim; o iyi dü-
şünceli Sadr'ın huzurunda kendimi yerlere atayım.

Diyeyim ki: İşte canımı önüne atım. İster dirilt,
ister koyun gibi kes başımı!

Ey ay yüzlü, senin huzurunda kesilip ölmek,
başka yerde dirilere padişah olmaktan yeğ.

3800. Ben bin kere, hattâ daha da fazla sınıdım,
anladım: sensiz yaşamam pek acı, tahammül edilir
şey değil!

Ey emelim, maksadım sevgili, sur üfürür gibi nağmelerle terennüm et de beni dirilt.. ey devem, çok artık.. neşe tamamlandı!

Ey yeryüzü, göz yaşlarımı em, yeter gayri.. ey nefis, iç o tatlı suyu, bulanıklığı geçti, duruldu artık!

Ey yeryüzü, göz yaşlarımı em, yeter gayri.. merhaba ey seher yeli! Bize dostun kokusunu getirdin, ne güzel de estin ya!

Dostlar, dedi, ben gidiyorum, elveda. Ben o emire, o emrine itaat edilen Sadr-ı Cihan'a gidiyorum.

3805. Anbean onun aşkiyle, onun ayrılığıyla yanmaktayım.. artık ne olursa olsun, gidiyorum ben!

Sevgilinin gönlü mermerler gibi katı bir hale gelse bile ruhum yine Buhara'ya gitmek istiyor.

Orası sevgilimin konağı, padişahımın şehri; benim vatanım orası.. âşıklara vatan sevgisi budur!

Bir mâşukun, garip âşıkına "Şehirlerden hangi şehri daha güzel buldun, Hangi şehir daha kalabalık, daha büyük? Hangi şehrin nimetleri daha bol, hangi şehir daha ziyade iç açıcı" diye sorması

Bir güzel, âşıkına dedi ki: Yiğitim, gurbette birçok şehirler gördün.

Hangi şehir daha ziyade hoşuna gitti. Âşık, "Sevgilinin oturduğu şehir."

3810. Padişahımız, nereye yaygısını yayar, oturursa orası, iğne deliği kadar dar bile olsa bize sahra gelir.

Ay gibi Yusuf nerdeyse orası, kuyunun dibi bile olsa bize cennettir" dedi.

Dostlarının, Buhara'ya gitme diye âşkı menet-
meleri ve hiçbir şeye aldırış etmeksizin ulu orta
sözler söyleme diyerek tehdit eylemeleri

O âşığa da öğütçünün biri dedi ki: "Ey biha-
ber, aklın varsa işin sonunu düşün.

Aklını başına devşir de işin önüne, sonuna
dikkat et. Pervane gibi kendini yakıp yandırma!

Delicesine Buhara'ya gidersen zincire vurulmaya,
hapishaneye atılmaya lâıksın.

3815. Sadr-ı Cihan, sana kızgın.. âdeta demir çiğne-
mede, dişlerini gıcırdatıp durmada. Seni yirmi gözle
bekliyor.

Senin için bıçak bileyip duruyor. O âdeta kıt-
lıkta kalmış bir köpek, sense unla dolu dağarcıksın!

Tanrı, bir fırsat verdi, kurtuldun.. sonra da
zindana gidiyorsun ha.. ne oldu sana?

Sana on çeşit memur dikseler bile onlardan kaçıp
gizlenmen lâzım; akıl, bunu emreder.

Halbuki senin başında tek bir memur bile yok.
Neden böyle önden, arttan yolun bağlandı?"

3820. Gizli aşk, onu esir etmişti. O öğütçü, o kor-
kutucu o gizli memuru görmüyordu ki!

Her memurun başında gizli bir memur var.
Böyle değil de o memur, neden köpeğe benziyen
tabiatına esir. Neden onun bağlariyle bağlı?

Padişahın kızgınlığı ruhuna tesir etmiş, onu
memurluğa, kara yüzlülüğe bağlamış.

Hadi, vur şu adamı diye onu dövüp duruyor!
Benim feryadım, işte o gizli memurlardan!

Kimi ziyanda görürsen bil ki görünüşte yapayalnız bile olsa hakikatte o ziyana bir memurla sü-rüklenir, gider.

3825. Bu hali bilseydin feryadeder, o padişahlar padişahına sığınır-dın.

Padişahın huzurunda başına topraklar saçar da o korkunç Şeytan'dan kurtulurdun.

A karıncadan daha aşağı, daha kuvvetsiz ve ehemmiyetsiz adam, kendini bey görüyorsun ha.. sen körsün de ondan başına dikilmiş olan o memuru görmüyorsun.

Bu yalancı kanatlarla gururlandın ha.. adamı suça, ziyankârlığa çeken kol kanad, ama da kol kanadtır ya!

Kanad dediğin adamı yücelere çeker.. topraklara bulandımı da ağırlaşır, adam uçamaz gayrı!

Aşıkın, aşk sırrını anlamıyan öğütçüye ulu orta
cevabı

3830. Aşık dedi ki: "Ey öğütçü, sus.. niceye bir öğüt vereceksin, niceye bir? Vazgeç bu öğütten; bağ, pek kuvvetli.

Senin öğüdünden daha da kuvvetlendi. Senin âlimin aşk nedir, tanımadı ki!

Bir yerde aşk fazlaştı, derdi artırdı mı orada ne Ebû Hanîfe bir ders verebilir, ne Şâfiî!"

Beni ölümle tehdidetme.. kendi kanıma susamış birisiyim ben zaten!

Aşıklara her an bir ölüm var.. âşıkların ölümü bir çeşit değil!

3835. Aşık, doğru yolun ruhunu bulmuş, o ruhla iki

yüz cana sahibolmuştur da her an iki yüzünü de feda edip durmadadır.

Feda ettiği her cana karşılık da on tane ecir alır. Kur'an'dan "Kim bir iyilik yaparsa on mislini bulur" âyetini okusan a!

O güzel yüzlü sevgili, kanımı dökerse neşeyle dönerek, zevkimden ayaklarımı yerlere vurarak canımı saçarım!

Ben sınadım, benim hayatım ölümümde. Bu hayattan kurtuldum mu ebediyete erişeceğim.

Ey inanılacak, güvenilecek kişiler, beni öldürün, öldürülmemde hayat içinde hayat var.

3840. Ey aydın yüzlü, ey daimî varlığın ruhu, ruhumu kendine çek, bana vüslatınla cömertlik et!

Öyle bir sevgilim var ki sevgisi kalbimi yakıp kavurmada. Dilerse gözlerimin üstünde yürür!

Arapça daha hoş ama Farsça söyle. Zaten aşkın bunlardan başka daha yüzlerce dili var ama,

Sevgilinin kokusu uçup geldi mi o dillerin hepsi de şaşırır, lâl olur kalır.

Artık ben susayım, kâfi.. sevgili söylemeye başladı. Dinle, kulak kesil.. Tanrı, doğruyu daha iyi bilir.

3845. Aşık tövbe etti mi.. işte o zaman kork. Çünkü Aşık, ayyarlar gibi darağacında ders verir!

Bu aşık, Buhara'ya gidiyor ama ders okumaya, üstada hizmet etmeye değil.

Aşıklara dostun güzelliği müderristir.. defterleri, dersleri, meşkləri de onun yüzü!

Susarlar ama tekrar tekrar attıkları nâralar sevgilinin arşına, tahtına kadar ulaşır.

Dersleri fitne, oyun, dönüş ve titreyiştir. Onlar ne Ziyadat okurlar, ne Silsile.

3850. Bu kavmin silsilesi, sevgilinin simsiyah ve kıvrık saçlardır. Onlar da devir meselesinden bahsedeler ama sevgilinin devrinden.

Eğer birisi sana kese meselesini sorarsa ona de ki: Tanrı hazinesi keselere sığmaz ki!

Âşıklara aralarında Hul' ve Mübara'dan dem vururlarsa hoş gör.. hakikatte Buhara'yı anıyorlar demektir.

Her şeyi anış, başka bir hassa verir.. her sıfatın başka bir mahiyeti var.

Buhara'da her hünere ermiş, olgun bir hale gelmişsin ama horluğa yüz kodun mu hepsinden vazgeçer, her şeyi unutursun.

3855. O Buharalı âşık da bilgi derdinde değildi.. gözünü görüş güneşine dikmişti o.

Kim, halvette görüşe yol bulur, hakikati görürse artık bilgilerle yücelmeyi dilemez.

Can güzelliğiyle bir kâseden şarap içen, ağızdan duyulma haberlerle bilgilerden tasalanmaz.

Görüş, ekseriyetle bilgiden üstündür, bilgiye galebe eder. Bu yüzden halk nazarında dünya galiptir, sevimlidir.

Çünkü dünyayı gözler görür; bu, eldeki matabır.. ahireti ise verilmesi va'dedilen borç bilirler.

O âşık kulun Buhara'ya yüz tutması

3860. Kanlı göz yaşları döken o âşık yüreği çarpa çarpa hararetle, iştihakla koşarak Buhara'ya yüz tuttu.

İhtiyakından çölün kumları, ona ipek geliyor,
Ceyhun'un suyu küçücük bir şey görünüyordu!

Çöl, önünde gül bahçesi kesilmekte, gül gibi
gülerek düşe kalka, yuvarlanarak koşup gitmekteydi!

Şeker, Semerkant'tedir ama o, şekerı Buhara'da
bulmuş, Buhara yolunu tutmuştu.

"Ey Buhara, sen akıllara akıl katardın ama benim
aklımı da aldın dinimi de!

3865. Ben bir tolunay aramaktayım, o yüzden hilâle
döndüm. Kapı dibinde Sadr-ı (baş köşeyi) istiyorum!"
demekteydi.

Buhara'nın karaltısını görünce gam karanlığında
bir beyazlıktır göründü.

Yere yığıldı, uzun bir müddet kendisinden geçti.
Aklı, sır bahçesine uçup gitti.

Onu ayıltacak, aşk gül suyuydu, bunu bilmedik-
lerinden başına, yüzüne gül suları serptiler.

O bir gizli gül bahçesi görmüştü.. aşk, onu ya-
kalamış, kendisinden götürmüş gitmişti.

3870. Sen donmuş, taş kesilmiş birisin; bu söze, bu
nefese lâıyk değilsin.. evet, sen de kamışsın ama
içinde şeker yok!

Aklın başında, akıllısın sen. "Görmediğiniz as-
kerleri yolladı" âyetinden gafilsin!

O callapati âşkın Buhara'ya gelmesi, dostlarının
onu meydana çıkarmamağa çalışmaları

Sevine sevine, o emniyet şehrine, sevgilisinin
bulunduğu yere, Buhara'ya geldi.

Gökyüzünde uçan, ay tarafından kucaklandı-

ğını, kendisine sen de beni kucaklasana dendiğini sanan sarhoşa benziyordu.

Onu Buhara'da her gören "Durma, görünmeden hemen bir tarafa sıvış!

3875. Padişah gazab etmiş, tam on yıllık öcünü almak için seni arayıp duruyor.

Allah aşkına olsun kendi kanına girme.. kendine pek o kadar güvenme!

Sadr-ı Cihan'ın Şahnesiydin, itimadına mazhar olmuş üstat bir mühendistin.

Ona hiyanette bulundun, cezadan da kaçtın.. neyse, bu suretle kurtulduğun halde şimdi nasıl oldu da tekrar geldin?

Yüzlerce hileyle belâdan kurtulmuştun, seni buraya aptallığın mı getirdi, ecelin mi?

3880. Aklın Utaridi bile beğenmez, kınardı.. fakat kaza ve kader, akıllı da ahmak bir hale sokuyor, akıllıyı da!

Sen, aslanı arıyan talihsiz tavşansın. Nerde aklın, nerde bilgin, nerde çevikliğın, çabuk anlayışın?

Kaza ve kaderin böyle yüzlerce afsunları vardır. Kaza geldi mi âlem daralır derler.

Sağda, solda yüzlerce yol, yüzlerce kaçıp kurtulunacak yer vardır da kaza ve kader, gelince hepsini bağlanır, kapanır; kaza ve kader bir ejderhadır" diyordu.

Âşıkın, kendisini kınayan ve tehdit edenlere
cevap vermesi

Âşık dedi ki: "Ben, susuzluk hastalığına tutulmuş birisiyim. Biliyorum da.. su beni öldürür.

3885. Fakat bu hastalığa tutulan, sudan kaçamaz ki.. isterse su, onu yüzlerce defa öldürsün, harap etsin!

Elim, karnım şişe bile suya olan aşkım azalmıyor.

Karnımı görüp bu ne diye sordukları zaman keşke bütün deniz, karnıma aksaydı diyorum.

Bir tuluma benziyen karnım, isterse su dalgalarından yırtılsın.. ölsem bile ne mutlu bir ölüm!

Ben, nerde bir ırmak görsem, ah o ırmak ben olsam diye hased etmekteyim.

3890. Elim defe benzese; karnım davul gibi şişe yine gül gibi neşeyle onun sevda davulunu döğér dururum.

O, Ruhulemin, kanımı dökse yer gibi yudum yudum kan içerim.

Ben yer gibi, karnındaki çocuk gibi kanlar içiyorum.. âşık oldum olalı işim gücüm bu!

Geceleri tencere gibi ateş üstünde kaynamakta.. gündüzleri kum gibi akşamlara kadar kan içmekteyim.

Hileye saptım, o, bana kızmıştı, yapmak istediği şeye mâni oldum, hışmından kaçtım diye nadimim.

3895. Söyleyin.. kızgınlıkla bana ne yapmak istiyorsa yapsın. O kurban bayramıdır, âşık da kurbanlık!

Öküz uyur, istirahat eder, bir şey yerse kurban bayramı için besleniyor demektir.

Beni Musa'nın kurban edilerek ölüyü diriltén öküzü bil. Cüz'lerimin cüz'ü bile hür kişinin hasredilmesine sebeptir.

Musa'nın öküzü de kurban olmuştu. En küçük cüz'ü bile bir öldürülmüşe hayat verdi.

Öküzün bazı yerleriyle ölüye vurun hitabı geldi; vurdular. O öldürülmüş adam dirildi, fırlayıp kalktı.

3900. Eğer şu ruhların haşredilmesini istiyorsanız ey ulu kişilerim, bu sözü kesin!

Ben, cemadattandım.. öldüm, yetişip gelişen bir varlık, nebat oldum. Nebatken öldüm, hayvan suretinde zuhur ettim.

Hayvanlıktan da geçtim, hayvanken de öldüm-de insan oldum. Artık ölüp de yok olmaktan ne korkayım?

Bir hamle daha edeyim, insanken öleyim de melekler âlemine geçip kol kanat açayım.

Melek olduktan sonra da ırmağı atlamak, melek sıfatını da terketmek gerek. "Her, şey fanidir, helâk olur.. ancak onun hakikati bakidir."

3905. Bir kere daha melekken kurban olur da o vehme gelmiyen yok mu.. işte o olurum.

Yok olurum, suretlerin hepsini terkederim de erganın gibi "biz, mutlaka geri dönenleriz, ona ulaşanlarız" derim.,

Ummet, bunda ittifak etmiştir. Karanlıklarda gizli olan Âbıhayat yok mu.. ölmüdür o.

Nilüfer gibi ırmağın bu tarafında bit.. susama hastalığına uğrıyan adam gibi haris ol, ölümü ara!

Susama hastalığına uğrayanın ölümü sudur da yine su arar, su içer durur. Tanrı, doğrusunu daha iyi bilir.

3910. Ey ayıb ve ar hırkasını giyinen donmuş, üşümüş, âşık sen can korkusuyle candan kaçırıyorsun.

Ey karılara bile ayıb ve ar olan kişi, hele bak.. onun aşk kılıcının önünde yüz binlerce can, elceğizlerini çıkararak ölüme müştak!

Irmağı gördün ya.. testideki suyu ırmağa döküver. Su, hiç ırmaktan kaçır, çekinir mi?

Testideki su, ırmağa döküldü mü ırmakta mahvolur, ırmak kesilir.

Vasfı yok olur da zatı kalır.. Artık bundan böyle ne kaybolur, ne kötüleşir, pislenir!

3915. Ben de ondan kaçtığım için pişmanım, özürümü bildirmek üzere kendimi onun fidanına astım!"

Canından el yıkayan o âşıkın mâşukuna ulaşması

Top gibi başının, yüzünün üstüne kapanıp sedeler ederek gözleri yaşlı bir halde Sadr-ı Cihan'ın huzuruna gitti.

Herkes, acaba onu yakacak mı, asacak mı diye başını havaya dikmiş bekliyordu.

Sadr-ı Cihan, işte o vakit zaman, talihsiz kişilere ne gösterirse bu bir avuç ahmağa onu gösterdi.

İşten anlamıyan ahmak, pervane gibi alevi nur sandı, ahmakcasına aleve atıldı, canından oldu!

3920. Fakat aşk mumu, o muma benzemez ki. Aşk, aydınlıklar içindeki aydınlıklar aydınlığıdır!

O ateşli mumların aksine bir şeydir. Ateş gibi görünür ama baştanbaşa nurdur, güzellikten, hoşluktan ibarettir.

**Âşık öldüren mesçitle ölümünü arayıp hiçbir şeye
aldırış etmiyerek orada konuklayan âşık**

**Ey izi, tozu güzel, bir hikâye söyleyeyim, dinle:
Rey şehrinin kıyısında bir mesçit vardı.**

**Hiç kimse yoktu ki orada gecelesin, yatsın da
korkudan ödü patlayıp ölmesin; oğlu o gece yetim
kalmasın.**

**Ona nice aç, çıplak garip gitti.. hepsi de sabah
çağı yıldızlar gibi battı, mezara girdi!**

3925. **Sen de bunu iyice anla, kendine gel. sabah gel-
di çattı, uykuyu bırak artık!**

**Herkes, orada kuvvetli periler var, orada konak-
lıyanları kör kılıçla kesip öldürüyorlar derdi.**

**Bazıları, sihir ve tılsım var. Düşmanın canını al-
mak için gözetip durmada diyordu.**

**Bazı kimseler, kapısına açıkça "Ey konuk, bura-
da kalma.**

**Canına kasdin yoksa geceyi burada geçirme, bu-
rada yatıp uyuma. Yoksa ölüm sana pusu kurar" diye
yazalım demektedir.**

3930. **Bir diğeri de derdi ki: "Geceleri kilitleyin de
bilmeyen bir adam girip kalmasın!"**

Mescide konuk gelmesi

**Nihayet bir gec vakti mescide bir konuk gel-
di.. mescidin o şaşılacak şöhretini o da duymuştu.**

**Bir tecrübe etmek istiyordu. Çünkü hem pek yı-
ğitti, hem de canından bezmişti, hayatına doymuştu.**

**Dedi ki: Bu başa, bu gövdeye pek o kadar aldı-
rış etmem.. tut ki can hazinesi için bir habbe gitmiş..
ne çıkar?**

Ten sureti gidiversin, ben o suretten ibaret değilim ya. Ben baki oldukça suret eksik olmaz elbet.

3935. Tanrı lûtfiyle "Ben insana ruhumdan ruh üfürdüm" sırrına mazharım.. kamış gibi olan tenden ayrılırsam yalnız Tanrı nefesi olarak kalırım.

Tanrı'nın nefesi, bu tene gelmesin de inci de bu dar sedefden kurtulsun artık.

Tanrı, "Ey doğru kişiler, ölümü dileyin" dedi. Ben de doğrucuyum, bu söze canımı veririm!"

Mesçit halkının o âşık konuğu, geceleyin mesçite konuklana niyetinden dolayı kınamaları, burada kalma diye tehdit etmeleri

Halk. "Sakın burada geceleme. Yoksa can alıcı, seni posa gibi eziverir!"

Sen garipsin, bunu bilmezsin.. burada kim yattı, uyuduysa mahvoldu.

3940. Bu bir tesadüf değil. Bunu biz de nice defalar gördük, akıllı bilgiler kişiler de.

Kim bu mesçitte konakladıysa gece yarısı müt-hiş bir zehirle zehirlendi gitti.

Bir kişiden yüz kişiye kadar nice ölenleri gördük. Birisinden duyup da rivayet etmiyoruz.

Peygamber "Din nasihattir" dedi. Nasihat, lû-gatte hıyanetin zıddıdır.

Bu nasihat da dostlukta doğruluktan ibarettir. Doğru söylemez, aldatırsan, hainsin, köpek postuna bürünmüşsün, köpeksin!

3945. Sana bu nasihati muhabbetimizden veriyoruz. Sakın akıldan, insaftan ayrılma!" dedi.

Aşıkın, kendisini menedenlere cevabı

Aşık dedi ki: "Ey öğüt verenler, ben yaptığım-
dan nâdim değilim. Hayata doydum.

Ben yaralanmayı istiyen, arıyan bir tembelim.
Tembelden yola gitmeyi umma!...

Ama yiyecek, içecek tembeli değilim ben.. hiç-
bir şeye aldırış etmiyen, ölümünü arıyan bir tem-
belim!

Äleme el avuç açan, kendisine para, pul top-
lıyan tembel değilim, bu köprüden çevikçe geçen
bir tembelim.

3950. Her dükkâna başvuran, halini söyleyen tembel
değilim. Varlıktan sıçrayıp kurtulan ve bir madene
ulaşan tembelim.

Kuşa, kafesi bırakıp uçmak nasıl hoş, nasıl tatlı
gelirse bana da ölmek ve bu yurttan göçmek öyle
hoş, öyle tatlı geliyor.

Bahçeye konan kafesteki kuş, gülleri, ağaçları
görür.

Dışarda, kafesin çevresinde ötüşen kuşlar, hür-
riyete ait güzel güzel hikâyeler söylerler.

Kafesteki kuş, onları duyar, o yeşilliği görür de
ne iştahı kalır, ne sabrı, ne kararı!

3955. Başını kafesin her deliğinden çıkarır durur. Aya-
ğındaki bağdan kurtulmak ister.

O kuşun gönlü de dışardadır, canı da.. böyley-
ken kafesi açıversen ne yapar?

O kuş, kafese kapanmış kafesin etrafında da
kediler birkaç halka olmuş kuşa benzemez ki.

Bu çeşit kuş korkuya, vehme düşer, hiç kafesten
çıkmayı ister mi o?

Hattâ o, kötülükler yüzünden kafesin etrafında daha yüz tane kafes olmasını ister.

Calinus bu dünya yaşayışına âşıkta, çünkü hüneri, ancak burada geçerdi, o pazarda bir işe yaramazdı. O yüzden kendisini o âlemde halkla bir görürdü

3960. Bu şuna benzer: Akıl ve hikmette üstün olan Calinus da bu dünyanın havasına kapılmış, dünya muradına gönül vermiş olduğundan,

"Yarı canlı bir halde dünyayı bir katır götünden görmeye bile razıyım, tek ölmiyeyim" dedi.

Kafes etrafında kedilerin toplanmış olduğunu görmüş, bir kuşa benziyen ruhu, uçmaktan meyus olmuştu.

Yahut da bu cihandan başka her şeyi yok görmüş, yokluktaki haşri görmemişti.

Ana karnındaki çocuk gibi hani. Tanrı'nın keremi, onu rahimden dışarı çeker de o yine rahme doğru kaçır durur.

3965. Tanrı'nın lûtfu, onun yüzünü bu âleme çıkacağı tarafa döndürür, o yine büzülüp ana karnına sokulur.

Bu şehirden, bu yurttan dışarı çıkarsam acaba bir daha burasını görebilir miyim?

Rahimde bir kapı olsaydı da o havası ufunetli şehir görünseydi.

Yahut da bir iğne yordamı kadar delik bulunsaydı da dışarısını bir görseydim der!

Ana karnındaki çocuk da rahmin dışında bir âlem olduğundan gafildir, o da Calinus gibi nâmahremdir.

3970. Bilmez ki rahimdeki yaşlıklarda dışardaki âlemin feyziyledir.

Dünyadaki dört unsur da kendilerine Lâmekân âleminden yüzlerce yardım geldiğini bilmezler.

Kuş, kafeste su ve tane buluyor ama su da kafesin dışındaki bağdan, bahçeden gelmede, tane de!

Peygamberlerin canları bu âlemden göçer, bu âlemden kurtulurken o bağı, o bahçeyi görür de

Bu yüzden onlar, Calinus'a da aldırış etmezler, âleme de.. ay gibi göklerde doğar, göklere ışık saçarlar.

3975. Eğer bu söz, Calinus'a iftira ise cevabım Calinus'a değil..

Bunu söylemiş olan kişiye. Çünkü bunu söyliyken, nurlarla dolu gönüle eş olmamıştır.

Can kuşu, kedilerden "Hele durun bakalım" sesini duyunca delik arıyan fareye dönmüştür.

O yüzden canı, fare gibi bu dünya deliğini vatan tutmuş, yurt edinmiştir.

Bu delikte yapılar yapmaya girişmiş, bu deliğe lââyık bilgilere sahibolmuştur.

3980. Ona bu delikte yarıyacak onu burada yüceltecek sanatları seçti de diğerlerini bıraktı.

Çünkü dışarı çıkmadan ümidini kesmiş, bedenden kurtulma yolu kapandı.

Örümcekte anka tabiatı olsaydı tükrüğüyle çadır kurar mıydı hiç?

Kedi pençesini kafese de atar. Pençesinin adı derttir, elemdir, ıstıraptır.

Kedi ölümdür, pençesi de hastalık, kuşu da, kuşun kanadını da pençeler.

3985. Kuş, bucağ bucağ ilâç bulmaya koşar. Ölüm ka-
dya benzer, hastalık şahide.

Bu şahit, kadıdan gelen adam gibidir. "Gel, ka-
dı, seni mahkemeye istiyor" der.

Ondan kaçıp kurtulmak için bir mühlet istersin.
Verirse ne âlâ.. vermezse "Olmaz, hadi kalk" diye
emreder.

Mühlet istemen, mühlet alman, ilâçlardır, teda-
vidir. Âdeta ten hırkasını yamalarla yamarsın!

Fakat nihayet bir sabah kızgın bir hale gelir.
"Bu mühlet niceye bir sürecek? Utan artık!" der.

3990. Ey hasetlerle dopdolu adam, o gün gelmeden
önce davran da padişahıtan özür iste!

Atını karanlıklara süren adam, gönlünü o nur-
dan tamamiyle ayırır.

Şahdan da kaçır, şahitten de, götürmek istediği
yerden de. Çünkü o şahit, onu kazaya, hükme davet
etmektedir.

* Bu sözü bırak da o gece mescide konuk olan
adamın ahvalini anlat!

Mesçit halkının bir kere daha geceleyin o mes-
çitte kalmak istemesini kınamaları

Ahali dedi ki: "Babayiğitlik sağma, yürü.. bu sev-
dadan vazgeç de elbisen de burada rehin kalmasın,
canın da!

Burada gecelemeğ, uzaktan kolay görünür ama
bu geçit sonunda güçleşir!

3995. Nice kişiler vardır ki kasınır, böbürlenir.. fakat
elem ve ıstırap zamanında yapışacak, el atacak bir şey
arar!

Savaştan önce halkın gönlüne iyi ve kötü hayal kolay görünür.

Fakat adam savaşa girdi mi iş o zaman sarpa sarar!

Mademki aslan değilsin, ileriye ayak atma. Çünkü ecel kurttur, canınsa koyun!

Yok. eğer Abdal'dan olmuşsan, koyunun aslan haline gelmişse korkma, emin bir halde gel ileri.. ölümün sana mağlûp olur, bir şey yapamaz!

4000. Abdal kimdir? Varlığı değişmiş olan, Tanrı'nın değiştirmesiyle şarabı sirke kesilen!

Fakat sarhoşsan, kendini aslanları bile tutarım, emrime ram ederim sanıyor, sarhoşlukla aslan olduğunu zannediyorsan kendine gel, sakın ileri atılma!

Tanrı, doğru yolu bulmamış kötü münafıklar hakkında "Onların savaşmaları, kendi aralarında şiddetlenir" dedi.

Kendi kendilerine kaldılar mı er kesilirler. Fakat savaşta evdeki karılara dönerler.

O gayp askerinin başbuğu Peygamber dedi ki: "Ey yiğit, savaştan önce yiğitlik olamaz!"

4005. Sarhoşlar, savaş lâfına kalkışınlar mı ağızlarından köpük saçarlar ama savaş kızılsınca köpük gibi kalırlar, hiçbir işe yaramazlar.

Bu çeşit adamın kılıcı savaş sözü olunca, uzar. Asıl savaştaysa soğan gibi kat kat kınlara gömülür!

Savaşı düşündüğü zaman gönlü, yaraları arar, saf-lara dalar, erlikler gösterir. Savaş zamanındaysa bu-cak bucak kaçır?

Cefaya uğrayıp cilâlanacağı zaman kaçan, sonra da safa dileyen kişiye şaşarım doğrusu.

Aşk dâvaya benzer, cefa çekmek de şahide. Şahidin yoksa dâvayı kazanamazsın ki!

4010. Kadı, senden şahit isterse incinme. Yılanı öp ki hazineyi elde edesin!

Zaten o cefa sana değildir ki ey oğul.. sendeki kötü hulyadır.

Sopayla kilime vuran, kilimi dövmez, tozlarını silker!

Kızıp atı döven, hakikatta atı dövmez, aksak yürüyüşünü döver.

Bu yürüyüşü bıraksın da iyi yürüsün, rahvanlaşsın der. Üzüm suyunu şarap olsun diye hapis edersin ya..

4015. Birisi bir yetimi dövse gören der ki: O yetimceğizi neye dövüyorsun.. Tanrı'dan korkmuyor musun?

Döven de "Canım, dostum, ben onu ne vakit dövdüm ki? Ben, ondaki Şeytan'ı dövüyorum" der.

Annen, sana "geber" dese bu söziyle kötü huyunun, kötülüğünün gebermesini ister.

Edebden, terbiyeden kaçanlar, erliğin yüz suyunu da dökerler, erlerin yüz suyunu da!

Bunlar, kendilerini kınayanları da savaştan döndürürler.. nihayet böyle rezil ve kahpe bir halde kalla kaldılar.

4020. Herzevekillerin herzelerini, mânasız sözlerini, saçma gururlarını az dinle, bu çeşit adamlarla savaş safına girme.

Tanrı, bunlar hakkında "Onlar size uyunca sayınızı çoğaltmazlar, ancak aranızı nifak sokar, hile ve fesadı çoğaltırlar" dedi.

Er olmıyan kaypak arkadaşlara uyma, çevir onların yaprağını!

Çünkü onlar sizinle yoldaş olurlarsa gaziler de saman gibi içsiz bir hale düşerler.

Size uymuş görünür, sizinle beraber safa girerler ama sonra kaçarlar, safı da bozar, perişan ederler.

Bu çeşit adamdansa.. munafıklardan pek kalabalık kişinin size uymadansa azlık asker daha iyi!

4025. Az, fakat adamakıllı olmuş güzel badem, acımış, kötü fakat çok bademden iyidir elbette.

Suret bakımından acı da birdir, tatlı da.. fakat hakikatte bunlar, birbirine zıddır, ikidir.

Kâfir, o âlemin varlığından şüphe eder, dirileceğini ummaz. Bu yüzden gönlünde korku vardır.

Yola düşüp gider ama bir konak bile bilmez. Gönlü kör olan adam, korka korka adım atar.

Yolcu, yol bilmezse nasıl gider? Tereddütlerle, gönlü kanlarla dolu olarak!

4030. Birisi "Hay adam hay.. yol, burası değil ki" dese korkusundan hemen oracıkta duruverir.

Fakat gönlüyle hakikati duyan, yolu bilen kişinin kulağına hiç öyle hay huylar girer mi?

Şu halde bu deve yürekliyle yoldaş olma. Çünkü onlar, darlık ve korku zamanında kayboluverirler.

Onlar, lâfda Bâbil sihrine maliktirler, her şeyi yapar, çatarlar ama iş dara geldi mi kaçır, seni yapayalnız bırakıverirler!

Kendine gel ve züppelerden savaş umma. Tavus kuşlarından av avlama hünerini bekleme!

4035. Tabiat tavus kuşuna benzer, sana vesveseler verir, saçma sapan söylenir durur; nihayet seni yerinden, yurdundan eder!

Şeytan'ın, Kureyş kabilesine "Ahmed'le savaşa girişin, ben de yardım eder, size yardım etmek üzere kabilemi getiririm" demesi, iki saf karşılaşınca da onları bırakıp kaçması

Şeytan gibi.. o da asker içine girdi, yüzün biri oldu, "Ben size yardımcıyım" dedi, onlara afsun okudu, onları aldattı.

Fakat Kureyş, onun sözüne uyup hazırlanarak iki ordu karşılaşınca,

Müminlerin saflarında melek askerlerini gördü..

Sizin görmediğiniz o gayb askerlerinin saf kurduklarını görünce canı, korkudan bir ateşgede kesildi.

4040. Ayağını gerisin geriye çekmeye başladı. "Ben pek kalabalık bir ordu görüyorum.

Tanrı'dan korkarım ben, o, bana yardım etmez. Çekilin, gidin.. ben, sizin görmediğinizi görüyorum" dedi.

Hâris dedi ki: "Ey Suraka, neden dün böyle söylemiyordun?"

Suraka şekline girmiş olan Şeytan, "Şimdi savaşın başlamak üzere olduğunu görüyorum" dedi. Hâris, "Sen, ancak Arapların hor hakir bir topluluğunu görmektesin.

Bundan başka bir şey görmüyorsun ama ey aşaklık herif, o zaman lâf zamanıydı, şimdi savaş zamanı!

4045. Dün, ben dayanır, ayak direrim, size yardımda bulunurum, bu suretle de üst gelirsiniz diyordun.

A melûn, dün ordu kumandanı kesilmiştin, şimdi namertleştin, bayağılaştın, korkaklaştın.

Senin sözüne kandık da geldik.. bu belâ tuzağına düştük” dedi.

Hâris, bu sözleri söyleyince o melûn bu azardan kızdı, hiddetlendi.

Bu sözlerden gönlü dertlendi, kızgınlıkla elini, Hâris'in elinden çekti.

4050. Göğsünü döverek kaçıp gitti; o biçarelerin kanını da bu hileyle döktü.

O, bunca âlemi yıktı, harap etti de sonra “Ben, sizden değilim” dedi.

Meleklerin heybetini görünce Hâris'in göğsüne bir yumruk aşkedip yere yıktı, kaçırverdi!

Nefisle Şeytan, ikisi de birdir.. surette kendisini iki gösterdi.

Melekle akıl da birdir, hikmeti var da onun için iki suret oldu.

4055. İçinde, akıllı alan, cana da düşman, dine de düşman olan böyle bir düşmanın var.

Bir an kertenkele gibi saldırır.. derken hemencek bir deliğe kaçırverir.

Gönlün de nice delikleri var. Her delikten baş çıkarıp durmada!

Şeytanın insanlardan gizlenmesine, bir deliğe girip saklanmasına “hunun” derler.

Onun gizlenmesi de kirpinin büzülüp gizlenmesine benzer. Kirpi büzülür de kafasını çıkarır, tekrar gizler ya.. o da öyle işte.

4060. Tanrı, Şeytan'a "hannâs" dedi. Şeytan, kirpinin kafasına benzer.

Kirpi, kötü avcıdan ürker de büzülür, başını gizler.

Fırsatını bulunca başını çıkarır.. bu hileyle yılanı bile zebun eder.

Nefis, senin iç âleminde yolunu kesmeseydi bu yol kesiciler, sana el atabilirler miydi?

Seni kötü şeylere sevkeden şehvetten, o gizli memur yüzünden gönül, hırsa, tamaha, âfete esir olmuştur.

4065. O gizli memur yüzünden hırsız oldun. kendini berbat ettin de nihayet bu görünen memurlar, seni kahretmek için yol buldular.

Hadisteki şu güzel öğütü duy: Düşmanlarınızın en kuvvetlisi, içinizdedir!

Bu düşmanın palavrasını dinleme, kaç ondan.. çünkü o da inatta İblis'e benzer.

Dünya sevgisi, dünya geçimine savaşıma yüzünden sana o ebedî azabı ehemmiyetsiz gösterir.

Ölümü bile ehemmiyetsiz bir hale getirirse bunda şaşılacak ne var ki? O, sihriyle bunun gibi yüzlerce iş yapar!..

4070. Sihir, bazan sanatla samanı dağ gösterir.. bazan dağı saman!

Gözbağcılıkla çirkinleri güzelleştirir, güzelleri, çirkin bir şekle sokar.

Sihrin hali budur; afsunlar, üfürür, her an hakikatleri başka bir şekle çevirir.

Bir an gelir, insanı eşek gösterir.. bir an gelir, eşiği şaşılacak bir adam şekline bürür!

İşte senin içinde böyle bir sihirbaz gizlidir. Vesveselerde daimî bir sihir kudreti vardır!

4075. Fakat bu sihirlerin hüküm sürdüğü âlemde öyle sihirbazlar da var ki sihirlerin hükümünü gideciverirler.

Bu kuvvetli zehrin bittiği ovada tiryak da bitmiştir ey oğul!

Tiryak, sana "Gel, beni kendine siper et.. ben, sana zehirden daha yakinim.

Onun sözü sihirdir, seni yıkar, harabeder.. benim sözüm de sihir ama onun sihrini defeder" der!

Konuk öldüren mesçitte konuklamak isteyen
menetmeğe kalkışanların tekrar ona öğüt ver-
meleri

"O güzel yiğit, o Peygamber "Sözde sihir hassası var" dedi, doğru da söyledi.

4080. Ey kerem sahibi, kendine gel, yiğitlik taslama, mescidimizi de töhmet altında bırakma, bizi de!

Bir düşman düşmanlığından bir söz söyler.. bir alçak, yarın bize bir ateştir salar..

Onu zalimin birisi boğdu, mescidi de kurtulmak için bahane etti.

Mescidin adı çıkmış zaten. O da, konuk, mesçitte konukladı da öldü derler, ben de kurtulurum dedi, diyebilir.

Ey canı pek adam, bizi töhmet altında bırakma..
zaten düşmanların hilelerinden emin değiliz.

4085. Hadi yürü, yiğitliğini bırak, bu ham sevdayı pi-
şirmeye kalkışma. Zulâl yıldızı arşınla ölçülemez!

Senin gibi çokları bahttan, talihten dem vurdu-
lar ama sonunda birer birer, tutam tutam sakallarını
yoldular!

Aklını başına al da bu dedikoduyu kısa kes, yü-
rü git.. kendini de vebale sokma, bizi de!"

Konuğun, onlara sırtına Sultan Mahmud'un da-
vulu konmuş ve nöbet vurulması âdet olmuş de-
veyi bile defle kuşları kaçırان ekin bekçisinin
kaçırdığını anlatarak misal getirmek suretiyle
cevap vermesi

Dedi ki: "Dostlar, ben, bir Lâhavle'yle ürküp
kaçacak şeytanlardan değilim.

Bir çocuk, ekin bekçiliği yapar ve yanındaki defi
çalarak kuşları kaçırırdı.

4090. Kuşlar, o küçücük defin sesini duyup tarladan
kaçarlar, ekinler de zararlı kuşlardan kurtulurdu.

Kerem sahibi Sultan Mahmud'un yolu, o taraf-
lara düştü, koca otağı o civara kuruldu.

Gökteki yıldızlar kadar çok, talihleri aydın, saf-
lar yaran, ülkeler alan ordusuyle oraya kondu.

Bir de horoz gibi önde giden esrik bir deve var-
dı ki nöbet davulunu sırtına yüklemişlerdi.

Nöbet, gidişte de onun sırtında vurulurdu, ge-
lişe de.

4095. O deve, tarlaya giriverdi. Çocuk, ekinleri ko-
rumak için o küçücük defi çalmaya başladı.

Bir akıllı kişi, çocuğa dedi ki: Def çalıp durma. O esrik deve, zaten davul taşıyan deve.. o sese alışmış.

A çocuk, senin bu defçeğizin ona vız gelir. O, bu defin yirmisi kadar olan koskocaman nöbet davulunu taşıyor!

Ben de Lâ kılıcıyle kurban olmuş bir âşıkım. Canım, belâ davulunun nöbet vurulduğu yer!

Sizin bu tehditleriniz yok mu.. bu gözlerin gördüğü şeylere karşı ancak bir defçeğizin gümbür-tüsünden ibaret!

4100. Erler, ben, hayallere kapılıp bu yolda duracaklardan değilim.

Ben, İsmail Peygamber'e mensup olanlardanım, öldürölmeden çekinmem yok.. Hattâ İsmail gibi başından geçmiş bir adamım ben!

Gösterişlerden de geçmişim, riyadan da "söyle, geliniz" emri canıma gel demiştir.

Peygamber dedi ki: İhsan edilen şeye verilecek karşılığı iyice bilen bu dünyada ihsanda bulunur.

Verilen şeye verilecek yüzlerce karşılığı gören derhal cömertliğe ihsana başlar.

4105. Herkes, kâr elde etmek için malını vermek üzere pazara, çarşıya bağlanmıştır..

Dağarcıktaki altın sahibi bir kâr elde etsin de onu yoksullara versin diye ısrarla oturmuş beklemektedir.

Satıcı, elindeki kumaşın fazla para ettiğini gördü mü ona olan aşkı soğuyuverir.

Kumaşlarının fazla bir kâr getirdiğini görmez de o yüzden onlara ısınır, onları elden çıkarmaz.

Bilgi, hüner ve sanatlar da böyledir. Bunlara sahip olanlar, bunlardan daha şerefli, daha üstün bir şey görmezler de o yüzden ehemmiyet verirler.

4110. İnsan için candan iyi bir şey yoksa can azizdir. Fakat candan iyi bir şeye sahip oldu mu, canın adı hor, hakir olur gider.

Çocuğun canı, çocuk kaldıkça, büyümedikçe oyun için yapılan bebeciktir.

Bu düşünceler bu hayallenmeler de bebeciklerdir. Sen çocuk kaldıkça onlara ihtiyacın vardır.

Fakat çocuk, çocukluktan kurtuldu da kemale erişti mi, adam oldu mu artık duygulardan da vazgeçer, düşüncelerden de, hayallerden de!

Mahrem yok ki açıkça söyleyeyim.. sükût ettim; Tanrı, hakikate uygun olanı daha iyi bilir.

4115. Malla beden, hemencecik eriyip giden kardır. Fakat satılığa çıkarılınca onların alıcısı Tanrı'dır.

Bu kar, sana neden paradan daha iyi geliyor, bilir misin? Şüphedesin, yakinin yok da ondan.

Behey aşâğılık adam, bu sendeki zan, ne acayip zan ki yakın bahçesinde hiç uçmuyor.

Oğul, her şüphe, yakine susamıştır. Şüphe artıkça yakine ulaşmak için daha ziyade çırpınır, kol kanad açar, uçmaya çalışır..

İlim mertebesine ulaştı mı, kanadı ayak kesilir,

gayri uçmaya ihtiyacı kalmaz. Çünkü bilgisi yakın kokusunu almaya başlamıştır.

4120. Çünkü bu sınanmış yolda ilim yakından aşağıdır, şüphe yukarı.

Bil ki ilim, yakini arar. Yakın de apaçık görüşü..

Elhâkümü suresinde "Kellâ lev ta'lemune" den sonrasını oku da bunu ara, bul, anla.

Ey bilgi sahibi, bilgi, insanı görüşe götürür. Dünyadakiler yakın sahibi olsalardı cehennemi gözleriyle görürlerdi.

Görüş, şüphe yok ki yakinden doğar; nitekim hayal de zandan doğmaktadır.

4125. Elhâkümü suresinde bu anlatılmıştır, İlm-el Yakın olur, bak da gör!

Bana gelince: Ben, şüpheden de yüceldim, yakinden de.. kınanmadan başım dönmüyor.

Onun helvasını yedim; gözüm aydınlandı, onu gördüm gayri. Şu halde evime gidiyorum demektir, elbette ayağımı küstahça basarım.. ayağım titremez, körcesine gitmem ki!

Tanrı, güle bir söyledi de gülü güldürdü ya.. gönlüme de onu söyledi de gülden yüz kat fazla güldürdü!

4130. Selviye bir şey yaptı. Boyunu dümdüz etti.. ner-kisle ağustos gülü de ondan feyz aldı, güzelleşti..

Bir tecellisiyle kanışı, canı da tatlı, gönlü de tatlı bir hale getirdi.. toprağa mensup insan, onun lûtfiyle Çigil güzeli oldu..

Kaşı o dertce fitneci, işveci bir hale getirdi; yüzü gül ve nar gibi kıpkırmızı bir renge boyadı..

Dile yüzlerce sihirbazlık öğretti; madene Caferî altın hassasını ihsan etti.

Silâh deposunun kapısını açınca güzellerin bakışları âşıkları koklamaya başladı..

4135. Bu tecelli ile, bu feyz ile benim gönlüme de ok attı, beni de sevdalara saldı.. beni şükre de âşık etti, şekere de!

Öyle bir sevgiliye âşıkım ki her alım, onun alımıdır. Akıl da onun bir kuluna kuldur, can da!

Ben kuru lâf etmem; bir söz söylesem bile su gibi söylerim de ateşi söndürmede hiçbir ıstırabım olmaz.

Ben nasıl bir şey çalabilirim? Hazinedar o.. nasıl kuvvetlenmem, arkam o..

Kimin arkası güneşten kızar, ısınırsa yüzü pek olur, kuvvetlenir... artık ona ne korku vardır. ne utanma!

4140. Yüzü, hiçbir şeye aldırış etmiyen güneş gibi düşmanı yakar, perdeleri yırtar.

Her peygamberin dünyada yüzü pektir, bir tek binici olduğu halde padişahların ordularına saldırır, onları ezer, bozar!

Bir şeyden korkmaz, gamlanmaz; bu yüzden de hiçbir şeyden yüz çevirmez.. tek başına bütün dünyayı mağlûp eder.

Taşın yüzü pektir, gözü tok... dünya dolusu kerpiç olsa korkmaz.

Çünkü kerpiç, kerpiççi tarafından o hale konmuştur, taşıysa Tanrı yapmıştır, ondan dolayı serttir, katıdır!

4145. Koyunlar, sayıya sığmıyacak kadar çok olsa kasap, onların çokluğundan korkar mı hiç?

Hepiniz de çobansınız... peygamber de çobandır. Halka gelince sürüye benzer.. peygamber, onların çobanıdır, onları sürer durur.

Çoban, koyunlarla savaşa girişmekten korkmaz.. bilâkis onları soğuktan, sıcaktan korur.

Kızır, kahreder de koyunlara bağırırsa bu bağırışı sevgisindendir, hepsini de sever de ondan bağırır!

Her an yeni bir talih kulağıma söyleyip duruyor: Seni gamlandırısam bile gamlanma!

4150. Ben, seni kötü gözlerden gizlemek için gamlandırıyorum.

Kötü gözler, yüzünden ırak olsun diye kederlendirir, ahlâkını acı bir hale getiririm.

Sen, benim avcım değil misin, beni aramıyormusun? Benim kulum, emrime tabi değil misin?

Bana kavuşmak için tedbirler kurmadasın.. benim ayrılığım ile herkesten ayrılmış, beni arayıp durmaktasın, kimsesiz bir hale gelmişsin!

Dertlere düşmüş, izimi bulmak için çarelere başvurmuşsun.. dün senin yanık yanık ah ettiğini duydum.

4155. Seni bekletmeksizin de kendime kavuşormaya, sana yol gösterip kendime almaya kaadirim ben..

Bu suretle bu devranın girdabından kurtulur, vuslat hazineme ayak basarsın.

Fakat varılan yerin tatlılığı, lezzetleri, seferde çekilen zahmetlerle ölçülür.

Ne kadar gurbet çeker, mihnetler, zahmetlere uğrarsan, şehrinde, akrabandan o derece lezzet alır, zevk bulursun!

Müminin bir belâya uğrayınca sabırsızlık edip kaçması, nohudun ve sair yiyecek şeylerin tencerede kaynarken sıçrayıp dışarı çıkmaya çalışmalarına benzer

Bir bak.. nohut tencerede ateşten zebun oldu mu yukarıya doğru sıçramaya başlar.

4160. Tencere kaynamaya başlayınca nohut, tencerenin üstüne fırlamaya, yüzlerce coşkunluk göstermeye koyulur.

"Neden beni ateşe attın, kaynatıyorsun.. mademki satın aldın, neye bu hallere uğratiyorsun" der.

Nohut pişiren kadın da nohuda kepçeyle vurup der ki: "Yok.. güzelce kayna, tencereden çıkmaya kalkışma.

Seni sevmediğimden, senden hoşlanmadığımdan kaynatmıyorum seni ki.. bir zevke, bir çeşniye sahip ol da.

Gıda haline gel, yen, cana karış diye kaynatıyorum. Bu imtihan, seni horlamak için değil!

4165. Bostanda sular içtin, yeşerdin, terü taze bir hale geldin ya.. işte o su içiş, bu ateşe düşmen içindi.

Tanrının rahmeti, kahrından ileridir, kahrından fazladır ve ezelidir. Bu yüzden de bir kimseyi belâlara uğratması, rahmetindendir.

Varlık sermayesi elde edilsin diye rahmeti, kahrından ileridir, üstündür.

Etle deri lezzetsiz meydana gelmez. Fakat onlar meydana gelmedikçe sevgilinin aşkı, onları nasıl eritebilir?

İşte bu takdir neticesi olarak sen de kahırlara uğrarsan eseflenme.. bu kahırlar yüzünden elindeki sermayeyi sevgiliye bağışlarsın.

4170. Sonra bunun özrü olarak tekrar lûtf eder, yıkanıp arındın, dereden atladın, artık o mihnetler geçti der.

Der ki: Ey nohut, baharın otladın, yeştin.. şimdi zahmet ve eziyet, sana konuk oldu, hoş tut da

Konuk, şükürler ederek minnetler duyarak geri dönsün, padişaha gidip senin ikramını, ihsanını anlatsın.

Ikram ettiğin şeylere karşılık olarak da sana o nimetleri veren gelsin.. bütün nimetler sana haset etsinler!

Ben Halil'im, sen de bıçağım önündeki oğlunu.. başını koy, rüyada seni kestiğimi gördüm!

4175. Gönlünü bozma, başını kahır önüne koy da İsmail gibi boğazını keseyim,

Başını kopartayım. Fakat bu baş, zâhirî kesilmekten, koparılmaktan münezzeh olan baştır.

Ancak ezeli maksat, senin teslim olmandır. Ey müslüman, teslim olmayı araman, dinlemen gerek!

Ey nohut, belâlara düş, kayna, piş de ne varlığın kalsın, ne sen kal!

O bostanda güldüyse can ve göz bostanının gülü olduğundan güldün.

4180. Su ve toprak bahçesinden ayrıldıysan lokma oldun, dirilerin vücudüne girdin.

Gıda ol, kuvvet ol, düşünce ol.. evvelce süttün, şimdi ormanlarda aslan kesil!

Vallahi sen, önce onun sıfatlarından ayrıldın da geldin.. tekrar çevikçe acele et, yine onun sıfatlarına ulaş!

Buluttan, güneşten, gökten geldin.. yine Tanrı sıfatları haline döndün mü göklere gidersin.

Yağmur ve ışık suretinde geldin, Tanrı'nın tertemiz sıfatları suretine bürünüp gidiyorsun.

4185. Güneşin, bulutun, yıldızın cüzüydün.. nefis, iş, söz ve düşünceler oldun.

Nebatin ölümü, hayvanın varlığı oldu; bu suretle de "Ey güvendiğim, inandığım kişiler, beni öldürün" sözü doğru çıktı.

Madem ki ölümden sonra bize böyle bir hayat var, "Şüphe yok ki ölümümde hayat vardır" sözü doğru.

İş, söz ve doğruluk, meleğin gıdasıdır. Melek, bunlarla göğe ağız.

Nitekim o yemek de insana gıda olunca cema-dat halinden yücelir, o canlı bir hale gelir.

4190. Bunu, adamakıllı, etraflıca anlattık.. başka bir yerde gelecek.

Kervan, daima göklerden gelmekte, alışverişte bulunup yine göklere gitmekte.

Şu halde hırsız gibi acılıkla, zorla değil de istekle tatlı tatlı, güzel güzel git!

Seni acılıklardan yıkayıp arıtmak için acı söylüyorum.

Donmuş, soğuk çalmış üzümü donukluğu gitsin diye soğuk suya atarlar.

4195. Senin de acılıklarla gönlün kanlara bulanırsa içindeki bütün acılıklar gider.

Hayır ve belânın sırrını bilen mümin sabreder.

Av köpeği olmıyan köpeğin boynunda tasma yoktur. Ham ve kaynamamış şey, mutlaka lezzetsizdir.”

Nohut, bu sözleri duyunca “Mademki iş böyledir hanımcığım, güzel güzel kaynarım, sen de bana yardım et ama.

Sen, bu kaynatmada beni yapıp yoğuran bir mimara benziyorsun. Vur bana kepçeyle.. ne de güzel vuruyorsun.

Ben fil gibiyim, vur başıma, yarala beni.. vur, yarala da Hindistan’ı, Hindistan bahçelerini görmiyeyim.

4200. Bu suretle de kendimi kaynamaya, vereyim de onun kucağına ulaşayım, ona kavuşmaya bir yol bulayım!

Çünkü insan, zenginlikte azgın olur. Ruyasında Hindistan’ı gören fil gibi azar, kudurur.

Fil, ruyada Hindistan’ı gördü mü filciyi dinlemez, azgın bir hale gelir!

Hanımın nohuda özürler getirmesi ve nohudu kaynatmasındaki hikmet

Hanım, nohuda der ki: “Ben de bundan önce senin gibi yeryüzü cüz’ülerindendim.

Ateş gibi mücadeleyi içercesine tadınca makbul oldum.

4205. Bir müddet yeryüzünde kaynadım, bir müddet de ten tencerisinin içinde.

Bu iki kaynayışla duygulara kuvvet oldum, ruh kesildim de sonra seni pişiriyorum.

Cematken, bu sıfattan koşar, geçersen bilgi olur, mânevî sıfatlar haline gelirsin, derdim.

Ruh sahibi oldum ama bu sefer de diyorum ki: Bir kere daha coş, kayna da bu canlı suretten de geç!

Tanrı'dan ıpayet iste.. bu ince bahislerde ayağın sürçmesin, mânanın künhüne, işin tâ sonuna eriş!

4210. Çünkü çok kişiler Kur'an'ı anlayamadılar da yol azıttılar.. bazı kişilerse o ipe sarıldılar ama kuyunun dibine gittiler.

A inatçı, yücelere çıkmak sevdasında değilsen ipin ne suçu var?

Konuk öldüren mesçitte konuklayan adam bi-
kâyesinin sonu ve o konuğun niyetindeki doğ-
ruluk

O himmeti yüce garip dedi ki: "Ben, bu mesçitte kalacak, bu mesçitte uyuyacağım.

Ey mesçit, bana Kerbelâ olsan yine aldırış etmem. (zaten yok olmayı, zaten ölmeyi isiyorum).

Sen, beni muradıma eriştiren bir Kâbe olacaksın!

Ey seçilmiş ev, aman beni kurtar da Mansur gibi ipimle oynayayım.

4215. Size gelince: Öğüt vermede Cebrail bile olsanız Halil, ateş içinde medet istemez ki.

Ey Cebrail, git.. ben tutuşmuş yanmaktayım;
amber ve ödağacı gibi yanmakta, bana daha hoş geliyor.

Ey Cebrail, sen bana yardım ediyorsun, kardeş
gibi beni görüp gözetiyorsun ama,

Ben ateşe atılmada pek çeviğim.. yanmakla
azalacak, yanmamakla çoğalacak, yaşıyacak can değilim ki!

Ot yemekle artan, gelişen can, hayvan canıdır..
o can, ateşe mensuptur, odun gibi de telef olur gider.

4220. Odun olmasaydı meyva verir, ebediyen mamur
bir halde kalır, her şeyi de mamurlaştırırdı.

Bu ateş, bil ki yakıcı bir yelden ibarettir.. asıl
ateşin ışığıdır, kendisi değil!

Asıl ateş, esîrdedir. Yeryüzündeki onun ışığı,
onun gölgesidir.

Hulâsa ışık ve gölge, daima oynar durur, baki
kalmaz.. yine koşa koşa mâdenine gider, aslına kavuşur.

Boyun daima olduğu gibidir de gölgesi bir an
kısılır, bir an uzar.

4225. Çünkü ışıkların hiç kimse sebat ettiğini görme-
miştir; akisler, yine döner; asıllarına, analarına gider-
ler.

Kendine gel.. ağzını yum; fitne, dudaklarını aç-
tı.. kuru sözlere giriş, doğrusunu Tanrı daha iyi bi-
lir!

İyi anlayanların kötü hayallere düşmeleri

Bu hikâye sona ermeden hasedcilerden bir kötü
kokulu dumandır geldi.

Ben, bundan korkmam ama bu tekme, belki bir gönlü sâf kişinin ayağını çeler.

O Hakîmi Gaznevî, perde ardında kalanlara ne güzel mânevi bir misal getirdi.

4230. Sapıklar, Kur'an'da sözden, lâftan başka bir şey görmezlerse şaşılmaz ki

Körün gözüne, nurlarla dolu güneşin ışıkları gelmez de yalnız bir hararet gelir.

Göbekli biri, ansızın eşek yurdundan şunu bunu kınayan karılar gibi baş çıkararak,

"Bu söz, yani Mesnevi, aşağılık bir söz.. Peygamber'in hikâyesi, ona uymayı anlatıp durmakta.

Bunda öyle velilerin at koşturdukları makamlara ait yüce bahisler, yüksek şeyler yok..

4235. Dünyadan ve Tanrı'dan başka her şeyden ke-silmeden tut da yokluk makamına kadar derece de-rece, mertebe mertebe Tanrı'ya ulaşınca kadar

Her durağın, her konağın şehri de yok ki bir gönül sahibi, onunla kanadlanıp ucsun" dedi.

O kâfirler, Tanrı'nın kitabını da bu çeşit kınadılar.

"Bu esatirden, eski masallardan ibaret.. öyle derin bahisler, yüce hakikatları eşelemeler yok, bunda,

Bunu küçücük çocuklar bile anlar. Kabul edilecek, yahut edilmeyecek emirlerden, nehiylerden ibaret

4240. Yusuf, Yusuf'un büklüm büklüm zülüfleri.. Yakup, Zeliha, Zeliha'nın derdi..

Hep bunlar değil mi? Bunları herkes anlar, bilir. Nerde bir söz ki akıl, onu idrak edemesin de hayretlere düşsün?" dediler.

Tanrı da dedi ki: "Eğer bu, sana kolay görünüyorsa bu çeşit kolay, basit bir sure söyleyiver.

Cinlerinize, insanlarınıza, kudret ve sanat sahibi olanlarınıza söyleyin de ehemmiyetsiz gördüğünüz âyetler gibi bir âyet meydana getirsinler!"

Mustafa aleyhisselâm'ın "Kur'an'ın zâhiri var, bâtını var, bâtınının da yedinci bâtına kadar bâtını var" hadisinin tefsiri

Bil ki Kur'an'ın bir zâhiri var.. zâhirin de gizli ve pek kudretli bir de içyüzü var.

4245. O bânının bir bânını, onun da bir üçüncü bânını var ki onu akıllar anlıyamaz, hayran kalır.

Kur'anın dördüncü bânınıymısa eşsiz, örneksiz Tanrı'dan başka kimse görmemiş, kimse bilmemiştir.

Oğul, sen Kur'an'ın dış yüzüne bakma.. Şeytan da Âdem'i topraktan ibaret gördü, hakikatine eremedi!

Kur'an'ın zâhiri, insana benzer.. sureti görünür. meydandadır da canı gizli!

İnsanın amcası, dayısı bile insana o kadar yakın olduğu halde yüzyıl beraber yaşasalar halini bir kıl ucu kadar olsun göremez, anlıyamaz.

Peygamberlerle velilerin — aleyhimüselâm — dağlara, mağaralara gitmeleri, gizlenmek için olmadığı gibi halktan korkularından da değildir. Onlar, mümkün olduğu kadar halkın dünyadan alâkasını kesmek ve bu suretle insanları irşadetmek için bu işi yaparlar

4250. Veliler, halkın gözünden gizlenmek için dağlara giderler derler ya..

Hakikatte zaten halka nazaran bunlar yüz tane dağın tepesine çıkmışlar, ayaklarını yedinci kat göğün üstüne atmışlardır.

Onlar, halka nazaran yüzlerce denizden, yüzlerce dağdan ötedeyken neden dağlara giderler de gizlenirler?

Velinin dağa kaçmaya ihtiyacı yoktur ki.. gök tayı bile onun ardından koşar, ayağından yüzlerce nal sökülür, düşer de yine izine yetişemez!

Gökyüzü bile döndü dolaştı da o canın tozuna erişemedi.. bu yüzden de yaslandı, gök elbiselere büründü!

4255. Hani Zâhiren peri gözden gizlidir ya.. insan, perilerden daha gizlidir.

Akıllıya göre insan, gizli olan periye nazaran yüz kat daha gizli!

Akıllıya nazaran insan bu kadar gizli olunca gayb âlemindeki seçilmiş insan nasıl olur?

Velilerle velilerin özleri Musa'nın asâsiyle İsa'nın
nın afsununa benzer

İnsan, Musa'nın asâsına benzer, İsa'nın afsunu gibidir.

Müminin kalbi, adalet sahibi olan ve yardımcı dilenen Tanrı elindedir, Tanrı'nın iki parmağı arasındadır.

4260. Asâ, görünüşte bir sopadan ibarettir ama ağzını açtı mı bütün varlık, ona bir lokmadır.

İsa'nın afsunundaki harfe, sese bakma. Ondan, ölüm bile kaçıyor, sen ona bak!

Afsundaki o ehemmiyetsiz, o değersiz sözlere bakma, o afsunla ölünün sıçrayıp oturuşunu seyret.

O sopayı ehemmiyetsiz görme.. yemyeşil denizi nasıl böldü, onu gör!

Uzaktasın da yalnız birer kara çadırdır görüyorsun.. bir adım ilerle de orduyu gör!

4265. Uzak olduğundan yalnız bir toz dumandır görüyorum ama birazcık yaklaş, ileri var da topun içindeki adama bak!

Onun tozu, gözleri aydın eder.. onun erliği, dağları yerinden söker!

Musa, çölün bir ucundan kalkıp gelince Turdağı, onun gelişinden neşelendi, rakkas kesildi!

“Ey dağlar, Davud’la beraber okuyun dedik; kuşları da ona teshir ettik” âyetinin tefsiri

Davud’un yüzü, Tanrı nuriyle parladı.. dağlar, onunla beraber feryada geldiler.

Dağ, Davud’a yoldaş oldu.. her iki çalgıcı da bir padişahın aşkıyle sarhoş oldu!

4270. “Dağlar, Davud’un sesine ses verin, onunla beraber ırlayın” diye emir geldi. Dağla Davud.. ikisi de bir sesle seslendi, bir perdeden okudu.

Tanrı dedi ki: "Ey Davud, sen yerinden, yurdundan ayrıldın.. benim için hemdemlerinden cüda düştün.

Ey garip olmuş, tek ve muinsiz kalmış olan Davud, iştihak ateşi, gönlünden şule vermekte.

Çalgıcılar, hanendeler, arkadaşlar istersin. O Kadim Tanrı, dağları senin huzuruna getirir.

Dağlar, sana çalgı çalarlar, şarkı okurlar, zurnacılık ederler. Hepsi de huzurunda yel gibi ses çıkarır, sesine ses verirler!"

4275. Dudağı, dişi yokken dağın ses vermesi, feryat etmesi caiz oluyor ya.. bil ki velinin de ağızsız, dudaksız sözleri, feryatları var!

O her şeyden arınmış mescidin cüzülerinden her an nağmeler çıkar. O nağmeler de her an, velinin can kulağına ulaşır.

Yanında oturanlar duymazlar, işitmezler de o duyar, işitir. Ne mutlu o cana ki gayba inanmıştır!

Vêli, kendi kendine yüzlerce söz söyler, dinler de yanında oturan kokusunu bile alamaz!

Lâmekân âleminden gönlüne yüzlerce sual, yüzlerce cevap gelir, menziline kadar erişir!

4280. Bunları sen duyarsın da başkaları kulaklarını ağızlarına kadar yaklaştırsalar yine duymazlar!

Tutalım, velilerin sessiz, harfsiz sözlerini duymuyor, işitmiyorsun; işte gördün ya.. misli sende de var; neden inanmıyorsun a sağır!

**Kendi anlayışındaki kusur yüzünden Mesnevi'yi
kınamaya kalkışana cevap**

Ey kınayan köpek, sen hav hav edip duruyor

da Kur'anı kınamakla hükmünden kendimi kurtarı-
rım mı sanıyorsun?

Bu o aslan değil ki ondan canını halâs etmeye
muvaffak olasın, yahut kahrının pençesinden imanını
kurtarasın!

Kur'an, kıyamete kadar, ey kendilerini bilgisiz-
liğe feda edenler, diye nida eder.

4285. Der ki: Siz, beni masal sandınız da kınama ve
kâfirlik tohumunu ektiniz!

Fakat kınayıp da aslı yok, masaldan ibaret de-
diniz ama gördünüz ya.. siz yok oldunuz, siz masal
oldunuz.

Ben Tanrı'nın kelâmıyım, Tanrı'yla kaimim. Ca-
nın canına gıdayım; arı duru. parlak bir yakutum.

Ben, güneşin nuruyum.. sizin üstünüze vurdum,
sizi aydınlattım; fakat güneşten ayrılmış değilim.

Bakın, ben âşıkları ölümden kurtarmak için bu-
racıkta akıp duran bir âbıhayatım.

4290. Hırsınız, hasediniz bu kötü kokuyu salmasaydı
Tanrı, sizin mezarlarınıza da bundan bir katrecik sa-
çardı.

O Hakîm'in sözünü, o Hakîm'in öğütünü tut-
maz mıyım hiç? Her kötü ve yanlış kınama yüzün-
den gönlümü bozmam, işimden, sözümden kalmam.

Seyislerin ıslık çalmaları yüzünden tayın ürküp
su içmemesi

Hakîm-i Gaznevî, buyurmuştur ki tayla anası so
içerlerken,

Seyisler, atlar gelsinler, su içsinler diye ıslık çalıyorlardı.

Tay ıslık sesini duyunca başını kaldırdı, ürküp su içmekten vazgeçti.

4295. Anası "Yavrucuğum, neye ürküyor, su içmiyorsun?" diye sordu.

Tay dedi ki: "Bunlar ıslık çalıyorlar. Hep birden ıslık çalmalarından korktum.

Yüreğim titredi, yerinden oynadı. Hep birden ıslık çalıp bağırımları beni korkuttu."

Anası "Dünya kurulu abes işlerde bulunanlar vardır.. bu dünya böyle kurulmuş, böyle gider!

Benim akıllı yavrucuğum, sen işine bak.. onların kendi saçlarını, sakallarını yolmaları yakındır!" dedi.

4300. Vakit var, tertemiz ve gür su da akıp gidiyor. Sudan ayrılırsın, ayrılık seni şahrem şahrem eder.. bundan önce davran da,

Âbıhayat'la dolu olan ırmaktan su içmeye bak.. iç de senden nebatlar bitsin!

Ey gafil susuz, biz velilerin sözlerinden Hızır'ın âbıhayat'ını içmekteyiz, gel!

Bu gür suyu görmüyorsan bari körler gibi gel de testini suya daldır.

Bu ırmakta su var, bunu duydun ya.. köre, taklitle iş yapmak gerek!

4305. Suyu sayıklayıp duran testini ırmağa daldır.. daldırınca ağırlaştığını anlarsın..

Anlarsın da su olduğuna inanırsın, gönlün o zaman bu kuru taklitten kurtulur.

Kör, ırmak suyunu açıkça göremez ama ~~testinin~~ ağırlaştığını anlayınca su olduğunu bilir.

Çünkü testi önce hafifti, ırmağa daldırılınca ağırlaştı, içi hayli suyla doldu.

Evvelce her yel beni kapıp götürürdü, fakat şimdi ağırlaştım" beni yel kapamaz artık.

4310. Akılsız kişileri her türlü yel kapıp gider. Çünkü onların kuvvetleri sağlam değildir.

Kötü ve hayırsız adam, lengersiz gemidir; ne demir atmıştır, ne bir yere bağlıdır; deli rüzgârlardan kurtulamaz ki.

Akıllıya emniyet ve huzur veren akıl lengeridir.. akıllılardan bir lenger dilen!

İnsan, o cömertlik denizinin inci hazinesinden akıl, fikir kazanırsa

Bunların yardımıyla gönlü marifetler elde eder, gönüllükten çıkar, yücelir.. gözleri de nurlanır.

4315. Çünkü nur, gönülden doğar da bu göze vurur. Gönül olmasa gözün hiçbir şey göremez.

Gönül, akıl nurlariyle nurlanırsa o nurlardan göze de bir pay verir.

Bil ki gökten inen mübarek su, gönüllere gelen vahiydir, dillere gelen doğru sözlülüktür.

Biz de tay gibi ırmaktan su içelim de bizi kınayan vesveseciye bakmıyalım, aldırış etmiyelim.

Peygamberlerin izini izliyorsan yola düş, halkın bütün kınamalarını hava say!

4320. Yol aşan, menzil alan yol erleri ne vakit köpeklerin havlamasına kulak astılar?

Konuk öldüren mesçit hikâyesinin sonu

O tertemiz aslan adama mesçitte neler göründü?
Sen onu söyle yine!

Mesçitte, suya gark olmuş adam nasıl uyursa
öyle uyudu.

Gam denizine batmış âşıkların uykusu, daima kuş
ve balık uykusudur!

Gece yarısı korkunç bir sestir geldi: "Ey kendi-
sine fayda dileyen, geleyim mi, geleyim mi?"

4325. Bu şiddetli ses tam beş kere geldi, korkudan
adamın yüreği çatlıyor, param parça oluyordu.

"Onları atlı, yaya askerleriyle çağır" âyetinin
tefsiri

Sen de din yoluna girmeyi, o yolda çalışmayı
kurarsın ama şeytan, içinden seslenir:

"A sapık, o yola gitme, eziyetlere düşer, yoksul
olur, kalırsın.

Dostlarından ayrı düşer, hor hakir bir hale ge-
lir, pişman olursun!"

Sen de o melun şeytan'ın sesinden korkar, ya-
kinden kaçır, sapıklığa düşersin.

4330. "Hele yarın, hele öbürkün din yoluna girer, ko-
şar, yürürüm.. daha önümüzde vakit var" dersin.

Sağdan, soldan ölümün gelip çatıldığını görürsün..
komşuların ölür, evlerinden feryatlar yücelir.

Derken yine can korkusuyla din yoluna girmeye
niyetlenir, bir an olsun kendini adam edersin.

Ben korkup ayağımı geri çekmem diye ilimden.
hikmetten silâhlar kuşanırsın.

Bu sırada şeytan yine hileye sapar, seslenir: "Bu kulluk kılıcından kork, geri dön!"

4335. Yine korkar, aydın yoldan kaçır, o ilim ve hün-
ner silâhlarını atarsın.

Yıllardır bir ses, bir bağış yüzünden ona kul-
sun.. hırkanı böyle bir karanlığa atmışsın.

Şeytanların bağışlarındaki heybet, halkı kısıkv-
rak bağlamış, boğazlarını sıkıştır.

Onların canları, nura kavuşmaktan öyle meys
olmuştur ki kâfirlerin ruhları da kabirdekilerin diril-
mesinden ancak o kadar meyustur.

O melunun sesinin heybeti bu olursa gayri
Tanrı'nın sesindeki heybet ne olur?

4340. Doğandan aslı, nesli belli olan keklik korkar.
Sineğe o korkudan pay yoktur.

Çünkü doğan, sinek avlamaz ki.. sinekleri ancak
örümcekler avlar.

Şeytan örümcek, senin gibi sineğe galiptir. Kek-
likle, karakuşla işi yok!

Şeytanların bağışları, kötü kişilere çobanlık
eder. Padişahın sesiye velilerin bekçisidir.

Bu suretle birbirinden uzak olan bu iki ses
birbirine karışmaz.. tatlı denizden bir katra bile acı
denize taşmaz.

Gece yarısı meşitteki konuğa tılsım sesinin
gelmesi

4345. Şimdi o şiddetli ses hikâyesini dinle. O iyi
bahtlı konuk, sesi duyunca yerinden bile kıpırda-
madı.

Dedi ki: "Bu ses, bayram davulu sesi.. neden korkacakmışım? Tokmağı yiyen davul; o korksun!

Ey kalbi olmıyan boş davullar, can bayramınızdan kısmetiniz, tokmaktan ibaret!

Kıyamet bayramında dinsizler davul.. bizse gül gibi gülmekteyiz, bayrama erişenlere benziyoruz.

Şimdi duy da bak, bu davul nasıl ses vermekte.. devlet tenceresi nasıl kaynamakta?

4350. O er, davulun sesini duyunca "Gönlüm, bayram davulundan nasıl olur da korkar?" dedi.

Kendi kendisine dedi ki: "Gönül, titreme, korkma.. yakine erişmiş kötü gönüllülerin canları öldü gitti.

Haydar gibi ya ülkeyi zaptederim, ya canım bedenimden gider."

Yerinden fırladı bağırdı: "Ey ulu adam, işte burackta hazırım; hadi, ersen gel!"

Tılsım, hemencecik bozuldu, her taraftan ulam ulam altın dökülmeye başladı.

4355. Oyle altın döküldü ki oğlancağız, kapının bile kapanıp açılmıyacağından korktu.

Ondan sonra o kuvvetli aslan kalktı, ta seher çağına kadar altını dışarıya taşımakla uğraştı.

Altınları gömmekte, sonra yine gelip çuvallara, torbalara doldurarak dışarıya götürmekteydi.

O canıyla oynıyan er, gerisin geriye çekilip kaçan korkakların rağmine definelere sahiboldu.

Her kör ve hakikattan uzak kalmış altına tapan kişinin hatırına bu hikâyeyi duyunca derhal zâhiri altın gelir.

4360. Çocuklar saksıları kırar, o kırık parçalara altın adını takar eteklerine koyarlar.

Oyun oynarken o parçalara altın adını taktın ya.. artık ne vakit altın desen çocuğun aklına saksı kırıkları gelir.

Fakat erlerin kasedettikleri altın ne o altındır, ne bu altın. Onlar, üstüne Tanrı'nın adı basılmış hakiki altını kastederler. O altın, ne kesada uğrar, ne ziyana.. ebedî ve daimidir.

O altın, öyle bir altındır ki bu zâhiri altın, parlaklığını ondan almış, kadir ve kıymeti ondan bulmuştur.

Gönül. o altından ganileşir.. parlaklık ve aydınlıkta aydan bile üstündür.

4365. O mesçit, bir mumdu, adam da pervane.. o pervane huylu, âdeta caniyle oynamaktaydı.

Ateş, kanadını yaktı ama daha güzel bir kanad ihsan etti. O ateşe atılma, âşık pek kutlu geldi, pek!

O bahtı kutlu, Musa'ya benziyordu. Ağacın civarında bir ateştir, görmüştü.

Tanrı, ona birçok inayetlerde bulunmuştu.. o, gördüğünü ateş sanıyordu ama nurdu.

Oğul, sen de Tanrı erini görünce onda insanlık ateşi var sanıyor, onu insan görüyorsun.

4370. Sen, onu kendiliğinden insan görüyorsun, halbuki o sıfat sende.. bâtil zannın ateşi de bu tarafta, diken de!

O, Musa'nın ağacıdır; o, ışıklarla dopdoludur. Bir kerecik olsun ona ateş deme de nur de!

Bu dünyadan vazgeçmek de ateş görünmedi mi?

Fakat salikler o makama gittiler, bu âlemi terkettiler de anladılar ki nurdan ibaretmiş!

Bil ki din mumu yücedir, ateşten ibaret olan mumlara benzemez.

Bu zâhirî mum nur görünür, fakat sevgiliyi yakar.. din mumuysa sureta ateş görünür, fakat ziyaretçilere gül kesilir!

4375. Bu zâhirî mum çok işler bitirir, fakat hakikatte adamı yakar. Din mumuysa vuslat zamanı gönül aydınlatır.

Tanrı'ya lâyük olan pak nurun şulesi, ona ulaşanlara nur görünür ama ondan uzak kalanlara ateş gibidir.

O âşıkın Sadr-ı Cihan'la buluşması

O Buhara'lı âşık da kendisini muma atmıştı. O zahmet, aşkı yüzünden kendine kolay gelmekteydi.

Her şeyi yakıp yandıran ahı, göklere yüceliyordu. Sand-ı Cihan'ın gönlüne merhamet gelmişti.

4380. O bir suç işledi, biz de o suçu gördük. Fakat "Ey Tek Tanrı, acaba o avaremizin hali nasıl?

Bir seher vakti kendi kendisine diyordu ki merhametimizi adamakıllı bilmiyordu ki.

Suçlu kişinin gönlüne bizden bir korkudur var.. fakat korkusunda da yüzlerce ümit gizli.

Ben, utanmıyan ve korkmıyan kişiyi korkuturum. Zaten benden korkanı neye korkutayım.

Ateş, soğuk tencerenin altına konur; kaynayan coşkunluğundan baştan çıkan tencerenin altına değil!

Benden emin olanları bilgilme korkuturum;
korkanlarınsa korkularını teskin ederim.

4385. Ben yamacıyım, yamanması icabeden yeri yamarım. Herkese, nabzına göre şerbet veririm.

Kişinin sırrı ağacın köküne benzer. Yaprakları, o kökten feyz alır da kupkuru gövdesinden çıkar, yeşerir.

Yapraklar, köke göredir. Ağaçta böyle olduğu gibi nefislerle akıllarda da böyledir.

Vefa ağaçlarından göklere yücelmiş kollar, kanadlar var.. kökleri yerli yerinde de ferileri gökte!

Aşk yüzünden gökte kollar, kanadlar meydana gelir de Sadr-ı Cihan'ın gönlüne nasıl merhamet gelmez?

4390. Gönlünde o suçu affetme denizi dalgalanmaya başladı.. zaten gönülden gönüle pencere vardır!

Gönülden gönüle pencere olduğu muhakkak. İki gönül, iki ten gibi birbirinden ayrı ve uzak kalamaz.

İki kandilin yağ konan kapları birbirine bitişik değildir ama ışıkları birbirine katışmış birleşmiştir.

Hiçbir âşık yoktur ki sevgilisinin vuslatını ara-sın, dilesin de sevgilisi onu aramasın, dilemesin!

Fakat aşk, âşıkların vücudunu inceltir, zayıflatır.. sevgililerin vücutlarınıysa güzelleştirir, semirtir!

4395. Bu gönülden sevgi şimşegi çaktı mı bil ki o gönülde de sevgi vardır.

Gönlünde Tanrı sevgisi arttı mı şüphe yok ki Tanrı seni seviyor.

Tek elin sesi çıkmaz. Öbür elin olmadıkça, iki elin birbirine vurulmadıkça ne ses çıkar, ne seda!

Susuz, ey tatlı su diye ağlar, inler ama su da nerde o susamış, diye ağlar, inler!

Bizdeki bu susuzluk, suyun bizi çekmesinden ilerigelir.. biz suyunuz, su bizim!

4400. Tanrı hikmeti ezelde bizi birbirimize âşık etti.

O ezeli hükme göre kâinatın büyük zerreleri çift çifttir ve her cüz'ü de kendi çiftine âşıktır.

Âlemde her cüz'ü de muhakkak kendi çiftini ister. Kehlibar, nasıl saman çöpünü çekerse her cüz'ü de muhakkak kendi çiftini çeker.

Gökyüzü yere merhaba der, demirle mıknaş nasılsa ben de seninle öyleyim.

Gökyüzü, aklen erkektir, yer kadın. Onun verdiği bu, besler, yetiştirir.

4405. Yerin harareti kalmadı mı gök hararet yollar.. rutubeti bitti mi rutubet verir.

Gökyüzünde bulunan ve toprağa mensup olan burç, yere yardım eder.. suya mensup burç, yere rutubet verir, yeri terü taze bir hale sokar.

Yele mensup burç, yere bulutları sevkeder, yerdeki buharları, ufunetleri çeker alır.

Ateş burcu da güneşe hararet verir.. güneşio önu de, ardı da o burçtan kızmış, tava gibi kızarmıştır.

Kadına nail olmak için kazancının etrafında dönüp dolaşan erkek gibi felek de zamanede dönüp dolaşmaktadır.

4410. Bu yeryüzü, hanımlıklar etmekte, doğurduğu çocukları emzirip yetiştirmektedir.

Şu halde yerle gökün de aklı var; böylece bil.
Çünkü akıllıların işlerini işliyorlar.

Bu iki güzel, birbirlerinden süt emmeseler, birbirlerini sevip koçmasalar nasıl olur da birbirlerinin muradına dolanırlardı?

Yer olmasa güller, erguvanlar nasıl biter, gökyüzünün suyu, harareti olmasa yerden ne hâsıl olur?

Dişinin erkeğe meyli, ikisinin de işi tamamlansın diyerdir.

4415. Bu birlikte âlem baka bulsun diye Tanrı erkek-le kadına da birbirlerine karşı bir meyil verdi.

Her cüz'e de, diğer bir cüz'e meyil verdi.. ikisinin birleşmesinden bir şey doğar, bir şey vücut bulur.

Gece de böylece gündüzle sarmaş dolaş olmuştur. Geceyle gündüz, sureta birbirlerine aykırıdır ama hakikatta birdir.

Geceyle gündüz, görünüşte birbirine zıttır, düşmandır; fakat her ikisi de bir hakikatin etrafında dönmekte, ağ kurmaktadır.

İşini, gücünü başarıp tamamlamak için her biri, canciğer gibi öbürünü ister.

4420. Çünkü gece olmayınca insanın geliri, kuvveti olmaz.. bu gelir olmayınca da gündüzler neyi harceder?

İnsanın vücudünde, kendi cinsinden başka bir
şeyle hapsedilmiş olan unsurların kendi cins-
lerini çekmeleri

Toprak, bedenin toprağına "Dön geri, canı bırak, toz gibi bize gel.

Sen, bizim cinsimizdensin, bedenden, o rutubetli yurttan kurtulup bize gelmen daha doğru" der.

Beden de "Doğru.. ben de senin gibi ayrılıktan perişanım, fakat ayağım bağlı" diye cevap verir.

Sular, "Ey yaşlı, gurbetten gel, bize ulaş" diye bedenın yaşlığını aramakta;

4425. Esîr, "Sen ateştensin.. aslına ulaşma yolunu tut" diye bedenın hararetini çağırıp durmaktadır.

Unsurların ipsiz, halatsız çekişleri yüzünden bedende yetmiş iki türlü illet vardır.

İllet, unsurlar, birbirlerini bıraksınlar diye bedeni koparıp dağıtmak üzere gelir.

Bu unsurlar, ayakları bağlı dört kuştur. Ölüm, hastalık ve illet de onların ayak bağlarını çözer.

Birbirlerine bağlı olan ayakları çözüldü, açıldı mı her unsur kuşu, hemencecik uçuverir.

4430. Bu asıllarla ferî'lerin birbirlerini çekişi yüzünden her an bedenimizde bir illet zuhur eder.

* Kuşa benziyen her cüz'ün aslına uçması için bu ulaşmayı bozup yırtmak ister.

Fakat Tanrı'nın hikmeti, bu aceleye mâni olur. Onları ecel gelinceye kadar sıhhat vasıtasıyla toplu tutar.

"Ey cüz'ler, daha ecel gelip görünmedi. Ecelden önce kanad çırpmanızda bir fayda yok" der.

Her cüz'ü, kendi aslına arkadaş olmayı diler, ararsa ayrılığa kalan bu garip canın hali ne olur. Var, sen kıyas et!

Canın da ruhlar âlemine çekilmeyi dilemesi,
onun da vatanına gitmeyi ve ayağını bağlıyan
şu cisme ait cüz'ülerden kurtulmayı istemesi

4435. Can der ki: "Ey benim şu yeryüzüne mensup
cüz'ülerim, benim garipliğim sizin garipliğinizden da-
ha acı.. ben, arşa mensubum."

Tenin meyli, yeşilliğe, akar suya.. çünkü aslı ondan.

Canın meyliyse diriliğe, diriye. Çünkü aslı Lâ-
mekânın canı!

Can, hikmete, bilgilere.. ten, bağa, bahçeye, üzü-
me meyleder.

Can, yücelmeye, yükselmeye can atar; ten, ka-
zanca, ota, yiyeceğe, içeceğe!

4440. O yücelmenin aşkı, o yücelmenin meyli de cana-
dır. "Tanrı onları sever, onlar da Tanrıyı" âyetini
bundan anla!

Bunu anlatmaya kalkışsam sonu, ucu gelmez..
Mesnevi'ye, daha böyle sekiz misli kâğıt bile yetişmez!

Hasılı kim bir şey isterse istediği şey de ona rağ-
bet eder.

İnsan, hayvan, nebat, cemat.. her şey, birbirine
âşıktır. Bir adam, bir şeyi sevdi de muradı o oldu,
başka bir şey dilemez bir hale geldi mi o muradı
olan sevgili de muratsız hale gelen âşıkına âşıktır.

Muratsız hale gelen âşıklar, bir murat etrafın-
da döner, dolaşır, yalnız sevgililerini dilerler ama mu-
ratları, maksatları olan sevgililer de onları kendile-
rine çekip dururlar.

4445. Fakat âşıkların meyil ve muhabbetleri, âşıkları
zayıf bir hale getirir.. mâşukları.. meyil ve muhabbe-
ti ise onları güzelleştirir, parlak bir hale sokar!

Sevgililerin aşkı, onların yanaklarını parlatır;
âşıkların aşkı, âşıkların canlarını yakar, yandırır!

Kehlibar, niyazdan müstağni gibi davranan bir
âşıktır.. o uzun yola düşen, o uzun yolda savaşırsa
saman çöpü!..

Bunu bırak.. o susamış âşıkın aşkı, Sadr-ı Cihan'-
ın gönlünde parladı.

O aşkın, o ateşgedenin dumanı, ona kadar var-
dı, gönlünü yumuşattı.

4450. Fakat onu aramayı namusuna, kibirine, yedire-
miyordu.

Merhameti, o yoksula müştak olmuştu; saltanat
bu lûtfâ mâni oluyordu.

Akıl burada hayran.. aceba bu mu onu çekti, yok-
sa bu çekiş, o taraftan mı oldu?

Cür'etten vazgeç.. sen, bunu bilmezsin, anlamaz-
sın. Dudağını yum, gizli sırrı Tanrı daha iyi bilir.

Bundan böyle bu sözü, gizliyeyim.. beni o çe-
ken, çekmekte; ne yapayım ben?

4455. Ey bir işe sarılıp savaşan, onu güzelce başarma-
ya uğraşan, seni çeken.. bundan bahsetmeye bırakmı-
yan kim?

Bir yere gideyim diye yüzlerce defa karar verir,
davranırsın.. fakat seni bir saik, başka yere çeker
durur.

Binici, dizgini her tarafa çevirir, taki ham at üs-
tünde bir binicinin bulunduğu, başıboş bulunma-
dığını anlasın diye.

Fakat terbiyeli at, üstünde binici olduğunu bi-
lir, bundan dolayı da iyi yürür.

O yok mu? Senin gönlünü yüzlerce sevdaya bağlamış, nihayet seni muratsız bir hale getirmiş de sonra da gönlünü kırıvermiştir.

4460. İlk kararının kolunu kanadını kırdı ya.. peki, niçin o kanad kıranın varlığı doğru olmuyor, niçin kendini ona teslim etmiyorsun?

Onun kaza ve kaderi senin tedbir ipini koparıverdi.. pekâlâ neden kaza ve kaderine inanmıyor, niçin kazasına rıza vermiyorsun?

Tanrı, kuvvet ve kudretin yalnız kendisinde olduğunu anlatmak için insanların karar verdikleri şeyleri bozar, zıddını meydana getirir. Bazen da kararında azmetsin, yapacağı şeye tamah eylesin diye o kararı bozmaz da sonunda bozar, bu da tembih üstüne tembih olur

Yapacağın işlere iyice niyetlenir, yapmayı kurar. kararlaştırırsın. Bazen bu kararın denk gelir.

Gönlün tamahtan düşer, niyetini sağlamlarsın. Sonra tekrar o niyet bozulur!

Seni tamamiyle muratsız bir hale getirseydi gönlün ümitsizlenirdi, dilek tohumunu nasıl ekebilirdin?

4465. Ama emel tohumunu ekseydin, asılsız bir hale düşseydin Tanrı hükmünde olduğun, onun emrinin altında bulunduğun nasıl meydana çıkardı?

Aşıklar, muratsız kaldılar da Tanrı'larından haber aldılar.

Muratsızlık, cennete kılavuzdur. Ey yaradılışı güzel, "Cennet, istenmiyen, hoşla gitmiyen şeylerle, murada nail olmayışlarla kaplanmış" hadisini işle!

Senin muratlarının, görüyorsun ya, ayakları kırık.. ama öyle adam vardır ki bütün muratları olur.

Şu halde onun tarafından gönülleri kırılanlar, onun yolunda, onun aşkında doğru olanlardır. Fakat nerde âşıkların gönül kırıklığı, nerde başkalarından gönül kırıklığı,

4470. Akıllıların gönülleri, mecburî kırılır.. dilediklerini yapamazlar, meyus olurlar. Âşıklardaysa yüzlerce ihtiyar var, dilediklerini yüzlerce kere yapabilirler, öyle olduğu halde ona tabi olurlar, gönülleri bu yüzden kırılır; emellerine bu yüzden erişememişlerdir.

Aklı başında olanlar, bağla bağlanmış kullardır, âşıklarsa hürdür, şekerlenmiş, ballanmış canlardır onlar!

Akıllıların yuları “zorla gelin” emridir; gönülünü kaptıranların baharı “dileyerek gelin” emri!

Peygamber aleybisselâm'ın esirlere bakıp gülerek
“Şaşarım bu kavme ki onları cennete zincirlerle,
bukağılarla sürüklüyorlar” demesi

Peygamber, bir bölük esir gördü. Onları çekip sürüklüyorlardı, hepsi de feryadü figan ediyordu.

O sırları bilen aslan, zincirlere vurulmuş olduklarını gördü, gizlice onlara bakmaya başladı.

4475. Her biri hiddetinden o Hak Peygamber'e dişlerini gıcırdatmakta, dudaklarını çiğnemekteydi.

Fakat bu kadar kızgın oldukları halde ağız açmaya kudretleri yoktu.. hepsi de on batmanlık kahır zincirine vurulmuştu.

Memur, onları şehre doğru çekmekte, küfür ülkesinden alıp kahırla sürüklemekteydi.

Ne yerlerine başkası kabul ediliyor, ne koyverilmeleri için para alınıyor, ne de bir ulu kişi onlara şefaath ediyordu.

Peygamber'e "Âlemlere rahmet" diyorlar ya.. öyle olduğu halde bütün bir âlemin boynunu, boğazını kesiyordu.

4480. Onlar, Peygamber'i binlerce defa inkâr ederek, ağızlarının içinden hareketini kınayarak gidiyorlardı.

Diyorlardı ki: Nice çarelere başvurduk, çare olmadı. Zaten bu adamın yüreği taş gibi katı.

Biz, binlerce alpaslanken iki üç çıplak ve yarım canlının elinde.

Bu derece âciz kaldık.. uygunsuz hareketimizden mi, yıldızımızın düşüklüğünden mi.. yoksa sihirlerden mi?

Bahtı, bahtımızı yırttı; tahtı, tahtımızı baş aşağı etti.

4485. İş, sihirle yüceldi, büyüdüyse biz de sihir yaptık, neden tutmadı, neden tesir etmedi?

"Fetih istiyorsanız işte size fetih" âyetinin tefsiri.. ey kınayanlar, diyordunuz ki "Benimle Muhammed aleyhisselâm'dan hangimiz doğrucuysak yarabbi, sen onu kazandır, ona yardım et!" Bu sözü, dinleyenler sizi doğruluk istiyorsunuz, bir garziniz yok sansınlar diye söylemekteydiniz. Hak kimdedir, görün diye işte biz de şimdi Muhammed'e yardım ettik

Eğer dâvamız doğru değilse bizim kökümüzü sök diye putlara da dua ettik, Tanrı'ya da.

Hak kimdeyse, kim doğrucuysa ona yardım et, onun yardımında bulun, biz doğruysak bize, o doğruysa ona muin ol dedik.

Bu duada çok bulunduk, Lât, Uzzâ ve Menât'a nice secdeler ettik;

Dedik ki: Eğer Muhammed haksı meydana çıkart, değilse onu bize zebun et.

4490. Şimdi onun Tanrı yardımına mazhar olduğunu gördük işte.. biz, umumiyetle zulmetmişiz, o nur!

Bu, bize cevap: Dilediğiniz işte meydana çıktı, hanginizin doğru olduğu açığa vuruldu.”

Sonra yine fikirlerindeki bu düşüncüyü körletiyorlar, bu sözleri bırakarak diyorlardı ki:

“Bu düşüncemiz de işimizin tersine gitmesinden meydana geldi; gönlümüzde onun doğru olduğuna dair bir düşüncedir peydahlandı.

Birkaç kere galip geldiyse ne oldu ki.. bundan ne çıkar? Zaman da herkese galebe çalıyor!

4495. Biz de zamaneden kâm aldık, bizim bahtımız da yaver oldu.. biz de ona birkaç kere üst geldik.”

Sonra yine “O da mağlûp oldu ama mağlûp oluşu, bizim mağlûp oluşumuz gibi çirkince, alçakça değildi.

İyi bahtı o bozgunlukta, o mağlûbiyette bile ona el altından gizlice yüzlerce neşe verdi.

Hattâ o, hiç de mağlûba benzemiyordu. Ne gamı vardı, ne üzülüyordu” demektedirler.

Müminlerin nişanesi mağlûbiyettir ama müminin alt oluşunda da bir güzellik var!

4500. Misk ve amberi kırsan dünyayı güzel kokularla doldurursun.

Fakat ansızın eşek tezeğini kırsan evler, baştan-
baş pis kokuyla dolar.

Peygamber, perişan bir halde Hudeybiye'den dö-
nerken "İnnâ fetahnâ" devletinin davulu çalındı.

Rasûl aleyhisselâm'ın Hudeybiye'den dönüşüne
Ulu Tanrı'nın "İnnâ fetahnâ" diye fetih deme-
sindeki sır.. o dönüş görünüşte muratsızlığın
ta kendisiydi, fakat hakikatte fetihtti. Nitekim
miski kırmak da görünüşte kırma, hakikatte
onun misk oluşunu bildirmek, faydalarını
tamamlamaktır

Tanrı devletinden haber geldi: "Yürü, bu zafere
erişemediğine gam yeme.

Şimdi elindeki bu horluk yok mu? Nimetlere
erişmen demektir. İşte şuracıktaki filân kale, filân
yer senin!"

4505. Hakikaten de oradan çabucak dönünce bak hele,
Kurayza'nın, Nazîr'in başına neler geldi,

O iki kaleyle çevrelerindeki yerler teslim oldu,
ganimetlerden faydalar elde ettiler.

Öyle olmasa bile şu taifeye bak.. onlar gam için-
de, keder içinde bile Tanrı'ya meftun ve âşıkılar.

Zehiri şeker gibi yemekteler.. gam dikenlerini
deve gibi otlamaktalar!

Hem de bunu, gamdan, kederden kurtulmak için
de yapmıyorlar; gama uğradıklarından yapıyorlar.
Bu horluk, onlarca rütbelere, mevkilere erişmek!

4510. Kuyunun dibinde öyle neşeliler ki oradan çıkıp
taca, tahta nail olacağız diye korkuyorlar.

Sevgiliyle beraber oturduğum yer, yerin altı da olsa yine arştan yücedir.

Mustafa aleyhisselâm'ın ,‘Beni Yunus ibn-i Metta’dan üstün tutmayın” hadisinin tefsiri

Peygamber dedi ki: “Benim miracım, Yunus’un miracından üstün değildir.

Benimki göklere çıkmakla oldu, onunki yerlere inmekle.. zaten Tanrı yakınlığı hesaba sığmaz ki.

Yakınlık, ne yukarıya çıkmaktır, ne aşağıya inmek. Tanrı yakınlığı, varlık hapsinden kurtulmaktır.
4515. Yok olana yukarı nedir, aşağı ne? Yok olanın ne yakınlığı olur, ne uzaklığı, ne geç kalışı!

Tanrı’nın sanat yurdu da yokluktandır, hazinesi de. Sen, varlığa aldanmış kalmışsın, yokluk nedir, ne bileceksin?

Hulâsa onların kırıklığı hiç bizim kırıklığımıza benzer mi a ulu kişi?

Onlar, biz ikbale erişip yücelince nasıl neşelenirsek horluğa düşüp ellerindekini telef edince öyle neşelenirler.

Bu çeşit adamın malı, geliri, yokluk varlığından ibarettir. Yoksulluk, horluk, ona iftihadır, yüceliktir.

4520. Esirlerden biri dedi ki: “Peki niçin Peygamber, bizim halimizi görmedi.. bizi böyle zincirlere vurulmuş görünce nasıl oldu da güldü.

Hani onun huyları değişmişti, hani o Tanrı huylarıyla huylanmıştı da neşesi ne bu zindanın lezzetlerindendi, ne bu zindandan kurtulduğundan.

Pekâlâ, ya neden düşmanlarının kahroluşundan neşeleniyor, neden bu fetihten, bu zaferden gururlanıyor?

Erkek aslanlara kolayca üstün geldi, muzaffer oldu diye neşelenmekte.

Gayri anladık ki o da hür değil.. dünyadan başka hiçbir şeyle memnun değil, başka bir şeyden gönlü şad olmuyor?

4525. Yoksa nasıl gülebilir ki? O dünya ehli, iyiye de merhamet eder, kötüye de.. İyiye de esirger, kötüyü de."

Esirler, birbirleriyle bunu konuşuyor, birbirlerine bunu fısıldıyorlardı.

Memur duymasın, duyarsa o padişaha söyler, sözlerimiz kulağına gider diye fısıltıyla konuşuyorlardı.

**Peygamber aleyhisselâm'ın onların kınamalarını
dırıltılarını duyması**

Memur, o sözü duymadı ama Tanrı bilgisine sahip olan Peygamber'in kulağına vardı.

Yusuf'un gömleğini alıp götüren, gömleğin kokusunu duymadı da Yakup duydu.

4530. Şeytanlar, gökyüzünün çevresinde döner, dolaşırlar da yine Levh-i Mahfuz'daki gayb sırlarını duymazlar.

Muhammed'se dayanıp yatmış, uyurken o sır gelir, başucunda döner durur!

Helwayı, kime nasipse o yer; parmakları uzun olan değil!

Delici şabab, şeytanları, hırsızlığı bırakın da Ahmed'den sır öğrenin diye kovar, sürer.

Ey iki gözünü de dükkâna dikmiş, ümidini oraya bağlamış adam, kendine gel, mescide yürü de rızkını Tanrı'dan iste!

4535. Peygamber, onların sözlerini duyup söylediklerini anladı da dedi ki: "O gülüş, savaşta galebe ettim diye değil ki.

Onlar ölmüşlerdir, yokluk âleminde çürüyüp gitmişlerdir. Bizce ölüyü öldürmeye kalkışmak erlik değildir.

Onlar da kim oluyor ki? Ben savaşta ayak diredim mi ay bile yarılır!

Hani hür olduğunuz, mevki ve şeref sahibi olduğunuz zamanlar yok mu.. işte ben, o vakit sizi böyle bağlanmış, zincirlere vurulmuş görüyordum.

Ey malla, mülkle, soyla, soplâ nazlanan, sen akıllı kişinin yanında oluk üstündeki devesin!

4540. Ten suretinin leğeni damdan düşünce gelecek gelir çatar sözü gözümün önünde tahakkuk etti, gelecek şeyler geldi çattı!

Üzüme bakıyor, şarabı görüyorum.. yok'a bakıyorum, açıkça var'ı görüyorum.

Sırra bakmakta, daha dünyada Adem'le Havva vücade gelmemişken gizli bir âlem görmekteyim.

Siz, daha Elest deminde zerrelerden ibarettiniz.. daha o vakit ayaklarınız bağlı, baş aşağı ve alçalmış bir haldeydiniz; sizi öyle görüyordum ben.

Direksiz, desteksiz gökyüzü yaratılmadan bildiğim şeyler, âlem yaratıldıktan sonra da hep o.. hiç artmadı.

4545. Ben, daha sudan, topraktan vücut bulmamış, bu surete bürünmemişken sizi baş aşağı olmuş görüyordum.

Siz ikbaldeyken de bunu böyle görüyordum. Yeni bir şey görmedim ki sevineyim!

Gizli bir kahra uğramış, gizli bir kahırla bağlanmıştınız. Gayri bu ne kahırdır, bunu kim anlar? Siz şeker yerdiniz de o şeker de zehir olurdu.

Böyle zehirlerle dolu şekerî düşman yerse afiyet olsun.. neden ona haset ediyorsun ki?

Siz de o zehri neşe ile içiyordunuz: eceliniz, gizlice kulaklarınızı tıkamıştı.

4550. Ben üst geleyim de dünyayı zaptedeyim diye harb etmiyordum ki.

Çünkü bu cihan murdardır, pistir. Ben böyle pis bir şeye nasıl haris olurum?

Köpek değilim ki ölünün perçemini çekip koparayım. Ben İsa'yım, ölüyü diriltmeye gelirim.

Sizi helâk olmaktan kurtarayım diye savaş safalarını yarmaktayım.

İnsanların başlarını; yüceleyim, devlete erişeyim diye kesmem.

4555. Kessem kessem bütün âlem kurtulsun diye birkaç baş keserim.

Çünkü siz, bilgisizliğinizden pervane gibi ateşe atılmaktasınız.

Bense sizi ateşe düşmeyesiniz diye sarhoşçasına iki elimle ateşten kovmaktayım.

Siz kendinizi fetihler elde ettiniz, üst geldiniz sanıyorsunuz ama asıl o vakit bahşsızlık tohumu ektiyordunuz.

Hadi gayret, hadi gayret diye birbirinizi teşvik ediyordunuz ama âdeta ejderhanın üstüne at sürüyordunuz.

4560. Gûya kahr ediyordunuz, halbuki kahrın ta kendisine çatmıştınız.. asıl siz zaman aslanının kahriyle kahrolmuştunuz!

Azgın, âlemi kahrederken kahrolmuş, üst gelmişken esir düşmüş demektir

Hırsız, ev sahibini kahreder, altın çalar.. hırsızlıkla meşgulken valinin adamları gelip çatar.

Eğer o anda ev sahibinden kaçsaydı vali, ona o adamları yollar mıydı hiç?

Hırsızın kahredişi, kahrolmasıdır; çünkü onun kahredişi, kendi başını kapar.

Ev sahibine üstün oluşu, hırsıza bir tuzaktır.. bu suretle vali gelir, hırsızı kısas eder.

4565. Sen halka galip geldin, savaşta üst oldun ama Tanrı, seni çeke çeke zincire vurmak için onları mahsustan mağlûp etmiştir.

Kendine gel de mağlûp olanın ardını bırak, dizginini kas, pek at sürme.. ezilir, paralanırsın sonra!

Seni bu suretle tuzağa düşürdü mü ondan sonra o kalabalığın saldırısını görürsün sen.

Akıl, bu üstünlükte bozgunluğu görürken nasıl olur da sevinir?

4570. İleriye gören akıl gözü keskindir. Tanrı, o gözü kendi sürmesiyle sürmelemiştir.

Peygamber, "Cennet ehli olanlar, bazı şeyler yüzünden savaşlarda, düşmanlıklarda mağlûp ve zebun olurlar" dedi.

Bu alt oluş, bu zebunluk; noksan yüzünden, gönüllerinin kötülüğünden, yahut da din zayıflığından değil, son derecede ihtiyata riayet ettiklerinden, düşüncelerine inanmadıklarındandır.

Peygamber, Hudeybiye'de kâfirlere üstün gelmişken gizlice "iman etmiş erler olmasaydı" hikmetini işitti.

Müminlerin halâs olması için melûn kâfirlerden el çekmek farz oldu.

4575. Hudeybiye ahdi nasıl oldu, oku da "Tanrı, kâfirlerin ellerini çekti, size dokunamadılar" ne demektir tamamiyle anla!

Peygamber, galip gelmişken bile kendisini Tanrı tuzağında mağlûp olmuş gördü de

"Ben sizi ansızın bastırdım, zincirlere vurdum diye gülmüyorum.

Sizi zincirlerle, bukağılarla selviliklere, güllük, gülistanlıklara çekiyorum da ona gülüyorum.

Ne şaşılacak şey.. sizi zincirlere vurup amansız ateşten çayırlıklara, çimenliklere götürüyorum.

4580. Cehennemden ağır zincirlerle ta ebedî cennete kadar sürükleyip götürüyorum, dedi.

İyi, kötü: Bu yolda her mukallidi de böylece bağılı olarak Tanrı kapısına çekerler.

Velilerden başka herkes, bu yolu korku ve belâ zinciriyle aşar.

Gayret et de nurun parlasın, aydın olsun.. sülûkün, hizmetin kolaylaşsın.

4585. Çocukları da zorla mektebe götürürsün ya.. çünkü onların gözleri kördür, faydalarını görmezler.

Ama mektebin faydasını anladılar mı koş a koş a giderler, içleri açılır, neşe duyarlar.

Çocuk mektebe kıvrana kıvrana gider. Çalışmasına karşılık hiçbir şey görmemiştir ki!

Fakat kesesine birkaç para gündelik kondu mu geceyi hırsız gibi uykusuz geçirir.

Gayret et de ibadetinin karşılığı gelsin.. bak o zaman ibadet edenlere nasıl haset edersin.

4590. Mukallitlere "zorla gelin", yaradılışı temiz kişilere de "istiyerek gelin" denmiştir.

Bu, Tanrı'yı bir maksat için sever, öbürünün dostluğunda hiçbir gazez, hiçbir maksat yoktur.

Bu, dadısını sever ama süt için sever. Öbürü ancak onu âşık olduğundan, o görünmiyen güzele gönül verdiğinden sever.

Çocuk, dadının güzelliğini anlamaz ki.. onda sütten başka bir istek yoktur.

Öbürüyse zaten dadıya âşıktır.. bu sevgide muradı, maksadı ancak ona ulaşmaktır.

4595. Şu halde Tanrı'dan bir şey umarak, Tanrı'dan korkarak sevenler, taklit defterinden ders okumaktadırlar.

Nerde Hakk'ı ancak hak için seven, gazezlerden, maksatlardan ayrılmış âşık?

Fakat ister öyle sevsin, ister böyle.. mademki Tanrı'yı diliyor, onu Hakk'a çeken yine Hak'tır.

Daima Tanrı'nın hayrına nail olayım diye Tanrı'yı seven de,

Tanrı'dan başkasına gönül vermekten korkup ancak onu seven de..

4600. Her ikisinin bu sevgisi, bu arayıp taraması da o âlemdendir.. bu gönül kaptırma, o dilberden. O güzeli-
lin güzelliğinden ileri gelmedir.

Sevgilinin; âşıkı âşıkın bilmediği, ummadığı, aklına bile gelmediği halde kendisine çekişi.. bu çekiş yüzünden âşık, daima sevgiliyi arayıp durmakla beraber korkuyla karışık bir ümitsizliğe düşer, başka bir eseri belirmez

Şimdi şuraya geldik: Eğer Sadr-ı Cihan o âşıkı gizlice çekmese, dilemese, istemeseydi.

O âşık, ayrılığa tahammül edemiyecek bir hale gelir, ona kavuşmak için tekrar koşa koşa yollara düşer miydi?

Sevgililerin meyli gizlidir, örtülüdür.. fakat âşıkın meyli iki yüz davul zurnayla ilân edilir, o kadar meydandadır.

Burada ibret için bir hikâye söylemek var ama Buhara'lı âşık beklemekten âciz oldu.

4605. Sevgilisini arayıp duruyor, ölmeden kavuşsun, yüzünü görsün diye söylemekten vazgeçtik.

Ölümünden kurtulsun, kurtuluşa erişsin.. çünkü sevgiliyi görmek, Abıhayat içmektir.

Görülmesi, ölümü gidermiyen sevgili, sevgili değildir. Onun ne meyvası vardır, ne yaprağı!

Ey iştihak çeken sarhoş, iş, o iştir ki sen o işteyken ölüm bile gelip çatsa sana hoş gelsin.

Delikanlı, iman doğruluğunun nişanesi, o sırada ölsen bile sana ölümün hoş gelmesidir.

4610. Canım, imanın böyle değilse kâmil değildir demek.. yürü, dini tamamlamaya savaş!

Hangi işe girişirsin de o işte sana ölüm bile hoş gelirse sevdiğin iş, işte o iştir.

Ölümün kötülüğü gitti mi zaten artık o ölüm, değildir, ölümün bir suretidir, bir göçmeden ibarettir, o.

Ölümdeki kötülük gitti mi ölümde fayda var demektir. Gayri dosdoğru anlaşıldı ki ölüm geçti gitti!

Sevgili dediğin bir Hak'tır, bir de Tanrı'nın "Sen benimsin, ben senin" dediği.

4615. Şimdi kulak ver de dinle: Aşk, âşıkı liften örme ipliklerle bağlamış.. sürükleyip getirdi.

Sadr-ı Cihan'ın yüzünü görür görmez sanki can kuşu, bedeninden uçup gitti.

Bedeni kuru bir ağaç gibi kalâ kaldı.. tepesinden tırnağına kadar buz kesildi!

Yüzüne gül suları serptiler, yanında buhurlar yaktılar.. neler yaptılarsa faydasız.. kıpırdamadı, seslenmedi bile!

Padişah, onun safran gibi sararmış yüzünü görünce atından indi, yanına geldi:

4620. Dedi ki: "Âşık hararetle sevgiliyi arar.. fakat sevgili geldi mi o âşık yok olur, kendisinden geçer gider!

Sen Tanrı âşıkısın; Tanrı, ona derler ki geldi mi sende bir kıl ucu kadar olsun varlık kalmaz.

O nazarın karşısında senin gibi yüzlercesi fanidir.. hocam, meğerse sen kendini yok etmeye âşık-mışsın!

Sen bir gölgesin, güneşe âşıksın.. Şems geldi, elbette gölge derhal yok olur!

Sivrisineğin Süleyman aleyhisselâm'a gidip rüz-gârdan şikâyet ederek hakkını istemesi

Bir sivrisintk, çayırılıktan, çimenlikten gelip Süleyman'ın huzuruna çıkarak hakkını istedide dedi ki:

4625. "Ey Süleyman, Şeytanlar, insanoğulları ve periler arasında adaleti yaydın;

Kuş da senin adaletine sığınmış, balık da. Kimdir o kaybolan, kimdir o mahrum ki adaletin, onu arayıp bulmamış olsun?

Bize de insaf et, bizim de hakımızı al.. çok perişanız.. bağdan da nasibimiz yok, gül bahçesinden de!

Her zayıf kişinin müşkülünü halledersin.. sivrisinek, zaten zayıflığın misalidir.

Biz, zayıflıla, kanadı kırık olmakla, âcizlikle tanınmışız.. Sen, lûtufla, yoksullara yardımla tanınmışsın.

4630. Sen, kudret derecelerinin en sonuna varmışsın.. biz, âcizliğin, zavallılığın son derecesine varmışız!

İmdat et, bizi bu gamdan kurtar.. ey eli, Tanrı eli olan, elimizi tut!"

Süleyman, "Ey hak isteyen, kimden şikâyet ediyorsun? Söyle.

Kimdir o zalim ki ululuk satarak sana zulmetti,
yüzünü, gözünü tırmaladı?

Bizim zamanımızda zalim nerde? Şaşılacak şey..
nasıl oluyor da hapsedilmemiş, nasıl oluyor da bizim
zindanımızda değil?

4635. Bizim doğduğumuz gün zulüm öldü.. kimdir
bizim zamanımızda zulmeden?

Nur geldi mi zulmet yok olur. Zulmün aslı ve
arkası da zulmettir.

Bak, şeytanlar, bizim için çalışmada, kazanma-
da, bize hizmet etmede.. hizmetten çekinenler de
zincirlerle bağlanmış, bukağılara vurulmuş!

Zalimler, Şeytan'ın iğvasıyla zulmederler, za-
limlerin zulmünün aslı Şeytan'dan gelir.. Şeytan,
bağlarla bağlanmış, zincirlere vurulmuşken nasıl
olup da zulümde bulunabilir?

Tanrı, bize padişahlığı; halk göklere el açıp
ağlamasın diye verdi.

4640. Ah ve feryatların dumanı yücelere çıkmasın, gök
yüziyle süha yıldızı ıstıraba düşmesin.

Arş yetim feryadiyle titremesin, hiç kimse sitem-
le perişan olmasın diye bize saltanat ihsan etti.

Göklere "Yarabbi" sesi çıkmasın diye ülkelerde
yol yordam olarak bu adaleti, bu ihsan kaidesini bir
kanun haline getirdik.

Ey mazlûm, gökyüzüne bakma.. zamanede gök
gibi ihsan ve feyz sahibi bir padişahın var" dedi.

Sivrisinek dedi ki: "Benim feryadım rüzgârın
elinden.. o bize zulüm ellerini uzattı, bize zulmetti.

4645. Onun zulmünden daraldık, onun yüzünden du-
dağımız yumulu, kanlar yutmaktayız!"

Süleyman aleyhisselâm'ın açıklanan sivrisineğe
düşmanını da mahkemeye getirmesini emretmesi

Süleyman, "Ey güzel sesli, Tanrı emrini candan
dinlemek gerek.

Tanrı bana dedi ki: Ey adalet sahibi, hasmı da
hazır olmadıkça kimsenin şikâyetini dinleme.

İki hasım da hazır olmazsa hâkim, hak hangi-
sindedir, bilemez.

Birisi yalnız gelse de yüzlerce şikâyetle bulunsa,
yüzlerce feryat etse bile sakın ha, sakın.. hasmı ol-
madıkça sözünü kabul etme.

4650. Ben fermanı yüz çeviremem. Hadi git, hasmını
al, öyle gel" dedi.

Sivrisinek dedi ki: "Sözün doğru, delilin tam
yerinde.. düşmanım rüzgâr, o da senin emrinde!"

O padişah "Ey seher yeli, sivrisinek, zulmünden
feryadediyor.. gel,

Hadi, geç hasmının karşısına da anlat, ona cevap
ver, dâvasını reddet!" dedi.

Rüzgâr, bu emri duyunca çabucak esip geldi..
fakat sivrisinek kaçma yolunu tuttu!

4655. Süleyman "A sivrisinek, nereye? Dur da ikinizi
de dinleyip hüküm vereyim" dedi.

Sivrisinek dedi ki: "Padişahım, ölümüm, onun
varlığından.. zaten günüm, onun dumanından karar-
makta.

O gelince ben nasıl durabilirim? Benim kökü-
mü kazan o!"

Tıpkı bunun gibi Tanrı tapısını arıyan da Tanrı
geldi mi yok olur.

O vuslat ebedîlik içinde ebediliktir ama o ebedilik, önce yokluk suretinde tecelli eder.

4660. Nur arıyan gölgeler, nur zuhur etti mi yok olur.

Âşık, başını verince akıl kalır mı gayri? Her şey helâk bulur, yalnız onun hakikati kalır.

Onun hakikatine karşı var da yok olur, yok da. Yoklukta varlık.. bu, pek acayip bir şey!

Bu makamda akıllar elden çıkar, kalem buraya vardı mı kırılır, bir şey yazamaz olur!

Sevgilinin, kendine gelsin diye âşıkına iltifat etmesi

Sadr-ı Cihan, o âşıkı yavaş yavaş istiğrak âleminde çekmekte, söz söyleme makamına getirmekteydi.

4665. Padişah, âşıkın kulağına dedi ki: "Ey yoksul, eteğini aç, sana altın saçmaya geldim.

Canın ayrılığımı halecan içindeydi.. imdadına geldim, nasıl oldu da ürküp kaçtı?

Ey ayrılığımı dünyanın soğuşunu, sıcağını, kahrını, lûtfunu gören âşık, kendine gel, dön geriye!

Akılsız bir tavuk, deveyi evine konuk götürür.

Fakat deve, tavuğun evine ayak atar atmaz ev yıkılır, dam çöker!

4670. Bizim aklımız, fikrimiz de tavuk kümesinden ibaret. Salih'in aklıysa Tanrı devesini arar.

Deve, başını suya, toprağa daldırınca orada ne toprak kalır, ne can, ne gönül.

Aşk öyle bir fazilettir ki insanı faziletler sahibi

yapar.. fakat insan, bu haddinden fazla dileyiş yüzünden hem pek zalimdir, hem de pek cahil!

İnsan hakikaten bilgisizdir; hele bu müşkül avda büsbütün bilgisiz. Bir tavşan, aslanı kucaklamaya çalışıyor!

Eğer aslanı bilseydi, görseydi hiç kucaklamaya kalkışır mıydı, buna imkân mı var?

4675. İnsan, canına da zulmeder, nefsine de.. fakat. şu zulme bak, şu zulmü gör ki adaletlerden bile topu kapar, adaletlerden bile üstündür, ileridir.

Bilgisizliği ilimlere üstattır.. zulmü, adaletlere doğru yol gösterir.

Sadr-ı Cihan, bu nefesi kesilmiş âşık, ona ben nefes bağışlayınca dirilir, kendine gelir diye âşıkın elini tuttu,

“Bu bedeni ölü, bu canı uyanık âşık, benimle diriliyor. Şu halde o, benim canım.. bana yüz tutuyor.

Ben onu bu candan yücelteyim, bu cana muhtaç olmasın. Ona bir can bağışlıyayım da ihsanımı onunla görsün!

4680. Nâmahrem can, sevgilinin yüzünü göremez. Dostun yüzünü ancak aslı onun civarında olan can görür.

Bu dosta kasap gibi üfüreyim de o lâtif ruhu derisinden çıksın deyip,

Âşıka “Ey belâlar yüzünden bedenini terkedip giden can, vuslat kapımızı açtık, gel gel!

Ey varlığımız, yokluğuna, sarhoşluğuna sebebolan.. ey varlığı, varlığımızdan ibaret bulunan âşık!

Şimdi ben sana dilsiz, dudaksız yeniden yeniye eski sırlar söyleyeceğim, dinle!

4685. Dilsiz, dudaksız söyleyeceğim, çünkü şu diller, dudaklar, bu nefesten ürkerler. Bu nefes, gizli bir ırmağın kıyısında yetişir, meyva verir!

Şimdi can kulağını aç da "Tanrı dilediğini yapar sırrını duymaya hazırlan" dedi.

Âşık, vuslata çağrıldığını duyunca yavaş yavaş kımıldanmağa başladı.

Âşık, topraktan da aşağı değil ya.. toprak bile sabah rüzgârının işvesiyle yeşiller giyinir, yokluktan başını kaldırır!

Meniden de aşağı değil ya.. meni bile Tanrı emrini duyar da güneş yüzlü Yusufkar meydana getirir!

4690. Rüzgârdan da aşağı değil ya.. Kün emrini işitir de rahimde tavus olur, güzel güzel söz söyleyen kuş kesilir!

Taştan, topraktan meydana gelen dağdan da aşağı değil ya.. deve doğurur da o deveden de deve yavrusu doğar!

Bunların hepsini bir tarafa bırak. yokluk, koskoca bir âlem doğurmadı mı? Hâlâ da her an bütün varlıklar ondan doğmuyor mu?

Âşık, sıçradı, titredi, neşeli neşeli bir iki döndü, bir iki çark vurdu.. yere kapandı, secdeye vardı!

Âşıkın kendine gelmesi ve sevgiliyi övmeye başlaması sevgilinin şükretmesi

Dedi ki: "Ey çevresinde canın tavaf edip dur-

duğu Tanrı ankası.. şükrolsun, Kaf dağından geri döndük,

4695. Ey aşkın kıyamet yerinde İsrailik eden sevgili..
ey aşkın aşkı, ey aşkın dileği!

Bana hilât vermeden önce dilerim, kulağını pencereye daya..

Kalbim tertemizdir, bu yüzden halimi bilirsin..
ey kulları yetiştiren, ey kullarına lûtuflarda bulunan sevgili, sözlerimi duy!

Ey misli olmıyan Sadır, nice zamandır halimi duymanı arzulayıp durdum. Bu arzuyla aklım, fikrim uçu gitti.

Nice zamandır sözlerimi dinlemeni, derdimi duymanı, o cana canlar katan gülüşlerini,

4700. Benim eksik, artık sözlerimi işitmeni, benim kötülükler düşünen canımın işvesini düşünüp durdum, özleyip yattım.

Benim sence malûm olan kalp akçelerimi sağlam para gibi kabul ettin.

Şuh bir küstahın küstahlığına gösterdiğin hilme karşı bütün hilimler, bir zerreden ibaretti.

Dinle bak, hizmetinden ayrıldığım andan itibaren nelere uğradım: İlk önce benim için ne evvel kaldı, ne âhir.. ön de gözümden kalktı, son da!

İkinci, ey güzel sevgili, çok aradım ama sana bir ikinci bulamadım.

4705. Üçüncüsü, senden ayrıldım ayrılalı Tanrı, üçün üçüncüsüdür demiş gibi oldum.

Dördüncüsü, ayrılık, tarlamı, ekiminimi yaktı; Hâmise'yi Râbia'dan ayırdedemez oldum!

Nerde topraklar üstünde kan görürsen hiç şüphe etme ki biz oradan geçtik, kanlı gözyaşlarımızı takip ederek izimizi izliyebilirsin!

Sözlerim, bu feryad-ü figanın, âdetâ gök gürültüsü.. yeryüzüne bulutlardan yağmur yağdırmak istiyor!

Söylemekle ağlamak arasında mütereddidim.. nasıl edeyim; ağlıyayım mı, söyliyeyim mi?

4710. Söylesem ağlıyamam; fakat ağlarsam sana nasıl şükredebilir, seni nasıl övebilirim?

Padişahım, gözlerimden gönül kanları akmakta.. Bak, gözlerimden neler akıyor?"

O zayıf âşık, bunları söyleyip ağlamaya başladı.. Haline aşağılık kişiler de ağladılar, yüce kişiler de!

İçinden öyle bir hay haydır coştı ki Buhara halkı etrafına toplandı.

Hayran hayran söylemekte, hayran hayran ağlamakta, hayran hayran gülmekteydi. Kadın, erkek, büyük, küçük, herkes ona şaştı kaldı!

4715. Bütün şehir, onun rengine boyandı; herkes, onunla beraber ağlamaya başladı. Kadın, erkek birbirine karıştı, kıyametten bir alâmet oldu!

O anda gökyüzü yere, kıyameti görmedinse görüyordu!

Akıl, bu ne aşktır, bu ne haldir.. onun ayrılığına mı şaşmalı, kavuşmasına mı.. hangisi daha ziyade şaşılacak şey diye hayran olmuştu.

Gök, o anda kıyametnameyi okumuş, samanın uğrusuna kadar elbisesini yırtmıştı!

Aşk, iki âleme de yabancısıdır; aşkta yetmiş iki türlü divanelik var!

4720. Aşk, pek gizlidir ama şaşkınlığı meydanda.. Padişahların canları bile ona hasret çekmektedir.

Aşk dini, aşk mezhebi, yetmiş iki şeriatta da dışarıdır. Padişahların tahtları, aşka karşı alelâde bir tahta parçasından ibarettir.

Aşk çalgıcısı, semâ vaktinde şunu çalar: Kulluk bir bağdır, efendilik baş ağrısı!

Şu halde aşk nedir? Yokluk deryası! Aklın ayağı, orada kırıktır!

Kulluk da malûm, sultanlık da.. âşıklık bu iki perdeden gizli!

4725. Keşke varlığın bir dili olsaydı da varlardan perdeyi kaldırsa, hakikati anlatsaydı!

Ey varlık nefesi, ona ait ne söylersen bil ki onun üstüne bir perde daha örttün.

Onu anlamanın âfeti, sözdür, haldir; kanı kanla yıkamanın imkânı yok!

Ben, onun sevdalılarının mahremiyim.. gece, gündüz kafes içinde ondan bahsetmedeyim!

Ey can, pek sarhoşsun, pek kendinden geçmiş, pek perişan ve harap olmuşsun.. dün gece hangi yanına yattın ki?

4730. Kendine gel, kendine.. bu sırdan pek bahsetme; önce bir sıçra, kendine mahrem bir dost iste!

Âşıksın, sarhoşsun, dilin açılmış.. Allah, Allah.. sen, oluk üstünde bir devesin!

Dil, onun sırrından, onun nazından bahse kalkıştı mı gök, "Ey hakikatini güzelce örten Tanrı" demeye başlar.

Fakat aşkı örtmek nedir? Ateşi yün ve pamuk içinde gizlemek! Ne kadar örtersen o kadar meydana çıkar!

Ben, onu örtmeye çalıştım mı o, bayrak gibi baş kaldırır, işte buracıktayım der.

4735. Benim inadıma o, iki kulağımdan yakalar da, a kendi bildiğine giden, beni nasıl örteceksin, nasıl gizliyeceksin? Hadi, gizle bakalım der.

Derim ki: Hadi git, coşmuşsun ama can gibi hem meydandasın, hem gizli!

Der ki: Bu benim küp içinde mahpus.. fakat şarap gibi küp içinde ısıklık çalmaktayım!

Derim ki: Bir yere rehin olmadan, sarhoşluk âfeti gelmeden çekil, git.

Der ki: İçimi güzel lâtif kadehin içinde ta akşam namazı vaktine kadar gündüzün dostuyum.

4740. Akşam gelip de kadehimi çaldı mı, ona daha benim akşamım gelmedi, kadehimi ver derim!

Şarap içmeye alışmış olan, şaraba doyamaz. Arap, onun için şaraba müdam adını taktı,

Hakikat şarabını aşk, kaynatır coşturur. Doğru sözlü, doğru özlü âşık gizlice saiklik eden aşktır.

Tanrı inayetiyle aşka ulaşmayı dilersem şarap, can suyudur, sürahi de beden!

Hidayet şarabı çoğaldı, arttı mı şaraptaki kuvvet, sürahiye kırar.

4745. Sâki de su kesilir, sarhoş da.. nasıl olur deme, doğrusunu Tanrı daha iyi bilir.

Şaraba vuran ışık, sâkinin ışığıdır.. Şarap, bu ışıkla coşar, köpürür, oynar, kuvvetlenir!

Gayri sen o şaşkına sor: Sen şarabın bu halini
ne vakit gördün?

Düşünceye hacet yok, her bilene aşikârdır:
Coşana elbette bir coşturan var!

Uzun bir ayrılığa düşmüş, çok maceralar ge-
çirmiş bir âşıkın hikâyesi

Bir delikanlı, kızın birine delicesine âşık ol-
muştı. Fakat bir türlü vuslat zamanı gelmiyordu.

4750. Aşk, ona yeryüzünde bir hayli işkenceler etmişti.
Aşk neden, önce âşka kinlenir?

Neden, önce kanlı kaatil gibi davranır? Doğru
âşık olmıyan kaçsın, aşktan vazgeçsin diye!

O delikanlı da kadına birisini yollasa o yolla-
dığı adam, hasedinden zavallının yolunu vururdu.

Sevgilisine bir mektup yazıp yollasa okuyan,
kelimeleri yanlış okurdu.

Sabah rüzgârını, vefatını arzetmek üzere gön-
derse rüzgâr, toza dumana gark olur, kararırdu.

4755. Kuşun kanadına bir kâğıt parçası bağlayıp
uçursa kâğıttaki ateşli sözlerden kuşun kanadı ya-
nardı.

Tanrı'nın kıskançlığı çare yollarını bağlamış,
düşünce askerinin bayrağını kırıncıdı!

Önceleri bekleyiş, gamına munisti.. sonradan
bekleyiş, o bekleyişi de kırdı, geçirdi, mahvetti!

Gâh derdi ki: Bu derdin devası yok.. gâh derdi
ki: Hayır.. bu dert bizim, canımıza can ve hayat!

Gâh varlığı galebe eder, bir şeyler yapmağa
niyetlenirdi; gâh yokluğa düşer, yokluktan meyvalar
yer, gıdalanırdı.

4760. Nihayet bu hale bir çare bulamayıp ümitsizliğe düşünce birlik kaynağı kızıştı, coştı!

Gurbet azıksızlığıyla azıklanınca azıksızlık azığı, çaresizlik çaresi, ona doğru koştu!

Düşünce salkımları çöpsüz bir hale geldi.. o âşık, ay gibi gece yolcularına kılavuz kesildi!

Nice güzel sözlü dudular vardır ki susarlar.. nice tatlı özlüler vardır ki ekşi yüzlüdürler!

Yürü, bir an mezarlığa var da susarak otur. O söz söyleyip duran susmuşları gör!

4765. Onların topraklarını bir renkte, bir halde görürsün ama halleri bir değildir ki!

Dirilerin de yağları, etleri, bir.. fakat birisi gamlı, öbürü neşeli!

Sözlerini duymadıkça hallerini ne bileceksin. Halleri senden gizli kalır.

Söyletsen de sözlerinden ancak bir hay huydur duyarsın. Yüz kat gizli olan hallerini nerden göreceksin ki?

Bir olan suretimizde bile birbirine zıt vasıflar var. Toprak da bir ama ruhlar ayrı ayrı!

4770. Sesler de böyle.. ses olmak bakımından bir, fakat birisinin sesi dertli, öbürünün nazlı, edalı!

Savaşta atların kışnemelerini.. koşuşup uçuşurken kuşların cıvıltılarını duyarsın ya..

Birisi kızgınlığından, hasedinden, öbürü arkadaşlarıyla birleşme yüzünden kışner, cıvıldar. Biri derdinden bağırır, öbürü neşesinden!

Fakat onların hallerini anlamaktan uzak olana göre o sesler hep birdir!

O ağaç baltadan titrer, şu ağaç seher yelinden!

4775. Bu arda kalası tencere yüzünden çok yanıldım..
çünkü kapağı kapalı kaynıyor!

Doğrulukla kaynıyan da o kaynayışıyle, o coşkunluğuyla seni çağırır, gel der.. yalanla, riya ile kaynıyan da!

Eğer insanları yüzlerinden tanıyan candan bir koku almadıysan, eğer o kabiliyet sende yoksa yürü.. kokudan anlıyan bir dimağa sahibolmaya çalış!

O gül bahçesinde dönüp dolaşan dimağa sahibolmaya uğraş.. Yakubların gözünü bile o dimağ, aydınlatır.

Hadi, o gönlü hasta âşıkın ahvalini anlat.. oğul, neye Buhara'lı âşıktan uzak düştün.

Âşıkın mâşukunu bulması, arayan mutlaka bulur,
bir zerre miktarı hayırda bulunan, hayrının mü-
kâfatını görür

4780. O delikanlı, tam yedi yıl sevgilisini aradı durdu;
vuslat hayaliyle hayale döndü!

Tanrı'nın gölgesi kulun başı üstündedir. Arıyan, nihayet aradığını bulur.

Peygamber dedi ki: Bir kapıyı çalar durursan nihayet o kapıdan bir baş çıkar, görünür.

Bir adamın oturduğu yerin civarında oturursan sonunda elbette o adamın yüzünü görürsün.

Bir kuyudan her gün toprak çeker, çıkarırsan onunla tertemiz suya erişirsin elbet.

4785. Sen inanmazsan da bunu herkes bilir. Ne ekersen bir gün gelir, onu biçersin.

Taşı, demire vur da kıvılcım çıkmasın.. böyle şey olmaz, olsa bile nadirdir.

Bir adamın bahtı yaver olmaz, bir adamın nasibinde kurtuluş bulunmazsa o adam, ancak nadir olan şeylere bakar!

Filân kişi ekin ekti de mahsul devşirmede, feşman adam sedef buldu da içinde inci yoktu.

Baûroğlu Bel'am'la melûn İblis bu kadar ibadet ettiler, ne dinleri fayda verdi, ne ibadetleri der de.

4790. O kötü zanlı kişinin hatırına yüz binlerce peygamber, yüz binlerce hak yoluna gidenler gelmez bile!

Bula bula gönlüne kasvet veren, gönlünü karartan bu iki misali bulur.. fakat bahtsızlık, gönlüne bundan başka bir misal getirebilir mi ki?

Nice kişiler vardır ki neşeli neşeli ekmek yerken ekmek, boğazlarına durur, ölümlerine sebeb olur!

A musibet, sen de ekmek yeme de onun gibi kötülüğe uğrama bari!

Nice yüz binlerce adam da vardır ki ekmek yer, kuvvetlenir, can besler.

4795. Ezelden mahrum ve bir ahmağın oğlu değilsen o arada bir olup gelen şeye neden saplandın?

Şu âlem, güneşin, ayın nuriyle dopdolu da o, başını kuyunun dibine eğmiş.

"Aydınlık var diyorlar, bu söz doğruysa nerde, hani?" deyip duruyor. A alçak, başını kuyudan kaldır da bak!

Bütün dünya.. doğu, batı, o nurla nurlanmış.. fakat sen kuyudayken o nur, sana vurmaz ki!

Kuyuyu bırak, köşklere, bağlara git; burada inat edip durma, inat meş'umdur denmiş!

4800. Kendine gel, filân adam filân yıl ekin ekti de mahsulünü çekirgeler yedi..

Ben neye ekeyim, burası korkulu bir yer.. neden elimdeki buğdayı yerlere saçayım deme.

Ekin ekneyi terketmiyen, işten gücünden kalmıyan ekti de sen, kör gibi durup dururken ambarlar doldurdu.

O delikanlı da ümitle, neşeyle bir kapıyı çalıp duruyordu; nihayet bir gün sevgilisini tenhaca buldu, vuslatına erdi.

Bir gece bekçinin korkusundan kaçıp bir bağa girdi. Orada sevgilisini mum gibi buluverdi.

4805. O sebebi halk eden Tanrı'ya o anda hamdederek dedi ki: "Yarabbi, sen bekçiye rahmet et!"

Bilinmez, anlaşılmaz sebepler halk etmişsin. Beni cehennem kapısından cennete almışsin!

Hiç kimseyi, hiçbir şeyi hor görmiyeyim diye şu işe bunu sebebettin.

Ayak kırıldı mı Tanrı kanad ihsan eder. Kuyunun dibinden bile bir kapı açar da.

Sen ağaç üstünde ol, kuyu dibinde bulun, buna bakma.. beni gör, bana bak ki yolun anahtarı benim. yolu ben açarım der!"

4810. Kardeşim, gayri bu hikâyenin arda kalan kısmını anlamak istersen dördüncü ciltte ara!

UÇUNCU CİLDİN SONU

AÇILAMA

[S harfi sahifeye, B harfi de beyte işarettir.]

AÇILAMA

Başlangıç, S. A, satır, 2-25: Kur'anın ikinci suresi olan Bakara suresinin 269 uncu âyetinde "Tanrı, hikmeti dilediğine verir. Kime hikmet verilirse şüphe yok ona pek çok hayır verilmiştir. Ancak doğru bir akla sahip olanlar öğüt alırlar" denmektedir. Hikmeti, akılda ve sözde doğruyu bulmak, her şeyin hakikati neyse ve nasılsa bilmek ve her hususta nasıl hareket etmek icabediyorsa öyle hareket etmektir diye tarif etmişlerdir. H. Muhammed'in "Hikmet, müminin kaybolmuş malıdır" (Bakınız, C. II, S. 155, B. 1669) ve "Kim kırk gün Tanrı'ya sıkı bütün olarak doğru bir yürekle yönelirse o adamın kalbinden hikmet kaynakları akar" dediği rivayet edilmiştir (Feyz-al Kadir, VI, 43).

Kur'anın 35 inci süresi olan Lokman suresinde de Lokman Peygamber'e hikmet verildiği söyleniyor (Âyet 12). Hattâ bu yüzden Lokman'ın bütün dertlerin devasını bilen bir hekim olduğu ve ona bütün otların, kendilerindeki hassayı söylediği halk arasında meşhurdur. Kur'anda İbrahim Peygamber'le soyuna da hikmet verildiği anlatılmaktadır (Sure 4, Nisâ, Âyet 50).

S. A, Satır 13-14: H. Muhammed'in "Tanrı önce bir ak inci yarattı" dediği rivayet edilmektedir. Tanrı, bu inciye bakmış. İnci bu bakıştan erimiş, buğusundan gökler, suyundan yerler ve denizler yaratılmış. Sofiler, bu inci, Tanrı'nın zati muktazası olan bilgisine ve zuhura olan meyline işarettir demişler ve "Hakikatı Muhammediye'nin bu suretle anlatıldığını söylemişlerdir (C. II, S. 301, B. 3248 e de bakınız).

S. C, Satır 11-16: Kur'anın 61 inci süresi olan Saf suresinin 8 inci âyetinde "Tanrı nurunu nefesleriyle sön-

dürmek isterler ama Tanrı, kâfirler istemeseler de kendi nurunu söndüremez, büsbütün aurlandırır" demektedir. S. C, Satır 16-17: "Şüphe yok Kur'anı biz indirdik ve şüphe yok yine biz koruruz" (Sure 15, Hicr, âyet 9). S. C, Satır 17-20: "Kim vasiyeti duyar da sonra değiştirirse günahı boyuna. Şüphe yok Tanrı, duyar, bilir" (Sure 2, Bakara, âyet, 181).

*

S. 1, B. 6. Cebrail, Cebreil, cibril denen bu melek, kadri en yüce ineleklere dendir. Peygamberlere Tanrı buyruklarını getirmek vazifesine inemurdur.

S. 1, B. 7, Abdâl. C. I, S. 26, B. 264 e bakınız.

S. 1, B. 9, C. I, S. 53, B. 547 ve C. I, S. 169, B. 1732 ye bakınız.

S. 1, B. 10. Dört unsur, beş duygu, altı cihet. C. I. S. 84, 186, 355, B. 877, 1899, 3576 ve C. II, S. 56. B. 613 e bakınız.

S. 2, B. 15. C. I, S. 3, B. 25, 26 ya bakınız.

S. , B. 34. "Mal ve erkek evlât, dünya yaşayışının süsüdür. İnsanların daima faydalanacakları ve âleminde sürüp gidecek temiz hayırlar, rabbinin katında daha iyi, daha sevaplı ve daha istekli şeylerdir" (Sure 18, Kehf, âyet 46).

S. 4, B. 40. C. II, S. 66, 89, 240, 301, B. 719-720, 963, 2585, 3248 e bakınız.

S. 5, 52. C. II, S. 135, B. 1491 e bakınız.

S. 5-5, B. 53-65. "Mümin, dünyada ana karnındaki çocuğa benzer. Ana karnından çıktı mı ağlamaya başlar. Fakat dünyayı görüp süt emmeye başlayınca tekrar ana karnına girmesini istemez. Mümin de dünyadan ölümle gider, rabbine ulaşır, artık dünyaya dönmek istemez. Çocuğun ana karnına dönmeyi istemeyişi gibi" mealinde bir hadis rivayet edilmiştir.

S. 78, B. 81-84. Eski şeriatlarda Tanrı'ya "baba" denmektedir. İncilde ekseriyetle bu söz geçer. Muhammed dininde yanlış anlaşılınması için bu söz inenedilmiştir.

Bunun yerine “sahip, malik, hâkim, dost” mânalarına gelen “veli” kelimesi kullanılmıştır. Tanrı, iyi kişilerin velisi olduğu gibi onlar da Tanrı velileridir, “Kim bir dostumu ulularsa beni ululamış, kim bir dostumu incitirse beni incitmiştir” ve “Kim bir dostuma hiyanette bulunursa benimle savaşa girişmiştir” mealinde iki hadisi kutsi de rivayet edilmiştir.”

S. 8, B. 85. C. I, S. 27, B. 278-279 a bakınız.

S. 8, B. 86. Nuh Peygamber'in “Yarabbi yeryüzünde kâfirlerin bir tanesini bile bırakma” diye dua ettiği Kur'anın 71 inci suresi olan Nuh suresinde anlatılmaktadır (Âyet 26).

S. 8, B. 87-89. Lût Peygamber, İbrahim Peygamber zamanında yaşamış olan ve onun şeriatına tâbi bulunan bir peygamberdir. Bu peygamberin gönderdiği kavim genç erkeklerle münasebette bulunurdu. Lût, bu huydan vazgeçmelerini söylemişse de dinlenmemişler, bunun üzerine Tanrı içlerinde Cebraîl de olduğu halde birkaç meleği gayet güzel delikanlı kıyafetinde bu diyara yollamış bunlar meleklerle de dokunmak istemişler, melekler Lût'a bu diyardan gitmesini söylemişler, Lût aralarından çekilince şehirlerini gökyüzüne kadar kaldırmış baş aşağı atmışlar, üzerlerine gökten de taş yağmış, helâk olmuşlardır. Lût'un karısı da onlara uyduğu için kaçarken gökten başına bir taş düşmüş, o da ölmüştür. Şehirlerinin yerinde acı ve tuzlu bir su çıkmıştı ki Filistin'deki Lût gölü bu göldür. Lût kavminin hikâyesi Kur'anda 11 inci sure olan Hûd suresiyle (âyet 74-83) 26 inci sure olan Şuara suresinde (âyet 160-174) ve 15, 22, 29, 38, 50 ve 66 inci surelerde anlatılmaktadır.

S. 9, B. 102. “Onların bir kısmı o çeşit adamlardır ki Peygamberi incitirler de derler ki: O, kulaktan ibaret, ne duyuyorsa inanıyor, ne işitiyorsa dinliyor. De ki, kulak oluşu daha iyi ya. Tanrıya inanır, inüminlerin sözlerine inanır, içinizden iman edenlere bir rahmettir. Tanrı Resulünü incitenler yok mu.. Şiddetli azap onlar içindir” (Sure 9, Tevbe, âyet 61).

S. 10, B. 109. Münkir ve Nekir, iki melektir. Bunlar insan ölünce kabrinde dirildiği zaman baş ucuna gelip Allahını, peygamberini, dinini sorarlar. Adam dünyada iyilik ettiyse bunlara cevap verir. O vakit bu melekler, o adam için beşir ve Mübeşir, yani cennetle muştulayıcı Melek olurlar. Dünyada kötülük ettiyse cevap veremez, adama azap ederler.

S. 11, B. 127. Kur'anın 96 ncı suresi olan Alak suresinin son âyeti olan 19 uncu âyetinde "Secde et de bize yaklaş" denmektedir.

S. 14, B. 161. C. II, S. 111, B. 1203 e bakınız.

S. 16, B. 192. Musa Peygamber'le çağdaş olan Hızır Peygamber, halk rivayetlerine göre nerede gezerse oranın havası güzelleşir ve ayağının bastığı yerlerde çimenler bitermiş. Adının başka bir çeşitte okunuşu yeşillik mânasına geldiği için böyle bir rivayet icat edilmiş olmalı. Aynı zamanda sıkıntıda kalanlara yardıma koşan bu zatın baştanbaşa yeşiller giydiği ve boz bir ata bindiği de halk rivayetlerindendir. C. I, S. 22, B. 224 e de bakınız. Hızırın gezdiği yerlerin yeşillenmesi hakkında bir hadis de vardır (Feyz-al Kadîr, I, 575).

S. 17, B. 200 C. I, B. 244, B. 2455 e bakınız.

S. 17, B. 208. C. I, S. 38, B. 392 ye bakınız.

S. 20, B. 209. Eshabı kehf'in köpeğinin kıyamete kadar mağara önünde beklediğini söylemekle bu köpeğin ve Eshabı Kehf'in hayatta olduğunu mu söylüyor? Şiilerce Eshabı Kehf de Hızır ve saire gibi diri kalanlardandır ve bunlar Mehdi zuhur ettiği zaman meydana çıkarak ona yardım edeceklerdir.

S. 18, B. 212. C. I, S. 10, B. 96 ya bakınız.

S. 19, B. 228-229. Vise ve Ramin, esas itibariyle Pehlevî diliyle yazılmış bir Hint hikâyesidir. 447 Hicride ölen (1055) Fahreddin Esed-i Cürcanî tarafından Acemceye çevrilmiş XIV üncü asır şairlerinden Lamiî tarafından da Türkçeye nakledilmiştir. Cürcan şahı, bir bahar eğlencesinde Şehrû adlı bir kadını beğeniyor, Şehrû, kızı Vise'yi methederek, padişahı bu kıza alâkalandırıyor.

Sonra kaçıyorlar, padişah bunları takip ederken başka bir kıza âşık oluyor. Turan şahına oğlu Ramin de Vise'ye tutuluyor. Babası bu işe engel oluyorsa da nihayet ölüyor ve Vise padişah olunca Ramin'i alıyor.

S. 21, B. 263. H. Ali'nin "Kötü kişiyle iyilik ettiğin adamdan sakın" dediği rivayet edilmiştir.

S. 22, B. 268. H. Muhammed'den böyle bir söz rivayet edilir.

S. 26, B. 181. den sonraki hikâye. Kur'anın 34 üncü suresi olan Sebe suresinin 15-21 inci âyetlerinde Yemen ülkesindeki Sebe'lilerin mamur ve meyvalı şehir ve bağları anlatılmakta, bu nimetin kadrini bilmedikleri için bir selle şehirlerinin ve bağlarının bozulduğu, harap olduğu söylenmektedir.

S. 24, B. 297. den sonraki hikâye. C. I, S. 83, B. 865 e bakınız.

S. 27, B. 336. C. I, S. 39, B. 403 e bakınız.

S. 27, B. 345. C. I, S. 83, B. 863 ve C. II, S. 85, B. 920 ye bakınız.

S. 28, B. 346. C. II, S. 56, B. 612 ye bakınız.

S. 28, B. 349. Sülûk, manevî bir yolculuktur. Sofiler, kötü huylardan arınmak ve vahdet sırrına, hakikate erişmek için bir uluya tâbi olarak muayyen bir tarzda mücahedeye girişirler ki buna "sülûk" denir. Sülûk esnasında muayyen vakitlerde okunan tertip edilmiş dualara "vird-ervad" ve "ders" dendiği gibi Tanrı adlarından birini muayyen bir miktarda tekrarlamaya da "zıkr" denir. (C. II, S. 230, B. 2478 e ve S. 300, B. 3240 a da bakınız.)

S. 28-29, B. 347-364. Bu âlemde yapılan ve duygularımıza hitabeden suret ve cesetleri olmadığı cihetle "meânî"den ibaret bulunan iyi veya kötü işlerin ahrette iyi ve kötü suretlere temessül edeceğini anlatıyor. C. II, S. 89, B. 963 e de bakınız.

S. 28, B. 354. Kur'anın 20 nci suresi olan "Tâhâ" suresinin 124-128 inci âyetlerinde "Kim beni anmaktan yüz çevirirse mutlak dünyada geçim darlığına uğrar, ahrette

de biz onu kör olarak diriltiriz. Yarabbi, neye beni kör dirilttin, ben gözlüydün, görürdüm der. Tanrı der ki: Senin işin de böyleydi ya. Delillerimiz geldikçe onları unutturdun. Bugün de yaptığina uğradın, sen unutuldu. Kim nefesine zulmeder, Tanrısının delillerine inanmazsa ona böyle karşılık veririz, ahret azabıysa daha şiddetli ve sürekli dir” denmektedir.

S. 30, B. 371-372 Ankaravî. Meşhur Câhiliyye şairi İmriul Kays'ın “İnsan, yazın kışı ister.. kış gelince de onu istemez, ondan hoşlanmaz. O bir hale razı olmaz vesellâm, geberesice insan, nimete ne de kâfirdir ya” mealindeki dörtlüğünden alındığını kaydediyor (S. 75).

S. 30, B. 374. “Geberesi insan, efendisine, rabbine karşı ne de kâfirdir ya!” (Sure 80, Abes, Âyet 17, İmriul Kays'ın dörtlüğünün bir mısraıdır.)

S. 30, B. 374. “Musa, kavmine o vakit dedi ki: Öküze Tanrı deyip tapmakla nefislerinize zulmettiniz. Sizi yaratan rabbinize tövbe edin.. öldürün nefislerinizi ey kavim. Bu, Rabbiniz katında size daha hayırlıdır. . . . Sure 2, Bakara, Âyet, 54.

S. 32, B. 408 C. II, S. 168, B. 1807 ye bakınız.

S. 33, B. 417. Kardeşleri Yusuf'a “gezer, oynarız” diye babasından izin almışlardı (Sure 12, Yusuf, Âyet 12).

S. 34, B. 425-431. “Alışveriş, yahut oyun gördüler mi yanından ayrılır, dağılır, o tarafa koşarlar da seni ayakta yapayalnız bırakırlar. De ki: Tanrı katındaki oyundan da yeğdir, alışverişten de. Ve rızık verenlerin hayırlısı Tanrı'dır.” Sure 62, Cumua, Âyet 11.

S. 36, B. 454. Kur'anın 20 nci suresi olan Tâhâ suresinin 55 inci Âyetinde “Sizi topraktan yarattık, yine oraya sokacak, sonra da bir defa daha yine oradan çıkaracağız” denmektedir.

S. 37, B. 664. “Sizi korkudan, açlıktan, mal, beden ve meyva azlığından bir şeyle sınarız. Musibete uğrayınca sabredip biz, şüphe yok, Allah'ınız ve şüphe yok yine ona dönenleriz diyenleri muştula” Sure 2, Bakara, Âyet 155 - 156.

S. 37, B. 471. Eskiden peri ve cin davet ettiklerini iddia edenler bazı uydurma şeyler okurlar ve gûya gelen peri veya cini bir şişeye sokup kapağını kapayarak orada hapsederlerdi, C. I, S. 52, B. 52, B. 535 e de bakınız.

S. 37, B. 472. Bir burçta ve aynı derecede bulunan iki yıldızın arasındaki mesafe gök küresinin dörtte biri kadar olursa bu vaziyete terbi denir ve müneccimlerce o saat kutsuz ve yomsuzdur.

S. 37, B. 473. ten sonraki hikâye, Kur'anın 68 inci surresi olan Nun suresindedir, âyet 16-33.

S. 38, B. 483-484. Müslümanlıkta üreyen ve muayyen bir miktarı aşan mal bir yıl sahibinin elinde kahrısa onun az ve muayyen bir miktarını yoksullara vermek lâzımdır. "Bu verilen mal, malın diğer kısmını temizlemiş olur ve bu mal ibadetine "zekât" denir.

S. 40, B. 505. Karun'a akrabası "Sevinme, öğünme, fehlanma; şüphe yok Allah sevinen, öğünenleri sevmez" demiş (Sure 28. Kasas, âyet 76, C. I, S. 83, B. 864 e de bakınız.)

S. 41, B. 519. H. Muhammed'in "Köyde oturmak, akıllılar için kabirde oturaktır, köylerde oturan, kabirlerle oturana benzer. Köylerde oturma... Köyde oturan kabirde oturana döner" dediği rivayet edilmiştir.

S. 42, B. 523. Akl-ı Küll. C. I, S. 186, B. 2899, S. 373, B. 3756 ya bakınız.

S. 43, B. 534. Keyhusrev, meşhur Key'ler zamanında İran'da hüküm süren bir şahıstır. Bunun eski Hint mabutlarından olup sonradan tarihî bir masal kahramanı şekline geldiği de rivayet edilir.

S. 46, B. 580. C. II, S. 115, B. 1244 e bakınız.

S. 47, B. 589. İbrahim Peygamber tarafından yapıldığı Kur'anda bildirilen, Âdem ve Nuh Peygamberler tarafından yapıldığı da rivayet edilen Mekke'deki dört köşeli bir mâbet. Müslümanlıktan önce puta tapan Arapların mabediyken Muhammet tarafından Kible yapılmış ve Mekke alındıktan sonra putlardan arınmıştır. Müslümanlar, namaz kılarlarken Mekke'dekiler Kâbe'ye,

Mekke'de olmıyanlar Kâbe tarafına dönerler. C. II, S. 207, B. 2231, S. 182, B. 2243 e de bakınız.

S. 47, B. 593. Kur'anın 55 inci suresine "Rahman - Acıyan Tanrı" suresi derler. Bu sure şöyle başlar: "Acıyan Tanrı, Kur'anı öğretti; insanı yarattı, ona söz öğretti." S. 48, B. 604. C. I, S. 10, B. 100 e bakınız.

S. 49, B. 613. Kur'anın 80 inci suresi olan Abes suresinde "Kıyamet günü öyle bir gündür ki o gün insan, kardeşinden, anasından, babasından; karısından ve öğlünden kaçır" denmektedir (âyet 34-36).

S. 54, B. 675. Ebumerre, Şeytan'ın künyesi olarak meşhur olduğu gibi Araplarda da bu künye ile şöhrat kazanmış pek ahmak bir adam vardır.

S. 54, B. 676. C. II, S. 7, B. 70 e bakınız.

S. 55, B. 690. C. I, S. 225, B. 2275 ve C. II, S. 86, B. 926 ya bakınız.

S. 55, B. 693. C. II, S. 29, B. 305 e bakınız.

S. 56, B. 700. Behlül ve daha doğrusu Bühlül, S. 67-68, B. 740. "Tanrı Kıyamet günü der ki: Bugün doğrulara doğruluklarının fayda verdiği gündür. Onlara öyle bahçeler verilir ki ağaçlar altından ırmaklar akar, orada ebediyen kalırlar. Tanrı, onlardan razı olur, onlar Tanrı'dan. İşte bu, pek büyük bir kurtuluş, pek büyük bir nimettir." (Sure 5, Maide, âyet 119).

S. 59, B. 741. "Emredildiğin gibi hareket et, doğru ol, seninle beraber inananlar, kötülüklerinden tövbe edenler de doğru olsunlar, azgınlık etmesinler. Şüphe yok, Tanrı sizin yaptığınız şeyleri görür" Sure II, Hüüd, âyet 112).

S. 59, B. 746 dan sonraki hikâye. Baüroğlu Bel'am. bir, yahut iki kere sınanırlar... öyle olduğu halde yine de ne tövbe ederler, ne öğüt tutarlar" (Sure 9, âyet 126).

S. 59, B. 746 dan sonraki hikâye. Baüroğlu Bel'am. C. I, S. 327, B. 3297 ye bakınız.

S. 60, B. 757. "Rabbimiz dedi ki: Beni çağırın da size icabet edeyim. Beni çağırınada ululuk gösteren kişileri hor bir surette cehenneme koyacağım" (Sure 40, âyet 60).

- S. 61, B. 767.** Şaman C. I, S. 379 a bakınız.
- S. 61, B. 769.** Fahreddin-i Razi'ye telmih vardır. C. I, S. 132, B. 1350 ye de bakınız.
- S. 62, B. 775.** Mina, Mekke'de bir ovanın adıdır. Müslümanlar hac âyinine o ovada Şeytan'ı taşlarlar. C. II, S. 181, B. 2231 ve S. 209, B. 2243 e de bakınız.
- S. 61, B. 770.** Levih. C. I, S. 104, B. 1064 e bakınız.
- S. 63, B. 785.** Harun, Musa Peygamber'in kardeşidir ve onunla beraber peygamberlik etmiştir.
- S. 63, B. 789** dan sonraki başlık "Dilesek onları mutlaka sana gösteririz, onları yüzlerinden tanırsın. Konuşulurken de yine onları tanır, bilirsin. Tanrı da sizin yaptıklarınızı bilir." Sure 47, Muhammet, âyet 30.
- S. 63, B. 790.** "Münafıkları görünce vücutlarının iriliği seni şaşırtır. Konuşurlarsa sözleri seni çeker, dinlemeye başlarsın. Fakat onlar kuru sopalara benzerler, sanki bir duvara dayanmışlardır. Duydukları sesi kendi aleyhlerine sanırlar onlar düşmandır sakın onlardan..." Sure 63 Münafikun, âyet 4.
- S. 64, B. 796** dan sonraki bahis. C. I, S. 52, B. 535 e bakınız.
- S. 67, B. 834.** Sure 25, Furkan, âyet 63.
- S. 68, B. 841.** Münecim, yıldızları yeryüzüne ve insanlara tesiri bilgisine, astronomiye sahip olan kişidir. Düş yorucu da rüyaları yoran ve onlardan gelecek zamana ait hükümler çıkaran kişidir. Büyücü, büyü yapan, yani bazı otlar, kökler yakarak acayip dualar okuyup yapılmak istenen şeyi elde etmeye çalışan adamdır.
- S. 69, B. 859.** O vakit Mogollarla Mısırlıların arası pek açıktı, Anadolu'da ve Mogolların hâkim oldukları yerlerde bir adamın Mısırlılarla münasebeti olduğunu söylemek o adamı soyu ile mahvetmek demektir. Bu beyitten sonraki hikâye de bu tarihi düşmanlığı belirtmektedir.
- S. 73, B. 901** ve bu beyitten sonraki bahis. Her peygamber, ana karnına düşünce gökte yıldızı doğarmış. Bu inanış İncil'de de vardır. (Metta, ikinci bap).

S. 77, B. 953-954. C. I, S. 53, B. 547 ye bakınız.

S. 77, B. 959 dan itibaren başlıyan hikâye.

Firavun, gördüğü rüyadan korkarak saltanatını yıkacak çocuğun doğmaması için İsrailoğullarının yeni doğan çocuklarını öldürtüyordu. Musa'nın anası, oğlunun öldürülmemesi için Musa'yı bir sepete koyarak Nil'e atmış ve çocuk Firavun'un karısı tarafından bulunarak saraya götürülmüştü. Sonra anası bu çocuğa sütüne olmuş ve bu suretle Musa, Firavun'un sarayında büyüüp yetişmiştir. Tevrat'tan alınan bu hikâye Kur'anda da anlatılır (Sure 28, Kasas, âyet 6-14).

S. 78, B. 975 ten sonraki hikâye. O vakitler, yılan oynatma âdeti vardı. İhtimal hikâye edilen vaka, olmuş bir vakadır. Yılan, boğa yılanı olsa gerek.

S. 81, B. 1010. C. I, S. 27, B. 278-279 a bakınız.

S. 93, B. 1014. C. II, S. 46, 48, B. 439, 915 e bakınız.

S. 81, B. 1015. Süleyman Peygamber'in rüzgâra emrettiği ve rüzgârın, tahtını gündüz bir aylık, gece de bir aylık yola götürdüğü, cinlerin, perilerin de onun hükümüne tâbi oldukları Kur'anda anlatılmaktadır (Sure 34, Sebe', âyet 21-13).

S. 82, B. 1016. C. I, S. 105, B. 1077 ye bakınız.

S. 82, B. 1017. C. I, S. 83, B. 864 e bakınız.

S. 82, B. 1017. C. II, S. 208, B. 2112-2119 a bakınız.

S. 82, B. 1018. Bir taşın H. Muhammed'e selâm verdiği ve bir dağın Yahya Peygamber'i düşmanlarından korumak üzere çağırdığı rivayet edilmiştir.

S. 82, B. 1023. Kur'anın 17 inci suresi olan Esra suresinin 44 üncü âyetinde "yedi kat gökle yeryüzü ve göklerle yerde ne varsa hepsi Tanrı'yı tesbih eder ama onların tesbihini siz anlamazsınız, hiçbir şey yoktur ki onu överek anmasın: Şüphe yok o, halimdir ve günahları ziyadesiyle örtücüdür" denmektedir.

S. 82, B. 1027. İtızal ehli: C. II, S. 6, B. 61 e bakınız.

S. 84, B. 1050. (Azrail diğer bir okunuşa göre İzrail), ecel meleğidir. Kendisine yardım eden meleklerle canları

ahr. Bu meleğe Türkçede canalıcı derler, Yunusta böyle geçiyor.

S. 84, B. 1051. Haccacı Zalim. Emevîler zamanında Hicaz ve Irak ülkelerinin valiliğini etmiştir. Mekkeyi yakıp yıkmıştır, bu arada Kâbe de yanmıştır. Pek zalim olan bu adamın 120.000 kişi öldürdüğü ve öldüğü zaman zindanda 50.000 kişinin mahpus bulunduğu söyleniyor. Hicri 95 te (713-714) ölmüştür.

S. 86, B. 1071. Birisinin aleyhine çalışmaya "Aleyhine çömlek kaynatma" denir. Halk tâbirlerindendir. Büyücüler insan şeklinde muncıdan bir şey yapar, su dolu çömlek içinde kaynatırlar ölümü istenen adam da bu mum eridikçe erir, öltürmüş. Yine içine yazılar yazılan, yahut dualar, acayip şekiller yazılmış kâğıtlar atılan çömleklerde su kaynatılır ve bir adamın işlerinin karma-karışık bir hale gelmesi temin edilirmiş.

S. 91, B. 1130. Tanrı Âdem'i yaratacağı vakit meleklerle, yeryüzünde kendisine bir halife yaratacağını söylemiş, olanlar yerin düzenini bozacak ve kan dökecek olan insan cinsinin yaradılmamasını istemişler, Tanrı, siz benim bildiğimi bilmezsiniz demiş ve Âdem'i yaratmış, ona her şeyin adını belletmiş, sonra bu adları meleklerle sormuş, onlar "Seni tesbih ederiz, bildirdiğin şeylerden başka şey bilmeyiz, bilen de sensin, hükmeden de sen" diye acizlerini söylemişler (Sure 2, Bakara, âyet 30-32. C. I, S. 121, B. 1234 e de bakınız.)

S. 91, B. 1131. H. Muhammet, rivayete göre anadan doğduğu gibi kalmış, yani okuma yazma öğrenmek için mektebe gitmemiş ve okuma yazma bilmezmiş. C. I, S. 51, B. 529 a bakınız.

S. 92, B. 1150. Kur'anın 83 üncü suresi olan Mutaffîfin suresinde Kureyş ulularının Kur'an âyetlerine "Geçmişlerin masalları" dedikleri anlatılmaktadır (âyet 13).

S. 93, B. 1162. Eskiden büyücülerin küplere binerek gidecekleri yere gittiklerine inanılırdı. Bu inanış, masallarımıza kadar girmiştir. Aynı zamanda günlük lisan-

mıza da geçmiş ve kızan kimseye “Küplere bindi” denegelmiştir.

S. 94, B. 1173. Sofiler murakabe yaparlarken, sağ dizlerini dikip sol dizlitrini yere korlar ve sol ayaklarının üstüne oturlar. İki ellerini sağ dizlerinin üstüne kavuşturup başlarını ellerine dayarlar. C. II, S. 15, B. 158 e bakınız.

S. 104-105, B. 1298-1299. Ruhülkudüs, yani Mukaddes ruh, hristiyanlarda Tanrı'nın üç şahsiyetinden biridir. Eb, yani baba, Tanrı'nın hayat sıfatına, İbn yani oğul; Tanrı'nın kelâm sıfatına, Ruhülkudüs ise Tanrı'nın kudret sıfatına delâlet eder. Onlara göre Ruhülkudüs, İsa'da teşahhus eden Tanrı kudretidir ve Azizlerde de bu kudret zuhur eder, mucizeleri o kudret gösterir. Kur'an da İsa'nın, Ruhülkudüs'le kuvvetlendiğini söyler (Sure 2, Bakara âyet 253, sure 5, Mâide. Âyet 109). Fakat Müslümanlarda Ruhülkudüs, Cebraildir” 16 ncı surenin (Nahil) 102 inci âyetinde bu, açıkça belirtilmektedir.

S. 105, B. 1302. H. Ali'nin “Derdin sendedir. Fakat görmezsin. İlâcın sendedir, fakat bilmezsin. Kendini küçücük bir cisim mi sanırsın? Şu koca âlem sendedir” kıtasından alınmadır.

S. 105-107, B. 1307-1337. Kur'anın onbirinci suresi olan Hûd suresinde anlatılmaktadır (âyet 40-47).

S. 109, B. 1361 den sonraki bahis. Bu iki söz hadis olarak rivaytt edilmiştir.

S. 110, B. 1368. Tanrı'nın, her şeyin sonunu bilişi kaddirdir. İnsanların iyilik veya kötülük yapacaklarını bilir, fakat bu bilgisi “Mücbiri fiil” değildir; yani o adama, yapacağını bildiği iyilik veya kötülüğü zorla yaptırmaz. Herkes yaptığı işi kendi iradesiyle, fakat Tanrı takdiriyle yapar. O işi yaratan Tanrı'dır, iradeyi sarfeden kuldur. Hulâsa cebir, yani zorla yapış bâtil olduğu gibi tefviz, yani Tanrı karışmaksızın yapış da bâtildir.

S. 115, B. 1424. İbni-al vakt. C. I, S. 13, B. 133 e bakınız.

S. 115, B. 1427-1429. Sofilere göre sâlikte, yani birliğe giden mânevi yolcуда dervişte beliren mânevi zevk ve şevk, yerleşir kalırsa, yani adam o zevki kendisine ınal ederse (Makam) derler, fakat bu zevk arada bir gelir, giderse sahibine malolmazsa (Hâl) ismini alır.

S. 116, B. 1435. Kur'anın 112 inci suresi olan İhlâs suresinin üçüncü âyetinden alınmadır.

S. 121, B. 1498. H. Muhammed'in "Ümmetim 73 fırka olacak, 72 si cehennemlik, biri cennetliktir dediği rivayet edilmiştir ki 72 millet sözü bu hâdisten çıkmadır.

S. 124, B. 1538. C. II, B. 845 e bakınız.

S. 124, B. 1538. den sonraki bahis, Mutezileye göre herkesin aklı birdir, akıllarda üstünlük, aşağılık yoktur. Akıl üstünlüğü, görgü ve bilgiden meydana çıkar. Sünnilere göre akıllarda üstünlük, aşağılık vardır bu aykırılık yaradılıştandır.

S. 128, B. 1580. Böyle bir hadis rivayet edilmiştir.

S. 131, B. 1614. den itibaren Şeyh-i Akta' diye şöhret kazanmış olan bu şeyhin hal tercümesini lâyıkiyle bilmiyoruz. Şiraz'ın cenubu garbisinde bir dağ eteğinde bu zata ait bir mezar var. Ayrıca 304 hicridt (916-917) Antakya'da vefat etmiş olan bir Şeyh Ebülhayr-i Akta'la Cüneyd'in kâtibi Ebu Yakub-ı Akta'da bu lâkapla anılırlar. (Fırsatı - Şirazi; Âsar-ı Acem, 1314 Bombay basması. S. 491).

S. 153, B. 1762. den sonraki bahis. Kur'anın ikinci suresi olan Bakara suresinin 259 uncu âyetinde anlatılmaktadır.

S. 144, B. 1774. Ankaravî, Hadis diye rivayet edilen bu sözü rivayetçileriyle yazılı bulunduğu kitapları haber vtrmektedir (S. 288).

S. 145, B. 1783-1788. H. Muhammed'in "Hattâ zina etse, hattâ hırsızlık etse bile Ebuzer'in inadına şefaati, ümmetimin en büyük günahını yapanlarındır" dediği rivayet edilmiştir (Feyz - al Kadir, IV, 162-163).

S. 146, B. 1794. Kur'anın 19 uncu suresi olan Meryem suresinde İsa Peygamber'in doğar doğmaz konuştuğu anlatılmaktadır (âyet 29-34).

S. 151, B. 1853. "İkinci vaktine and olsun ki insan ziyandadır, ancak inanan ve iyi işler yapanlarla birbirlerini hakla, doğru söz söylemekle ve sabretmekle tavsiyede bulunanlar müsttsna" (Sure 103, Asr).

S. 154, B. 1897. H. Muhammed'in "Kur'an yedi mânas. olarak indirildi. Her âyetin bir zâhiri var, bir bâtını" dediği rivayet edilmiştir (Feyz - al Kadîr, III, 53-54).

S. 157, B. 1934 ten sonraki bahis. Dekukî adlı bir zata "Tabakat" kitaplarında rasladık. İhtimal, âdeti vechile başka birisini kastediyor da bu adla gizliyor, ihtimal de muhayyel bir hikâyesidir, yahut da bir halk hikâyesidir.

S. 157, B. 1934. "Oğula baba nasıl acırsa, onu nasıl korusa ben de size öyle acır, sizi öyle korurum" diye bir hadis rivayet edilir (Feyz-al Kadîr, II, 570).

S. 159, B. 1954. Davut Peygamber, bir gün sarayının damında gezerken güzel bir kadının yıkanmakta olduğunu görür. Kimin nesi olduğunu tahkik eder ve kocasına kapalı bir mektup vererek, savaşılan erlerin komutanına gönderir. Mektupta, adamın savaşın şiddetli bir yerine konulmasını ve bu suretle ölümünün temin edilmesini yazmış olduğundan komutan, emre göre hareket ediyor. Adam öldürülüyor. Davut da, adamın karısını alıyor. Bunun üzerine Peygamber Natan, Davud'a gidip "Bir şehirde biri fakir, öbürü zengin iki adam vardı. Zengin, sürülere sahipti, fakirin bir tek dişi kuzusu vardı. Zengine misafir gelince, kendi koyunlarına kıyamayıp fakirin kuzusunu alarak kurban etti, bu adama ne dersin?" diyor Davut, "Bu adam ölüme lâyıktır" deyince Natan, Davud'a "Bu adam sensin" deyip kusununu söylüyor. Davut tövbe ediyor, fakat bu kadından olan çocuğu, Tanrı gazabına uğrayarak ölüyor (Tevrat. Mülûk-i Şânî, Bap 11-12). Yahudilerce Davut, peygamber değildir. Müslümanlar içinde peygamberdir. Bu hikâye Kur'anda da vardır, yalnız biraz daha muhtasar-

dır ve Davud'a kusurunu anlatan Cebrail ve Mikâil'le bir bölük melektir (Sude 38, Sad., âyet 21-25).

S. 161, B. 1984 ten sonraki bahis. Dekuki'nin yedi mum görmesi, Yohanna'nın vahyine pek benzer.

S. 163, B. 2005. Sidretül münteha, yedinci kat gökte bulunan sınır ağacıdır ki H. Muhammed, miraçta Cebrail'i burada görmüştü (Sure 53, âyet 13-16). Halâ, boşluk mânâsınadır. Eskilerce havasız yer olması mümkün değildir.

S. 163, B. 2006. Eskilere nazaran yeryüzü bir öküzür. üstünde durur, öküz de bir balık üstündedir. Halbuki bu öküzle balık, Sevir ve Hût burcundan kinayedir.

S. 165, B. 2033-2036. "Nihayet peygamberler meysus oldukları ve halk, onları yalancı sandığı zaman onlara yardımınız geldi, dilediğinizi kurtardık..." (Sure 12, Yusuf, âyet 110).

S. 167, B. 2052. (Sure 55, Rahman, âyet 6).

S. 168, B. 2069. Sofilere nazaran kul, korku ve ümit hallerinden yükselince kalbi bazan daralır, bazan genişler, ferahlanır. Bu darlık, korkuya, ferahlık, ümide karşılıktır. Ancak korku ve ümit, gelecek içindir. Kabız, yani darlık ve bast, yani ferahlık, hale aittir. Kabz, sofiyi bir hakikatin kabulüne alıştırmak içindir.

S. 170, B. 2094. (Sure 9 Tevbe, âyet 28).

S. 171, B. 2100. Beş delikten murat beş duygudur.

S. 171, B. 2101. "İnananlara da, gözlerinizi sımsıkı yumun, kötü bakmayın.." (Sure 24, Nur, âyet 30).

S. 172, B. 2122. Namazların ikinci ve son rikâtlarından sonra diz üstü oturulur ve Tanrı övülür, birliği ve H. Muhammed'in hak peygamber olduğu söylenir, buna Ta'niyyat derler.

S. 175, B. 2152. Arş, göklerin en-yücesi, ferş, yani döşeme de ona nispetle bu yeryüzüdür.

S. 175, B. 2155. Rükû, namazda ellerini diz kapaklarına götürüp kavrıyarak belini düz bir surette eğmektir.

S. 175, B. 2158-2159. Namazda avuçlar, dizler, ayak-

ların baş parmakları yere gelmek şartıyla alını yere koymaya "secde-sücut" derler.

S. 176, B. 2165-2175. Tahiyattan sonra baş sağa ve sola çevrilip selâm verilmekle namaz biter.

S. 177, B. 2183. Tanrı'ya, Peygambere, yahut Tanrı buyruklarından birine inanmayan kâfirdir, dine kendiliğinden bir şey katana, dini bozana da mülhit derler.

S. 177, B. 2184. Filân işim olursa şu kadar namaz kılayım, şu kadar gün oruç tutayım, fukaraya şu kadar para vereyim... gibi o işin olması için Tanrı'ya bir şey vadedmeye adak, adak adamak (Nezir) derler. Evliyaya, türbelere mum yakmak ve saire gibi dinde olmıyan adaklar da adanagelmıştır.

S. 195, B. 2401. H. Muhammed'in "Bana dünyanızdan üç şey sevdirdildi: Güzel koku, kadınlar, namaz. Namazda gözüm nurlanır, namaz, gözümün nurudur" diye rivayet edilmiştir (Feyz-al Kadir, III, 370).

S. 200, B. 2461-2462. Kur'anın 36 ıncı suresi olan Yâsin'de kıyamette ellerin, ayakların yaptıkları şeyleri söyleyecekleri anlatılmaktadır (âyet 65).

S. 202, B. 2495. Davut Peygamber'in sapan taşıyla Câlût adlı bir kahramanı öldürdüğü Tevrat ve Kur'anda hikâye edilir (Mülûk-i evvel, Bap 17, Sure 2, Bakara, âyet 248-251).

S. 225, B. 2777. "Hasançık" sözüyle Çelebi Husameddin'e hitap ediyorlar.

S. 20, B. 284. Bu beyitten itibaren 2839 uncu beyte kadar beş beyit arapçadır.

S. 239, B. 2948. C. I, S. 72, B. 751-753 e bakınız.

S. 242, B. 2982. Kur'anın 23 üncü suresi olan Mü'minun suresinin 107 inci âyetidir.

S. 243, B. 2997. den sonraki başlık. "An o zaman ki dedik. Bu köye girin, dilediğiniz meyvaları sıkıntısızca yeyin, Beyti Makdes'in kapısından secde ederek girin de, yarabbi, günahlarımızı affet, hizi günahlardan arıt deyin.. suçlarınızı örtelin. Bu söyleyeceğiniz söz yüzünden

yakında ihsan sahiplerinin sevaplarını çoğaltacağız” Sure 2, Bakara, âyet 58.

S. 246, B. 3028. Tanrı emriyle Musa Peygamber, İsrail-oğullarını Mısır’dan çıkarmak, esirlikten kurtarmak istediği vakit Firavun razı olmamış, Tanrı da Mısırlılara bazı belâlar vermişti ki bunlardan biri de Nil ırmağının Mısırlılara gönderdiği bu belâlar on taneydi, bunlara “Beliyyât-ı aşere - onbelâ” denir, Tevrat, bunları uzun uzadıya anlatır Kur’anda da kısaca anılır. C. II, S. 64, B. 694 e de bakınız.

S. 247, B. 3033. H. Muhammet’den böyle bir hadis rivayet edilmiştir.

S. 250, B. 3075. ten sonraki bahis. S. 193, B. 2033-2036 ya bakınız.

S. 251, B. 3080. Hukema denilen ve Yunân felsefesini İslâmileştiren filozoflara göre yaratıcı kudretin faal tecellisine “Akl-ı Kül” derler. Bu tecelli, bir de münfeillik meydana getirmiştir ki buna da “Nefs-i kül” denir. Akl-ı kül ile Nefs-i Küll’ün birleşmesi gökleri meydana getirmiştir. Göklerin dönüşünden dört unsur meydana gelmiş, unsurlarla göklerin birleşmesi de “cemat, nebat ve hayvan” âlemini vücuda getirmiştir. Akıl, bütün âlemdede tedbir sahibidir ve nefsi tedbir eden odur. Madde âlemi Nefs-i küll’ün zuhurudur ve her şeyin maddi varlığı, zâhiren o şeye ait “Nefs-i cüzi” dir, fakat hakikatte Nefs-i Küllinin bir tecellisinden ibarettir. C. I, S. 186, E. 1899 a da bakınız.

S. 251, B. 3081. “Ey Peygamber sana Rabbinden indirilen şeyi tebliğ et. Bunu yapmazsan elçiliğini yapmamış olursun.. Ve Tanrı, seni insanlardan korur, şüphe yok Tanrı kâfir olan kavme hidayet etmez” (Sure 5, Maide, âyet 67).

S. 252, B. 3102. Arap memleketlerinde ayağa da bilezik takma âdeti vardır. Ayağa takılan bileziğe “halhal” derler.

S. 253, B. 3104. ten sonraki başlık ve bahis. Ankaravî, bu bahsin, “Şüphe yok, Ulu Tanrı’nın gizli velileri var-

dır. Saçları karmakarışık ve kıvırcık, yüzleri tozludur. Bir beyin, bir emirin yanına girmek isteseler onlara izin verilmez, gözden kaybolsalar aranmazlar, bir yerde bulunsalar çağırılmazlar, hastalansalar haleri, hatırları sorulmaz, ölseler kimsecikler cenazelerine gitmez. Onlar, yeryüzünde bilinmiyen, gökyüzünde tanınan, bilinen kişilerdir” mealinde ve hadis olarak rivayet edilen bir söze dayandığını söylüyor (S. 518-519).

S. 253, B. 3110. Ankaravî, bu hadisin “Nüzhetünnâzırın” adlı hadis kitabında bulunduğunu söylüyor (S. 521).

S. 255, B. 3129 dan sonraki bahis. Ankaravî, bu bahiste ki hikâyenin de aynı kitapta hadis olarak nakledildiğini kaydetmektedir (S. 524).

S. 265, B. 3145-3150. Sehabeden Enes ve Cabir böyle bir hadis rivayet etmişlerdir.

S. 261, B. 3200. Müslümanlara göre İsa Peygamber’e inen ve dört büyük kitaptan biri olan kitap. Diğer üç şunlardır: Musa Peygamber’e inen Tevrat, Davut Peygambere inen ve yalnız ilâhî neşidelerden ibaret olan Zebur ve H. Muhammed’e inen Kur’an. Hristiyanlara göre, inıştuluk mânasına gelen İncil, İsa’nın hayatıdır. Bu hayatı ve İsa’nın sözlerini kendisine inananlar, sonradan toplamışlar ve kitap haline getirmişlerdir.

S. 261, B. 3201. Şia, yani Şîî olan müslümanlar, halifeliğin, H. Muhammed tarafından Ali’ye verildiğini, sonra sırasıyla Ebubekir, Ömer ve Osınan’ın, onlardan sonra da Ümneyye ve Abbasoğulları’nın bu hakkı Ali ile evlâdı olan diğer on bir İmam’dan zorla aldıklarını söylerler. Halifeliğin Ali’den alınmasında, onlarca en mühim rolü Ömer oynamıştır. Bu yüzden bütün halifeleri ve hele Ömer’i sevmez ve bu hususta ileri gidenleri bunlara dil uzatırlar.

S. 261, B. 203. ten sonraki bahis. “Kimdir acaba âciz kalan kişi dua ettiği vakit ona erişen, duasını kabul eden, kötülüğü gideren ve sizi, sizden öncekilerin yerine koyan? Tanrı ile beraber başka bir Tanrı var mı ki?

Tanrı, şirk koşanların şirkinden yücedir" (Sure 21, Neml, Âyet 63).

S. 262, B. 3219 dan sonraki bahis, Ankaravî bu mealde bir hadisin Nüzhetünnâzırın'de bulunduğunu söylüyor (S. 539-541).

S. 264, B. 3231-3232. Uzzâ, İslâmdan önce Arapların taptığı putlardan biri. Aziz, pek yüce mânasına gelir ve Tanrı sıfatlarını bildiren "Esmâyi hüsnâ — Tanrı'nın güzel adları" ndandır.

S. 264, B. 3234. Kâfur kokusu, ölüme delâlet eder. Ölü-nün kokusu varsa gitsin ve kabirde de yılan ve sair hayvanlar dokunmasın diye gözlerine, kulaklarına, bur-nuna ve bazı yerlerde yedi secde âzasına pamuklu suya karışmış kâfuru korlar. Hattâ bazı mezheplerde ölüyü bir kere de kâfuruyla karışık suyla yıkarlar.

S. 265, B. 3237 den sonraki bahis. Ankaravî, bu hadisi ve yazılı kitapları kaydetmektedir (S. 541).

S. 266, B. 3254 ten sonraki başlık. Kur'anın 94 üncü suresi olan İnşirah suresinin 5 ve 6 ıncı âyetlerinden alınmıştır.

S. 266, B. 3264. C. II, S. 13, B. 140 a bakınız.

S. 267, B. 3276. Şeytan'dan, Kur'anda "Racim-taşlanmış, sürülmüş, Tanrı tapısından kovulmuş" diye bahsedilir. Halk arasında İbrahim Peygamber'in Şeytan'ı taşıdığı, hattâ bir gözünü kör ettiği rivayet edilegelmiştir (S. 71, B. 775 ve C. II, S. 207, B. 2231, S. 209, B. 2243 e de bakınız.

S. 273, B. 3349. Riyazat, dervişlerin az yemek, az içme, az uyumak ve boyuna ibadet etmekle nefislerini ıslâha çalışmaları.

S. 277, B. 3394. "Kıyamet bir bağırışta kopuverir, he-mencecik de bütün nahlûkat yanımıza hazır oluverir" Sure 36, Yâsin, Âyet 53.

S. 279, B. 3418 den sonraki bahis. Hamza, H. Muham-med'in amcasıdır, Uhud savaşında müşrikler tarafından öldürülmüştür. Pek kuvvetli ve yığitti.

S. 279, B. 3422. C. I, S. 389, B. 3930 a bakınız.

S. 280, B. 3435. Rabbinizin yarlıgamasına ve genişliği göklerle yeryüzü kadar olan ve temiz kişilere hazırlanan cennete koşun. Sure 3, Âli İmran, Âyet 133.

S. 2811, B. 3446. C. I, S. 66, B. 286 ya bakınız.

S. 281-285, B. 3445-3494. C. II, S. 89, B. 963 e bakınız.

S. 282, B. 3457. H. Muhammed'in "Cennette bol bol dikin" dediği, sahabenin "Cennetin ağacı nedir?" diye sorması üzerine "Tanrı'yı tespih etmek" diye cevap verdiği rivayet edilmiştir.

S. 285, B. 3494 ten sonraki bahis. H. Muhammed'den böyle bir hadis rivayet edilmiştir.

S. 285, B. 3500. Tevrat'a göre gökler, yeryüzü ve bütün mevcudat altı günde yaratılmıştır. Bu inanış aynen Kur'ana da alınmış ve birçok âyetlerde anılmıştır.

S. 286, B. 3502. H. Muhammet, "Biriniz yaratılacağı vakit anasının karnında kırk gün içinde pıhtılaşmış kan haline gelir, sonra yine kırk gün içinde bir et parçası olur, sonra Tanrı bir melek yollar ve inek vasıtasıyla ona ruh üfürür, canlandırır" demiştir.

S. 290, B. 3562. Bilâl. Aslen Habeşli olan bu zat Medineye gelmiş. II. Muhammed'e inanmış, sesi çok güzel olduğu için müezzin olmuştur. Hicri 20 de (640-641) Şam'da vefat etmiştir.

S. 290. B. 3562. Gökün altındaki analar, dört unsurdur.

S. 291, B. 3572-3573. Tıp bilgisine sahip oldukları anlaşıyor.

S. 291, B. 3576. İnsanın, hayatta havailik devresini geçirdikten sonra inanış, görüş, anlayış.. tek sözle fikir bakımından bir olgunluğa erişmesini ve inanmıyan kişinin inanmasını İsa Peygamber, "ikinci defa doğuş" sözüyle anlatmakta ve "ikinci defa doğmıyan meleklik âlemine giremez" demektedir. Bütün İncillerde raslanan bu fikir, aşağı yukarı Müslümanlıkta ve bilhassa Müslüman sofilerinde de buluyoruz. Sofiler, H. Muhammed'in "ölmeden önce ölün, hesabınız görülmeden hesabınızı görün" dediğini rivayet ederler ki bu ihtirastan ve maddî hayattan ölmek, ferdiyeti terk etmek ve mânevî hayatta

dirilmek demektir. Bu fikir Budha'dan itibaren bütün düşüncelere hâkim olmuştur, diyebiliriz.

S. 291, B. 3576. İlet-i Ulâ, ilk sebep, bütün sebeplerin sebebi demektir. Hukema denilen İslâm filozoflarına göre "Akl-ı Kül" dür. Akl-ı Kül, fâil-i muhtar değildir, yani dilediğini yapamaz ve idraki yoktur. "Mucib bizzat" tır, yani yaratıcı kudretin zatının iktizası olan bu faal tecelli, zarurî olarak Nefs-i küllü meydana getirir ve bu faallikle, münfeillikten bütün âlem meydana gelir. Cüz'î illet, her şeyin varlığına sebep olan şeydir ki doğrudan doğruya "İlet-i Ulâ"nın tecellisinden başka bir şey değildir.

S. 298, B. 3657. Nefiy bir şeyin varlığının olmadığını, yok olduğunu kati olarak göstermek, ispat da bir şeyin varlığını kati olarak söylemektir. Müslümanlığın esası olan Tanrı birliğini bildiren "Lâ ilâhe illâllah" - Tanrı'dan başka yoktur tapacak" cümlesinde, Tanrı'dan başka vehmedilen ve aslı olmıyan bütün yalancı nâbutlar nefyedilmekte, tek ve hakiki Tanrı, ispat olunmaktadır. Bu cümledeki "Lâ" nefyi, "İllâ" ispatı gösteren kelimelerdir.

S. 299, B. 3664. Kur'anın ikinci suresi olan Bakara suresinin 146 ıncı âyetinde "kendilerine Tevrat ve İncil'i verdiğimiz Yahudiler, Hristiyanlar, H. Muhammed'i oğullarını tanrı gibi tanırılar ve onu hak Peygamber olduğunu bilirler. Fakat onların bir kısmı bildikleri halde hakkı gizlerler" denilmektedir.

S. 299, B. 3669. Kur'anın 19 uncu suresi olan Meryem suresinde Kur'anda Meryemi an, o vakit yıkanmak için yakınlarından ayrıldıydı da Beyti Makdis'in doğu tarafına gitmişti denilmektedir.

S. 306, B. 3745. Kur'anın 67 inci suresi olan Mülk suresinin 15 inci âyetinde "Tanrı, öyle bir Tanrı'dır ki yer yüzünü size rametti. Etrafını gezin, dolaşın, yetiştirdiği rızıklardan yeyin. Dönüp gideceğiniz, yine Tanrı'dır" denmektedir.

S. 313, B. 3832. Ebu Hanife, Kûfe'li bir Müslüman âlimdir. Kurduğu mezhebe "Hanefilik", bu mezhebe uyanlara "Hanefî" denir. Asıl adı Numan olan Ebu Hanife, Sünnî âlimleri içinde pek şöhret kazanmış ve "İmam-ı Âzam" diye anılagelmıştır 150 Hicride (767) Bağdatta ölmüştür, Şafîî denilen İdris oğlu Muhammed de Sünnî imamlarından olup dört meşhur sünnî mezhebinden Şafîiliğin kurucusudur. Hicrî 204 (819-820) de ölmüştür.

S. 314, B. 3839. Bu beyit meşhur Ebu-al Giyâs Mugiys-atıdır. Husayn-ibn-al Mansur-al Hallâc'ın "Ey inandığım, güvendiğim kişiler, beni öldürün.. Şüphe yok diriliğim ölümümde-dir" mealindeki beytinden alınmıştır (Le Divân d'Al-Hallaj, Louis Massignon, Paris 1931, S. 33-34), C. I, S. 177, B. 1807-1809 a da bakınız.

S. 314, B. 3842. Bundan önceki üç beyit Arapçadır.

S. 315, B. 3849. Ziyadat, Hanefî mezhebinin fûruuna, yani inanış kısmına değil de ibadet ve muamelât esaslarına ait bir kitaptır. 189 Hicride (805-806) ölen Muhammed ibn-al Hasan-al Şeybanî'nin eseridir. Silsile, Ebu Muhammed - Abdullah-al Cüveynî'nin Şafîî fûruuna ait bir eseridir. Bu zat 438 H. de (1046-1047) ölmüştür.

S. 315, B. 3850. Bir adam, oğlu ile beraber ve bir anda ölse, bunların da birer oğulları kalsa her iki oğul, kendi babalarının miraslarını alırlar. Baba evvel öldü, yahut oğul evvel öldü ise devir lâzım gelir. Yani sonra ölen evvel ölenin mirasını alır, onun mirasçısı da onun mirasına konar. Fıkıh, yani İslâm hukukunda buna "devir" denir.

S. 315, B. 3852. Hul' bir şey kaşılığınca olarak karıyı boşamaya derler. Mübârat, karıyla kocanın sulh yoluyla birbirlerinden ayrılmasına denir.

S. 317, B. 3880. Eski nücumî bilgisine göre ikinci kat gökte olan ve çok hızlı döndüğü için "Trio-ok" adı da verilen Utarid zekâ, akıl anlayış silâhı sayılırdı. Edebiyatımızda akıl ve zekâ ile Utarid, hemer daima beraber anılırdı. C. II, S. 148, B. 1598 e de bakınız.

S. 319, B. 3901-3906. Sofilere göre yaratıcı kudret, önce Akl-ı Kül, Nefs-i Kül olarak tecelli eder. Bunlardan gök-ler var olmuştur. Göklerin hareketi, unsurları meydana getirmiş, dokuz felekle dört unsur, yani yel, ateş, su ve toprak birleşince, "Mevalîd-i Selâse - Üç çocuk" cemat, nebat ve hayvan meydana gelmiştir. İnsan, hayvanların, yani canlıların en mütekâmilidir. İşte mutlak varlık olan Tanrının, insan mazharına kadar tenezzülüne "devir" derler. Bunu iyice anlatmak için bir de aşağıdan yukarıya doğru çıkalım. İnsan, ana ve baba menisinden meydana gelir. Ananın ve babanın menisi, yedikleri şeylerden, hayvan, nebat ve cematın vücut bulur. Hayvan, nebat ve cemat, unsurlar âleminde, diğer bir tâbirle madde âleminde var olmuştur. Madde, kuvvetin mütekâsif bir şekilde zuhurudur. Kuvvet mutlaka Varlığın, Tanrı'nın zatî iktizası olan bilgisinden, diğer bir tâbirle zuhûra olan meylinde meydana gelmiştir. Bütün varlık, tek ve Mutlak Varlık olan Tanrı'nın bilgisinde taayyün eden "ilmi suretler" in zuhuru olmak bakımından vardır, kendi varlıkları bakımından mevcudat, yok demektir. Devri "Tenasuh" la karıştırmamak lâzımdır. Tenasuh bilhassa ölümden sonra insanın tekrar hayvan, veyahut, nebat, yahut da cemat âlemine dönüşüdür. Halbuki devirde bu yoktur. Bu âlemden göçen ruh, kuvvet âleminde dünyadaki yaptığı işlerin temessülünden meydana gelen bir zevk veya elem muhiti içinde kalır. Eğer tekeinnül etmişse tamamiyle kuvvet âlemine geçer ki bu âlem "Melekût - Meleklik" âlemidir. Bundan da ileri geçebilecek bir kabiliyet kazanmışsa Tanrı'nın zatî iktizası olan ilim sıfatına bürünür ve her kâminden görünür ki Hak ile Hak oluş da budur.

S. 319, B. 3904. Kur'anın 28 inci suresi olan Kasas suresinin 88 inci âyetinde "Tanrıya başka bir tanrı şerik koşup çağırma" Ondan başka bir Tanrı yoktur. Her şey yok olur, ancak onun yüzü, yani hakikati kalır. Hüküm onundur, ve her şey ona döner" denmektedir.

S. 322, B. 3935. Âdem'in vücudunu yaratınca ona ruhum-

dan ruh üfürdüm, siz de ona secde edin” sure 15, Hicr, âyet 29.

S. 322, B. 3943. H. Muhammet “Din nasihatten ibarettir. Tanrı için, kitabı için, Peygamberi için, Müslümanların başında bulunan adamlar için ve bütün halk için nasihat” dediği gibi “Söz budur, bundan ötesi yok: Din nasihatlerden ibarettir” demiştir. (Feyz - al Kadir II, 327-368).

S. 327, B. 3999-4000. Abdâl'i tarif etmekte ve bu kelimenin bedel kelimesinin cem'i olduğunu izah etmektedir. C. I, S. 26, B. 264 e bakınız.

S. 327, B. 4002. “İnanmıyanlar, sizinle toplu bir halde savaşırlar. Ancak müstahkem bir hale getirilmiş köylere sığınarak, yahut duvarların ardında durarak savaşabilirler. Kendi aralarında çok yiğiti görünürler. Sen onları toplu sanırsın ~~ama~~ kalpleri tamamiyle ayırdır. Her biri bir havadadır onların. Bu da akılsız bir kavim olduklarındandır.” Sure 59, Haşr, âyet 14.

S. 327, B. 4004. H. Muhammed'in “Savaşlardan önce yiğitlik olamaz” dediği rivayet edilmiştir.

S. 329, B. 4021. Kur'anın dokuzuncu suresi olan Tevbe suresinin 47 inci âyetinde münafıklar anlatılırken “Sizinle beraber savaşa gitselerdi de kuvvetiniz çoğalmazdı ki. Çoğalan şey ancak aranızda hile ve hıyanet olurdu” denmektedir.

S. 330, B. 4037. Kur'anın 8 inci suresi olan Enfal'in 48 inci âyetinde “Şeytan onların yaptıklarını kendilerine güzel gösterdi de bugün size kimse galip gelemesin, ben de size yardımcıyım dedi. Fakat iki ordu karşılaştıncaya yüz geri dönüp dedi ki: Ben sizden uzağım, sizin görmediğiniz şeyi görüyorum, Tanrı'dan korkarım ben Tanrı'nın âzabı çok şiddetlidir” denmektedir.

S. 330, B. 4039. Dokuzuncu surenin (Tevbe) 40 inci âyetinde Tanrı'nın müminleri, gözlerin görmediği melek orduları ile kuvvetlendiği bildirilir.

S. 330, B. 4042. Hâris, Kureys ulularındandır, Süraka da Kenane kabilesinin ulusudur.

S. 332, B. 4060. Tanrı, Şeytan'a hannas yani kirpi gibi başını sokup sinerek gizlenen demiştir. (Sure 115, âyet 5). H. Muhammed de "Şeytan ağzını insanın kalbine kor. İnsan Tanrı'yı andı mı, gizlenir, siner; unuttu mu kalbini yutar" der. Feyz-al Kadir II, 354.

S. 332, B. 4066. Bu mealde bir hadis rivayet edilmiştir.

S. 333, B. 4079. Böyle bir hadis de rivayet edilmektedir.

S. 335, B. 4098-4099. Eskiden padişah padişahlığını bildirmek için muayyen vakitlerde davullar döğülür ve merasim yapıldı. Buna nöbet urmak ve nöbet denirdi.

S. 335, B. 4098. S. 298, B. 3657 ye bakınız.

S. 335, B. 4101. Bu beyitte "İsmail'e mensup olanlar" dan maksat cana ve başa kalımayan, varlıklarını fedadan çekinmeyen âşıklardır. Ankaravi, bu beyti yanlış anlamıştır. Fedaileriyle dünyayı kana boyayan İsmailîleri, Mevlâna'nın hem de böyle överek anmasına imkân yoktur (S. 681).

S. 335, B. 4103. Verginin yerine karşılık geleceğini bilen malını telef etmekten çekinmez, mealinde bir hadis rivayet edilmiştir.

S. 336-337, B. 4116-4121. C. I, S. 347, B. 3493 e bakınız.

S. 337, B. 4122-4125. 102 inci surede "Yakinen bilseydiniz cehennemi gözünüzle görürdünüz" deniyor (âyet 5-6).

S. 339, B. 4146. Feyz-al Kadir, V, 38.

S. 341-342, B. 4180-4190. Yint "Devir" den bahsetmektedir.

S. 343-344, B. 4204-4211. Yine "Devir" den bahsediyor.

S. 344, B. 4210. Kur'anda, Kur'ana "İp" denmekte ve "Tanrı ipine sımsıkı yapışın, ayrılığa düşmeyin" diye anılmaktadır (Sure 3, Âli İmran, âyet 103). H. Muhammet de "Ben sizin aranızda iki halife bırakıyorum: Tanrının gökten yere sarkıtılan ipi yani Kur'anla Ehli Beyt'im. Bunlara yapışırsanız yol azıtmazsınız" demiştir. Feyz-al Kadir III, 14.

S. 344-345, B. 4215-4219. İbrahim Peygamber, ateşe atılırken Cebrail'in gelip "Bir dileğin var mı?" dediği,

onun da “Var ama senden değil” diye cevap verdiği, yint Cebrail’in “Peki öyleyse Tanrı’dan istesene” demesi üzerine İbrahim Peygamberin “Zaten halimi biliyor, ne diye istiyeyim” dediği meşhurdur.

S. 346, B. 4228. Mesnevi’ye yazılırken itiraz edenler olduğu, onu basit bir kitap, hikâyeden ibaret bir eser görenler bulunduğu bu beyitlerden açıkça anlaşılmaktadır. Mevlâna bu münasebetle Mesnevi’yi Kur’anla karşılaştırmakta ve Kur’ana da itiraz edenler olduğunu, fakat onun gibi bir kitap meydana getirenlerin bulunmadığını söylemektedir.

S. 360, B. 4401. Kur’anın 78 inci suresi olan Nebe’ suresinde “Sizi çift olarak yarattık” denmektedir (âyet 8).

S. 360-361, B. 4404-4415. Dokuz kat gök, insanın vücudunda gelmesi için âdeta baba vazifesini görmekte olduğu için bunlara “yüce babalar” mânasına gelmek üzere “Âbâi Ulviyyin, Âbâ-i Ulviyye” dendiği gibi dört unsur da ana vazifesi gördüğünden “Ümmehât-i Süfliyye” yani aşağıdaki analar adını almıştır. Babam gök, annem yer sözüyle göğün erkek, yerin dişi ve kadın sayılması hep yunan felsefesinin İslâmileşmiş şekli olan hukema inanışından ve devir nazariyesinden meydana gelmiştir.

S. 319, B. 3901-3906 ya bakınız.

S. 365, B. 4467. “Cennet, hoşla gitmiyen şeylerle Cehennem de nefsin istekleriyle kaplanmış.” Feyz-al Kadir III, 389.

S. 367, B. 4485. Sure 8, Tevbe, âyet 19.

S. 368, B. 4487. Menat ve Uzza, İslâmdan önce arapların tapındıkları iki puttur.

S. 369, B. 4505. Bunlar, Medine civarındaki iki yahudi kabilesidir.

S. 370, B. 4511. H. Muhammed’in “Beni, benim miracı mı, Yunus Peygamber’in miracından üstün tutmayın” dediği rivayet edilmiştir.

S. 372, B. 4539. Oluk üstünde deve sözü garip ve olmu-yacak şeyi ifade eder.

S. 373, B. 4555. C. II, S. 265, B. 2854-2855 e bakınız.

S. 374, B. 4570. "Size cennetlikler kimlerdir haber vereyim, zayıf, kuvvetsiz kalmış, düşkün kişilerdir Tanrı'ya söz verdiler mi sözlerinde dururlar. Cehennemlikler kimlerdir haber vereyim. Her obur, azametli ve ululanıp duran kişilerdir.

S. 385, B. 4705. Rabia, dördüncü, Hamise de beşinci demektir. Bunların kadın ismi olarak kullanıldığını biliyoruz. Aynı zamanda falan filân gibi umumi bir mânaya gelir.

S. 388, B. 4741. Müdam, alelittâk şarap (mânasına geldiği gibi hususi olarak sabah şarabı mânasına gelen "Sabuh" karşılığı akşam içilen şaraba da denir.

S. 391, B. 4782. Böyle bir hadis rivayet edilmiştir.

S. 392, B. 4795. Zamanın, evveli tasavvur edilmeyen kısmına ezel, ve sonu düşünülmeyen kısmına da ebet denmiştir.